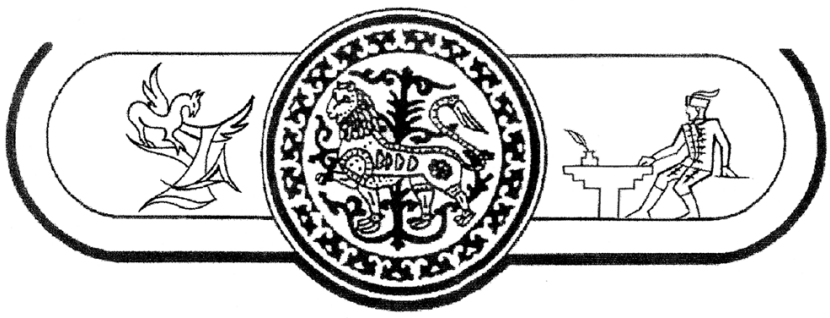

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozása

Budapest, 2010. november 4

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. évfolyam 1. szám
A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
63. sz. kiadványa

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa

Budapest – Zürich
2011

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 1985-ben azzal a céllal alakult, hogy elősegítse a magyar történelem kutatását.

Zürich Kanton 1986-ban az ED 16.10.86, és AFD 86/10506 számú határozattal elismerte, hogy az Egyesület svájci közérdekű intézmény, ezért adómentessé tette. Az Egyesület részére tett pénzadományt az adakozó illetékességi helyének előírásai rendjében adóelszámolásban érvényesítheti minden országban, amely a Svájci Államszövetséggel kettős adóztatás elkerülésére megállapodást kötött.

Az Egyesületet a hat világrészen élő, különböző nemzetiségű és anyanyelvű tagjai szorgalmas munkával és önzetlen adományokkal tartják fenn, mint minden tekintetben független és semleges szervezetet. Az Egyesület és a Tagok egymás nézeteit kölcsönösen tiszteletben tartják.

A rendezvény az egyesület Tudományos Tanácsa szervezésében történik, főleg szakemberek részvételével. Szakembernek számítanak mindazok, akiktől a Tudományos Tanács előadást elfogad. Az előadó és az előadás megítélésénél a Tanácsot kizárólag a rendezvényre szóló meghívóban foglalt szakmai szempontok vezetik.

A jelen könyv a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem által szervezett *„Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre”* témájú 2009-ben zártkörű és 2010-ben rendezett mérsékelten zártkörű összejövetel előadásait tartalmazza. Néhány előadás szövegével nem rendelkezünk, ezért kötetünkből kimaradt.

AZ EGYESÜLETET HÁROMSZOR ELŐTERJESZTETTÉK AZ EURÓPAI TANÁCS „RENÉ DESCARTES” TUDOMÁNYOS DÍJÁRA

ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
Schweiz – 8047 Zürich, Postfach 502
Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
CH-3030 Bern
Clearing Number: 09000
www.zmte.hu
zmte@freemail.hu

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület által szervezett,

"Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre"

című rendezvény előadásai és iratai

Budapest,
2009. október 16 – 17 és
2010. novenber 4

Budapest-Zürich
2011

Sorozatszerkesztő: Csihák György
a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Elnöke

Az előadások közlési joga a Szerző és az Egyesület közös tulajdona

A rendezvény szervezői, munkásai valamennyien ellenszolgáltatás nélkül bocsátották munkájukat a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendelkezésére.
Fizetségük legyen a nemzet hálája!

Ez a könyv egyenlőre csak pdf formában jelenik meg az egyesület honlapján, valamint a magyar és az EU elektronikus könyvtárában letölthetően.

Kiadványaink „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” című történelemtanár továbbképzés tankönyvei. Alapítási engedély: T 3007301676 / 1999. Indítási engedély: T 302460-780/1999. Nyilvántartási szám: 02-0008-4. Akkreditálási szám: AL-0517.

ISBN

Rendjelek és kitűntetések képe a Bodrogi-Molnár-Zeidler „Nagy Magyar Kitűntetéskönyv” – ből vannak.

Budapest – Zürich
2011

Tartalom

		oldal
Csihák György (Zürich)	**Bevezető gondolatok**	**7**

Előadások

Juba Ferenc† (Bécs)	**Horthy Miklós**	**9**
Gedai István (Veresegyház)	**A „Horthy-korszak a Magyar Nemzeti Múzeum történeti kiállításában**	**21**
Gedai István (Budapest)	**Hóman Bálint**	**23**
Juba Ferenc (Bécs)	**A diadalmas otrantoi ütközet 80. évfordulójára**	**27**
Radnóczy Antal (München) ismerteti Dr. Teleki Géza (Copyright 1955, Geza Teleki)	**A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások**	**42**
Rihmer Aurél (Budapest)	**Mi a Vitézi Rend?**	**55**
Váralljai Csocsán Jenő (Oxford)	**Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája**	**79**
Miklauzics Isrván (Budapest)	**Horthy időtálló döntései sorsfordulókon 1921-ben**	**128**
Darai Lajos (Káplnásnyék)	**Milyen kormányzónk volt vitéz nagybányai Horthy Miklós?**	**133**
Csihák György (Zürich)	**„Horthy-fasizmus". – „Antal-demokrácia". Történelmi párhuzam**	**147**
Arday Lajos (Budapest)	**Horthy Miklós angol-amerikai megítélése**	**153**
Salamon Konrád (Budapest)	**A fővezérségtől a kormányzóságig**	**169**
Szabó A. Ferenc (Budapest)	**Horthy Miklós és a kassai bombázás**	**172**
Harai Dénes (Budapest)	**Horthy a katona**	**184**
Váralljai Csocsán Jenő (Oxford)	**Gróf Klebelsberg Kunó művészetpolitikája**	

Függelék

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Őszinte Története XXV.	**197**
Lázár János levele 2010. március 9.	**228**
Műsorfüzet	**229**
Előadók (aláírással)	**250**
Horthy Miklós hadijelentése az otrantoi csatáról	**252**
Horthy Miklós jelentése a k. u. k. flotta átadásáról	**257**
Conrad Franz nyilatkozata Horthy Miklós alkalmasságáról a Mária Terézia Rend lovagkeresztjének odaítélésére	**258**
Hindenburg levele Horthy Miklóshoz 1931. november 19-én	**259**
A Valódi Vitézi Rend	**260**
Levél a pápai nunciushoz	**261**
Meghívó 2010. november 4-i közös tanácskozásra	**263**
Tudományos Tanács	**265**
Asztaltársaságok	**266**
Budapesti előadások 2010	**267**
Szabadkai előadások 2010	**268**
Kiadványok	**269**
Acta Historica Hungarica Turiciensia – a ZMTE kiadványai	**271**
Infó	**273**

„Horthy Miklós katonája vagyok...”
(Bevezető gondolatok)

Az így kezdődő dalocskát gyermekkoromban mind daloltuk – majd sokan elfelejtették. Nemrégiben írta a kormányzóhelyettes özvegye, hogy apósa holmiját valamely múzeumunkban leadta és ott feltűnt egy igen segítőkész öreg munkás. Amikor köszönte szívességét, a vén hadfi csendesen mondta: én is az ő katonája voltam.

Az Ő katonája – de még özvegye s gyermeke is – az utóbbi évtizedek rongylabdája volt. Ha ma bemegyek egy ragyogó nagy budapesti könyvpalotába, a „történelem” feliratú polcról Hitler legalább négy-öt, díszes kivitelű könyv címlapjáról néz rám dühösen. Ha Horthyval foglalkozó könyv iránt érdeklődöm, akkor tétován keresgélnek a nyilvántartásban, majd ajánlanak más boltot, ahol talán árulnak ilyesmit.

Naponta jön a hír, hogy egy nemrég épült iskola, vagy ovoda összeomlik, beszakad, életveszélyessé válik. Gróf Klébelsberg Kunó idején épült sokezer iskola máig ragyogóan áll – még az Alföld tanyavilágában is – legfeljebb ma már nem iskola működik benne.

Kötetünk anyagát adó két rendezvényünkön megkezdtük a kor tudományos feldolgozását. A második összejövetel helyi rendezését, kezdeményezésére a Zrínyi Miklós Nemzetevédelmi Egyetemre bíztuk. A kezdés előtt néhány nappal kitiltottak onnan benünket, 2010. októberében. Akkor volt éppen tízéves a kettőnk között kötött együttműködési szerződésünk. Az utolsó pillanatban új helyszínt kellett találjunk. Dolgozatukat csak egyesületünk tagjai adták le, így kötetünkben csak az szerepel.

Még mindég sok a kérdés és még mindég kevés a válasz. Legyőzöttek vagyunk és talán még mindég nem született meg a mi Münhausen bárónk, aki kiránt bennünket a mocsárból – de lovastól!

Ha Isten segít, folytatjuk munkánkat.

Budapest-Zürich, 2011. jégbontó hava.

Csihák György

Megjegyzés: A kötet szerkesztői lezárása után három dolgozat érkezett az egyetem előadóitól; a tartalomban így ez az utolsó három dolgozat.

Horthy Miklós bevonul Budapestre 1919. november 16-án

„… kockáztathatunk mindent a hazáért,
de a hazát kockáztatnunk nem szabad...”
Deák Ferenc

I. ELŐADÁSOK

Ferenc József és szárnysegédje Horthy Miklós

Juba Ferenc† (Bécs)

Horthy Miklós

Mélyentisztelt Hölgyeim és Uraim!

Magyar szeretettel üdvözlöm Önöket és köszönöm, hogy előadásomat szándékoznak meghallgatni. A cím egy név. László Gyula szerint vagy 12´000 évre visszanyúló multunk legnagyobb magyar tengerészének a neve. Ha felütjük a mult század a negyvenes évei egyik "Magyar Tiszti Cím- és Névtára" kötetét, az első oldalán olvashatjuk: Magyarország kormányzója vitéz nagybányai Horthy Miklós, cs. és kir. kamarass, volt cs. és kir. altengernagy, a vitézek fökapitánya, stb., és vagy hetven magasrangú kitüntetés tulajdonosa, többek közöt a máltai lovagrend negykeresztjéé, amelyet a protestánsok közül csak ketten kaptak meg: ő és Vilmos császár.

Személye történelmünknek különleges alakja, a Magyarok Istenének jóvoltából rendkívüli jellemmel, hősies bátorsággal, hadvezéri tehetséggel és szerencsével megáldva és mégis sok-sok mélységesen fájdalmas emberi sorstragédiát elszenvedve. Személyéről irodalmunk legremekebb ismertetését dr. Csonkaréti Károly írta: "Horthy a tengerész" c. művében. Életművét csak úgy tudjuk megérteni, ha végigtekintünk történelmünknek az évezredek ködbevesző mélységein és megismerjük szeretett hivatásának, a tengerészetnek és ezen belül a magyar tengerészetnek a történetét. Mindezeket az ismereteket az 1945-ben bekövetkezett szovjetorosz motorizált tatárjárás és a magyarul beszélő nem magyar fullajtárjai, nemzetünk megsemmisítése érdekében elhallgatás álnok fegyverével elvonták ifjúságunk és nemzetünk tagjai elől.

Kérem, nézzék el nekem, ha néha személyes vonatkozásokkal is kell figyelmüket terhelnem, de úgy érzem, ezek feltétlenül szükségesek egy tiszta kép kialakításához.

Önök, talán sajátmagukon is észrevették, hogy a tenger szó önmagában is misztikusan lágy, érdeklödéssel vegyes érzelemmel suhan át tudatukon. Zilahy Lajos is valószínüleg ilyen belső élmény alapján írta "Két fogoly" című regényében, hogy "…aki a tengert először látja, az Istennel találkozik". A tenger emberré alakulásunk óta oly sok jót adott az emberiségnek mindmáig, hogy megérthetünk egy 19. századbeli közgazdát, aki azt mondta, hogy nemzet, amelynek nincs tengere, az Isten mostoha gyermeke. Nos, mi bizony Trianonnal valóban Isten mostoha gyermekei lettünk.

Történelmünk mutatja és ez a 19. század óta közismertté vált, hogy a magyar igen jó tengerész. Egykori haditengerészetünk főleg szláv és germán vezetősége is igen jól tudta ezt a tényt és fiainkat mindig az "igazi tengerész helyekre" osztották be. Amikor az 1918. évi tengerfosztásunk után Duna-tengeri hajóinkkal sikerült a tengerhez ismét kijutnunk, a még Fiumében végzett Dobozi Dénes kapitány állapította meg először, hogy legjobb tengerészeink a maradékország tengert soha nem látott fiaiból kerülnek ki. Erre az igazságra nemzetünk több mint ezer éve is ragyogó példákat mutat. A 10. században Amerika partjára először lépő viking, Leif Erikson nevelőapja, Tyrker – mint neve is mutatja – magyar volt. A törökök legnagyobb tengerésze Pijaléa pasa is magyar, 69 tengeri győzelme után a szultán egyik leányát adta hozzá feleségül. Vagy kétszáz éve már gyakrabban olvashattunk híres magyar tengerészekről. Velence révtengernagyja lett sepsimartosi Gyujtó Károly, akit Velece patriciusává választott. A két Gyulai Gaál már a lisszai csatában lettek híresek, Máriássyval együtt. A későbbiekben találjuk gróf Hadik Béla, Semsey és Kalmár ellentengernagyok nevét. Kereskedelmi tengerészkapitányaink sorából említjük Kompolthy Jóbot és Faragó Ödönt, akik minddketten kínai császári mandarinok lettek és Peterdy kapitányt, a magyar póstaszolgálat megteremtőjét Dél-Amerikáig. Valamennyiüket a tenger iránti olthatatlan vágy vitte a messzi vizekre.

Kárpát-medencei életünket megelőző évezredek felderítését kiváló idegen, hazai vagy külhoni történészeknek és egyéb tudósoknak, temészettudósoknak köszönhetjük. Így jöttünk rá,

hogy nemzeti tudatunkat tönkretenni akaró ellenségeink által reált tukmált történelem nem felel meg a tudományos követelményeknek. Ma már tudjuk, hogy a 9. század végén a a Kárpát-medencét a megmaradt avarságnak kb. 300´000, Árpád népének kb. 4-500´000 és az autochton, mindig is itt lakó, hegyeinknek-vizeinknek nevet adó őstelepes, kb. 300´000 főnyi népe lakta. Ma már nyugodtan mondhatjuk, hogy a szabírok, szittyák, hunok, avarok és magyarok vonala lényegében, formákban, sőt nyelvben is természetes ütemben fejlődő folyamatosság a Kárpát-medencében. Az említett autochton népesség, amely a Káspi-tenger nyugati oldalától kiindulva Előázsián, a Földközi-tengeren, Krétán és a Balkánon át érkezett hazánk területére, amit többek között az Erdélyben talált kykládi vitorláshajót, a világ első ilyen képét mutató, kőbevésett lelet is tanúsít. A többiek később érkeztek a Kaukázustól északra vezető útvonalon, az Azovi- és a Fekete tenger, valamint a Duna vonalán. 395 nyarán már mindkét Pannonia a hunok uralma alatt állott és a 600-as években avar testvérnépünk megszállotta Dalmáciát. Nem sokkal ezután már kardgyártó műhelyünk működött Tarcsatár néven Fiume Tersatto (ma Trsat) hegyén. Baján nagykagán idejében hajózásunk már olyan versenyt jelentett a bizánciaknak, hogy Heraklios császár (575-641) északi hazájukból odahívta a horvátokat ellensúlyozásukra. Később a két népesség egybeolvadt. Ezért írta a horvátokról a biborban született császár, hogy a horvátok nagy része avar.

Alighogy Árpád átlépte a Kárpátok vonalát, délre küldötte két vezérét. Zuárd Theszalonikiig hatolt és beolvadt népével az ottani lakósságba. Kadocsa azomban megszállta Rasciától, a mai Szerbiától az Adriáig terjedő sávot, kialakítva így az első magyar tengermelléket. Alig múlt el száz év, amikor Szent István feleségül adta testvérét Orseolo Otto velencei dogehoz. Ekkor 1O26-ban már megszállta az Adria partjának egy-két helyét. Kresimir horváth király özvegye, a "szép Ilona" a megüresedett trónt testvérének ajánlotta fel a horváth urakkal egyetemben. Megtehették, mert akkor Horvátország ú.n. örökölhető királyság, "patrimonium regium" volt. Szent László elfogadta a trónt és így került hozzánk Horvátország kb. 8OO évre. Dalmáciát Kálmán királyunk csatolta Magyarországhoz.

Flottája révén Velence volt az Adria ura. Dalmácia elvesztését nem tudta elviselni, hiszen a hajóihoz szükséges fát onnan szerezte be - és sok fára volt szüksége! Egy sorhajó megépítéséhez 2OOO tölgyfára volt szükség! A meginduló háborúskodásnak II. Béla vetett véget 1136-ban. Mint a tengerpart őrvidékét, megteremtette hűbéres tartományunkat, a ma oly sokat szereplő Boszniát. Első hadiflottánkat IV. Béla alapította, amikor a tatárok elől menekülve Trauban (ma Trogir) élt. Utóda, Nagy Lajos, a "tengeradta király" a flottát oly erőssé szervezte, hogy azzal le tudta győzni Velencét, amely az 1358. évi szerződésben örök időre lemondott az Adria egész keleti partjáról hazánk javára. A szerződés másolata látható a komáromi (Juba Ferenc nevét viselő - Szerk.) magyar tengerészeti múzeumban. Raguza (a mai Dubrovnik) és később Cattaro (a mai Kotor) akkor kérték a csatolást a Magyar Birodalomhoz, amit a király teljesített is. Raguzát tette meg a hajóhad kikötőjévé. Ez a flotta a várnai csata idején, 1444-ben tengerzár alatt tartotta a Dardanellákat!

Fel kell ismernünk az Árpád-háziaknak a konok, céltudatos törekvését a tenger felé. Láttuk, mennyi kíváló tengerészt adott nemzetünk a történelemnek. Feltétlenül felmerül a kérdés, hogy mi lehetett ennek az oka? Külföldi kutatók, rámutatnak, de magam is az egykori pusztai élet és a tengeri élet sok hasonlóságára gondolok. Mindkét terület embere az ismeretlen felé halad, egyetlen biztos pontja az égbolton van. Midőn azomban elolvastam a szürke lúdjairól híressé lett Lorenz Konrád Nobel-díjas tudós megállapítását, hogy a megszerzett magatartásminták öröklődnek, rádöbbentem, hogy a magyarság tengerészkészségének ez a nyitja. Őseink az évezredek alatt oly hosszú időt töltöttek tengerek parjain, hogy az ott megszerzett magatartásmintákat génjeik útján természetesen átörökítik. Ezért, a magyar ösztönösen jó tengerész.

Tengerpartunk birtoklásának az ozmán előnyomulás vetett véget és a terület csak részben Mária Terézia királynőnk alatt került vissza hozzánk, amikor ő Fiumét, mint a magyar Szent Korona külön testét csatolta vissza hazánkhoz. Ekkor azt is kijelentette, hogy az nem tartozik Horvátországhoz. Végül, az 1827. évi XIII. t.c. mondotta ki, hogy "...az országnak Sclavónián túli magyar tengermelléknek nevezett részeit Ő Szent Felsége az Ország Szent Koronájához visszacsatolja."

A napóleoni időben az 1797. évi campoformioi békében I. Ferenc a magyar király jogán visszakapta Dalmáciát, azomban - jellemzően - nem hazánkhoz, hanem az osztrák örökös tartományokhoz kebelezte be (a magyar történelemírásban ez egy furcsa kifejezés: így nevezik a Hbsburgok magánbirtokait. Szerk.).

Az 1867. évi u.n. kiegyezés megoldotta az uralkodóházzal ill. az osztrák birodalmi féllel fenálló kérdéseinket. A magyar kir. kormány azomban a mindinkább pánszláv vonalra álló Horvátországgal is jó viszonyt kivánt teremteni. Létrejött a magyar-horvát kiegyezés, az 1868. évi XXXIII. t.c. Ebben Horvátországhoz tartozónak ismertünk el hét vármegyénket; külön autonómiát kapott; ha egy képvislőjük megjelent az Országgyűlésben, fel kellett húzni a horvát zászlót és költségvetéséből csak annyit volt köteles a közös költségvetésbe adni, amire nem volt szüksége!

Ebben az évben, 1868. június 18-án született meg Kenderesen, egy ősi magyar család ötödik gyermekeként Horthy Miklós. Két évvel vagyunk a Tegetthoff tengernagy győzelmével végződött, olaszok elleni lissai csata után, amidőn a Habsburg birodalom figyelme mindinkább a haditengerészet felé kezdett fordulni. A kis Miklós elemi iskoláit Debrecenben végezte. Mint alföldi gyermek, már vérében volt a lovaglás. Apja, a német nyelv elsajátítása céljából Sopronba küldte. A négy alsó gimnáziuim elvégzése után szüleinek bejelentette, hogy tengerész akar lenni. Ezzel óriási megütközést keltett a családban, hiszen Béla bátyja, negyedéves tengerészeti akadémista korában meghalt egy lövedék felrobbanásakor. A fiú azomban - már akkor is - kitartó volt és végülis az édesanyai szív könyörült meg rajta, mire a szigorú apa megengedte, hogy a kis Miklós beiratkozhasson a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémiába. Már a felvétel nehéz volt, az 1882. évben 612-en jelenkeztek felvételre, de ez csak 42-nek sikerült és 1886-ban ezek közül is csak 22 főt avattak kadettá!

Amikor belépett az akadémia kapuján, a kapu feletti márványtáblán olvashatta a feliratát: "A kötelesség több, mint az élet!" Ezt még sokszor látta és ez életének vezérmotivuma lett. Az akadémia négy éve alatt a nagyon gazdag tananyagot jól elsajátította, testileg is remekül fejlődött, ma úgy mondanánk, hogy kiváló sportoló lett. A vitorlás gykorlatokon a 2O-25 méter magas orom- és csúcsvitorlákon dolgozott. Egyszer valamelyik elődje a a talpalót hanyagul kötötte meg. Kioldódott - és 2O méter magasból zuhant lefelé. Hihetetlen lélekjelenléttel és ügyességgel elkapta még az egyik csigakötelet. Tenyeréről leégett a bőr, de életben maradt. Nehogy szüleit megijessze, feletteseinél könyörgése megértésre talált - szüleit nem értesítették.

Mai lakósságunknak a rendkívül nehéz tengerész életpályáról szinte semmiféle fogalma sincs. Kérem, engedjék meg, hogy a komáromi tengerészemlékmű (Juba Ferenc állíttatta, saját költségén. Szerk.) felavatásakor mondott beszédemből pár szót idézzek: "Amikor Önök hazánk rónákkal ékes, búzamezőkben gazdag földjén alkonyatkor nyugovóra térnek, gondoljanak arra, messzi kikötőkből kifutva, végtelen, távoli tengereken tengerészeink talán éppen akkor vágnak neki az éjszakának és a szolgálat megszokott ütemével viszik kitűzött céljuk felé a talpuk alatt dűlöngélő, darabka, elszakadt magyar földet, hajójukat, a magyar államterület parányi részét. Jusson kérem az eszükbe, hogy amig Önök kellemesen karbantartott munkahelyen végzik napi teendőiket, vagy szeretett otthonukban a távolbalátó szórakoztató adását élvezik, vagy az ablakon át kitekintve megállapítják, hogy az ilyen szörnyű időben a kutyát sem lehet odakint hagyni, akkor a hazától sok-sok ezer kilóméterre távol, idegen csillagok alatt bőrig ázva, vagy a trópusok tikkasztó hőségében, minden emberi segítségtől elvágva, jégben, hóban, szárazföldet és az otthoni szeretetet hónapokig nem élvezve, kizárólag saját erejükre utalva teljesítik szolgálatukat tengerészeink. 'A hazának használva', ahogy azt egykori, legnagyobb tengerhajózási vállalatunknak, az 'Adria'-nak a jelszava megkívánta. A szittyák törzséből származó Anacharsis, a hét görög bölcs egyike, a kétkarú horgony és a fujtató feltalálója, már vagy kétezer éve megállapította - háromféle ember létezik: az élő, a halott és a tengerész. Utóbbiakat ő sem tudta besorolni az élők, vagy a holtak közé. Emezeké a szárazföld, amazoké a tenger és az ég. Amíg a természet erői kozmikus és kegyetlen konoksággal dörömbölnek a hajófalakon és tonnányi súlyú hullámpörölyök zúznak szét mindent, ők szolgálják hazánkat a hajózás igen jelentős hasznával. Nem egyszer azomban győz a tenger és hamvaikat a hullámtarajok porlasztják a mulandóságba. Sírjukat nem jelöli sírhalom, nevüket nem őrzi sírfelirat..."

A 19. század második felében megnyílt ennek a nehéz életpályának a lehetősége és ifjaink mintegy ősi ösztönöktől hajtva, tömegesen vándoroltak a magyar állam által óriási pénzösszeggel támogatott egyetlen tengeri kapunk, Fiume felé. Ott működött a cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia és a m. kir. Tengerészeti Akadémia.

Az osztrákokkal közös haditengerészetünk két vonalnak az összefonódása; a mienkről fentebb már megemlékeztünk. Az osztrákok vonala 1379 óta indult, amikor a duinoi grófok a Habsburgok hűbéresei lettek, majd amikor, 1797-ben Lombardia és Velence is Habsburg birtok lett.

A velencei-lombard tengerészet központja Trieszt lett és Polát építették ki hadikikötőnek. A kiegyezés utáni Osztrák-Magyar Monarchia hadereje, a közös cs. és kir. hadseregből, a cs. és kir. osztrák, u.n. Landwehr-ből, a m. kir. honvédségből és a közös, u.n. cs. és kir. haditengerészetből állott. Az uralkodóra tekintettel hozzájárultunk, hogy ennek hivatalos nyelve, - mint közös haderőnek - a német nyelv legyen. Előadásunk címének és a rendelkezésünkre álló időnek is megfelelve haditengerészetünkre, annak szolgálatára - sajnos - részleteiben nem térhetünk ki. Felhívom azomban a figyelmet mai legnagyobb hajózási szakértőnknek, dr. Csonkaréti Károlynak "Horthy, a tengerész" c. könyvére, amely minden ezirányú tárgyat a legpontosabban tárgyal.

Megemlítem azomban, hogy amíg, az 1886. október 7-én avatott fiatal tengerész-kadettből Horthy sorhajóhadnagy, azaz századosi rangba lépett, a hajóraj számos hajóján, a parányi torpedóhajóktól kezdve a csatahajókig, számos különféle beosztásban teljesített szolgálatot. A Luppis fiumei sorhajóhadnagy által feltalált torpedó akkor a világ minden haditengerészetében elfogadott fegyver lett, ezért elvégezte a torpedótiszti és a búvár tanfolyamot is. A minden tengerésztiszt számára kötelezően előírt lovastiszti tanfolyamot könnyedén végezte, hiszen kíváló lovas volt. Motoros járművek akkor még nem lévén, a szárazföldi bevetéseken minden tengerésztisztnek lovon kellett alakulatát vezetnie. Ezért jellemző, gonoszságuk mellett, hihetetlen tudatlanságukra is a későbbi propagandistáknak, a gúnyként használt "lovastengerész" kifejezés. Ezek még azt sem tudták, hogy minden tengerész hatalom, így a miénk is, külön lovastengerész alakulatokat szervezett, mint pl. a pekingi nagykövetségünk védelmért szolgáló tengerészkülönítmény.

Horthyról kialakult vélemények szerint vidám, előzékeny, szolgálatban kötelességtudó, remek szaktudású igazi tengerész volt. A hihetetlenül kemény és szigorú tengerészéletet szívvel élte meg. Vitorlás kiképzése alapján és következtében élete végéig nemcsak kedvelte, hanem eredményesen gyakorolta még a versenyvitorlázást is, de egyéb sportágakban is szintén szép eredményekre tekinthetett vissza. Élete végéig maradandó emléke volt a „Saida” vitorlás korvetten töltött behajózása. A „Saida” világkörüli utazása során a legkiválóbb lehetőségek kínálkoztak az egész világ, a legmagasabb társaság a legérdekesebb földrajzi helyek megismerésére. Calcuttában részt vett a brit alkirály díszebédjén. Közben magyar szíve nem hagyhatta ki Körösi Csoma Sándor dardzsilingi sírjának a meglátogatását. Johore szultánja fogadta kihallgatáson, Borneo és Szumatra őserdeiben vett részt vadászatokon, Bangkokban a sziámi király vendéglátását élvezte. A „Saida” ausztráliai útja felettébb viharosan zajlott. Hetekig nem tudtak asztalnál étkezni. Az ausztráliaiak szeretete kérpótolta valamennyiüket az elmult fáradalmakért. A hajón nem volt még villanyvilágítás és a gyenge jéggépben éppencsak a legfontosabb élelmiszereket lehtett hűteni. Viszont, a hajón szervezett bálok rendkívüli eseménynek számítottak és az ottani lányok elragadtatással táncoltak a fess tengerésztisztekkel, akik udvariasságukkal elbűvölték öket. Colombón, Adenen, a Szuezi-csatornán át, Kréta érintésével érkeztek haza, Polába, 1894. május 21-én. A 293 utazási nap alatt 36´315 tmf-et tettek meg, közel 60´000 kilómétert.

Ezen az úton is, mint általában minden tengeri hajónkon meglátszott, hogy a személyzet a sok nélkülözés alatti együttélés, az egymásra utaltság, a veszélyek közös átélése, a kemény szolgálat következtében mintegy bajtársi egységgé kovácsolódik össze. Tagjai előtt és között csupán az egyenesség, a tisztesség, az egyáshoz való baráti hűség számított. Amikor Horthy szabadságra hazaérkezett a kenderesiek, a cselédség, a falú lakósai részére mai szóhasználattal, útjáról „élménybeszámolót” tartott. Egycsapásra meghódította valamennyiök szívét. Akkoriban az ilyesmi, hogy egy tiszt a cselédségnek beszámolót tartson, az akkor egyszerűen hallatlannak minősült. Az alantasok, a beosztottak és alárendeltek felé az ő részéről az együttérző, bajtársi viszony éppen a hajószolgálata miatt természetes volt. Ezért még egy osztrák és egy olasz forrás is megemlíti, hogy emberei Horthyt istenítették.

Szabadságának letöltése után Horthyt Hermann von Spaun tengernagy mellé beosztott tisztként rendelték a Tengerészeti Müszaki Bizottságba. Ott szerezte meg azt a müszaki tudást, amely nélkül egy modern hadihajó parancsnoka sem tud létezni. Tengerészetünk az elbingi Schichau hajógyárban rendelt meg két torpedóvadászt. Ellenörzésük után ezek parancsnokaként kellett onnan a hajókat hazahoznia.

Ezen szolgálata után az öreg „Artemisia” brigg parancsnoka lett, ahol azokat a hajósinasokat kellett kiképeznie, akiket alkalmasnak találtak arra, hogy később mint altisztek szolgáljanak a flottában. Amikor a kiképzés végén I. osztályú sorhajóhadnaggyá nevezték ki, nagy meglepetésére a

delegációhoz rendelték. A delegációk mindkét birodalmi fél 60-60 képviselőjéből állottak és ők döntötték el, hogy a haditengerészet a következő évben mennyi pénzt fog kapni. Horthynak a költségvetést kellett magyarra fordítania. Itt személyesn ismerte meg mindkét birodalmi fél politikusait, a politikai veszekedések hátterét, érdekek összeütközését, a fondorlatos cseleket, stb. Ez már nem nagyon vágott egyenes jelleméhez.

Jószási Purgly Magdával 1901. július 22-én tartotta esküvőjét Aradon – házasságából négy gyermek született. A következő évben a torpedóflotilla vezetőjévé nevezték ki.

Szabadidejét jól kihasználva egyik alapító tagja lett a cs. és kir. yachthajórajnak, amely világhírű lett. Versenyein a „Kincsem" és az „Arám" yachtjával számos díjat nyert. Az 1896. évi hadsereg-kerékpárversenyen a harmadik, - a vívóversenyen az első lett, a polai teniszversenyeken pedig többszörös bajnok. Nevét ekkor már mindenütt jól ismerték.

A csatahajókon a torpedótámadásokat kivédeni is tudni kellett. Ezért Horthyt akkor a Habsburg csatahajóra vezényelték. Az 1903. évi törökországi zavargások miatt a Habsburg, a Wien és a Budapest csatahajót Szalonikibe küldték az ott élö honpolgáraink védelmére. Ezeknek a hajóknak a szolgálata az év végéig tartott. Ekkor a flotta élén változás történt. Báró Spaun tengernagy a költségvetés rövidre szabása miatt lemondott. Helyére gróf Montecuccoli tengernagy került. A politikai helyzet a pánszláv izgatás következtében mind izgatóbbá vált. Ekkor, 1905-ben elkészült a Monarchia büszkesége, a Sankt Georg páncélos cirkáló. Ezen teljesített szolgálatot Horthy, sőt, már előtte is végzett ott elenőrzési munkálatot. Torpedótiszti beosztásából kiemelték és felső tüzértiszti tanfolyamra vezényelték. Ennek befejeztével a Tiger kiscirkálóból átépített Lacroma tengernagyi yachtra került I. tisztként. Montecuccoli, a vastengernagy megkedvelte I. tisztjét és egy év múlva kinevezte a Taurus konstantinápolyi állomáshajó parancsnokává.

Ez a beosztás rendkívül fontos, diplomáciailag kényes, nagy körültekintést igénylő megbizatást jelentett az állandó zavargásokkal nyugtalan Törökországban. Ott minden nagyhatalom tartott u.n. állomáshajót. Ezek feladata volt, szükség esetén, ottélő állampolgáraik védelmét megvalósítani. Törökország gyengesége miatt, és az oroszok mind erősebb pánszláv támogatása következtében, a balkáni kis szláv népek balkáni szövetséget létesítettek. Bár Törökország ellen a nagyhatalmak velünk együtt ismételt flottatüntetést rendeztek, ez sem használt. Mivel mindinkább megmutatkozott a veszély, hogy Szerbia megszállni készült Bosznia-Hercegovinát, a Monarchia hamarább lépett egyet: 1908-ban bekebeleztük Bosznia-Hercegovinát. Történelmi jogon is, hiszen Nagy Lajos királyunk idején hübéres tartományunk volt. Az oroszok felhorkantak „életterük megcsonkítása" miatt, a felháborodott szerbek üvöltöttek a Monarchia ellen. Mivel pedig a terület még alapjában Törökországhoz tartozott, azok mind ellen, ami osztrák-magyar volt, bojkottot rendeltek el. Közben Olaszország is háborúba került Törökországgal. A többiekhez hasonlóan Itália is akart gyarmatokat és Lybia néven megszállta Törökország afrikai tartományait. Ekkor, 1912-ben Albánia kikiáltotta függetlenségét. Ezzel azután a szerbek teljesen hoppon maradtak; az Adria elérése részükre füstbe ment.

Ebben a viharos időben Horthy a Taurus-szal végezte kötelezően előírt látogatásait a török vizeken, a Duna torkolatában, a Fekete- és a Márvány-tengeren. Jelentéseit szorgalmasan küldözgette a hadügyminisztérium tengerészeti osztályának. Ezeket a helyzetleírás, az észrevételek következményeire való figyelemfelhívás miatt oly fontosnak találta a külügy is, hogy az uralkodóhoz is felterjesztette. Horthyt, 1909. január 1-vel korvettkapitánnyá léptették elö. Megbízatása lejárt. Szabadságának letöltése után, a Kiser Karl VI. páncélos cirkáló I. tisztjeként érte a meglepetésszerűen ékezett legfelső kézirat, amely 1909. október 20-án őt az uralkodó szárnysegédjévé nevezte ki. Az uralkodó, szolgálatával megelégedve, 1911-ben már fregattkapitánnyá léptette elő. Ezt a különlegesen kitüntető, rendkívül fontos, részére a diplomácia, az udvari élet, a politikai „boszorkánykonyha" megismerése által tanulságos szolgálatát 1914. május 1-ig teljesítette. Ebbeli kiválóságának a legjobb bizonyítéka, hogy ez év január 20-án előléptették sórhajókapitánnyá. Végre szabadságra mehetett.

Szabadsága alatt, behívóparancsának vétele után átvette a Habsburgnak, a IV. csatahajóosztály lobogóshajójának a parancsnokságát.

Az 1914. június 28-án szláv szervezésre bekövetkezett merénylet, a trónörökösspár, Ferenc Ferdinánd és felesége szarajevói meggyilkolása után, a Monarchia tovább nem türhetvén a belsö szerb izgatást és bomlasztást, 1914. július 28-án megüzente – gróf Tisza István magyar kir. miniszterelnök tiltakozásával – Szerbiának a háborút. Július 29-én 02 óra 20 perckor a háború első

lövését a Temes monitor adta le Belgrádra. Olaszország bejelentette semlegességét. Emiatt, a hármasszövetség tengerészeti tervei semmisek lettek. Tengerészetünk új feladata, a kb. 2´000 km hosszú partvonalunk és a szigetek kb. 4´000 km hosszú partjainak megvédése, balkáni és az olasz fronton harcoló hadseregünk ellátása és segítése, a Szövetségesek montenegrói ellátásának megakadályozzása és vizeinkre hatoló minden ellenséges hajó megsemmisítése lett.

Az angol páncélos cirkálókkal megerősített adriai francia hajóraj többször megkísérelte a behatolást Cattaroba, de sikertelenül. A mienkénél kétszeresen erősebb olasz hadiflotta ekkor még nem is jelentkezett a mi vizeinken. December 20-án a polai hadikikötőbe kísérelte meg a behatolást a francia Curie tengeralttjáró, de a Turul és a Satelit rombolónk tüzében elsülyedt. Kiemelve, U-14 szám alatt besorolták haditengerészetünkbe. A Szigetvár cirkáló, a Zenta kiscirkáló, az Uskok romboló és a 72. sz. torpedónaszád a montenegrói Antivarit lőtte. Ez volt a flotta első hadieseménye. Montenegro tengerzárát bejelentés után a Zenta kiscirkáló és az Ulan romboló valósította meg. Eközben a két angol cirkálóval megerősített francia adriai flotta körülvette a két hajót. Az Ulan – sebességének hála – ki tudott törni a gyűrűből. A hajmeresztő túlerő össztűzében, a tüzet az utolsó pillanatig viszonozva, lengő lobogókkal elsülyedt a Zenta, magával víve a mélybe Zenta város selyem díszlobogóját. A „hős" ellenség a hajótörötteket a vízben hagyva elpöfögött. A szegények öt óra úszás után, augusztus 16-án érétek el a montenegrói partot. Ott a szlávok szuronyokkal tartották öket távol a parttól. Végre, cetinjei utasítására engedték a szerencsétleneket partralépni. Hadifogságukból csak 1917-ben szabadultak. A franciák októberben megszállták Pelagossa és Lissa szigetét, ahol csak egy-egy világító-toronyőr tartózkodott családjával. A glorie dicső fiai, miután a nyomorultaknak még a tyúkjait is elvitték, elvonultak. December 21-én U-12 sz. tengeralattjárónk a kőszegi kadettiskolában járt Lerch Egon sorhajóhadnagy parancsnokságával megtorpedózta a Jean Bart francia lobogóshajót. Az súlyos sérüléseivel még éppen el tudta érni támasztpontját. Az esemény megtörte a francia flotta sebezhetetlenségének a hitét. A franciák nem is vezényeltek többé csatahajót az Adriára. Jól mondta egy brit tengerészeti attasé: „Az osztrák-magyar flotta kicsiny ugyan és más flották fölényben vannak vele szemben, de egyik sem hasonlítható hozzá a holt anyag minősége és a tisztek meg a legénység kiválósága tekintetében."

Horthy a Habsburgon türelmetlenül várta, hogy cselekedhessék. Haus tengernagy megállapítása szerit Horthy rátermett, ügyes alkalmas tiszt és mindig szerencsés. Ezért neki adta a vadonatúj Novara gyorscirkálót. Ezt 30´000 lóerős gépei közel 60 km-es óránkénti sebességgel (30 tmf-el) tudták vinni. 9 db 10 cm. kaliberű ágyút hordott ez a fiumei Danubius gyárban készült magyar remekmű.

1915 februárjától angol és francia csatahajók támadták meg a Dardanellákat. A Dardanellák európai partján, a Gallipoli félszigeten partraszállt ausztráliai erőkkel együtt akartak áthatolni a Fekete-tengerre és az oroszokkal kezet fogva a Központi Hatalmakat, bennünket halálos ölelésbe szorítani. Az erődöket a Rákóczi emigráció tüzértábornoka, Tóth Ferenc azomban egykoron olyan remekül építette meg, hogy az ausztrálok beletörték a bicskájukat. A németek tengeralattjárókat küldtek Polába, hogy a Dardanellákhoz menjenek. Az egyiket, az U-8-at – üzemanyagmegtakarítása érdekében – Horthynak kellett vontatnia az otrantoi záron át Kephalonia görög szigetéig. Eközben U-5 tengeralatjárónk a szorosban megtorpedózta a Leon Gambetta francia páncélos cirkálót, Senet tengernagy lobogóshajóját, amely két perc alatt elsülyedt. A franciák ezért nagy egységeiket a szorosnak csak a közelében hagyták. Horthy feladata már csak azért is rendkívüli tudást, körültekintő felismerést, pillanatnyi helyes döntést kívánt. Mint minden jó hadvezér, útját gondosan megtervezte. Az ősi magyar hadviselés szellemében cselt is alkalmazott: a Novarát vitorlavásznakkal tehergőzösnek álcázta. Sikerült is vontájával a zár egyik nyílásán észrevétlenül áthaladnia, Kephalonia-nál elengedte az U-8-at. Horthyt visszafelé útján ellenséges egységek észreveték. Ekkor álcázását ledobta, a hadilobogót felvonta és lerázta magáról üldözőit. Befutott Cattaroba. A német tengeralattjárók pedig május 27-én elsülyesztették a Trimuphy és a Majestic brit csatahajót. Az oroszokkal való kézfogásuk ezáltal füstbe ment. Horthy rámenős, igazi huszáros eredményes tettéért a III. oszt. katonai érdemkeresztet, a németektől pedig az I. és a II. osztályú vaskeresztet kapta.

Olaszország 1915. május 23-án megüzente Ausztria-Magyarországnak a háborút. A hadüzenet átvétele után Haus tengernagy fűttette a kazánokat és háromóra mulva szinte egész hajóhadunk vögiglőtte az olasz adriai partokat Velencétől Barlettáig, mérhetetlen pusztítást okozva minden kikötőben, erődben, útban, vasúti hálózatban stb. Ezáltal két hetet késett az olasz felvonulás a frontra. Horthy feladatául kapta, hogy Porto Corsinit és erődeit semmisítse meg a Scharfschütze

rombolóval együttműködve. A romboló farral futott be a várost a tengerrel összekötő szűk csatornába. Szinte az egész kikötőt szötlőtték. Amikor az olasz ütegek a romboló ellen hatásos tüzelésbe kezdtek, Horthy beavatkozott a Novarval, hogy a tüzet magára vonja és az ütegeket szétlőtte. A romboló ki tudott futni a csatornából és a kapott parancsnak megfelelően hazatértek Polába.

Horthy következő vállalkozása 1915. december 5-én San Giovanni di Medua ellen irányúlt. Ezen a kikötőn át látták el a Szövetségesek Montenegrot utánpótlással. Szokása szerint, a kazánok fűtésének az elrendelése után senkit nem engedett többé a partra lépni. Jól ismerte a szláv legénység árulási hajlandóságát. A Novara, a Huszár, a Pandur, a Turul és a Warasdiner rombolóval, valamint a 61, 66 és 67 sz. torpedónaszáddal futott ki. Kifutás előtt jó kosztot adatott az embereknek, és hogy az akció kezdetéig nyugodtan tudjanak aludni, minden szállásba riasztócsengőt szereltetett. Ezeket gombnyomással lehetett bekapcsolni az akció kezdetén. Gondoskodása az embereiről közismert volt, szakmunkák is többször írták, hogy az emberei rajongtak érte. San Giovanni di Medua kikötőjében elsőül figyelmeztető lövést adott le, hogy a kikötői emberek el tudjanak menekülni, ezután pedig - bár ellenséges tűzben - tüzérségi tűzzel megsemmisítette az ottlévő összes hajót és kikötői berendezést. A rombolók ezalatt a hegyi ütegeket hallgattatták el . Hazafelé menet a Warasdiner ágyútűzzel elpusztította a Fresnel francia tengeralattjárót. Hansa tengernagy jelentésében kiemelte, hogy az akció nagyban hozzájárult Montenegro fegyverletételéhez, mert a támadásnál minden lőszerük elpusztult. Horthyt kitüntették a Lipót-rend hadiékítményes lovagkeresztjével.

Az állandó, nagyfokú igénybevétel annyira megerőltette a Novara gépeit, hogy a hajót javításba kellett vinni. Mint a jó gazda, a javítást Horthy személyesen ellenőrizte. Ezenközben Németország megkísérelte a behozatalra szoruló Nagybritannia kiéheztetését tengeralattjárókkal. Az odaigyekvő hajókat megállították és ha dugárút vittek, a nemzetközi tengerjogi zsákmányszabályzat szerint a hajót elvették. Az angolok erre kereskedelmi hajóikat álnok módon ágyúkkal szerelték fel. Amikor azután egy tengeralattjáró igazoltatni akarta a hajót, az álcázást ledobták és a tengeralattjárót ágyútűzzel elsülyesztették. Jellemének megfelelően ezt az erkölcstelen eljárást még az USA is helyesnek ismerte el, ezáltal pedig a jogos zsákmányszabályozás lehetetlenné vált. A németek erre 1917. februárjában a korlátlan tengeralattjáró háború bevezetésével válaszoltak: minden hajót, amely Nagybritanniába tartott, bárhol találták is, figyelmeztetés nélkül elsűlyesztettek. Gróf Tisza István, mint a Szerbiának szóló hadüzenetet, ezt is ellenezte, félve az USA háborúba lépésétől. Milyen igaza volt! Ekkor az otrantoi zár jelentősége hathatósan megnőtt. Mivel Horthy a zár ellen egyedül akart ott "körülnézni", Hansa tengernagy ezt az útját szívesen engedélyezte.

Horthy a Novara-val 1916. július 9-én a zárvédő hajókat felszólította, hogy személyzetük hagyja el hajóikat. Négy felfegyverzett gőzös azomban szembeszállt. A Novara ágyúi kettőt nyomban elsülyesztettek, kettőt pedig súlyos sérüléseivel elengedtek. A hajótörötteket, a közeli francia hajóhad életveszélyes beavatkozásával is számolva, megmentették. Az adriai brit erők parancsnoka, Kerr tengernagy azután jelentette a tengernagyi hivatalnak, hogy:.." az osztrák-magyar cirkáló magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valmelyik gőzös harcképtelenné vált, nem sülyesztették el, hanem úszni hagyták. Ez a magatartás, valóban teljes mértékben megfelel a tengerészlovagiasság tiszteletreméltó hagyományainak."

Az otrantoi zár kizárólagos feladata volt, hogy megakadályozza a tengeralattjárók kifutását a Földközi-tengerre. A zár legjobb leírását dr. Csonkaréti fentemlített könyve tartalmazza. Négy tengernagyi értekezlet határozatai alapján Heneage tengernagy parancsnoksága alá helyezték a kb. 15O km. hosszú zárat, amelyet 1OO horgony és 4OO bója tartott. Épségére 1O2 hadihajó vigyázott. Itt pusztult el az U-3O-as tengeralattjárónk és halt hősi halált Fáhdrik Frigyes, Tóth István Ricsóváry Sándor és Bakay Gyula - Horthy barátai. A fájdalmas esemény hatására végleg eldöntötte, hogy a zárat megsemmisíti.

Ezt a vállakozását is maga tervezte és kezdeményezte. Hansa tengernagy a terv végrehajtására a Novara, a Saida és a Helgoland cirkálót, valamint a Csepel és a Balaton rombolót bocsátotta Horthy parancsnoksága alá. Ő kicseréltette a három cirkáló főárbócát szálárbócra. Ezáltal árnyképük az Entente legújabb cirkálóinak árnyképéhez lett hasonló. Ezt a taktikai cselt is az ősi magyar hadviselés modern, tengeri változatának tekintjük. A hajók 1917. május 14-én futottak ki Cattarobol. A felderítést végző két romboló elsülyesztette a Borea rombolót. A cirkálók árbóc-cselük következtében észrevétlenül haladtak át a záron és délről északi irányba fordulva támadták meg a zárt. Elsülyesztettek 14 zárgőzöst és súlyosan megrongáltak hármat. Reggel 7-kor vették fel az

érintkezést az ellenség felderítő rombolóival. Rövid tűzharc után ezek nyomdokvonalban követték a cirkálókat. Reggel 8 óra után észlelték a Darthmouth és a Bristol brit cirkáló, meg az Aquila, Antonio és Mosto kiscirkáló füstjét. Horthy ekkor egyenesen rájuk fordult és Cattaroba a megbeszélés szerint ezt táviratozta: a kifutás eredménnyel kecsegtet. Hajópontját megadta. Az ellenség 1O'OOO méterről megnyitotta a tüzet. Mivel a mi ágyúink ilyen messzire nem tudtak lőni, Horthy elrendelte, hogy a rombolók fejlesszenek ködöt. Ennek védelme alatt és a ködből kibújva már csak 4'5OO méterre volt az ellenségtől, így ágyúival meglepetésszerű, remek találatokat ért el az ellenség hajóin. A tengeri háborúk történetében ez volt az első eset, hogy ködöt alkalmaztak. Ugyanígy az első eset volt, hogy a célbatalálás helyességét repülőink megfigyelése alapján lehetett javítani. Alfredo Acton olasz ellentengernagy lobogója a "Darthmouth"-on lengett. Az 15 cm-es ágyúival óriási fölényben volt a mi 1O cm-es ágyuinkkal szemben. Hajóink a Darthmouth tüzében erősen szenvedtek. Egy gránát a Novara parancsnoki hídjába csapott, Szuborits Róbert korvettkapitány I. tisztet darabokra tépte. A mellette álló Horthyt súlyosan megsebesítette, akit dr. Arbaeser sorhajóorvos - amint leírta - már vértócsában fekve, eszméletlenül talált. Arca és kezei az égő lőportól feketén, nadrágja rongyokká tépve égett. A gránátszilánkok mindkét alszárát szétmarcangolták. Ruhája még parázslott. Miután a magszenesedett rongyokat eltávolította, Horthy magához tért, de morfium adását nyomban elhárította. Amint mondotta: ezt még éber szemlélettel akarta végigcsinálni. Az ütközetet hordágyon vezette tovább. A tengeri hadviselés történetében csak még egy hasonló esetről tudunk: az abukiri csatában a Tonnant sorhajó parancsnoka, Dupetit Thouars hasonló súlyos sebesülés után fűrészporos hordóban vezette tovább hajóját.

A 3OO fokos útiránynál folyó csata során a Novara kazánháza talitalálatot kapott. A hajó fekve maradt. A Saida vontába vette és a Helgolanddal együtt tovább tüzelt. Amikor északról Hansa tengernagy parancsnokságával feltünt a Sankt Georg páncélos cirkálónk, Acton tengernagy elhagyta a csatateret. Ez katonai nyelven azt jelentette, hogy Horthy háromszoros túlerő ellen tudott győzni. Vállalkozása teljes sikerrel járt: az otrantoi zár megsemmisült és a tengeralattjárók szabadon futhattak ki a Földközi-tengerre. Horthy neve világszerte elismert lett. Scheer tengernagy, a világ legnagyobb tengeri csatájában, a Skagerraknál, a német erők parancsnoka mondotta: "...Horthy neve is elválaszthatatlanul összeforr Tegetthoff neve mellett az osztrák-magyar haditengerészettel." A velünk szemben mindég is ellenséges franciák haditengerészeti lapja írta: "...Horthy mesteri keze által elvitathatatlan osztrák siker..." A szovjet tengerészeti szakirodalomban az "I. világháború története" és "Flotta az I. világháborúban" - bár Horthy antibolsevista lényére tekintettel csak a tényeket - de azokat tárgyilagosan ismertette, nem úgy, mint a szovjeteket kiszolgálni akaró hazai firkászaink.

A mind erősebbé váló szláv izgatás, a rossz táplálkozás, a mindinkább jelentkező háborús fáradtság eredményeként következett be 1918. február 1-én a szocialista vörös lobogót is mutató szláv jellegű cattaroi matrózlázadás. A Heyssler sorhajókapitány és Hansa tengernagy okos és ügyes magatartása eredményeként, amikor Seidensacher ellentengernagy parancsnoklásával Polából kifutott csatahajó osztály Cattaroba megérkezett, a lázadásnak már vége volt. A 8OO lázadónak több, mint a felét Károly király nyomban szabadon bocsájtatta. Az eljárást a tengerészeti hadbíróságtól elvette és azt a tengerparti erődők hadbírósága elé utalta. Ennélfogva a rendkívül enyhe, összesen négy szláv halálos ítéletét Gusseck altábornagy, a parti erődök parancsnoka írta alá. Horthy február 1-én, lábadozása végén vette át Polában a Prinz Eugen csatahajó parancsnokságát. Mindebből látható az a magyarul beszélő nem magyar ujságtollnokok erkölcstelen, nagyhangú propaganda ordítozásának célja, az amúgyis teljesen tudatlan magyar tömeg elbolondítása, amellyel Horthyt, mint a cattaroi lázadókat megtizedelő véres gyilkost jellemezték.

Horthynak nem szolgált nagy örömére a parancsnoki beosztás egy lázadni készülő flotta keretében. Amint azomban megtudta, hogy hajóján 3OO magyar van, biztos lett abban, hogy hajóján nem lesz baj. Váratlanul érte az 1918. február 17-én a főhadiszállásra behívó parancs. A király, Njegovan tengernagy nyugdíjazása után őt kinevezte ellentengernaggyá és a flotta parancsnokává.

Ezzel kapcsolatban beszámolhatok egy későbbi, személyes élményemről. A mult század hetvenes éveiben, feledhetetlen rajztanárom és a Felvidék nagy festőművészének Harmos Károlynak a leányával, Mártival, férjezett Pallaynéval Grácba mentünk, unokanénjét, Kenessey Juliska nénit meglátogatni. Férje, Fiedler Paul volt haditengerészetünk legmagasabb rangú tengernagya. A két hölgy - könnyezve - Márti édesanyjáról beszélgetett, akit a nyilasok 1944. december karácsonyán a komáromi Vágduna jegén agyonlőttek. Ezután, mint tengerész kapcsolódtam az Őexcellenciájával

folyó beszélgetésbe. Ezt Mártival később jegyzőkönyvszerűen rögzítettük is. Juliska néni elmondotta, hogy Miklós (ő már csak így nevezte Horthyt) tízegynéhány tengernagyot átugró és teljesen szokatlan kinevezése után rohant hozzá. Könyörögve kérte őt, küldje férjét a királyhoz, hogy vonja vissza ezt a kinevezését. Mi - ugyanis - mondotta - jól ismertük a királyt, mert mint fiatal fiú, nyári szünidejét rendszerint nálunk töltötte. Férjemet megkértem, kisérelje meg a királyt rávenni e kinevezés visszavételére. Férjem morgott, persze a te magyarod, mondotta, de elment a királyhoz. Visszajövet számolt be eredménytelen kéréséről. A király azt mondta neki, hogy Pali bácsi, tudod jól, hogy neked megteszek, amit csak tudok. De ebben a kérdésben nem tudok segíteni. Vilmos Császár már harmadik levélben írta, hogy a német tengerészeti vezérkar határozott követelése, hogy Horthy legyen a flottaparancsnok, mint az arra legalkalmasabb személy. Miklós így kénytelen volt elvállalni a feladatot.

Horthy, ennekutánna látván azt, hogy az emberek leginkább a háború kezdete óta a kikötőben tétlenül unatkozó csatahajókon lázadoznak, elhatározta, hogy a közben ismét erősödő otrantoi zárat, most már a csatahajókkal fogja megsemmisíteni, hadd ismerjék meg az emberek, amikor fülük mellett fütyül a golyó. A terv legszigorúbb titokban tartására épült. Elsőnek futott ki a lobogóját viselő Viribus Unitis a Prinz Eugen csatahajóval és a kísérő kis egységekkel. Követnie kellet őt, 24 óra multán a második köteléknek, a Szent Istvánnal és a Tegetthoffal. A kifutáskor azomban a Szent István egyik lépcsője beleakadt a kikötőzárba, csak két óra múlva szabadult. Alig indultak el, a főgépek csapágyai melegedni kezdtek és csak 8 tmf/óra, azaz kb. 14 kilóméteres óránkénti sebességgel tudtak haladni - mindez bizonyára a szláv szabotázs következményeként. Június 1O-én az olasz MAS 15 sz. gyorsnaszád két torpedóval eltalálta a Szent Istvánt. 3 óra 3O perckor a kettős robbanás óriási léket ütött a gépház területén. A csatahajó jobb oldalára dőlve felborult és 6 óra 12 perckor elsűlyedt. Ekkor Horthy a Viribus Unitis kötelékkel már 12O tmf-re, kb 2OO kilóméterrel odébb, Slano szigeténél volt. A katasztrófát megtudva, az is világos lett előtte, hogy az eseményt már természetesen tudák az olaszok. Ezért, nehéz vívódás után, feladta a terv végrehajtását. Valamennyien visszatértek Polába.

Hadseregünk ekkor Szerbiában, Montenegroban és Albániában állott. Ellátásuk elsőrendű érdek volt. Ezért Horthy a tengeren történő utánpótlást vette kézbe, mivel arra szárazföldi lehetőség, vasút hiányában alig volt. A szállítóhajókat a kisebb hadiegységek kísérték. Azok a kíséretek összesen 17OO menetet teljesítettek és hazaszállítottak többek között közel 6O'OOO beteget és sebesültet.

Október 27-én kikiáltották a "Szerbek, a horvátok és a szlovének királyságát", október 28-án pedig a "Csehszlovák Köztársaságot". Október 31-én az uralkodó parancsára lobogóshajójának, a Viribus Unitisnek a parancsnoki szalónjában Horthy átadta a soha le nem győzött Osztrák-Magyar Hajóhadat a Szerbek, Horvátok és Szlovének Zágrábban székelő Nemzeti Tanácsa igazolt megbízottainak, "..kifejezetten fenntartva a eddig fennállott Osztrák-Magyar Monarchia nem délszláv nemzetei számára tulajdoni igényeik érvényesítéséhez való jogukat". (Amire persze később mindenki fütyült!) Délután 4 órakkor a himnusz elhangzása után utoljára bevonták a hadilobogónkat. Horthy és sok más harcedzett magyar tengerész könnyezett. Magához vette a hajó selyem díszlobogóját, parancsnoki lobogóját és Ferenc József képét, amelyet még a meghalt uralkodó adományozott a jelszavát viselő hajónak, és eltávozott. Még aznap este sürgönyileg megkapta az uralkodótól altengernagyi kinevezését. A Birodalom összeomlásával, 5O éves korában az ő tengerész pályafutása is végetért. Hazautazott Kenderesre.

Otthon, a gyermekévek boldog világában a forradalom és a román megszállás megtették a magukét. Csak a nyomor és a romok maradtak. Egyenruháját - ahogy írta - felcserélte a gazda öltönyével. Cselédsége, emberei és a falú lakói hűséggel várták és őszinte szeretettel fogadták. Együttesen fogtak hozzá a gazdasság újjáteremtéséhez. A tényleges hatalom ekkor a Nemzeti Tanács kezében volt. A szomorú emlékű Károlyi Mihály lemondása után megkezdődött a csehek, a románok és a szerbek beözönlése az ország védtelen területére. Párizsban, 1919. február 8-án összeült a békeértekezlet. Itthon megkezdődött Kún Béla vörös rémuralma. "A terror a mi kormányzatunk legerősebb fegyvere" hirdette Szamuelly Tíbor. A rémségnek végetvetni kívánó bécsi és hazai jó magyarok kiutat kerestek a szörnyűségből. Aradon gróf Károlyi Gyula alakított ellenkormányt, de a románok bevonulása után Szegedre tette át székhelyét. Ott, felkérésre, Horthy ebben a kormányban elvállalta és átvette a hadügyi tárcát. Egy nemzeti hadsereg felállításában a román-barát franciák nem támogatták, de támogatta Lord Cunningham, Anglia ausztriai képviselője és Troubridge

tengernagy. Francia követelésre 1919. július 12-én megalakult a Pattantyus-Ábrahám Dezső kormány. Horthy a hadügyi tárcát visszaadta, de a Nemzeti Hadsereg fővezérségét megtartotta. Még hosszú idő telt el, amíg végre a Szövetségesek főmegbízottja, Sir George Clark és Troubridge tengernagy támogatásával 1919. november 16-án a Nemzeti Hadsereg élén be tudott vonulni Budapestre. Ezt a hadsereget a hálás zsidóság is pénzzel támogatta.

A következő évet a forradalom és a vörös uralom szemetjének a kitakarítása vette igénybe. A vörös terror ellensúlyozása érdekében magyarul beszélő ellenségeink már akkor elkezdtek ordítozni "fehér terror"-ról. Kun és Számuelly terrorjának az ideje után természetesen voltak bosszúállók a gazemberek és cinkostársaik ellen. Pedig természetes, hogy büntetlenül mégsem lehet gyilkolni és rabolni! Csak hasonklóképpen említem, hogy pl. az 1871. évi, csak két hónapig tartó párizsi kommün után Franciaországban 17'OOOembert lőttek főbe! A "fehér terror" kivizsgálására érkezett az Egyesült Álamok ezredese, Horowitz Nathan, jelentésében már nem tudott kilengésekről szólni.

Huszár Károly lett a miniszterelnök 1919. november 5-én, akit a Szövetségesek nevében Sir George Clark elismert. A nemzetgyűlés 192O. február 6-án ült össze. Megállapította, hogy mivel a király uralkodói jogait nem gyakorolhatja, az államfői jogok ideiglenes gyakorlására az alkotmányban már ismert kormányzói méltóságot ismét be kell vezetni. A Nemzetgyűlés, 192O. március 1-én Horthy Miklóst kormányzóvá, azaz ideiglenes államfővé választotta.

A trianoni békeparancsot 192O. június 4-én kellett aláírnunk. Ez, minden eddigi tévedéssel szemben, hazánkat 8 részre szabdalta, neveztesen: Észak-, Kelet-, Dél- és Nyugat-Magyarországra, elrabolta a Megszentelt Korona külön testét Fiumét, a magyar-horvát tengerpartot, az Adriát és nyolcadiknak maradt az országcsonk, amelyet a két háború között Csonka-Magyarországnak neveztek. Azóta azomban utasításra, Magyarországnak kell neveznünk, amelyet egy szellemes megfogalmazás szerint minden oldalról Magyarország határol. Bár nem tartozik szorosan a tárgyhoz, és erről a békeparancsról óriási irodalom jelent meg, egy-két pontját mégis meg kell említenem: mindkettő francia elmekórtani eset. Az egyik pont előírja a négy nagyhatalom és három ország által megszállott maradékországnak, hogy "köteles függetlenségét megőrizni". A másik hasonló: Magyarországnak tilos tengeralattjárót építeni vagy megszerezni, még kereskedelmi célra sem! A harmadik: az Osztrák-Magyar Haditengerészet által a Szövetséges tengerészetben okozott károkért át kellett adnunk minden hajónkat. Ezek értéke kereken 1 millió kg színaranyat tett ki. Igen ám, de haditengerészetünkben csak 2o % volt magyar, 6O % szláv és olasz. Ezeknek kellett volna a 8OO'OOO kg. aranyat adniok, nem nekünk. Csakhogy ezt ők kapták! Károly király megjelent 1921. május 27-én és át akarta venni a hatalmat. A győztes hatalmak főmegbízottai már február 2-án közölték, egy demarsban: nem fogják tűrni, hogy Magyarország trónjára egy Habsburg kerüljön. Ezt később, április 3-án megismételték. Az olasz-délszláv rapalloi egyezményben a két szerződő fél kötelezte magát, hogy a Habsburgok visszahelyezését az osztrák, vagy a magyar trónnra rendelkezésére álló módon meg fogják akadályozni. Benes, csehlovák elnök már január 7-én kijelentette, hogy a Habsburgok visszatérése casus bellit képez. Nem jó tanácsadóira hallgatva a király október 2O-án ismét az országba jött. Mivel Horthy a Nemzetgyűlés előtt esküt tett mint kormányzó, jogilag semmiképpen nem vonatkozhatott rá egy már nem létező birodalom akkori államfőjére tett eskü, már csak az alapvető jogi szabály szerint sem: a lex posterior derogat priori, azaz a későbbi törvény hatálytalanítja a korábbit. A nagyhatalmak be is avatkoztak: a Glowworm brit H.M.S. monitorral a Fekete-tengerig, onnan pedig a H.M.S. Cardiff brit cirkálóval Madeira szigetére számüzetésbe szállították a királyt, aki ott nemsokára fiatalon meghalt.

Itthon kezdett az élet normalizálódni. A büntetésünkre kiszabott kölcsönöket visszafizettük. Bevezettük a pengőt 1926-ban, az akkori világ egyik legjobb pénzét. Épült 2OOO új iskola, de nem elrablott magántulajdonból! A mohácsi vész 4OO éves évfordulóján, 1926-ban a kormányzó - régi horvát tengerész barátaival történt megbeszélés után - kinyújtotta békejobbját Jugoszlávia felé. Ezt azomban a franciák hamarosan meghiusították, félve attól, hogy három, ellenünk szövetkezett - Kis-Entente-nek nevezett - Jugoszlávia, Csehszlovákia és Románia szövetsége szétesik.

Itthon a megszállott területekről kirugdosott, állásnélküli tengerészek százaira, valamint arra a szörnyű helyzetre tekintettel, hogy az egyiptomi gyapotnak trieszti átrakása által felemelt ára miatt azt senki sem tudta megfizetni, egész textiliparunk állt. A kormányzó az 1933. évi koronatanácsban felvetette a tengernek a Dunán át történő elérését. Szent István csatahajónk építője Schrbert Gyula a Ganz Hajógyárban megépítette az első Duna-tengeri hajót, a Budapestet, amely 1934-ben kezdette meg közvetlen útját Budapestről Alexandriába. Ez a vállalkozás országunk legíválóbb üzeme lett,

minden hajó minden évben megkereste testvérhajóját! Az öt kis hajó az egész magyar külkereskedelm 6%-át kereste meg. A közel harminc hajóra növekedő létesítményt a MAHART magyarul beszélő nem magyar vezetősége 5O év után megszüntette és így most a Duna-tengeri hajózásunk részére illő egy millió tonnát orosz hajók szállítják. Most éppenúgy tengerészeink százai munkanélküliek, mint az első Trianon után.

Hitler 1938 márciusában bevonult Ausztriába. Ezért, legújabb páncélos cirkálójukat Tegetthoffra gondolták keresztelni. Az olaszok érzékenységére tekintettel azonban a Prinz Eugen nevet választották. Horthynak kedveskedni akartak, hogy őt megnyerjék és mivel ő volt az osztrák-magyar Prinz Eugen csatahajó parancsnoka, feleségét kérték fel keresztanyának. A keresztelő után Hitler rá akarta bírni a kormányzót, hogy támadják meg együtt Csehszlovákiát.

A kormányzó nemet mondott azzal, hogy mi gyengék vagyunk és mi csak békés reviziót akarunk. Hitlert óvta, nehogy háborút kezdjen olyanok ellen, akik mellett Anglia is ott van, mert azt elveszíti, mivel hajóhada nem elég erős. Erre Hitler kiabálni kezdett vele. Horthy ezt a hangot kikérte magának és kifelé indult. Hitler utána szaladt békíteni, de ettől kezdve utálta a kormányzót.

A Felvidék kis déli sávját 1938 novemberében és Erdély egy részét 1941-ben sikerült békésen visszakapnunk. Az 1939. szeptember 1-én meginduló második világháborúban kiváló államvezetésünknek hála, 1941. június 26-ig semlegesek tudtunk maradni. Erre az időre kíváló példák tangeri hajóink esetei. Mint kadét szolgáltam 1939 októberében a Duna gőzösön. Az Arethusa brit cirkáló a semleges lobogójú hajót görög, semleges vizeken feltartóztatta, zsákmányként tengerészkatonákkal elvitette Máltába, ott kirabolták budapesti, tehát semleges rakományát és üresen kidobtak bennünket. Kelet nevű semleges gőzösünket Indiából üresen Amerikába menet az Atlanti óceán közepén egy német tengeralattjáró feltartóztatta és elsűlyesztette, pedig előző napon felvette egy elsűlyesztett angol hajó egész személyzetét és így a 8O emberre nem voltak a hajó 3O személyt befogadó menőeszközei elégségesek. Parancsnokának kiválósága következtében tíz napi mentőcsónakutazás után mindannyian megmenekültek. Nyugat gőzösünket útközben a Timor tengeren, Yokohamaból Ausztráliába menet elfogta a Kortenaer holland romboló, Surabayaba vitte, ahol egy japán légitámadásnál elsülyedt, embereit pedig internálták. Tehát: nem volt ellenség, barát, vagy semleges, aki nem rúgott belénk. Mindezen események emlékei a komáromi Magyar Tengerészeti Múzeumban láthatók.

Az óriási német nyomás hatására megszületett zsidó törvény annyi kivételt tartalmazott, hogy nagy iparmágnásunk Weiss Fülöp felsóhajtott: mindig tudtam, hogy zsidó vagyok - most kiderült, hogy nem is vagyok zsidó. A nagyvilág zsidó vezetői csak arra bíztatták a kormányzót, hogy ne ingerelje Hitlert, nehogy megszállja Magyarországot. Nos, ezt a megszállást sikerült is 1944. október 15-ig kitólni, amikor Horthyt is elfogták a németek és fogolyként Németországba vitték, fiát pedig, Miklóst a mauthauseni koncentrációs táborba. Ezekről az eseményekről a legjobb leírást adja, mint szemtanú "Az akaratlan csatlós" című könyvében John Flournoy Montgomery, aki az USA budapesti nagykövete volt 1933-tól 1941-ig.

A kormányzó már az első német megszállás után 1944 júniusában leállította a deportálásokat. Csupán ennek, a tüneményesen bátor politikának volt köszönhető, hogy a németeknek később már nem volt elég idejük a magyar zsidóság teljes kirtására, így sokan életben maradtak. Emberi nagyságát és hálát mutató zsidók két koszorúja a kenderesi temetésen kézzelfoghatóan bizonyítja ezt, amikor a kenderesi mezőn, vagy hatvanezer magyar búcsúztatta könnyes szemmel szeretett kormányzóját és Budapesten vagy 3OO magyarul beszélő nem magyar ócsárolta őt. Azok a lekiismeretlen, szemtelen tollnokok, akik a kormányzót szemtelenül fasisztának és nácinak nevezik és ontják dörgedelmes vádjaikat, ostobaságukban elfelejtik, vagy nem is veszik észre, hogy ezzel a nürnbergi törvényszéket is bepiszkolják mint nácibarátot, pedig az ugyan nem volt válogatós és finnyás a háborús bűnösök elitélésében! A kormányzót nem mint vádlottat hallgatták ki, hanem mint tanút, nem is személyesen, hanem írásban, felmentve őt ezáltal minden piszkos vád alól! Csak a horvátból szerbbé vált Tito akarta őt kézbekapni, hogy közismert kegyetlenségével végezzen vele, dehát a győzők ne adták ki neki Horthyt. Amint pedig azt 1945 után Nagy Ferenc miniszterelnök nyiltan közölte, Sztálin mondotta neki: hagyják már békén azt az öreg embert! Ő volt az egyetlen, aki békét kért tőlem!

A tisztánlátás érdekében fel kell említenem, hogy 1919-ben a győztes nyugati hatalmak attól féltek, hogy a magyarországi bolsevizmus könnyen átterjedhet őhozzájuk is. Komolyan támogatták

Horthyt és a nemzeti hadsereget. Horthy az ő emberük volt. Húsz év multán azomban fordult a kocka: ugyanezek a győző nagyhatalmak - így pl. a 42 millió lelket számláló anglikán egyház, amelynek pápája, azaz feje a brit király, szövetségesül az 56 millió legyilkolt áldozattal büszkélkedő Sztálin vezette Szovjetuniót válaasztották szövetségesül. Ekkor már nem volt jó Horthy. Ekkor, 1943-ban a canterbury érsek úr őeminenciája már Sztálin győzelméért mondott ünnepi nagymisét, amelynek során meg is áldotta a Sztálinnak küldött díszkardot! Ekkor a Szövetségesek kinyitották Európát az oroszok előtt, a pánszláv álmok megvalósítása érdekében. Persze, amikor jobban megismerték az oroszokat, látva, hogy saját vermükbe estek, most megkísérlik hogy az egykori Oszták-Magyar Monarchia helyett, valamiféle Európát kalapáljanak össze. Oroszország pedig, bár már kiásta a legyilkolt cári familiát, és bár ismét a bizánctól elvett kétfejű sasos címert viseli, konok vágyát, Nagyszerbia révén az Adriához jutni, Milosevics támogatásával továbbra is megkísérli.

Horthy Miklós kormányzó Nürnbergből való elbocsátása után a portugálok jóvoltából az Atlanti óceán partján élt. A magyarok örök szégyenére kegyelemkenyéren, amelyet tiszteletreméltó, nemeslekű személyek, egykor barátai, egykori - általa megmentett üldözöttek, tisztelői adtak össze részére.

Reméljük, hogy a tenger mellől a kenderesi kriptába hazatért tengernagynak, sokezeréves történelmünk legnagyobb tengerész hősének a tündöklő példája ifjúságunkat és nemzetünk minden tagját megalapozottabb és hűséges hazaszeretetre fogja buzdítani, magyarságtudatát hathatósan fogja megerősíteni, hogy majdan Ady Endrével elmondhassuk,

"...ha leszakad az ég is,
marad magyar mégis-mégis,
ősi, szép és rendületlen!"

A SZERKESZTŐ MEGJEGYZÉSE:

Juba Ferenc *életében sokszor elmondta, hogy neki mindég idegenek parancsoltak. Szülei Erdélyből elmenekültek - de végül Csehszlovákiába kerültek, ahonnan Ő a később kommunista uralom alá jutott Magyarországra, majd pedig Ausztriába menekült.*

Amíg élt, az egyetlen magyar volt, aki állam- és jogtudományi doktor, hajórvos és tengerészkapitány volt. Dísztagja volt a nemzetközi orvostörténeti és a nemzetközi hajózástörténeti társaságnak. A valódi Vitézi Rend tiszteletbeli törzskapitánya, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület örökös díszelnökségi tagja és ausztriai elnöke volt. Szülővárosa, Komárom - mindkét mai fele - díszpolgárává avatta. Komárom Múzeuma ad otthont a Juba Ferencről elnevezett Magyar Hajózási Gyüjtemény-nek, amely öt termet megtölt a földtől a mennyezetig. Minden darabját Ő vette, noha soha gazdag ember nem volt. Komárom főterén áll a magyar tengerész emlékműve, amit Ő állíttatott saját költségén.

IV. Károly király

Gedai István (Veresegyház)

A „Horthy-korszak a Magyar Nemzeti Múzeum történeti kiállításában

Történelmi emlékek kiállítása a bemutatandó kor élményszerű megismertetését teszi lehetővé, a mindennapi élet tárgyai közvetlenebb bizonyítékai az adott kornak. Ám egy olyan időszakban, amikor a történelemhamisítás a politikai hatalom követelménye, különösen fontos történeti kiállítások rendezése, mert a tárgyak önmagukban bizonyítékai a bemutatandó kornak, eseményeknek, mert a tárgyak nem hazudnak, létük maga a valóság.

A Magyar Nemzeti Múzeumnak a honfoglalás 1100. évfordulójára készített, 1100 év történelmét idéző kiállítása kiemelkedő alkotások és a mindennapi élet használati tárgyai mellett a jelentős történelmi események fennmaradt tárgyi emlékeivel kívánta érzékeltetni a Kárpát-medence elmúlt 1100 évét a Magyar Királyság megalapításától (a honfoglalást és az azt követő évszázadot külön kiállítás mutatta be) 1990-ig. A kiállítás három részének megfelelően (a honfoglalástól a királyság megalapításáig, a 9-19. század, a 20. század) három alkalommal nyílt meg.

A 20. század legsúlyosabb korszaka a két világháború közötti alig több, mint két évtized, amit röviden, de találóan „Horthy-korszak“-nak is szokás mondani. A korszak kiemelt fontosságát, a tárgyszerű igényt különösen az indokolta, hogy ez a korszak volt a diktatúra támadásának, történelemhamisításának célpontja (érthető, mert belpolitikailag Horthy Miklós számolta fel a kommunista diktatúra bölcsőjének vallott 1919-es vörös terrort), így a Magyar Nemzeti Múzeum kutatóinak arra kellett vállalkozniuk, hogy elfogulatlanul, tárgyak igazmondásával próbálja meg bemutatni a történelmi valóságot; azt a valóságot, amelyet fél évszázad történelemhamisítása súlykolt a magyar társadalomba. Ennek keretében voltak – vannak – kiemelt pontok, amelyek ézékeltették e kor értékeit –és természetesen hibáit – érzékeltették a kor magyar társadalmát.

A tárgyalt kor elején elsőként rendezni kellett a Trianon-tépte, forradalom-szaggatta országot. A trianoni békediktátum elleni tiltakozás is állandóan jelen volt – hiszen mindenkiben még a néhány évvel ezelőtti Magyrország képe élt – és a kiigazításra irányuló politika mindvégig jellemezte a korszakot. Az ezzel kapcsolatos tárgyi emlékek (plakátok, zászlók, a Kárpát-medence nemzetiségeinek megoszlását mutató térkép, ezt az eszmét valló szervezetek jelvényei, stb.) azt bizonyítják, hogy ez a politika népakarat volt. (Ki ítélhette – és ki ítélheti – el ?) A rendezés Bethlen István miniszterelnök nevéhez fűződik, aki kitűnő reálpolitikus volt. (Felvételi kérelem a Népszövetségbe, Bethlen-Peyer paktum, szilárd kormánypárt, a Felsőház visszaállítása, az ország gazdasági rendbetétele, a Magyar Nemzeti Bank létrehozása, stb.). Bethlen Istvánt és intézkedéseit számtalan tárgy és egy országházi körkép idézte.

A korszak oktatási és művelődési politikája két kiváló kultúrpolitikus – Klebelsberg Kunó és Hóman Bálint – nevéhez fűződik. „A magyar hazát ma elsősorban nem a kard, hanem a kultúra tartja meg és teheti ismét naggyá“ írta Klebelsberg. Iskolák százai (mintegy ötezer tanterem) alakultak, s olyan intézkedések születtek, amelyek kiterjedtek nem csak az ifjúság sokszínű és sokrétű oktatására, hanem az egészségügyére, művelésére, sportjára. A korszerű iskola- és művelődésügy eredménye lett a magyar tudományos és művészeti élet, a sporteredmények magas szintje. A nemzetközi tudományos kapcsolatokat erősítették a külföldön felállított magyar intérzetek, magyar diákok és kezdő kutatók küldföldi ösztöndíjai. A kiállítás iskola-, mozi- képekkel, oklevelekkel, érmekkel érzékeltette ezeket az eredményeket, egy elkülönített teremben pedig Nobel-díjasaink és egyéb nemzetközi díjasaink munkássága volt megismerhető. A kormány elismerését Corvin-lánc és –koszorú jelzi.

A korszak – nemzetközileg is jelentős – eredménye volt az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszus. Az esemény hangsúlyozta Magyarország keresztény értékeit; a magyar püspöki kar és Pacelli bíboros (a későbbi XII. Pius pápa) megnyitója kimondta, hogy ezek az értékek elutasítják a szélsőségeket. (Hitler eltiltotta a német katolikusokat a résztvételtől.) A Világkongresszust nagyméretű tárlóban felállított oltár körül külömböző nép- és egyenruha viseletbe öltöztetett bábúk képviselték. Ugyancsak jelentős ifjusági találkozó volt a cserkész jamboree, kiemelve a cserkészet, a magyar ifjúság keresztény, nemzetközi, mégis egyúttal nemzeti értékrendjét, amelyre országjövőt lehetett építeni. Ezt a szélsőségektől mentes értékrendet mutatja,

hogy a magyar főcserkész - gróf Teleki Pál, a későbbi miniszterelnök – elutasította a német Hitlerjugend és az olasz Battaga a cserkészet jelentőségét. De mellettük megjelentek más ifjúsági és társadalmi szervezetk – MOVE, Levente, Turul, bajtársi egyesületek – jelvényei, igazolványai, Bajcsy-Zsilinszki Endrének adományozott Turul-plakett.

A kiállítás bemutatta a magyar társadalom életmódját, a mindennapi élet tárgyain keresztül, de érzékeltette a munkásság, a paraszti élet nehézségét is. Jelen volt a közbiztonság is: egy csendőr-egyenruha.A korszak végefelé még utoljára örömünnepeket idézett a kiállítás: az 1938-1940 közötti részleges terület-visszacsatolásokat; a bevonuló magyar katonákat fogadó diadalkapú másolata, a visszacsatolási határozatok, képek.

A II. világháborút bemutató emlékek a „kényszerpályát“ mutatják. Teleki intézkedései következtében Magyarország még befogadta a lengyel és a zsidó menekülteket, de Teleki öngyilkossága a sikertelenséget jelezte. A becsület és az országmentés próbálkozását mutatta Kállay Miklós miniszterelnök és Nagybaconi Nagy Vilmos hadügyminiszter tevékenysége, de ismét sikertelenség a német pártfogást élvező Nyilaskeresztes Párt előtérbe kerülése, majd hatalomba juttatása. Az ország márciusi német megszállása az ország függetlenségének elvesztését jelentette, megkezdődhetett magyar állampolgárok üldözése, a zsidók deportálása. Plakátok egyenruhák, képek, SAS-behívó, „sárga csillag”, zsidó rabruha, svéd olatlomlevél, nyilaskeresztes tárgyak mutatták, bizonyították, hogy Magyarországon nem magyar irányítás, kormányzás volt. S a vég: 1944. október 15. Horthy Miklós kormányzót és családját a németek “védőőrizetbe” vették, Németországba szállították, ahol 1945 májusában amerikai fogságba került. Horthy Miklós szerepére jellemző, hogy a nürnbergi perben csak tanúként hallgatták ki.

A korszak vezető politikusaiként Bethlen Istvánt, Klebelsberg Kunót, Hóman Bálintot, Gömbös Gyulát, Teleki Pált, Kállay Miklóst említettük, de felettük mindenkor ott állt Horthy Miklós kormányzó, aki valóban kormányozta az országot, ha néha kényszerpályán is. Végeredményben tehát valóban nevezhetjük “Horthy-korszak”-nak az 1920-1944 közötti időszakot, pontosabban 1944. március 15-ig.

Meggyőződésem, hogy a kiállítás a történelmi igazságot mutatta be a Horthy-korszak esetében is. Mint a kiállításért (is) felelős akkori főigazgató vállalom a kiállítást és az azt követő kritikát. Mert volt. Azt is elismerem, hogy egyes esetekben másként is lehetett volna eseményeket bemutatni, főleg, ha több hely lett volna. Éppen a kritizált anyagok miatt.

A kiállítás nem újkortörténeti, hanem 1000 évet bemutató. A királyság alapítása az intézményrendszerével együtt, az egész Árpád-kor, benne Szt. László, Könyves Kálmán, III. Béla, a tatárjárás és az azt követő újjáépítés egyetlen termet kapott. Ezt tekintve a 20. század nem kaphatott teremsorozatot. Ez lett volna aránytalan. A kritikák legtöbbje azomban politikai eredetű, a történelemhamisítás következményeként a Horthy-korszak elítélése. Néhány idézettel bizonyítható: „...hatalmas olajfetményeken tündököl Horthy, Bethlen, Klebelsberg, Gömbös nagysága...“ A kiállítás „... bemutatja a vörösterrort, a fehérterrorról megfeledkezik, a vörösterror után rögtön a dicsőséges nemzeti ujjászületés következik, a Horty-korszak fölmagasztalása.“ (Litván György, Mozgó Világ, 2003/8 10.) „A kiállítás a Horthy-korszak apológiáját nyújtja.” (Hajdú Tíbor, Litván György. MTA Történelemtudományi Bizottságának 1998. január 28-i vitája.) „...elfogadható-e, hogy egy államköltségen megvalósuló tárlat azt sugallja: „Csonka-Magyarország nem ország, Horthy-Magyarország mennyország?“ „...az országot háborúba vívő rendszert egy állandó kiálítás mennybe emelje?“ „...nem-nem-sohás, irredenta reviziós, diadalkapus anyagoknak tömege“ „...elkerülhetetlen-e, hogy az ország legtekintélyesebb múzeumámnak állandó kiállítása az intézmény vezetőjének politikai nézeteit tükrözze.“ (A miniszterhez írt levélből.) „...a trianonos, cserkészetes, eucharisztikus kiállítás...“

Gedai István (Budapest)

Hóman Bálint

A történelem ok-okozati összefüggése ugyan nem vitatható, de az állam, a társadalom vezetőinek, meghatározó személyeinek történelemformáló, történelmet befolyásoló szerepe sem. Ezt a kettősséget példázza egyértelműen hazánk XX. századi történelme, jelen esetben a két világháború közötti időszak, amelyet gyakran – és nem ok nélkül – neveznek, nevezünk Horthy-korszaknak. Az elvesztett I. világháború és az azt követő, vörös-terrorba torkolló forradalom oka volt Trianonnak a Trianon, mint okozat ugyanakkor oka volt hazánk válsághelyzetének. A háború elvesztése a nemzetközi erőviszonyok alakulásának következtében elkerülhetetlen volt, de az vitatható, hogy a trianoni ország csonkítás mértékében szerepet játszó, Károlyi Mihály és Kun Béla–Szamuely Tibor nevével fémjelzett forradalom és vörös terror elkerülhetetlen lett volna. A valóság azonban az volt, hogy ebben a csonkított országban kellett az életet ujjászervezni. Ehhez az újjászervezéshez kellett vezetés. Lett. Lett egy olyan vezetés, amelynek tagjai magyar nemzeti, keresztény értékrenddel és erkölcscsel rendelkeztek, akik – éppen ez értékrend alapján – az ország, a nemzet érdekei szerinti ténykedést tekintették céljuknak. Ennek a vezetésnek volt első embere Horthy Miklós kormányzó és olyan miniszterelnökei voltak, mint Bethlen István, Gömbös Gyula, Teleki Pál és olyan kultúrpolitikusok, mint Klebelsberg Kunó és Hóman Bálint. E két kultuszminiszternek köszönhető a magyar művelődés diadalútja

Hóman Bálint történésznek indult. Apja – Hóman Ottó – a klasszika filológia művelője volt, Hóman Bálintot, viszont a magyar nemzet történetének kutatása vonzotta, s e téren alkotott nagyot. 1903-ban érettségizett Budapesten, a mai Madách Gimnáziumban, s az érettségi után azonnal dolgozni kezdett; az Egyetemi Könyvtárban lett segédtiszt. Könyvtári munkája mellett végezte el az egyetemet, 1907-ben kapott tanári diplomát, s a rá következő évben már doktorált. Még ebben az évben, 1908-ban megjelent első jelentős tudományos munkája, a „Magyar városok az Árpádok korában". Már ebben a korai munkájában körvonalazódik történeti szemlélete, a gazdaságtörténet elsődlegessége, amely addig nem állt a történetkutatás homlokterében. Vizsgálta városaink kialakulásának feltételeit, fejlődésünknek gazdasági alapjait. Néhány évvel később (1912-ben) jelent meg „Az első állami egyenesadó" könyve, amelyben a gazdaságtörténet pénzügyi, pénztörténeti oldalával foglalkozott. S ezt követte
1916-ban a „Magyar Pénztörténet".

Pénztörténetünk addigi kutatói – főleg Schoenvisner, Weszerle, Rupp után Réthy László – a középkori magyar pénzeket meghatározták; amelyeknek lehetett megállapították kibocsátójukat, verésük idejét, s foglakoztak pénzeink verőhelyeivel. Éppen a századfordulón jelent meg Réthy László, a magyar pénzek meghatározására a közgyűjteményekben ma is használatos katalógusa, a Corpus Nummorum Hungariae, amelynek első kötete (megjelent 1899-ben) az árpád házi, a második kötete (megjelent 1907-ben) az úgynevezett vegyesházi királyaink /Szapolyaival bezárólag) pénzeit írja le, azaz a leíró numizmatika (Münzgeschichte, coin-history) olyan alapja, amelyhez új eredmények – leletekben előkerülő új, addig ismeretlen típusok, vagy inkább csak változatok – ugyan jöhetnek, jönnek , de az alaprendszer fontos állomása elkészült. Elkészült az a munka, amely alapját adhatja olyan pénztörténeti munkának, amely történeti és levéltári írott forrásokkal együtt dolgozza fel a pénznek az életben, a gazdaságban betöltött szerepét, értelmezi az egyes korszakok pénztörténeti jelenségeit, pénzforgalmát, foglalkozik a pénz minőségével, annak változásának okaival, foglalkozik a pénz nyersanyagbázisával, a pénzverés folyamatával, a pénzverdékkel és adminisztrációjukkal. Azaz a leíró numizmatikát a pénz gazdaságtörténeti szerepének

története (Geldgeschichte, money-history) követheti. Ezt jelenti Hóman Bálint „Magyar Pénztörténet”-e. a magyar pénzverés kezdetétől 1325-ig, amikor Károly Róbert pénzreformja új korszakot jelent a magyar pénztörténetben.

Hóman Bálint „Magyar Pénztörténet”-e kellő hosszan foglalkozik a magyar pénzverésre ható európai pénzverési alapsúlyokkal, súlymértékekkel, a pénzlábakkal, a római és a frank pénzrendszerrel. A magyar pénzverés ismertetése magába foglalja a kezdetektől (az önálló pénzverést megelőző értékmérő, terménypénz) a korszak végéig az egyes pénzcsoportok külső (éremképek) és belső) anyagának összetétele) változását, illetve azok hátterét, a tárgyalt korszakon beül a hazánkban forgó idegen pénzek szerepét, hatását pénzverésünkre és a gazdaságunkra. Tárgyalja a pénzverési regálét, a pénzverés és pénzváltás adminisztrációját és árstatisztikai adatokat is közöl.

A középkori magyar pénztörténet másik nagy korszaka a XIV–XV.század. Ennek pénztörténeti alapja Károly Róbert pénzreformjához fűződik, amely reform egy, az egész gazdaságot átfogó új gazdaságpolitika része volt. Mind a pénzreformnak, mind az új gazdaságpolitikának leglényegesebb bázisa Magyarország aranygazdagsága volt. Az új korszak gazdaságtörténetének feldolgozása ugyancsak Hóman Bálinthoz fűződik; akadémiai székfoglalója volt az 1921-ben önálló könyvként megjelent „ A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában” c. tanulmány kivonata.

Egy új gazdaságpolitikának természetesen vannak előzményei és Hóman részletesen vázolja Árpád-házi királyaink államháztartását, utal a reformsürgető jelenségekre, a XIII. századi gazdasági átalakulásokra, az ország vámrendszerére és Magyarország nemzetközi kereskedelmi kapcsolataira. Károly Róbert gazdaságpolitikájának anyagi alapja a magyar arany volt, amely Európa évi aranykitermelésének több mint 80 %-át adta. A Károly Róbert pénzreformja következtében megindult magyar aranypénzverés évszázadokra meghatározta Magyarország gazdasági kapcsolatait. Károly Róbert mind pénzügy-, mind gazdaságpolitikájának része volt a bányászattal, bányavárosokkal összefüggő politikája, a gazdaság alapjait védő törvények, mint például a bányaművelés monopóliuma, valamint adópolitikája.

Hóman Bálintnak mindkét alapvető pénz- és gazdaságtörténeti munkáját újra kiadták (1991: Magyar Pénztörténet, 2003: A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában). Pénztörténetének értékállóságát egyrészt Hóman alaposság, másrészt a leíró numizmatika feldolgozottsági szintje teszi értékelhetővé. A pénztörténetnek két forrása van: a tárgyi (leíró numizmatika által meghatározott pénzek), valamint az írott források. Új írott források előkerülésére aligha lehet számítani; a közgyűjtemények, levéltárak, egyházak, közintézmények meglévő iratait pedig Hóman felhasználta kutatásaihoz. A leíró numizmatika által katalogizált pénzekhez ugyan újabb leletek adhatnak addig ismeretlen anyagot (adnak is!), de még az alapjait módosító újabb leletek (például a nagyharsányi lelet) Hóman összmunkájának csak egy egészen kicsi részét módosította.

Hóman Bálint munkásságának a két részletsebben elemzett kötet – ha alapvetően jelentős is – csak részlete. Munkássága fő művének az 1928–1934 között megjelent „Magyar történet”-et tartják nem ok nélkül, amelynek középkori részét Hóman írta, a reneszánsz utáni fejezeteket pedig szerzőtársa, Szekfű Gyula. Hóman ebben a munkájában szintetizálta addigi tanulmányait és ez a három és negyed évszázados összefoglaló máig a legtudományosabb, legjobb, leghasználhatóbb összefoglalója történelmünknek.

Természetesen a „Magyar történet” megjelenésével nem ért véget Hóman Bálint tudományos irodalmi munkássága, bár a közélet kevesebb időt engedett erre. Egyik szerkesztője volt az „Egyetemes Történet”-nek, 1938-ban pedig Szent Istvánról jelent meg kisebb monográfiája. Utolsó munkájának az „Ősemberek – Ősmagyarok” tekinthető, amelyet jegyzetei, kéziratai alapján Szendrey Tamás és Clementin-Záhony Botond rendezett sajtó alá és1985-ben Atlantában jelent meg, itthon pedig 2001-ben adta ki a Kairosz kiadó.

Kiváló tudós nem kerülheti el sem a közéletet, sem az elismerést. Hóman Bálint 1917-ben egyetemi tanár, 1918-ban pedig a Magyar Tudományos Akadémia és az ezzel egyenrangúnak tekinthető Szent István Akadémia tagja lett. 1925–1929 között tanszékvezető egyetemi tanár volt, de 1940-ig adott elő, tanított az egyetemen.

Sokan megkérdőjelezik annak helyességét, hogy egy kiváló tudós intézményvezető legyen és még inkább, hogy politikus, mondván, hogy a tudományos eredményei fontosabbak, értékállóbbak. De nem az a legjobb intézményvezető, aki magas fokon érti és ismeri az intézmény munkáját, feladatrendszerét? S nem jobb állami vezető, mint aki csak politikus és első sorban megválasztása érdekli?

Hóman Bálint 1922-ben a Széchenyi Könyvtár igazgatója, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója lett. A korszak legfőbb, a közgyűjteményeket irányító szervezete az Országos Magyar Gyűjteményegyetem volt, amelynek Hóman tíz évig alelnöke, majd 1932-1937 között elnöke, ezt követően pedig a Gyűjteményegyetem szerepét átvevő Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának lett elnöke. A Gyűjteményegyetem, illetve a Tanács irányítása alatt álltak az országos múzeumok, valamint a Széchenyi Könyvtár és az Országos Levéltár. Így a művelődés ezen ágában elsődlegesen az országos érdekek érvényesültek a helyi érdekekkel szemben.

Hóman Bálint az I. világháború után került politika közelbe. Keresztény és nemzeti értékrendje szembeállította a Tanácsköztársasággal és a kommunistaellenes Keresztény Ligához csatlakozott. Később, mint Gömbös Gyula barátja részt vett Gömbös kormányprogramjának kidolgozásában és 1932 október1-ém vallás- és közoktatásügyi miniszter lett Gömbös Gyula kormányában. (Ugyancsak 1932-től egészen 1945-ig Székesfehérvár országgyűlési képviselője is volt.) 1942. július 3-ig folyamatosan miniszter volt. Hóman tíz éves minisztersége alatt folytatta Klebelsberg Kunó grófnak, Bethlen István gróf kormányának (1921–1931) vallási- és közoktatásügyi miniszterének kultúrpolitikáját. Főleg a közoktatás korszerűsítésével kapcsolatban terjesztett be több törvényjavaslatot, számos nép- és középiskolát építtetett, ösztöndíjjal támogatta a szegényebb sorsú tehetséges tanulókat. Jelentős sikereket ért el a kulturális külkapcsolatok, külföldi magyar intézmények, magyar ösztöndíjasok külföldi tanulmányútjainak szélesítésébe. Hóman 1942. július 3-án kilépett a kormányból és nem vállalat többé miniszteri szerepet.

Hóman Bálint számtalan tudományos egyesületnek, társulatnak volt tagja, tiszteletbeli tagja, elnöke, tiszteletbeli elnöke, többek között a Történelmi, Régészeti és Művészettörténeti, Numizmatika Társulatnak. (Utóbbi a tiszteletbeli elnöki címet 1945 után sem vonta vissza; e cím birtokosaként halt meg.) Ugyancsak számtalan külföldi egyetemnek díszdoktora volt és több kormány – vatikáni, olasz, német, osztrák, lengyel, észt, finn, máltai lovagok – legmagasabb kitüntetéseiket adományozták neki. Természetesen itthon is megtisztelték vele, megkapta a Magyar Érdemrend nagykeresztjét és a kulturális érdemek elismerésének csúcsát, a Corvin-láncot.

Hóman elnöke volt a Teleki Intézetnek is és hallgatólagosan támogatta az Intézetben folyó németellenes és zsidómentő tevékenységet. Hóman – egyedüliként – levélben tiltakozott Edmund Veesenmayernél Magyarország német megszállása ellen. Ugyanakkor – érthetetlenül – 1944 novembere és 1945 áprilisa között tagja volt a nyilasok Törvényhozók Nemzeti Szövetségének.

Hóman Bálint 1945-ben családjával Ausztriába menekült. Itt – Badauseeben – az amerikai hadsereg letartóztatta és november 22-én, Budapesten többekkel együtt átadta az ÁVH parancsnokának, Péter Gábornak. A népbíróság Gálfalvy-tanácsa 1946. március 2-án életfogytiglani börtönre ítélte. A váci börtön hírhedten szadista őreinek kínzásaiba, gyógyszermegvonásaiba 1951. június 2-án belehalt.

Hóman Bálint életútja különösen példázza az említett értékrendet vallók sorsát: a korszak kiváló felkészültségű, legmeghatározóbb történészkutatója, akadémikus tudósa,

kiemelkedő kultúrpolitikusa, majd az 1945 utáni illegitim kommunista hatalom ítéletének következményeként a rendszer szégyenére embertelen körülmények közötti börtönhalála, jeltelen rabtemetőbe temetése (ha azt egyáltalán temetésnek lehet mondani), fél évszázad múltán pedig sokaknak ünnepélyes újratemetése. De a kommunista diktatúra szellemének továbbélése következtében személye, neve még ma sem kaphatja meg az őt megillető elismerést, tiszteletet. Csak alkotásai, a máig is alapvető tudományos munkái képezhetik – immár hivatalosan is – a valóban tudományos kutatás részét. Az alkotás így – horribile dictu - elszakad alkotójától, akinek neve máig sem szerepelhet a Magyar Tudományos Akadémia tagjainak sorában. Ám a vele azonos értékrendet valló történészek tiszteletadása jelen rendezvénynek is jele.

Mint az ugyancsak nemzeti és keresztény értékrendet valló, bár Hómanhoz nem mérhető történész, Hóman utódjának érzem magam. Utóda vagyok, mint numizmatikus, mint a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, mint a Magyar Numizmatikai Társulat tiszteletbeli elnöke, mint a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagja és utóda vagyok, mint börtöntárs. Mindezek utódaként hajtok fejet Hóman Bálint és emléke előtt.

"Csak addig él egy nemzet, amíg van hagyománya."
Gróf Széchenyi István

Juba Ferenc (Bécs)

A diadalmas otrantoi ütközet 80. évfordulójára

Magyar nemzetünk sokezeréves történetének és 1100 éves államalapításának a trianoni zsákutcába torkoló idején, 1997-ben ünnepelte egész múltjának legnagyobb, győzedelmes tengeri csatáját. Az első világháború alatt, 1917. évi május hó 15-én, legnagyobb magyar tengeri hősünknek, nagybányai Horthy Miklós cs. és kir. sorhajókapitánynak a parancsnokságával vívott - a tengeri hadviselés történetében otrantoi ütközet néven ismert - diadalt. Mivel "megfogyva bár, de törve nem", még élünk, szinte természetes, hogy minden látható és nem látható (de annál jobban érzékelhető!) ellenségünk teljes erejéből megkíséreli nemzetünket vagy fizikailag, vagy egyéb módon - pl. a nemzet tagjainak az elnemzetlenítésével - eltüntetni ősi földjéről. Ennek a megsemmisítésnek az egyik legkiválóbb eszköze a nemzettudat megsemmisítése. Lenin útmutatása szerint: "Ha egy nemzetet meg akarsz semmisíteni, vedd el a tradícióját!" Ezt az elvet eddig is minden ellenségünk nagy haszonnal követte (még Lenin előtt is!) és követi.Mérhetetlenül gazdag tradíciónk tárházából annak egyes elemeit sikeresen tüntetik el, pl. a média eredményes agymosása, vagy az orosz megszállókat hűen kiszolgáló és valós történelmünket ifjúságunk előtt az iskolákban elhallgató kultúrhatalmasok. Ezek egyes esetekben a gúny eszközével teszik népünk fiai előtt hagyományunk értékes részeit utálatossá. Más esetekben hagyományaink egy részét ellopják és azokat arcátlanul, nagy hangon úgy kürtölik világgá, mintha az mindig is a sajátjuk lett volna. Ellenségeink remek fogása létünknek elhallgatása is. Mivel pedig az emberi gonoszságnak, de a butaságnak sincsen határa, a nagyvilág legnagyobb részének fogalma sincsen arról, hogy mi létezünk, legfeljebb bután csak feldarabolni tudnak minket. Erre az egyik legragyogóbb példa: a belga tankönyvek még nem is olyan régen tanították, hogy a "magyarok germanizált mongolok".

Talán mondani is felesleges, hogy a küldött kiigazítást még csak válaszra sem méltatják.

Rövid bevezetésnek szánt mondanivalómat azért tartottam szükségesnek és fontosnak, mert "az évforduló jó előkészítése" érdekében már a múlt évben megjelent pár cikk a médiában, amelyek közül az egyik éppen legnagyobb tengeri hősünknek, Horthy Miklósnak a hősiességét igyekszik megcáfolni. Lássuk tehát a cikket és arra adandó válaszunkat, amely éppen a 80. évfordulót, annak jelentőségét, résztvevőinek hősi magatartását követendő példaként igyekszik nemzetünk tagjainak bemutatni. Reméljük, hogy a hazaszeretet, kötelességtudás és önfeláldozás példáit látva, meg fog erősödni nemzetünk fiaiban annak a tudata, hogy milyen kincset jelent minden áldozat, megpróbáltatás és szenvedés ellenére is magyarnak lenni.

Az inkriminált cikk írója történész. Róla fel kell tennem, hogy tudja a valós történelmet. A magyarságtudat elpusztítását célzó cikk mögött tehát magyarul beszélők nemzetpusztító céljai húzódnak meg.

A "Historia" nevű történelmi folyóirat 1966. évi 8. számában "Horthy Miklós otrantoi csatája" fő- és "Egy kiállítás egy képe" alcímmel a 30. és 31. oldalon egy cikk jelent meg.12 Ennek a lényege, hogy Ausztria-Magyarország - és így hazánk -legnagyobb tengeri hősének nem lehet helye a legnagyobb száz magyar hős között. A cikk - finomabb kivitelben - lényegében megfelel a szovjetorosz megszállás alatti szovjetbarát firkászok által írott, Horthy elleni hazug rágalmakkal tömött propagandaförmedvényeknek. Ezeknek egyetlen célja volt: legnagyobb tengeri hősünket és a német (második világháborús) megszállás alatti egyik

legeredményesebb ellenállónkat a magyarság előtt úgy lebecsmérelni, hogy Ő többé ne lehessen tiszteletre méltó hagyományunk megbecsült hőse.

Ellenségeinknek hagyományaink ellen folytatott aljas küzdelme már sok eredményt ért el. Nemzetünk imáján, himnuszunkon ifjaink egy része ma már "röhög"! Nyelvünk fokozatosan romlik. Az ikes igeragozást már hivatalos közlönyeink sem ismerik. Feladatokat, munkát már nem "elvállalunk", hanem "felvállalunk" (a "levállalunkat" még nem vezették be), bár "be" már iskolázunk, de "ki" még nem nagyon. Nyelvünk tele lett a különféle megszállók kifejezéseivel. A legtöbben nem tudtuk, hogy mi a csasztuska, meg a kulák, ahogyan ma még sokan nem tudják, hogy mi is az a software, meg penny shop és hasonló. Gyönyörű népviseletünk balkanizálódott; hiszen köztudomású volt, hogy a Balkán ott kezdődik, ahol a férfiak az inget a gatyán kívül hordják. Aki magyar (Kossuth) ruhát vesz fel, azt mint valami csodabogarat bámulják, nem úgy, mint pl. az oláhoktól megszállott Erdélyben! ahol ez természetes. Díszmagyart viselni pedig ma már szinte bűncselekménynek számít, de az egészségtelen Löwy-féle amerikai tehenészgatya, hja, az mán' döfi! Mindez - sajnos - ma már szinte természetes, hiszen a szovjetorosz megszállás közel fél évszázada alatt történelmünket részben elhallgatva, részben lehazudták, míg elnyomó szláv elleneinket egekig magasztalták.

Tradíciónk legerősebb oszlopait hőseink, vértanúink alkotják. Akik az ellenséggel vívott harcok során életüket áldozták, azok a mi hősi halottaink. Akik ezekben a harcokban bátorságukkal, kiválóságukkal eredményeket értek el, azok a mi hőseink. Elért eredményeik nagyságáról kitüntetéseik megfelelő fokozatai láthatóan beszélnek. Ezek közül a legismertebbek a kalapos király, II. József által alapított vitézségi érem megfelelő fokozatai. Ezek tulajdonosai Ausztriában még ma is élvezik a megszerzés idejében előírásos havi járandóságot. Hja, ők megbecsülik vitézeiket.

A legmagasabb hősi elismerést a Mária Terézia rend jelenti. Mindazok, akiket ezzel jutalmaztak, vitán felülálló legnagyobb hőseink. Aki pedig a mi legnagyobb hőseinket lebecsmérli, az nyilvánvalóan bizonyítja, hogy magyarul beszél, de a magyar tradíciók megsemmisítésén dolgozik. Azt hiszem célszerű itt megemlítenem, hogy a "magyar", "ki a magyar" meghatározásával már igen sokan próbálkoztak, mert az nem olyan egyszerű. Ma már könnyebb a dolgunk. Akinek Trianon fáj, az magyar. Akinek nem fáj, hát az lehet, hogy magyarul jól beszél, de semmi esetre sem lehet magyar. Végső fokon nem lehet mindenki magyar, igaz-e? Földgolyónk 1/5-e szárazföld, 4/5-e tenger. A szárazföldi embernek erről a 4/5-ről általában nincsen sok fogalma. Különösen maradék országunkban, amelytől ezer év után még a tengert is elvette Trianon. Ez a tengert és tengeri életet nem ismerés sem nem szégyen, sem nem kötelező. Ha azonban egy ilyen szárazföldi beképzelt önteltségében tengeri szakkérdésekbe bele mer szólni és abban nagyhangú kijelentéseket tenni, az nekem olybá tűnik, mint egy vidéki bábaasszony, aki kétségbe vonja, hogy pl. Teller Ede jó atomfizikus-e? Ugye, nevetséges? Ha az ilyen szaklaikusoknak még hatalma is van, károkozásuk határtalan. Az elmúlt fél évszázad elég példát adott. Egy ilyen példa tengerészetünkből. Trianonban elvett (és a jugoszlávoknak meg olaszoknak adott) tengeri hajóink értéke kereken egymillió kg aranyat tett ki. Ezek az államok az "emberi jogokra" tekintettel tengerészeinket kirugdosták. Ezek hazajőve a nyomorgó országban csak a munkanélküliek számát gyarapították. Textiliparunk állt, mert a trieszti átrakás miatt megnövekedett gyapotárat nem tudták megfizetni. Horthy Miklós ötletét, hogy a Dunán át jussunk ki a tengerre, kiváló hajóépítő mérnökeink (pl. a "Szent István" csatahajónkat építő Scharbert Gyula és Ferdinánd Lajos) megvalósították. A szakvilág legnagyobb csodálkozására megszülettek a Dunatengerjáró hajóink és ezzel minden idők legsikeresebb vállalkozása. Minden hajó minden évben megkereste testvérhajóját 1 200 000 pengő értékben. Ez az összeg akkor - havi á 200 pengőt számítva - hatezer (!) családnak biztosított remek megélhetést, 15 évvel Trianon után! Hatalommal rendelkező szaklaikusaink ezt a vállalkozást idegen érdekekre tekintettel

megszüntették. Tengerészeink százai munkanélküliek, vagy idegen lobogójú hajókon keresik kenyerüket, míg a Duna-tengeri forgalomba illő kb. egymilliónyi tonnát idegen, orosz hajók szállítják. Sapienti sat. Az átlagos képet ismertető parányi előszó után térjünk rá a cikk érdemi megválaszolására. A cikk úgy kezdődik, hogy Horthy Miklós életpályájának már számos mozzanata képezte viták tárgyát történészek, publicisták, politikusok és laikusok között egyaránt. Ehhez annyit mondhatunk, hogy amennyiben a "vita" azt jelenti, hogy egy megszálló hatalom oltalmának a köpönyege alatt egy magyarul beszélő nem magyar hazugságai, rágalmazásai és hasonlók ellen tisztességes, tárgyilagos történészek, személyes résztvevők stb. a tényeket állították szembe, hát bizony akkor voltak viták. Ezeknek a kezdete arra az időre nyúlik vissza, amikor Horthy kiseperte a szovjetbarát "szocialista" Tanácskormányt és embereit, - amint azt hazug módon egyes történelemkönyvek "szocialistának" mondva állítják (19/376), holott az kimondottan bolsevista volt. Ekkor ezek méltatlankodva "fehér terror"-ról ordítoztak és a nagy részük Ausztriába menekült, ahol akkor már köztársaság volt. Ott óriási propagandát fejtettek ki hazánk és Horthy ellen. Ez ott igen jó talajra talált, hiszen három megyénk (Sopron, Vas és Zala) felének Nyugat-Magyarország néven Ausztriához csatolásához ez igen jó propagandát nyújtott és tudjuk jól, hogy "az kiabál legjobban, akinek a háza ég" (28/109). Ebből kifolyólag még ma is propagandázik az osztrák média "Horthy fasizmust" és "keskenyvágányú Horthy diktátort" emlegetve volt magyar főkommunista és ávós tanácsadóik tanácsai alapján. (Mondanunk sem kell, a tárgyilagos, tényeket bizonyító hozzászólásokat meg sem válaszolva.) Természetes, hogy a "vörösök kitakarításának" a helyességét messzemenően igazolta az azóta eltelt időszak. A madridi egyetemen nemrégiben lezajlott konferencia nemzetközi résztvevői megállapították, hogy míg a németországi holocaustban oly sajnálatos módon legyilkolt áldozatok száma hatmillió volt, addig a szovjetorosz kommunizmus által legyilkolt áldozatok száma 56 milliót tett ki!

Ami a cikkben említett "vitákat" illeti, azon sem lehet "vitatkozni", hogy a Horthyt "cattaroi gyilkos"-ként beállító írások csupán propagandarágalmak. Ugyanis: 1. Horthy akkor (még csak lábadozva) az Ö.H. "Prinz Eugen" csatahajó parancsnoka volt, és 2. a cattaroi szláv lázadás esetében a király elvette a haditengerészettől a bíráskodás jogát és azt a parti erődök parancsnokságának a hadbíróságához utalta. A szokatlanul gyenge ítélkezés végén a - sajnos - csak négy halálos ítéletet éppen ezért Gusseck altábornagy, a parti erődök parancsnoka írta alá. "Szláv lázadásról" írok, mert a) azt Method Koch cs. és kir. fregattkapitány szervezte, (aki illegálisan 1917-től mint a jugoszláv nemzeti tanács honvédelmi biztosa működött) és erről 1926-ban - már mint jugoszláv kir. tengernagy - a jugoszláv tengerészet lapjában a "Pomorac"-ban beszámolt (25), b) mert a lázadók között a szlávok számaránya a flotta legénységében lévő szlávok számarányát messze felülmúlta, és c) szinte megdönthetetlenül igazolja ezt a lázadás 30. évfordulóján a Csehszlovák Antifasiszta Szövetség által 1948-ban Csehszlovákiában kibocsátott emlékérem, amelyen nem "kommunista", hanem "szláv lázadás" felirat ékeskedik. Az érmet - jellemzően - csak csehszlovákok és jugoszlávok kaphatták. Azon sem lehet persze "vitatkozni", hogy a királykérdésben a nagyhatalmak főbiztosai (Hohler brit, Fouchet francia és Da Vinci olasz) 1921. évi április hó 3-án demarsot nyújtott át a magyar kormánynak (gróf Teleki), amelyben az állott, hogy "a Habsburg családhoz tartozó bármely személy hatalomba helyezése magát a béke alapját veszélyeztetné és azt a szövetségesek sem el nem ismernék, sem el nem tűrnék... Minden felelősséget elhárítanak magukról azokért a súlyos eseményekért, amelyek bekövetkeznének, ha kívánságukat a magyar kormány nem teljesítené". (14/150). Csehszlovákia ekkor már mozgósított. Az 1920. évi november hó 12-én kötött olasz-jugoszláv rapallói egyezményben már mindkét állam megállapította közös fellépését Magyarország ellen. Megemlítendő még az is, hogy azon sem lehet "vitatkozni", hogy a magyarokkal szemben éppen nem barátságos "Lexikon des Zweiten Weltkrieges"19 szerint Horthy igyekezett a zsidók deportálását megakadályozni. Ezt helyesbítve: nem csak igyekezett, de meg is akadályozta, mert azokat

1944. évi június hó 29-én megszüntette. Ha Horthy ennél többet nem tett volna a zsidók megmentéséért, vele szemben a megmentettek részéről olyan hálának kellene megnyilatkozni, mint amilyet azok a megmenekült és nemeslelkű zsidók mutattak, akik a "hálás zsidóság" feliratú koszorújukat helyezték el a kenderesi kriptában, amíg a holt tengernagyot vagy hatvanezer magyar búcsúztatta a kenderesi mezőn és vagy 300 magyarul beszélő nem magyar szidalmazta a budapesti Vörösmarty téren. Végül 204 azon sem lehet "vitatkozni", hogy Horthyt a németekkel szemben évek óta nyilvánított ellenszenve, ellenállása és a magyarországi zsidók védelme miatt 1945. október 15-én Skorzeny SS-ezredes foglyul ejtette, majd Németországba internálták. Reméljük, hogy ez a pár példa elegendő lesz a Horthy ellen felhozott hazug vádak megcáfolására. A tárgyilagosság értelmében azt is le kell szögeznünk, hogy az ellene irányított hazug vádak a nürnbergi törvényszék megrágalmazását is jelentik, amely bíróság Horthyt nem mint bűnöst, hanem mint tanút idézte meg, kihallgatta és elbocsátotta. Pedig erről a törvényszékről nem lehet azt állítani, hogy finnyás lett volna a háborús bűnösök elítélésében. Cikkének bevezető részében a cikkíró felteszi a kérdést, hogy "vajon Horthy Miklós az első világháborúban tengerésztisztként végrehajtott haditettei, így az otrantoi ütközetben aratott győzelme elegendő alapot adnak-e ahhoz, hogy beválogassák a száz legkiemelkedőbb magyar katonahős közé, avagy nem azért került-e be a "válogatott csapatba", mert kormányzói méltósága utólag megemelte hadi érdemeinek a jelentőségét"? A "vízvezeték kapitány" és a "fehérlovas tengerész" - holott fehér ló egyáltalán nem létezik - gúnyszó is17, 2, az ilyen kifejezéseket használó (és az olvasóközönségnek a - sajnos - butaságára számító) személyek lelki képességének és lelki beállítottságának a jele, akik a magasabbrendűekkel szemben mindig is fennálló irigy dühükben mást nem tudnak produkálni, csak ilyen kiselemista mintájú gúnyolódást. Közben eszükbe sem jut, hogy ezek a megnyilatkozások butaságuk legremekebb bizonyítékai, mert elárulják: fogalmuk sincsen arról, hogy a robbanómotorok feltalálása és általános használatba vétele előtt a világ minden tengerésztisztje szárazföldi bevetés idején lovon vezette alakulatát. Persze ezek a gúnyszavak azt is világosan bizonyítják, hogy azok írói milyen mélységesen gyűlölik ezt az államot és népét, amely nekik és felmenőjüknek mesébe illő jólétet biztosított hosszú időkön át mindmáig. Lehetséges pl., hogy a "Garasország és új nemzeti hőse az admirális kormányzó (fehér lovon)" című, aláírás nélküli cikk is17 egy ilyen magyarul beszélő nem magyar gyűlöletét tükrözi - "hálául" Horthynak köszönhető életben maradásáért. Tekintettel arra, hogy a Mária Terézia rend káptalanja Horthy Miklóst a rend lovagkeresztjével tüntette ki (amely a kitüntetett kérelmére bárósággal jár, amit - jellemzően - Horthy sohasem kért!) és valaki megkérdőjelezi, hogy egy ilyen kitüntetett lehet-e hős, ez pontosan megfelel a "bábaasszonyos" kérdésnek. Bámulni való az a merészség, hogy valaki, akinek a tengeri hadviselésről még csak halvány fogalma sincsen, a "szaklaikus" magabiztosságával kételkedik abban, hogy Európa egyik legnagyobb hatalmának, Ausztria-Magyarországnak a legnagyobb hadvezéreiből, legnagyobb (és nagy részben nem magyar) hadi szakértőiből álló rendi káptalan helyesen tudott-e dönteni olyan szigorú szabályzat előírásai szerint, amibe még a király sem volt jogosult beleszólni! Ez a rendi káptalan olyan szigorúsággal ítélte meg a lovagkeresztet Horthynak, hogy még az 1915. évi december hó 5-én San Giovanni di Medua kikötőjében véghezvitt haditettét is belevonta ítéletébe, kiemelve annak nagy jelentőségét a háború kimenetelére nézve, mert a kikötőben tároló és Montenegro megsegítését célzó hadianyag megsemmisítése nagyban hozzájárult Montenegro megszállásához, elfoglalásához. Mintha már előre megérezte volna a káptalan, hogy meg kell válaszolnia a 80 év múlva felvetett kérdést, hogy volt-e Horthy haditetteinek a háború kimenetelére ható jelentősége. Nos, látjuk, volt. Fentieket az írónak kellett volna tudnia, hiszen ő írta az "Európa. Historia" kiadásában 1990-ben "Emlékirataim" c. Horthy-könyvhöz a jegyzeteket! (14/361-391) Ami a kérdés másik felét illeti, arra csak azt tudjuk válaszolni, hogy aki a Horthy-kérdéssel foglalkozik, annak feltétlenül tudnia kell azt is, hogy Horthy nem azért lett hős, mert

kormányzóvá választottak, hanem azért lett kormányzó, mert hős volt. Ugyanis az inkriminált cikkben az olvasható, hogy az ütközetet csak az után értékelték nagy hadieseményként – utólag –, amikor Horthyt kormányzóvá választották. Lássuk tehát a véleményeket Horthy kormányzóvá választása előtt. Konek altengernagy szerint a zártörés nagyban hozzájárult a további tengeralattjáró sikerekhez. A diadalmas ütközet nagyban emelte az osztrák-magyar hadiflotta presztízsét. Csonkaréti összeállítása szerint az akciót számos tudományos és népszerű munkában tengerész és történész szakértők feldolgozták, értékelték és elemezték. Egyöntetű az a megállapításuk, hogy az első világháborúban az Adrián ez volt a legnagyobb jelentőségű összecsapás az antant és az osztrák-magyar haditengerészet között. Dr. Szabó Iván írja "A Tenger"-ben:

"Jelentősége - áthozva az Adria flottáira az arányokat - csak Skagerrakéval mérhető." Horthy hősiességéről és az ütközet jelentőségéről pl. az Osztrák Katonai Folyóirat írja 1967-ben: "A legnagyobb csata az Adrián az első világháború alatt" - vagy E. B. Potter és Ch. W. Nimitz (USA flottaparancsnok) írja "Tengeri hatalom. Haditengerészeti történelem" című könyvükben: "...csak május 15-én sikerült Horthy Miklós sorhajókapitánynak a "Novara", "Helgoland" és "Saida" cirkálóval eredményesen szétzúzni..." (t.i. a zárat). (3/108, 110) Horthyról - kormányzóvá választása előtti időből - és hősiességéről még ellenfelei is dicsérően nyilatkoznak. Így pl. Guido Milanesi: "Olyan ellenfél áll velünk szemben, akinek, ha legyőzzük, rögtön kezet nyújtottunk volna..." - Rizzo olasz kir. fregattkapitány ("Szent István" csatahajónk elsüllyesztője): "...feltétlenül el kell ismerni, hogy Horthy a háború alatt izzó és értékes parancsnok volt, csodálatos energiával..." (3/110) Hasonló értelemben fejtette ki véleményét Thaon de Ravel olasz kir. tengerészeti miniszter Rooseweltnek (akit akkor Wilson, mint tengerészeti államtitkárt küldött Rómába, hogy az olaszokat erélyesebb tengeri harcra buzdítsa az osztrák-magyar tengeri erők ellen): "...ráadásul van egy vakmerő parancsnokuk, aki a legváratlanabb pillanatokban kifut hajóival és megtámad bennünket. Nem, ekkora kockázatnak nem tehetjük ki flottánkat!" (23/42)

Érdemes meghallgatnunk a velünk szövetséges német haditengerészet nagyjait is. Franz von Hipper tengernagy (a német csatacirkáló flotta parancsnoka a skagerraki csatában): "Különösen kiemelkedőnek tartom a cirkálók bátor és lovagias magatartását, amikor máshonnan is fenyegetve az életben maradt ellenség megmentésére siettek..." - vagy Reinhard Scheer tengernagy (a német flotta parancsnoka a skagerraki csatában): "...Horthy nem habozott, hanem egyenesen az ellenségnek 205 tartott... ennek a tetterőnek, ennek az ügyes és semmitől vissza nem riadó tetterőnek az ellenfél nem tudott hasonló elszántságot szembeállítani... Így Horthy neve is elválaszthatatlanul összefon egy Tegetthoff neve mellett a cs. és kir. haditengerészettel..." Bár a kormányzóvá választás után, de az ütközetre vonatkozóan írja Jean Pelletier Doisy, a velünk mindig is ellenséges beállítottságú franciák tengerészeti szaklapjában a "Cols Bleus"-ban: "Acs. és kir. haditengerészet elhatároz egy akciót a zár ellen. Végrehajtja a híres nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány...az esemény Horthy mesteri keze által elvitathatatlan osztrák siker..."5 Ugyancsak az ütközetre vonatkozott Mark Kerr angol tengernagynak, az adriai brit tengeri erők parancsnokának a jelentése a brit admiralitás részére: "Semmi kétség sem fér hozzá, hogy az osztrák-magyar cirkálók magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valamelyik drifter felvette a küzdelmet és vonakodott magát megadni, a cirkálók nem süllyesztették el, hanem, ha már harcképtelenné vált, úszni hagyták. Ez a magatartásuk valóban teljes mértékben megfelel a tengerészlovagiasság tiszteletre méltó régi hagyományainak." (3/96)

A cikkírónak azt is kétkedés nélkül illenék tudnia, hogy aki Ausztria-Magyarország (és így hazánk) legnagyobb hadikitüntetésének a tulajdonosa, az feltétlenül az ország legnagyobb hőseinek egyike. Kormányzóvá választásának éppen hősi mivoltára tekintettel játszott Nagy-Britannia fontos szerepet. (Lásd később!) Az akkor felmerült komoly véleményeket az idő tökéletesen igazolta is. Alatta egy többpárti parlamentáris demokrácia

létesült.Akisgazdák és a szociáldemokraták helye rögzítve volt a magyar törvényhozásban. (24/45, 15/70-71.) Hiszen már 1921-ben egy megállapodás garantálta a magya szociáldemokrata párt működését. Gróf Teleki Pál miniszterelnöksége idején (1920-21 és 1939-41) pedig a fajvédő csoportok ki lettek zárva és Szálasi Ferenc, a Magyar Nemzeti Szocialista, később Nyilaskeresztes Párt vezetője pedig többszörösen börtönbe is került. Az 1920. október 23-án Magyarországra érkezett Sir George Clerk brit diplomata, aki a győztes hatalmak megbízásából kereste fel Horthy Miklóst, őt, a fővezért találta legalkalmasabbnak arra, hogy a tényleges hatalmat ideiglenesen gyakorolja.

Clerk ezután szólította fel az oláhokat - mint megszálló erőket - a távozásra. Ezek azután 1919. november közepén el is hagyták Budapestet. (24/12) Mindezekhez még azt is illik tudni, hogy a kb. 40 millió anglikán "pápája" - azaz egyházi feje -, a brit király és Franchet d'Esperay francia tábornok, a balkáni szövetséges csapatok főparancsnoka elítélték a kommunizmust, és "a magyar honvédelmi bizottmány" állandóan biztatást kapott arra, hogy az antant jóindulattal nézi a bolsevizmus letörésére irányuló szervezkedést és nem fogja megakadályozni, ha a cél érdekében nemzeti hadsereget szerveznek. Továbbá jellemző még Charpy francia tábornok kijelentése a polgári vezetők részére: "Ahol franciák vannak, ott nincs kommunizmus!" (13/12 és 21) A nagyhatalmak féltek, hogy a kommunizmus nem áll meg határaik előtt. Erre jellemző, hogy amikor Károlyi Mihály előadta külön fegyverszüneti kérelmét, Franchet d'Esperey tábornok megkérdezte őt, hogy kinek a nevében beszél. Károlyi válasza, hogy a Nemzeti Tanács meg a katonatanácsok nevében, ez a válasz felbosszantotta olyannyira a tábornokot, hogy híres válaszát megvetően dobta oda: "Hát már ilyen mélyre süllyedtek Önök?" Természetes, hogy mindezen álláspontok hátterében helyeselték Horthy rendcsinálását. Csak jóval később lett a brit "pápa" is az 56 milliós ateista, gyilkos Szovjetunió hű szövetségese, amikoris (az anglikán egyház és "istenhívő" tagjainak örök szégyenére) 1943. évi március hó 7-én a canterbury érsek misét mondott a szovjet győzelemért és ünnepélyesen megáldotta a Sztálinnak küldött díszkardot. Valóban felemelő és megható cselekedet egy keresztény egyház főpapja részéről a világ legnagyobb kereszténygyilkos ateistájával szemben, ugye? (22/201)

Nagyon jellemzőnek tartjuk a Horthyra vonatkozó véleményeket első világháborús ellenségeink nagy államférfiainak a szájából - természetesen a kormányzóvá választás előtti időből. Így pl. alig ismert, hogy Horthyt nagyrészt Nagy-Britannia jóvoltából és támogatásával választották kormányzóvá (23/37) és tovább: "...Trowbridge tengernagy, aki a szövetséges misszió vezetője volt Budapesten... értésükre adta, hogy Horthy jó választás lenne...". - Érdekes azt is tudnunk, hogy a szövetséges hatalmak főbiztosai közül Hohler táviratban közölte brit kormányával, hogy "Horthyt alkalmasnak tartja kormányzónak, mert az egy abszolút becsületes, megbízható, életerős ember; jellemének minden kalandozás, sovinizmus idegen".

Meg kell jegyezzük, hogy ezeknek az államférfiaknak a megállapításai a bekövetkezett jövő fényében tökéletesen helytállók voltak. Ezek után nézzük még meg a "végkifejletet", amint azt a cikkíró említi.

Kezdjük azzal, hogy a kormányzó - régi, horvát, jó bajtársaival folytatott előzetes tájékozódás után - a mohácsi vész 400 éves fordulóján a Mohácson tartott beszédében nyílt szavakkal megkezdte a közeledést Jugoszlávia felé. (11/29) Ezt azután Quai d'Orsay megtorpedózta, attól való félelmében, hogy a kisantant szétesik. A kormányzó már 1938 augusztusában figyelmeztette Hitlert, hogy óvakodjék egy olyan koalícióval szembe kerülni, amelynek Nagy-Britannia is tagja.10 1938. évi augusztus hó 22-én, a "Prinz Eugen" nevű német páncélos cirkáló vízrebocsátása után történt ez, amikor Hitler arra szólította fel a kormányzót, hogy lépjen vele szövetségre a csehek ellen. (Erre a beszélgetésre azért adódott alkalom, mert Hitler arra tekintettel, hogy a kormányzó volt Ausztria-Magyarország utolsó nagy csatahajójának parancsnoka, a kormányzó úr nejét kérte fel, hogy legyen az új hadihajó

keresztanyja.) Horthy azt válaszolta, vigyázzon; ha újabb háborúba keveredik, azt el fogja veszíteni, mert nincsen tengeri ereje. Hitler erre kiabálni kezdett vele, mire Horthy felkelt. Kijelentette, ne feledje, ő (Hitler) egy még alig megszületett állam vezetője, míg akivel beszél, az egy ezeréves, szuverén állam feje. Ha így bánnak vele, azonnal távozik. Hitler ekkor lehiggadt, de utána szívből gyűlölte Horthyt. (23/24) "1939 januárjában a kormányzó a zsidótörvényhez nem akart hozzájárulni az akkori formájában, Imrédyvel is elégedetlen, Németországgal szemben is erős hangot használt, erősen aláhúzva a magyar függetlenséget" írja Andorka. (1/75) Míg a tót Tiso és a cseh Hácha már elfogadta a nürnbergi törvényeket, Magyarország azokat nem fogadta el. (23/88) Teddy Kollek, Jeruzsálemnek húsz évig polgármestere mondta el egy interjújában, hogy 1938-ban szülei előbb Prágába vándoroltak abban a reményben, hogy Csehszlovákia szabad marad. Később Magyarországon át jutottak Palesztinába.18 Montgomery (23/91) és Daruvár (4/132) egybehangzóan írja, hogy hősiesség volt Magyarország részéről több mint 100 000 lengyelt, ausztriai és szlovák zsidót beengedni, ami által sokkal többet tettek, mint kellett volna. ...Teleki Pál gróf 1939. július 29-én levélben értesítette Hitlert arról, hogy Magyarország... semmiféle katonai akcióba nem kíván bocsátkozni Lengyelországgal szemben. (Horthy kormányzó parancsot adott a kassai vasúti híd felrobbantására, arra az esetre, ha azt a németek katonai szállításokra erőszakkal akarnák igénybe venni.) (4/131-132)

Horthy számára a zsidók emberi lények voltak (23/89) és az antiszemitizmus elleni küzdelmében Serédi hercegprímás hathatósan támogatta, hiszen - amint Montgomery írta (23/90-91) "Magyarországon valamennyi egyház elítéli az antiszemitizmust".

Az ország vezető gazdasági és pénzügyi zsidói is az óvatos, minden provokációt elkerülő tartás érdekében szóltak. (28/II/152). Különösen figyelemreméltó a zsidó szervezetek közismert képviselőjének, Prof. Lewi Nemiernek a Foreign Office felé tett nyilatkozata (28/151): "Nagy aggodalommal tekint az ember Magyarországnak egy idő előtti német megszállásának a következményeire a relatív biztonságban ott élő 800’000 zsidó tekintetében, ha ez bekövetkeznék - mondotta. A zsidók egyetlen reménye abban áll, hogy addig, amíg a németek odavághatnak, a magyarok nem tesznek semmit, ami az ország német megszállását maga után vonná. Ezzel a Foreign Office képviselője teljesen egyetértett. "Magyarország volt az egyetlen európai ország a Pireneusoktól keletre, ahol a zsidók élete biztonságosnak volt tekinthető 1944 márciusáig." - írja Montgomery (23/86). A német megszállásig a német befolyás területén Magyarország egy békés és relatív emberséges sziget volt, ahol 800’000 zsidó és 100’000 menekült lengyel, valamint francia védelmet talált (28/394). Bárdossy miniszterelnök eleinte a háború ellen volt, de Kassa bombázása után teljesen a német oldalra állt. Sajnos, Molotov kedvező kijelentését Magyarország mellett, - amit Kristoffy követünk előtt tett -, elhallgatta a kormányzó előtt (11/69). Szlovákia már 1941. évi június hó 21-én belépett Németország oldalán a háborúba, míg Bárdossy csak június 26-án jelentette be a hadiállapotot a Szovjetunióval szemben, mégpedig az országgyűlés és a kormányzó tudta nélkül (23/128). Horthy már 1941. szeptember 8-án követelte Hitlernél a honvédség hazarendelését (7/ 128). Ha Magyarország nem kötött volna kompromiszszumot Hitlerrel és őt provokálta volna, akkor a németek már 1939-ben vagy 1940-ben megszállották volnaMagyarországot és nem 1944-ben és 1’000’000 zsidót legyilkoltak volna (23/102). Persze a történelem eseményei nem ismernek "ha"-t és "volna"-t. De az elismerésünk helyett fokozatosan növekvő hibáztatás miatt önkéntelenül is felvetődik a kérdés, hogy nem lett volna-e tényleg jobb, ha Hitler megszállott volna bennünket már 1939-ben vagy 1940-ben? Hasonlóképpen járhattunk volna, mint pl. Csehszlovákia és a háború végén győztesként szerepelhettünk volna mi is. Valóban igaz – ahogyMontgomery írja is - zsidóink elpusztultak volna. De akkor ki szidná máma Magyarország "bűnös" politikáját és a "gyávának" újabban kikiáltó Horthyt? Végül azt is fel kell vetni - hiszen gondolatszabadság is van - hogy vajon miféle gondolatok vannak azok fejében, akik szerint igenis, ki kell venni Horthy képét az

ikonosztázból (Magyar Nemzet, 1996. július 27. Kultúra - 17. old.), mert éppen, hogy nem léptünk be Hitler ellen 1940-ben pl. a háborúba - hiszen ebben az esetben Montgomerynek lenne igaza...?! - Elégedjünk meg ennyivel és örüljünk, hogy nem így történt.
Horthy éppen tevékenységére tekintettel kapott levelet Sir A. V Visc. Earl Alexander of Hillsboroughtól, hogy: "...a kormány érdeklődéssel és elismeréssel figyeli az Ön erőlködését a béke megtartása érdekében a kelet-európai térségben..." (28/152)
Midőn az 1944. évi március 19-i megszállás után a Gestapo 100’000 zsidót deportáltatott Lengyelországba, Serédi hercegprímás pásztorlevelének a megjelenésekor – amint említettük is – Horthy beszüntette a deportálásokat 1944. június 29-én. Úgy véljük, ha ennyi nem lenne elég a cikkírónak (bár eddig is tudnia kellett volna, hogy az említett "viták" milyen "viták" voltak), akkor a "végkifejléssel" kapcsolatban azt is tudnia kellene, hogy Hitlerrel szemben, a klessheimi tárgyalás alatt, mikor Horthy már látta, hogy az ellenállás hiábavaló, a megszállást ugyan tiltakozással tudomásul vette, de mégis sikerült az ország szuverenitását megtartania. Egyébként Montgomery nyolc éves magyarországi követi tartózkodása idején jól látta, hogy a kormányzó a cs. és kir. tengerésztiszti hagyományaihoz híven felette állott a politikának és abba nem avatkozott bele. Mikor azonban Kállay le akart mondani, a kormányzó kérte, hogy maradjon még "menteni ami menthető", mert úgy vélte, hogy rövidesen vége lesz a háborúnak (23/164). Hitlernek meg kellett tudnia, hogy a magyar macskának kilenc élete van. Horthy a német megszállásig szigorúan az alkotmányos keretek között gyakorolta a hatalmát. Mivel azonban az alkotmány többé már nem volt hatályban, úgy döntött, hogy mindent megtesz az országért, tekintet nélkül a formai korlátokra (23/ 165). Idézhetjük tehát a fritz tengerészmondást: "Einmal Seemann, immer Seemann" azaz magyarul: "Atengerész tengerész marad." Itt van most a helye, hogy Csonkaréti remek megállapítását idézzük: "Társadalmunkban hamis kép él Horthy kormányzóról. Horthyról, a tengerészről pedig szinte semmilyen. Márpedig Horthy ötven éves koráig csak a tengerészetnek élt, az osztrák-magyar, császári és királyi haditengerészet tisztje, 1918-ban ellentengernagya volt. Ez a tény rendkívül fontos Horthynak, mint kormányzónak a megítélésénél is. Mert ha igaz, hogy az ember jellemfejlődését, gondolatvilágát, magatartását meghatározza a gyermekkor és az ifjúkor - márpedig ez igaz -, akkor Horthy személyiségét, kormányzói tevékenységét ennek az ifjúkornak, sőt Horthy esetében az egész férfikornak, mint meghatározó életformának az ismeretében lehet és szabad vizsgálni. Ahhoz tehát, hogy megértsük Horthyt, a kormányzót, az embert, cselekedeteinek mozgató rugóit, meg kell ismernünk Horthyt, a tengerészt, azt a hátteret, amelyben élt, azokat az eseményeket, amelyeket szolgált. Horthy életének első 50 esztendeje kulcs a Magyarország sorsát irányító kormányzó lelkéhez, gondolat- és érzelemvilágához, politikai elképzeléseihez. Csak a tengerészmúlt ismeretében lehet elvégezni Horthy életművének felmérését, feldolgozását, a kormányzóról alkotott kép teljessé tételét." (3/5). 207

Veesenmayer német követ és tejhatalmú megbízott 1944. március 19-e után ismételten megkísérelte az államvezetés befolyásolását, de mind az államfő, mind a miniszterelnök ezt minden esetben elutasította. Ezért Magyarország szuverenitása "de jure" (Horthynak köszönhetően) a német megszállás alatt sem szünetelt, de "de facto" természetesen számos törvénytelenség történt (24/204-5).

A "végkifejlés" kérdésében azt is figyelembe kell vennünk, hogy 1944. május 20-án Churchill még a Szovjet elleni győzelemmel kecsegtető háborút sürgetett, de ezt Truman és Eisenhower (rájuk jellemzően!) megakadályozták (22/216).

Churchill még 1944 szeptemberében is remélte, hogy Magyarországot a nyugati szövetségesek legalább részben megszállhatják (28/II/30-31). Természetes, hogy ezek az elmondottak rendkívüli mértékben hatottak és befolyásolták a magyar államvezetést. Éppen ezekre tekintettel megdöbbentő, hogy akadt még valami magyarul beszélő propagandista, aki a "Mauks akció" című könyvében szemére merte vetni - még hozzá gúnyolódva - a

kormányzónak és fiának - Miklósnak – és vitéz Bornemisza Félixnek (a két utóbbi 1944. október 15. után Mauthausen foglyai!), hogy "amatőr" módon politizáltak és még Barcza György követünk is meg merte kockáztatni megállapítását ("hősiességéhez mérten" természetesen már a külföldön!), hogy Horthy "politikailag korlátolt volt!"12 Ezt a megállapítását egy esetben szinte még el is tudnám fogadni: hogy Barczát - sajnos - követnek nevezte ki. A továbbiakban pedig vizsgáljuk meg a cikkíró szaklaikusi véleményét az otrantoi zárról. Tudósunk ugyanis abból a célból, hogy Horthy érdemeit lecsökkentse, hamar a zárról is fölényesen és lebecsmérlően nyilatkozik. Azt írja, hogy "a zár önmagában nem volt különösebben hatékony, mert az egész háború alatt, becslés szerint, legfeljebb hat búvárhajó esett áldozatul". Ezzel szemben a valóság az, hogy nem a zár volt "nem különösebben hatékony", hanem az áldozatok alacsony száma parancsnokaink kiváló szaktudását, vakmerő bátorságát és legénységünk remek tengerészmivoltát bizonyítja, amelynek segítségével a zárat át tudták törni. (Nem pedig "feltörni", nem volt az keménytojás vagy pénzszekrény - amint a szerző írja!) A zár egyetlen célja az volt, hogy a Cattaroban állomásozó osztrák-magyar és német szövetséges tengeralattjáróknak a Földközi-tengerre kifutását megakadályozza. A német tengerészet 1915-ben kezdte el a Nagy-Britannia elleni tengeralattjáró háborút. Ennek célja az volt, hogy Nagy-Britanniát minden utánpótlásától elvágja. A német tengerészeti vezérkar 1917- től korlátlan tengeralattjáró háborút jelentett, amelyben minden Nagy-Britanniába tartó hajót figyelmeztetés nélkül el kellett süllyeszteni. Az otrantoi zár Nagy-Britannia egyik fő életterében, a Földközi-tengerben, Szuezen át India felé vezető útvonalat volt hivatva védeni. A zár fontosságát már az is mutatja, ahogy haditengerészetünk vezetősége annak megsemmisítését legfontosabb feladatának tekintette. Ennek az értelmében a zár ellen több akció következett. Az otrantot zár legjobb leírását Csonkaréti adja (3/95 köv.). Ellenségeinknek az értékelésére és egyben a zár fontosságára is jellemző, hogy annak tökéletesítése érdekében négy tengernagyi értekezletet tartottak: 1915. XI-II. 9-ig Párizsban, 1916. III. 2-től 9-ig Maltán, 1916. őszén Torontóban. Ezeken döntötték el, hogy a zárgőzösöknek 15 tmf. (kb. 28 km) szélességben kell őrizniük a szorost. Ettől északra 22 felfegyverzett hajó és 18 olasz torpedónaszád, ettől délre hasonló erőnek kell őrködnie. Brindisiből, Valonából, Otrantoból és Korfuból olasz és francia repülők tartottak állandó tengeri megfigyelést. A zár rendkívüli fontosságát már az a tény is mutatja, hogy parancsnokságát egy brit tengernagyra, Heneagera bízták. 1917. I. 21-től 24-ig a "Courbet" csatahajón tartották a negyedik tengernagyi konferenciát. Ezen elhatározták, hogy a zár mélységét 50 méterre kell mélyíteni és a zárat 80 tmf-re (kb.150 km-re) kell kiszélesíteni.Az óriási műszaki építménynek a rögzítésére 100 horgonyra volt szükség és azt 400 (!) bója tartotta a helyén. A zár nyugati végén 10 torpedóromboló, keleti végén ugyanannyi torpedónaszád őrködött. Mindezek mellett még kettő darab, léggömbbel felszerelt figyelő gőzös, a déli oldalon pedig számos tengeralattjáróvadász tartott állandó szolgálatot. Így nézett ki tehát a szerző által "nem különösebben hatékony"-nak említett zár, amelyre több mint 102 hadihajó vigyázott.

Még a laikusok is láthatják ezekből, hogy ez a zár milyen óriási akadályt jelentett a tengeralattjárók részére (3/95 köv.).

Mint mindegyik hadi vállalkozását, az otrantoi zár áttörésének a lehetőségét is Horthy maga kezdeményezte. Elképzelését Konek Emil sorhajókapitány, a cirkálóflotta vezérkari főnöke dolgozta ki részleteiben. Az így bemutatott tervet Hansa parancsnokló tengernagy változatlanul elfogadta.Aterv végrehajtására az Ö.H. "Novara" Ö.H. "Helgoland" és Ö.H. "Saida" cirkálót, az Ö.H. "Csepel" és Ö.H. "Balaton" torpedórombolót bocsátotta Horthy Miklós sorhajókapitány parancsnoksága alá.A csoport indulása előtt Konek szerint "elsőrendűen leleményes ötlete" volt Horthynak, hogy a három cirkáló főárbocát szálárbocra cserélték, mert az így előállott hajóárnyképet könnyen össze lehetett téveszteni az antant új vezérrombolóinak az árnyképével. (Az ügyes cselnek óriási haszna később remekül

beigazolódott.) (A késői szemlélő ezt a "taktikai cselt" Horthy ősi magyar származásából eredően az ősi magyar hadműveletek cselvetésének tengeri-, modern alakjaként tekinti.) A gondolatmenet kettős értékű volt: ha kisebb egységekkel találkoznának, az ellenség mindenképpen igyekeznék elmenekülni. Ha viszont túlerővel, az lebecsülné a mi erőnket és ez csak a mi előnyünket szolgálná. A bekövetkezett órákig tartó ütközet is bizonyítja, hogy Acton tengernagy tényleg felült Horthy ötletének, mert az összecsapáskor a mi cirkálóinkat rombolónak tartva azokat már csak akkor ismerhette fel, amikor lobogóshajója, a "Dartmouth" már egypár súlyos találatot kapott. Avállalkozás végrehajtásához a cirkálóflotta parancsnoksága részletes utasítást adott ki a cirkálókra, a jelentésekre, a biztosításra, a rombolókra, a tengeralattjárókra és a támogatásra vonatkozóan. Ebben a tengeralattjárók parancsot kaptak, hogy lehetőleg sokat, a cirkálók pedig keveset rádiózzanak, hogy az ellenség ne tudja betájolni hajóink helyzetét. 1917. évi május hó 14-én kifutott a cirkálóink tájékoztatására megfigyelést végző "Csepel" és "Balaton" romboló 18 h 20 m-kor Cattaroból. Déli útirányban haladva május 15-én 3 h-kor egy Sta Maria die Leuca irányában haladó hajókísérettel találkoztak. Ez az olasz "Borea" rombolóból és három gőzösből, a "Carroccio", "Veritá" és a "Bersaglieri" gőzösből 208 állott. A "Csepel" 1000 m-ről megnyitotta a tüzet a "Borea" ellen. Már a második gránátja széttépte a hajógép főgőzvezetékét. A romboló fekve maradt. Ezalatt a "Balaton" első gránátja lángba borította a "Carroccio"-t. A következőkben a mi két rombolónk egyesített tűzében a "Borea" kazánjai is telitalálatot kaptak. Mivel sorsa beteljesedettnek látszott, mindkét rombolónk a "Veritá"-t támadta meg. Ez is súlyos károkat szenvedett. A "Bersaglieri"-nek súlyos sérülései ellenére is sikerült elmenekülnie. A "Borea" 5 h 30 m-kor elsüllyedt. A"Csepel" és a "Balaton" Valona irányában haladt tovább, majd azt elhagyva Saseononál már észlelték az ellenség hajóinak a füstjét. Innen 15 tmf-re Ny felé elérték a cirkálók találkozási pontját. Onnan 25 csomóval továbbfolytatva útjukat Brindisi felé haladtak, annak megállapítása céljából, hogy vannak-e ott ellenséges hajóegységek? 7 h 30 m-kor ellenirányba fordulva és Punta d'Ostro felé haladva cirkálócsoportunktól hátféloldalon kb. 20 tmf-re voltak. 7 h 15 m-kor DNy-ról árboccsúcsok és három cirkálókémény tűnt fel: a brit "Darthmouth" és a "Bristol" cirkáló, meg az olasz "Aquila", mellettük pedig az olasz "Antonio Mosto", "Rosalino Pilo", "Simone Scbialfino" és az "Acerbi" romboló. Actor Alfredo olasz ellentengernagy lobogója a "Darthmouth" cirkálón lengett. Rombolóink az ellenség közeledtét nyomban jelentették rádión a "Novará"-nak, majd 29 csomóval Dulcignora vettek irányt. A rombolóinkat elérő olasz "Aquila" 8 h 15 m-kor nyitotta meg ellenünk a tüzet, amit a mieink 900-1100 m-ről viszonoztak. A "Csepel" egy lövése az "Aquila" kazánházában robbant. A kazánok kiestek, a hajó fekve maradt. Két rombolónk ezután 9 h-kor elérte Kap Palit. A "Darthmouth" és a "Bristol" gyorsan KÉK irányba fordult, hogy elvágják rombolóink útját. A "Simone Schiaffino" és az "Antonio Mosto" Kap Pali felé, az "Acerbi" és a "Rosalino Pilo" pedig Kap Rodoni felé vett irányt. Rombolóink elérték mindezek ellenére Durazzo védővezetét, parti ütegeink tüze pedig elzavarta az ellenséges üldöző hajókat.

Lássuk most ezek után, hogy mi történt a "Novara" csoporttal, miután parancs szerint május 14-én 19 h 45 m-kor kifutott Cattaroból. A cirkálók május 15-én reggel a kapott parancs szerint szétváltak. Hála árbocaik megváltoztatásának, a zárhajók rései között felismerés nélkül áthaladva, D-ről É-i irányba kanyarodva megnyitották tüzüket a zárgőzösök ellen. A tüzet először 800 m-ről a "Helgoland" nyitotta meg. A cirkálók 14 zárgőzöst elsüllyesztettek és hármat súlyosan megrongáltak. A zárhajók személyzetéből 50 fő elesett és a mieink 72 foglyot ejtettek. A "Novara" csoport az egyesülés után 7 h-kor felvette az első érintkezést az ellenséggel, mégpedig az olasz "Carlo Mirabello" felderítővel és három francia rombolóval, nevezetesen a "Commandant Riviére", "Bisson" és "Cimiterre"-vel. Rövid, mindkét félre eredménytelen tűzharc után ezek hátramaradtak és cirkálócsoportunkat kb. 8000 m távolságban nyomdokvonalban követték. Punto d'Ostro irányában haladva cirkálóink kb. 8

és 9 óra között ellenséges repülőtámadásokat kaptak. Ezalatt károsodást nem szenvedtek el. Egyedül a "Helgoland" kormánylapátján lazult meg néhány szegecs. 8 h 45 m-kor távoli füstoszlopokat észleltek és ekkor Horthy csoportparancsnok Cattaroban, a "Sankt Georg" csatacirkálóra, a megbeszélés szerint a következő rádiótáviratot küldte: "8 h 50 m saját egységeink a 607 mezőben, valódi útirány 25°, 25 csomó. Előttünk ellenséges cirkálók a szemhatár alatt. A kifutás eredménnyel kecsegtet." Ekkor Horthy egyenesen az ellenségre vett útirányt. Az ellenség, a "Dartmouth" és "Bristol" cirkáló, valamint az "Antonio Mosto" és az "Acerbi" 15 cm-es ágyúikkal 10 000 m-ről nyitották meg a tüzet. Mivel a mi cirkálóinknak a 10 cm-es ágyúi ilyen messzire már alig vagy nem tudtak hordani, Horthy a tengeri hadviselés történetében először ködöt fejlesztetett. Ennek védelme alól kifutva - számítása jól bevált – az ellenséget már csak 4500 m-re találta maga előtt. A nyomdokvonalban futó cirkálóink sorrendje most így alakult: "Novara", "Saida", "Helgoland". Az addig a cirkálóink nyomdokvonalában haladó "Carlo Mirabello" csoport is hajóink hátféloldalára tört elő, aminek következtében a cirkálóknak egyszerre két oldalra kellett tüzelniük. Így fejlődött ki a kb. 300° útiránynál egy párhuzamos tüzérségi párbaj. A mi 10 cm-es tüzérségünk hatását az ellenség 15 cm-es tüzérségének a hatása messze felülmúlta. Az első találatot a "Helgoland" orra kapta. 1 tengerésze hősi halált halt. A tengeri hadászat elveinek megfelelően az ellenség a "Novara" parancsnoki hídjára irányította össztüzét. A parancsnoki hídnak a találata következtében azon nyomban elesett Szuborits Róbert I. tisztkorvettkapitány. Az ezenközben megjelent repülőink bombázásának hatására az ellenséges hajók kénytelenek voltak váltakozó útiránnyal, cikk-cakkban futni és ennek következtében tüzelésük az előzőkhöz képest kissé eredménytelenebb lett. Egy másik gránáttalálat, amely a híd mögött robbant, súlyosan megsebesítette Horthy sorhajókapitányt. Dr. Arbesser sorhajóorvos szerint odaérkezésekor Horthy már egy vértócsában feküdt, arca és kezei a lőportól feketék, nadrágja félig elégett és rongyokká szakadt, mindkét alszárát szétmarcangolták a gránátszilánkok, ruhája még parázslott. Miután a megszenesedett rongyokat is eltávolította, Horthy magához tért. De nyomban elhárította a morfium adását, mert mint mondotta: "Semmi morfium! Ezt még éber eszmélettel akarom végigcsinálni." Az ütközetet hordágyon tovább vezette. 10 h 30 m-kor a "Novara" kazánháza telitalálatot kapott, 10 perc múlva a cirkáló fekve maradt. A két másik cirkáló ekkor tüzével a "Novará"-t akarta védeni és azt főleg a "Dartmouth"-ra irányította. A rendkívül súlyos helyzetben a "Saida"-nak sikerült a "Novará"-t vontába venni. Mindenki óriási meglepetésére az ellenség hirtelen irányt változtatott, dél felé fordult és elhagyta a csatateret. Ekkor tűntek fel az Acton által már korábban odarendelt segéderők: a "Marsah", "Carlo Alberto Racchio", "Impavido", "Indonito" és az "Indisidioso" romboló. Ekkor kb. 8800-9000 m-ről ismét megindult a tűzpárbaj. A "Carlo Alberto Racchio" még megkísérelt 7500 m-ről egy egyéni támadást, ez azonban cirkálóink heves tüzelése következtében összeomlott. Mivel pedig ekkor már északról feltünteti a Hansa ellentengernagy parancsnoksága alatt álló hajóink, a "Sankt Georg" páncélos cirkáló, a "Tátra", a "Warasdiner" romboló és a "Tb.84", "Tb.88", "Tb.99" és "Tb.100" torpedónaszád, velük egyesült Horthy hajócsoportja 12 h 25 m-kor. Cattaroi útirányt vettek, ahova a torpedónaszádok őrködése közepette meg is érkeztek.

Az Entente lövegekkel, azaz 13 db. 15.2 cm-es, 9 db. 12 cm-es, 38 db. 10 cm-es és 52 db. 7 cm-es, összesen tehát 112 lövegével szemben összesen 30 db, azaz 27 db. 10 cm-es és 3 db. 7 cm-es osztrák-magyar löveg állott szemben. A Horthy vezette "Novara" csoport tehát durván legalább háromszoros túlerővel szemben tudott győzni! (Martiny összeállítása) Megemlítendőnek véljük, hogy:

Ö.H. "Novara" parancsnoka: nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány,
Ö.H. "Helgoland" parancsnoka: Erich Heyssler sorhajókapitány,
Ö.H. "Saida" parancsnoka: lovag Ferdinand Purschka,
"Csepel" parancsnoka: herceg Johannes von und zu Lichtenstein fregattkapitány,

"Balaton" parancsnoka: Morin Franz korvettkapitány volt.

Miután láttuk a nagyvonalakban leírt csata lefolyását, érdemes elolvasnunk Konek Emil altengernagynak - az osztrákmagyar haditengerészet tengernagyi törzskari főnökének - a csatára vonatkozó analízisét. Eszerint a ködből kibukkanás után 4500 méterről sikerült Horthy számításának megfelelően több érzékeny találatot elhelyezni a "Dartmouth"-on. Ezek Acton harci kedvét rögtön lehűtötték. Horthy állandóan támadó magatartása defenzívába szorította őt. Mivel Horthy így járt el, mintha ő lenne az erősebb és taktikailag a "closér action"-t, a gyengébbnek legjobban megfelelő harcmodort választotta. Pedig anélkül, hogy bármilyen elítélő kritikát is jogosan kaphatott volna, a háromszoros túlerőre tekintettel a "Novara" és a "Helgoland" 32 tmf-es (kb. 59/ó) sebességével a csatateret a lassúbb "Saida" feláldozásával nyugodtan elhagyhatta volna. Konek szerint azzal a lélektani jelenséggel állunk szemben, amit a történelemben mindig észlelünk, amelyben a gyengébb haderők vezére akarta a harcot felvenni - és győzött! Horthy ellenfelét nem ismerte, Actonnak még a nevét sem tudta, de erősebbnek érezte magát, győzni akart és győzött!

Bámulnivaló cikkíró a laikusnak a hihetetlen merészsége, hogy mint szárazföldi személy egy javakorabeli tengernagyról véleményt - és még hozzá milyen véleményt! - mer Acton tengernagyról mondani! "Tétován" és "túlzott óvatossággal" vezette hajóit... parancsára hajói sietősen távoztak... Pedig még egy órába beletelt volna, amíg az osztrák-magyar erősítés odaér... elinalt a saját diadala elől... Persze, a dolog nem egészen így áll, amint azt az íróasztalnál egy laikus elképzeli. Elsősorban is az a bizonyos "elinalás" nem is volt olyan nagyon sietős, mert "néhány felcsapó és összeomló vízoszlop még jelt adott az utolsó ellenséges gránátbecsapódásokról" - írja Horthy és tovább: "Acton túl nagynak tartotta a kockázatot, hogy harcot kezdjen a velük szemben fölényben lévő páncélos cirkálóinkkal..." - Bizony, ezek fölényben voltak, mert a "Sankt Georg" cirkálónak 2 db. 24 cm-es, 5 db. 19 cm-es és 4 db. 15 cm-es ágyúja volt a "Dartmouth" összesen 8 db. 15.2 cm-es ágyújával szemben. Konek megállapítása tehát reá is vonatkozhat, hogy a fölényre tekintettel nyugodtan elhagyhatta a csatateret anélkül, hogy bármilyen elítélő kritikát is lehetne ellene felhozni. Ha a cikkíró utánaszámolt volna, rájött volna, hogy nem egy órának, hanem csak 10 percnek kellett volna eltelnie, amíg páncélos cirkálónk az első lövést leadhatta volna! A szerző kritikája Acton tengernagyról tehát teljesen megfelel egy laikus helytelen megítélésének. Térjünk vissza most az ütközethez. Ennek egyenlege: súlyosan megsérült a "Dartmouth". A további harcokban már nem vehetett részt. Elsüllyedt a "Borea" romboló, a "Carruccio" és a "Veritá" gőzös, a "Boutefeu" francia romboló. Elesett 17 és megsebesült 24 fő. A mi oldalunkon megsérült a "Novara", de egy hét múlva már ismét harcképes volt. Elesett 14 és megsebesült 31 fő. Az óriási anyagi áldozattal megszerkesztett otrantoi zár pedig - a vállalkozás céljának megfelelően - hosszú időre használhatatlanná vált, tengeralattjáróink szabadon mehettek a Földközi-tengerre.

Zárókövetkeztetésként meg kell állapítanunk, hogy a szerző feltett kérdései megalapozatlanok, megállapításai helytelenek és nem méltóak egy akadémikushoz, mert 1. amint a leírtakból látható, a zár rendkívül fontos volt, a háborút hajszál híján eldönti tengeralattjáró harc eredményessége miatt;

2. kiépítésére jellemző, hogy

a) kiépítése érdekében négy tengernagyi értekezletet kellett tartani;

b) parancsnokságát egy tengernagyra bízták;

c) épségére 102-nél több hadihajó és repülőgép vigyázott;

3. teljesen téves a cikkíró megállapítása és semmi mást nem céloz, mint Horthy érdemeinek a kisebbítését, hogy a két romboló tevékenysége elkülöníthető a vállalkozástól. Ebben feladatuk a felderítés, megfigyelés és tájékoztatás volt. Eközben elért bátor helytállásuk természetesen dicsőségükre szolgál és éppen kötelező feladatuk kiváló ellátását jelenti;

4. ugyancsak téves a cikkíró megállapítása, hogy a zár megsemmisítése nem hatott a tengeri háború sorsára. A zár megsemmisítése nagymértékben emelte a Nagy-Britanniát hajszál híján összeroppantó tengeralattjáró harc sikerét. A bekövetkező katasztrófából csak az USA erkölcstelen beavatkozása mentette megy (lásd a "Lusitania" esetet!);
5. nem ismeretes olyan szakvélemény, amely az ütközetet nagyobb jelentőségűnek ismerte volna el a kormányzóvá választás után, mint azelőtt;
6. Horthy Miklós sorhajókapitány bátorságának, hősiességének és önfeláldozásának elbírálása tekintetében döntő, hogy
a) a vállalkozást önmaga kezdeményezte;
b) hősi bátorsága kifejezéseként háromszoros túlerővel feltűnő ellenséget meg sem kísérelte elkerülni;
c) a felbukkanó ellenségnek egyenesen nekiment;
d) hogy az ellenséghez közelebb kerüljön, még a tengeri hadviselésben először (!) ködöt is fejlesztett, holott közismert, hogy az ellenség mindig a parancsnoki hídra központosítja tüzét a parancsnokság megsemmisítése céljából;
e) nem igényel különösebb magyarázatot, hogy egy közvetlen közeli gránátrobbanás következtében bekövetkezett súlyos sebesülés, megégés, fél fülre megsüketülés, lyddit gázmérgezés és eszméletvesztés után a magához térített hogyan érezheti magát. Horthy mindezek után - részben még kábultan és vérvesztesége miatt gyengén – nemcsak ismét átvette hajócsoportjának vezetését, hanem azt még győzelemre is vezette. A tengeri háborúk történetében egyetlen hasonló esetről tudunk: az abukiri csatában a "Tonnant" sorhajó parancsnoka, Dupetit Thouars hasonló súlyos sebesülés után tovább vezette hajóját;
f) hősiességének tárgyilagos elismerése a Mária Terézia rend káptalanja által neki adományozott rendi lovagkereszt;
g) Hősiességének külön bizonyítéka humanitása; nem törődve azzal, hogy a hajótöröttek mentése által sok és értékes
időt veszít el, vállalta, hogy a készenlétben álló ellenséges és túlerőben lévő hadihajók elérhetik őt és megsemmisíthetik!
h) A szerző nincsen tisztában azzal, hogy a hősiesség megítéléséhez egyáltalán nem szükséges a háború sorsát eldöntő vállalkozás, sem a haditény különleges nagysága. Haditengerészetünk Mária Terézia renddel kitüntetett tisztjei közül pl. lovag Georg von Trapp, vagy Rudolf Singule egy-egy cirkáló elsüllyesztése után kapta meg a rend lovagkeresztjét;
7. a szerző megállapítása, hogy "a kormányzó hadikitüntetései nem adnak kellő indokot erre (t.i. hogy Horthynak helye legyen a 100 legnagyobb magyar hős között), voltak még Horthynál szebben dekorált katonák is". A megállapítása csupán akkor állhatná meg a helyét, ha lenne olyan kitüntetett magyar, aki a Mária Terézia rend lovagkeresztjét kétszer kapta volna meg. Ez is csak annyit jelentene, hogy az a hős az első helyen állana a többi hasonló kitüntetett előtt.

Zárókövetkeztetésünket azzal fejezzük be, hogy tökéletesen egyetértünk leghatalmasabb ellenségünknek, az USA-nak 933-1941 évben Budapesten akkreditált nagykövetének, Montgomerynek Horthyra vonatkozó megállapításaival: "...
nagyon is jó esze volt... erős hazafiasság, becsületesség és tisztesség jellemezte", továbbá: "Ez a világ jobb és tisztességesebb hely lenne, ha az angol nyelvű nemzetek vezetői csak egy kis részét mutatnák annak a bátorságnak, amelyről Horthy tanúságot tett, amikor meg nem alkuvó szavakkal ismertette Magyarország vádjait Németországgal szemben", továbbá: "Magyarország sziget lett a szovjet tengerben, mielőtt oázis volt Hitler sivatagában..."

Ezek után pedig megjegyezheti mindenki, hogy hazánkban, Magyarországon, mi magyarok (akiknek Trianon nagyon fáj), kit tartunk legnagyobb hőseinknek és kit nem, az a világon egyedül és kizárólagosan miránk tartozik és senki másra!

Felhasznált irodalom

(A szövegben található hivatkozások első száma az alanti művek sorszámát, a törtvonal utáni szám az oldalszámot jelöli. A közbevetett római szám a kötet száma)

1. Andorka Rudolf naplója, "A madridi követségtől Mauthausenig". Kossuth Könyvkiadó 1978. ISBN 963 09 0939 1
2. Bernáth László: "Derenk és Kenderes". "Népszava" 1997. 1. 8. 7. old.
3. Csonkaréti Károly: "Horthy a tengerész"
4. Daruvár, de, Yves: "A feldarabolt Magyarország". Balogh József kiadása, Luzern, Svájc, 1976
5. Doisy-Pelletier, Jan: "11 etait une fois une marine imperial et royal..." ("Cois Bleus" No. 2088 des julliet et 4. agout)
1990
6. Gosztonyi, Peter: "Miklós von Horthy,Admiral und Reichsverweser". Musterschmidt, Göttingen. 1973. - ISBN 3 7881- 0076-1
7. Gosztonyi Péter: "A kormányzó, Horthy Miklós". Téka Könyvkiadó ISBN 963 7357 79 3
8. Gosztonyi Péter: "A kormányzó Horthy Miklós és az emigráció". Százszorszép Kiadó, Budapest, 1992. ISBN 963 7673 05 9
9. Harasthi Éva: "Horthy Miklós - dokumentumok tükrében". Balassi Kiadó, Budapest, 1993 ISBN 963 7873 35 x
10. Hardy Kálmán interjúja Bokor Péterrel. "Magyar Hírek" XXXIV. évf. 1. szám. 1981. január l0. "A barikád két oldalán"
11. Hennyey, Gustav: "Ungarns Schicksal zwischen Ost und West". Lebenserinnerungen. - Von Hase und Kochler Verlang. Mainz. 1975. Ungarisches Institut. München ISBN 3-7758-0904-x
12. "Historia könyvek" - "Az 1944 év históriája" - Lapkiadó Vállalat. Budapest. - HU ISSN 963023-6060. 7-11. oldal
13. Hollós Ervin-Lajtai Vera: "Horthy Miklós a fehérek vezére". Kossuth Könyvkiadó 1985. ISBN 963 09 2682 2
14. Horthy Miklós: "Emlékirataim" - Európa-História Kiadó. 1990. ISBN 96307 5180 I. Sorozat ISBN 963 07 4905 x
15. "Hungary" MTI Media Data Bank. 1994. ISBN 963 7560 30 0
16. Juba Ferenc: "A magyar tengerészet nagyjai". Nemzeti Hőseink I Jubileumi dokumentumkötet. Kaposvár 1995. A
Magyar Nemzeti Történeti Társaság kiadványa. ISBN 96 3045 04. ISSN 1219 4034
17. Garasország és új nemzeti hőse, az admirális kormányzó (fehér lovon) c. cikk Kapu, 1996. 12. sz.
18. Kollek, Teddy: (Interjú): "Erinnerungen". ORF. Nachlese. Jänner 1992. Wien
19. "Lexikon des Zweiten Weltkrieges". Herausgegeben von Christian Zentner. Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft mbH.
Herrsching. ISBN 399i99 36i - 4 1977
20. Marine-Almanach 1918. Almanach für die K. u. K. Kriegsmarine. 1918. Kriegsausgabe. XXXVIII Jahrgang. Pola
21. Martiny, Nikolaus, von: "Bilddokumente aus Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-1918." 2. Auflage. Band I-II.
Akademische Druck- und Verlagsanstalt. Graz – Austria 1975. ISBN 3-201-00825-7
22. Málnási Ödön: "A magyar nemzet őszinte története". (Harmadik kiadás) A hídfő Baráti Körének kiadása 1987
23. Montgomery, John, Flournoy: "Magyarország a vonakodó csatlós". Zrínyi Kiadó, 1993. ISBN 963 327 206 8

24. Nemeskürthv István: "Búcsúpillantás". Szabad Tér, Budapest, ISBN 963 7810 757
25. "Pomorac" Nr. 19-20. (Übersetzung von Atimiral Grassberger) Koch, C., Method: "Die ersten Tage der Freiheit und
Arbeit" (Ansprache an 31 . Oktober 1926)
26. Sokol, Hans, Hugo: "Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-18". Akademische Druck- und Veriagsanstalt. Graz. Austria.
1967
27. Tirpitz, Alfred, von: "Erinnerungen". Leipzig - Verlag von K. F. Kochler 1920
28. Varga József: "Schuldige Nation oder Vasall wider Willen?" Band I-II. Wien 1989. Integratio. 1986. XVII, Verleger:
Ernő Deák. 1200 Wien. Strom Str. 18-20/9/1
29. Zentner, Christian: "Der grosse Bildatlas zur Weltgeschichte". Unipart-Verlag. Stuttgart. 1982. ISBN 38122 01 070
212
A Lánchíd – 1945

DDr. cap. vitéz Juba Ferenc

Radnóczy Antal (München) ismerteti

A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások

Dr. Teleki Géza
(Copyright 1955, Geza Teleki)

A fegyverszüneti tárgyalásokról szóló ismertetés a szerző kezében lévő hiteles okmányok alapján íródott, amelyeket mint a tárgyalások jegyzőkönyvvezetője magyar részről, készített s megőrzött. Az okmányokat, a rejtjelet, a számsürgönyöket, a küldöttség mindhárom tagja által ellenjegyzett jegyzőkönyveket s az oroszoknak beadott hivatalos memorandumok parafált másolatait, stb. még 1944 decemberében sikerült Rómába juttatni s jelenleg ismét a szerző birtokában vannak. *Az előzetes fegyverszüneti feltételek aláírásának előzményei*

1994 szeptemberét írták. A háború vége felé közeledett és Magyarország még a náci birodalom gyomrába volt zárva. Északon, délen és nyugaton még német csapatok, keleten, a Székelyföldön, éppen hogy áthágta az orosz csizma a Kárpátokat. Budapesten Lakatos Géza kormánya igyekezett a szárnyait nyitogatni és latolgatta a háborúból való kiugrást. Reményi-Schneller és Jurcsek, a két nácibarát miniszter minden kísérletet elárult. Ennek következtében Magyarország kormányzója elhatározta, hogy a kormány tudta nélkül fogja megtenni a fegyverszünet megkötésére irányuló lépéseket. Nyugat felé a puhatolózások csupán visszautasításra találtak. Az oroszoknak viszont Románia átállása után sürgős volt, hogy minél előbb, lehetőleg a nyugati hatalmak hadseregei előtt, minél nagyobb területet foglaljanak el Németországból és Ausztriából. Ennélfogva két vonalon küldtek ajánlatot egy magyar fegyverszüneti bizottság fogadására: egyet Miklós Bélához juttattak el az északkeleti kárpáti fronton át, a másikat a besztercebányai 2. partizándandár parancsnoka, Makarov alezredes közölte Zichy Ladomér földbirtokossal és a lévai határvadász parancsnokon keresztül egy, a magyar kormányhoz címzett magyar nyelvű levelet küldött e tárgyban. Ez a levél, amelyet Makarov saját állítása szerint Sztálin parancsára írt, a következő ígéreteket tartalmazta arra az esetre, ha egy magyar fegyverszüneti bizottság Moszkvába érkezne:

1. A magyarországi városok, helységek és katonai célpontok bombázását mind orosz, mind angolszász részről beszüntetik, ha a fegyverszüneti bizottság Moszkvába érkezik.
2. A bizottság teljes diplomáciai mozgásszabadságot fog élvezni.
3. A bizottság tagjainak számát nem korlátozzák; szabad chiffre használatot és saját rádiót engedélyeznek a bizottság számára.
4. Magyarország teljes integritását biztosítják és amennyiben a szovjet-román megegyezés Erdélyt a románoknak biztosítja is egyenlőre, a béketárgyalásokon a Szovjetunió a népszavazás elvét fogja képviselni Erdély területére.
5. Oly területeken, ahol a magyarok a németek mellett nem álltak ki, szabad és független katonai és polgári adminisztrációt engednek meg a magyar hatóságoknak.
6. Sem a hadsereg, sem a csendőrség, sem pedig a rendőrség nem lesz lefegyverezve.
7. Erdélyben a román csapatok azonnal megállnak ott, ahol éppen vannak és csak a Vörös Hadsereg nyomul előre.
8. Magyarország függetlensége biztosíttatik, kormányformáját maga választhatja meg, s a Szovjetunió nem fog belpolitikai nyomást gyakorolni a kormányzatra.
9. A fegyverszüneti delegáció összeállítása Magyarország belügye, amelybe a szovjet nem avatkozik bele.

10. Moszkvában a magyar fegyverszüneti bizottság mindhárom hatalommal (Szovjetunió, USA, Anglia) fog tárgyalni.
11. A Szovjetunió Európában terjeszkedni nem kíván.
12. A finn, bolgár vagy román fegyverszünet lesz a mintája a magyar fegyverszünetnek.

A tizenkét pontból a 3., 9. és 12. pontot tartották be az oroszok. A többi hamis ígéret volt és az is maradt.

A levél a kormányzó úrhoz futott be és ő ezen út járhatóságának ellenőrzésére Kudar Lajos csendőrezredest küldte ki. Kudart e tettéért később a nácik kivégezték. Kudar jelentése kielégítő volt és ezért a kormányzó úr úgy döntött, hogy ezen az útvonalon fogja küldeni a megbízottait. A fegyverszüneti irányban most már gyorsan peregtek az események. A kormányzó úr, a kormány tudta nélkül, három delegátust jelölt ki és küldött Moszkvába: Faraghó Gábor vezérezredest, Szent-Iványi Domokos rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert és gróf Teleki Géza egyetemi tanárt. A formaságok előkészítése után a kormányzó úr szeptember 27-én este fél 9 órakor a fia, Miklós és a politikai és katonai irodák főnökei, Ambrózy, illetve Vattay jelenlétében fogadta Faraghó és Teleki megbízottakat és átadta nekik az instrukcióit, valamint egy angol nyelven írt személyes levelet Sztálin marsallhoz címezve. Arra az esetre, ha a kormányzó úrral bármi történnék, mialatt a bizottság Moszkvában tárgyal, az általa "homo regius"- nak kinevezett Dálnoki Veress Lajos, a II. hadsereg parancsnoka lett kijelölve helyettesül. A Veress Lajosnak szóló magasrangú megbízatás egyik példányát még szeptember 14-én vitte és adta át személyesen báró Bánffy Dániel volt földművelésügyi miniszter és gróf Teleki Géza Kolozsvárt. Amásik példányt katonai úton küldték; erről sajnos a náciknak sikerült a Vadászkürtben fotókópiát csinálni. Ez a fotókópia okozta Veress Lajos elfogatását a németek részéről.

Szeptember 28-án három különböző úton és autókon a három delegátus, vadásznak öltözve, Budapestről "szarvasbőgésre" utazott. Többrendbeli hamis papírral és autó-rendszámtáblával felszerelve mindhárman elérték aznap este – a Gestapo ellenőrző vonalak ellenére - Gács várát, ahol rövid vacsora után gróf ForgácsAntal, gróf Zichy Ladomér és Nyerges Pál csendőr százados gyalog átvezette őket Szlovákiába. Itt várt rájuk Zlatnek százados, akivel két autón eljutottak hajnalban Zólyomba, ahol Makarov alezredes fogadta őket. Kétnapi várakozás után szeptember 30-án éjjel orosz repülőgép szállt le, amely még aznap éjjel a front felett Kijevbe szállította a fegyverszüneti bizottság három tagját. Zichy a sikeres lebonyolítást jelentendő, visszament Gácsra, majd Budapestre.

Október 1-jén reggel, kelet-európai időszámítás szerint fél 5 órakor ért a bizottság Kijevbe és ugyanaz a repülőgép még aznap este fél 6 órakor kirakta az utasait a moszkvai repülőtéren. Este 8 órakor fogadta őket Ruznyecov Fedor vezérezredes, a vezérkari főnökhelyettes, a kémelhárító osztály főnöke.Abizottságot ezután a kémelhárító Moszkván kívül fekvő villatelepére szállították. Itt négy napot vártak semmittevésre kárhoztatva, szigorú őrizet alatt. Október 5-én este 6 órakor fogadta őket A. I. Antonov tábornok, az orosz vezérkari főnök első számú helyettese, fényesen berendezett empire stílusú irodájában. Neki adta át a bizottság a kormányzó úr Sztálinhoz írt levelét és egyben közölte vele a Makarov-féle levél tartalmát. Amegbeszélés utánAntonov megadta az engedélyt a Budapesttel való rádióösszeköttetés megindítására.Abizottságnak rádiósa nem lévén, az orosz kémelhárító osztálya végezte e feladatot, s hamarosan sikerült is az összeköttetést Budapesttel megteremteni. Természetesen rejtjel útján. A bizonyítékul megmaradt, gépelt orosz rádiójelentések még a felvevő rádiókezelők nevét is feltüntetik. Az első sürgönyt a bizottság 5-én éjjel küldte, s az első választávirat Budapestről október 7-én éjjel 1 órakor futott be. Tekintve azonban, hogy a kormányzó Sztálinhoz írt levele nem tartalmazott személy szerinti meghatalmazást a fegyverszünet tárgyalására, sem pedig annak aláírására és külön írásbeli meghatalmazása a bizottságnak nem volt, az oroszok a tárgyalásokat majdnem beszüntették. Így október 6-án éjfél után a bizottság elküldte második sürgönyét, amelyben azt kérte, hogy

azonnal kapjon rádión át felhatalmazást és egyben Nemes József őrnagy azonnal induljon Budapestről egy hivatalosan kiállított megbízással. Október 7-én még két sürgönyt küldött a bizottság sürgetve a megbízatást. Október 8-án délután fél 5-kor a következő válasz érkezett Budapestről: "Itteni német erők nagymérvű szaporítása folytán haladékra van szükség. Elhatározás és levélben adott meghatalmazás változatlanul fennáll, a fentiekre hivatkozva a feltételek közlését kérjétek: csupán ezek ismerete után adható meghatalmazás aláírásra."

(A kormányzó irodája hihetőleg úgy értelmezte, hogy a Sztálinhoz intézett levél egyben felhatalmazás a küldötteknek.) A sürgöny eredményeképpen október 8-án este háromnegyed 12-kor a bizottság mégis Molotov elé került. Külügyminisztériumi irodájában, csupán egy Podzerov nevű tolmács és Kuznyecov vezérezredes jelenlétében Molotov átadta a végleges fegyverszünet érdekében általa szükségesnek tartott előzetes feltételeket orosz és francia nyelven szövegezve. E feltételek szerint "Magyarországnak ki kell vonnia minden csapatot és minden tisztviselőjét mindazon területekről, amelyet Csehszlovákiától és Jugoszláviától lefoglalt, azokon a határokon belülre, amelyek 1937. december 31. körül fennállottak. Akiürítésnek azonnal meg kell kezdődnie és attól a naptól számított 10 napon belül, hogy a magyar kormány ezen nyilatkozatot átvette, be kell végződnie. E kiürítés megfigyelése és ellenőrzése céljából a három szövetséges kormány"képviselőit Magyarországra fogja küldeni, akik a szovjet kiküldött elnöklete alatt a szövetséges hatalmak küldöttségének minőségében fognak működni. Magyarország kötelezi magát, hogy minden kapcsolatot megszakít Németországgal és azonnal hadat üzen Németországnak, a szovjet kormány továbbá kész csapataival Magyarországnak segítséget nyújtani." Miután a bizottság elolvasta a feltételeket, Molotov kijelentette, hogy csak abban az esetben tárgyalnak tovább, ha azokat feltétel nélkül és azonnal elfogadja a kormányzó. Egyben kijelentette, hogy a bizottság által előadottMakarov-féle tervekről, annak leveleiről, sőt magáról Makarovról nem tud semmit; és miután Makarovnak a szovjet kormány részéről nem volt meghatalmazása ígéretek közlésére, ők ezeket a Szovjet részéről semmisnek és magukra nem kötelezőknek tekintik. Vajon miért küldtek akkor repülőgépet Zólyomba a bizottságért? És vajon miért Sztálin személyes pilótája vezette a gépet? És hogy tudtak minden részletről október első napjaiban? Erre csak egy válasz van: Molotov, a taktikai hazugságok nagymestere, jól tudta, mit csinál.

Az előzetes fegyverszüneti feltételek aláírása és október 15-ének következményei Még Moszkvában is érezte a fegyverszüneti bizottság, amely magát Moszkvai Küldöttségnek nevezte és így fejlécezte a kiadványait a szovjet kormányhoz, hogy Budapesten a helyzet egyre romlik és a katasztrófa elkerülhetetlen. Október 9-én szorongva várt választ Budapestről. De csak 10-én hajnali 0 óra 20 perckor vette a bizottság a következő táviratot: "Fegyverszünet megkötése kívánatos. Aláírásra meghatalmazás megadva. Kikötött együttműködésre készség megvan.

Neme őrnagy Körösmezőn át indul…" Majd 11-én 9 óra 30 perckor jött a következő távirat: "Magyarország előzetes fegyverszüneti feltételeket elfogadja. Kéri részletes fegyverszüneti tárgyalás mielőbbi megindítását és a teljes titoktartást addig, amíg a Budapesten túlerőben lévő németekkel szemben a frontról katonai erőket hozhatunk német puccskísérlet és azzal kapcsolatban öldöklések, különösen zsidó pogrom megakadályozása végett. Hogy e pártállást (értsd: átállást) megtehessük és hogy biztosíthassuk a fegyverszüneti feltételek végrehajtását, kérjük Budapest felé nyomuló orosz csapatokat megállítani." Sajnos, egyik sürgöny sem tartalmazta a feltételek szószerinti visszaközlését és azok pontonkénti elfogadását. Így a 242 bizottságnak minden meggyőző erejét és tudását latba kellett vetnie, hogy Molotovhoz kerülhessen és őt, valamint Dekanozov helyettes külügyminisztert egy október 11-én éjjel 3 óra 10 perc és 4 óra 20 perc közt lezajló tárgyaláson rábírja arra, hogy az előzetes feltételek elfogadásának elismerése után a bizottság most már aláírhassa a feltételeket tartalmazó okmányt. Ezen a Kremlben tartott ülésen a bizottság az orosz csapatok

megállításának szükségességét is közölte Molotovval. Molotov a tárgyalás vége felé közölte, hogy Churchill és Eden Moszkvában van és így rövidesen megtárgyalható a kérdés, megígérte, hogy még aznap sor kerül az aláírásra. A következő tárgyalás Molotov lakásán, a Kremlben folyt le október 11-én este 7 és fél 8 óra között. Molotov először közölte, hogy elfogadják az orosz csapatok megállítására vonatkozó kérést és azok a Tisza vonalánál egy-két napig nem fognak előnyomulni és támadni. Reményét fejezte ki, hogy a bizottság hamarosan megkapja a véglegesen fegyverszüneti tárgyalásra és aláírásra szóló írásbeli meghatalmazást. Ekkor a bizottság hivatkozva a véglegesen fegyverszünet gazdasági kötelezettségeire, azt kérte, hogy gazdasági szakértőként hozassák Moszkvába báró Radvánszky Antalt, aki akkoriban mint disszidált diplomata, a nyugati világban tartózkodott.

Ezután Molotov átnyújtotta az előzetes feltételeket tartalmazó okmányt, amelyet a bizottság három tagja este 7 óra 57 perckor írt alá. Az ülés után a bizottság azonnal közölte az eredményt Budapesttel. Ugyanakkor Budapestről sürgöny érkezett, válaszképpen a bizottság korábbi kérésére, amely a feltételek teljes szövegét és annak szószerinti elfogadását tartalmazta, valamint azt, hogy a kormányzó úr Budapesten marad. Másnap az oroszok azt kérték, hogy Budapestről küldjenek Szegedre egy parlamentert, akivel letárgyalhatják a katonai együttműködést. Sajnos Utassy Loránd ezredes, akit e célra október 13-án leküldtek Szegedre, tökéletesen tájékozatlan volt, s így a tárgyalások nem vezethettek eredményre. A magyar katonai helyzetről viszont a bizottság október 13-án este fél 12-kor hosszú és részletes sürgönyt kapott Budapestről. 12-én este érkezett meg Tarnai István, a volt bukaresti magyar követségi titkár, akit a bizottság kérésére az oroszok Bukarestből minden holmi nélkül elhoztak, hogy azután a bizottságnak való "prezentálás" előtt napokig a Ljubljankában tartsanak fogva. Ő volt talán addig az egyetlen ember, aki ebből a hírhedt börtönből élve jutott ki. A következő két nap a bizottság számára folytonos katonai tárgyalásokat hozott, többnyire az orosz vezérkar épületében. Október 15-én már lesújtó tartalmú sürgönyök érkeztek Budapestről. A bizottság nyomott hangulatát csak az a körülmény változtatta meg kissé, hogy október 15-én este 5 óra 20 perckor befutott Nemes József őrnagy a végleges fegyverszünet aláírására szóló meghatalmazással. Ennek a szövege a következő: "J'autorise par la présente M. Gabriel Faraghó Colonel General hongrois que M. Domokos Szent-Iványi, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentaire et le comte Géza Teleki, Professeur d'Université a signer de la part de Royaume de Hongrie une convention d-armistice avec les PuissanceAlliées: l'Union des Républiques Soviétiques Socialistes, les Etats Unis de l'Amérique et l'Empire Britannique En foi de quoi j'ai signé la présente et la faisant munir de mon Eonso. Budapest, le 9 octobre, 1944. Horthy" Sajnos 20 óra 20 perckor újabb sürgöny jött, amely közölte, hogy ifjabb Horthy Miklóst a németek elfogták. Majd 16-án reggel 5 órakor három sürgöny futott be, beszámolva a budapesti nácinyilas puccsról és közölve, hogy a bizottság azonnal keresse az összeköttetést Veress Lajossal. E három sürgöny feladási ideje október 15-én délutánra esett. Az utolsó sürgöny e rövid és szomorú mondatból állt: "Vezérkar főnökének nyilatkozatát a német kézben lévő magyar rádió hamisítva adta le." Október 16-án Budapesttel az összeköttetés megszűnt. Veress Lajost hiába kereste a bizottság - ő sem jelentkezett. Mint ahogy később kiderült, a németek elfogták a főhadiszállásán. Ezzel szemben Kuznyecov október 17-én délelőtt közölte, hogy Petrov tábornokhoz, a 4. ukrán front parancsnokához átjött Miklós Béla vezérezredes néhány tisztjével. Délután közölte a bizottsággal a kormányzó úr rádiószózatát 15-éről, a Szálasi-féle kormányalakítást és a kormánynévsort. Közben létrejött a telefonösszeköttetés Miklós Bélával, aki Veress Lajosról semmit sem tudott. 18-án Szent-Iványi és Nemes repülőgépen Petrov főhadiszállására indult. 19-én Szent-Iványi telefonon értesítette Faraghót és Telekit, hogy ott helyben próbálnak kormányt alakítani. Petrovnál tartózkodott akkor Mechlisz Lázár vezérezredes, az orosz "Himmler", Moszkva védelmének megszervezője és Sztálin bizalmasa. Ő vetette fel, sőt talán határozta el részben, hogy a leendő magyar ellenkormányt Miklós Béla alakítsa és ő legyen a

miniszterelnök. 20-án közölte Antonov, hogy a kormányzót a németek elfogták és elhurcolták. Egyben felkérte a fegyverszüneti bizottságot, hogy sürgősen alakítsanak kormányt. A bizottság ekkor javasolta Debrecent, mint kormányszékhelyt, ami később meg is valósult. A fegyverszüneti bizottságot közben többször átszállásolták. Először egy Moszkva körüli villába, ahol nyilván jobban tudták felügyelet alatt tartani, majd október 18-án a város központjába, egy nagy épületbe, de oly kicsi és hideg lakásba, hogy bundában aludtak és szinte a gáztűzhelyre ülve lehetett csak mosakodni, az illemhely padlója viszont állandóan vízzel volt borítva. Innen november 1-jén átköltöztették őket a volt japán katonai attasé lakásába, amelyet volt magyar követségi irodabútorokkal rendeztek be. Faraghó meglepetésére saját szőnyegeit találta itt, amiket mint moszkvai katonai attasé vásárolt régebben és elkoboztak tőle eltávozás után. Éjjel-nappal két NKVD tiszt őrizte a bizottság tagjait, akik ezért egymással csak suttogva beszélhettek. De minden valószínűség szerint néhány mikrofont is elhelyeztek a különböző lakásokban. A tárgyalások legnagyobb része éjjel zajlott. Előtte, azért, hogy a bizottság tagjait kifárasszák, 3-4 órás mozielőadásokra 243 vitték a kémelhárító épületébe. Testgyakorlat napi két óra sétából állott, természetesen kísérettel. Újság és rádió nem állt rendelkezésre, csak a moszkvai adó egy beépített hangszórója szórta az orosz híreket és némi zenét, amely aszerint változott, hogy hol harcolt a Vörös Hadsereg. Budapest elfoglalása előtt Lisztet és Lehárt, utána a Bécs felé húzódó frontharcok alkalmával Mozartot és Strauss-valcereket sűrítettek műsoraikba. Állandóan vodkát adtak inni és fontos tárgyalások előtt 5-6 vizespohárnyit kellett Sztálin egészségére meginni, amit nem lehetett visszautasítani. Hogy miért, azt mindenki elképzelheti: egy liter vodka és többórai mozinézés után éjszaka közepén tárgyalni országos fontosságú ügyekről s hozzá udvariasan mosolyogni, nem mindennapi feladat. Az oroszok célja az volt, hogy fáradt emberekkel szemben az akaratukat könnyebben keresztülvigyék. Október 23-án Szent-Iványi Domokos és Nemes visszaérkezett. Majd november 8-ig nem történt semmi. E nap délutánján hirtelen elhozták az oroszok a bizottság lakására Miklós Bélát és a szárnysegédjét, Csukássy Lajost és a vezérkari főnökét, Kéri Kálmánt. 10-én őket is a bizottság lakására kvártélyozták. 12-én új "vendégek" érkeztek: Vörös János vezérezredes a feleségéve és a fiával.

Ezekben a napokban a helyzet reménytelennek látszott. A bizottság nem kívánt tárgyalni a moszkovita magyar kommunistákkal, az oroszok viszont nem kívántak moszkvai kommunisták nélkül ellenkormányt. Részben ezért nem történt semmi három héten át.

Az ideiglenes magyar államhatalomra vonatkozó tárgyalások

Ahhoz, hogy Magyarország a Szövetséges Nagyhatalmakkal a végleges fegyverszünetet megköthesse és így a Harmadik Birodalomtól elválhasson, feltétlenül szükséges volt egy a magyar államot reprezentáló szervre, amelyet a szövetségesek is elismernek. Egy ilyen szerv alakítása annál is inkább látszott szükségesnek a Moszkvában tartózkodó magyarok részére, mert november hónap folyamán Magyarország egyik felét a németek, a másik felét az oroszok fosztogatták és rabolták.

Két tárgyalás készítette elő az utat e megoldás felé. Mindkettő, november 13-án és 16-án, Molotov Kreml-béli lakásán zajlott le, Molotov, Dekanozov, Kuznyecov, a három magyar vezérezredes, Szent-Iványi és Teleki részvételével. A november 13-i tárgyaláson megállapodás jött létre, hogy egy magyar nemzeti bizottság vagy kormány alakíttassék Veress Lajos vagy Miklós Béla elnökletével, Debrecen székhellyel. A november 16-i tárgyaláson azután végleg megállapodtak abban, hogy egy ideiglenes kormány kerül megalakításra Debrecenben.

Véglegesnek látszott a megállapodás Miklós Béla elnökségét illetőleg is. A résztvevő magyarok ezen a tárgyaláson újból visszautasították Molotovnak azt az ajánlatát, hogy moszkovita magyar kommunistákkal tárgyaljanak. Emiatt az oroszok nem engedték a bizottság tagjait vagy a vezérezredeseket Magyarországra utazni, hanem Gerő Ernőt és

valószínűleg Nagy Imrét küldték repülőgépen oda a helyzet kifürkészésére. És november 17-től kezdve újra váratni kezdték a bizottságot.

Közben a fegyverszüneti bizottság a következő személyeket ajánlotta a kormány tagjaiul:Miklós Béla, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Faraghó Gábor, Tildy Zoltán, Kéthly Anna, Szekfü Gyula, Kállai Gyula, Benedek Marcell, Rassay Károly, Szakasits Árpád, Szabó Dezső, Szilágyi Ernő és Kiss Béla. Vezérkari főnöknek pedig Vörös Jánost.

November 23-án Moszkvába érkezett és a többi magyarhoz csatlakozott Simonffy Tóth Ernő vezérkari őrnagy a feleségével és Török József repülőszázados. Nekik kellett volna kihozniuk Tildyt, Szakasitsot és Kállait, akik azonban ismeretlen okból a megbeszélt találkozón nem jelentek meg.

Simonffy pár nappal a repülőgépen való menekülése előtt állítása szerint még tárgyalt Tildyvel és arról tájékoztatta most a moszkvai urakat, hogy miképpen alakult meg otthon az ellenállást képviselő Magyar Front és kik annak a vezetői. A Magyar Front is kijelölte már szerinte egy új magyar kormány tagjait Tildy Zoltán, Szakasits, Kéthly, Kállai, Bajcsy-Zsilinszky, Rassay és Somogyi Miklós személyében, kiegészíteni kívánván őket a rendelkezésre álló magasabb rangú és szükséges katonai tagokkal. Ezekről a részletekről a delegáció értesítette a szovjet kormányt, de december 5-ig nem jött semmi válasz.

Még november 27-én megkérdezték Telekit, hogy milyen vallású. Ezt a kérdést, amelyre a választ az oroszok nyilván maguk is tudták, csak az indikálhatta, hogy az oroszok most készítik elő a saját magyar kormányalakítási tervezetüket és Telekit kultuszminiszternek kívánják talán jó névjegyként a leendő magyar kormányba.

December 5-én estefelé hirtelen elszállították autón a három vezérezredest, Szent-Iványit és Telekit a kémelhárító irodába. Itt Kuznyecov fogadta őket Gerő Ernő, Nagy Imre és egy Grigorjev nevű pártmegbízott jelenlétében. Grigorjev, aki tökéletesen beszélt magyarul, lett később a budapesti szovjet követség titkára és egyben Vorosilov tolmácsa. Gerő ezen a megbeszélésen átadott egy kormánylistát és egy gépelt kormánynyilatkozatot.Akormánylista tökéletesen egyezett a később Debrecenben "megválasztott" ideiglenes kormánnyal. A kormánynyilatkozat is majdnem szószerint egyezett a Miklós Béla által a debreceni nemzetgyűlés előtt elmondott kormánynyilatkozattal. Változás csak annyi volt, hogy Miklós és Teleki megállapodott a többiek tudta nélkül abban, hogy a harmadik paragrafus utolsó mondatából kihagyatik majd a felolvasás alkalmával Debrecenben egy közbeszúrt mondat, amely a Szovjetuniót "a népek szabadsága és függetlensége védelmezőjé"-nek aposztrofálta.Már akkor a legszívesebben azt írták volna a "védelmezője" szó helyébe, hogy "leigázója". E mondat mindenesetre szatírába illő volt és szemtelen hazugságnak kellett tekinteni.

Az iratok átadásával a tárgyalás Kuznyecovnál be is fejeződött, mert a fegyverszüneti bizottság három tagja gondolkodási időt kért, nem akarván megbeszélés nélkül azonnali választ adni. A megbeszélés után nagyszabású vacsora, majdn mozielőadás következett. Minden arra mutatott, hogy még az éjjel fontos tárgyalás lesz Molotovnál.

Szent-Iványi és Teleki nem ment el a moziban, beteget jelentve, de valójában elő akartak készülni a tárgyalásra. Szentiványi később valóban lázas idegösszeroppanást kapott és így nem is ment el a december 6-án hajnali 2 óra 30 perckor kezdődő tárgyalásra. Csak a három vezérezredes és Teleki vett ezen részt a Kremlben, ahol orosz részről Molotov, Dekanozov, Kuznyecov, Susejkov, Puskin, Grigorjev, egy Podzerov nevű tolmács és néhány magasrangú katona - "félorosz" részről pedig Gerő és Nagy Imre vett részt. Ez volt az utolsó, de egyben talán legfontosabb tárgyalás Moszkvában.

Molotov először bemutatta az orosz urakat: Susejkovot, mint aki Vorosilov megérkeztéig a magyar kormányt "be fogja vezetni Debrecenben a működésbe", Puskint mint a jövőbeli magyarországi szovjet követet, Grigorjevet mint a szovjet kommunista párt megbízottját és "felügyelőjét". A tárgyalást Molotov azzal kezdte, hogy "örömmel hallom,

hogy az urak elfogadták a javaslatainkat a kormány és a nyilatkozata tárgyában", majd hozzátette, hogy még egyszer személyesen és egyenként is megkérdi a jelenlevő magyarokat, hajlandók-e a kormányban résztvenni.

A vezérezredesek sorban igennel válaszoltak. Teleki azonban visszautasította. De a szovjet kormánynak érdeke lehetett őt a kormányban látni és ezért Molotov elfogadta Telekinek azt a kérését, hogy az ideiglenes nemzetgyűlésbe a közjogi méltóságok, egyházak képviselői és egyetemi tanárok is behívhatók legyenek. Részben ezekből alakulhatott meg később Debrecenben a Polgári Demokrata Párt.

Teleki azon kérdésére, hogy elismeri-e továbbra is a szovjet kormány a fegyverszüneti bizottságot, Molotov határozott nemmel felelt. Ez azt jelentette, hogy a bizottság megszűnt és az abban résztvevők most már mint egyének vállalhattak felelősséget a tetteikért. Teleki azon kérdésére pedig, hogy elismeri-e a szovjet kormány a Magyar Királyságot és annak államformáját, Molotov csak annyit válaszolt: "Ezzel a Magyarországgal már négy éve háborúban vagyunk." Azután, szinte mérgesen és ujjal mutatva Telekire, azt mondta: "Ön részt vehet vagy sem. Ez a magánügye. De ha nem vesz részt, úgy a magunk módján fogjuk megoldani a problémát." Hivatkozással erre a kijelentésre Teleki elfogadta a kormányban való részvételt.

Gerőt és Nagy Imrét Molotov meg sem kérdezte, pedig "magyar uraknak" állította be őket. Ebből nyilvánvaló volt, hogy ezek ketten a szovjet kommunista párt tagjai és nem magyar állampolgárok. A tárgyalás végeztével Kuznyecov utasítást kapott, hogy a magyarok hazaszállításáról Debrecenbe azonnal intézkedjék.

Így azután december 7-én vonaton hazaindult a társaság. Csak Szent-Iványi maradt Moszkvában, akit az oroszok nem eresztettek el, mondván hogy ő lesz az összekötő a debreceni kormány felé és később moszkvai magyar követ. Valójában azonban azért, mert féltek, hogy otthon ellenállást fog szítani és szervezni.

Az utazás vonaton négy napig tartott. Első nap Konotopon át Kijevig, második nap Odesszáig, harmadik nap Tiraszpol, Kisinyev, Jassy, Bacau és Focsani útvonalon Plocstiig. Eddig az állomásig az oroszok már szélesvágányú vasútvonalat építettek. Negyedik nap a román király szalonkocsiján és több hálókocsin folytatódott az út Brassó, Szeben, Gyulafehérvár, Déva, Lippa, Arad, Nagyvárad, Érmihályfalva vonalon. A határt a magyarok Nyírábránynál lépték át és december 11-12-én éjjelre befutottak Debrecenbe.

Az útvonal ukrajnai szakaszán a vonat sokszor állt meg és a magyarok a kis állomásokon szabadon beszélgethettek az ott lézengő és élelmiszert kolduló megmaradt lakossággal. Kivétel nélkül mindenhol azt mondták az emberek, hogy a falvak leégetése és kirablása nem a németek műve volt, hanem a németek elől visszavonuló Vörös Hadseregé. E szomorú kép és közlés előrevetette árnyékát a magyarországi lehetőségeknek és egy ideiglenes kormány nehéz feladatainak.

Az ideiglenes nemzeti kormány megalakulása és működésének kezdő lépései

Az ideiglenes nemzetgyűlés létrehozása

A Moszkvából hazatért magyarok nehéz feladatok elé tekintettek. Különösen Miklós Béla és a leendő kormánytagok.

Faraghó, Vörös és Teleki, akik közül egyik sem volt hivatásos politikus, kerültek nehéz helyzetbe. A moszkovita kommunisták, Gerő, Nagy Imre és Gábor József száz százalékig a szovjet kommunista párt és a Kreml irányelveit képviselték, és így nem voltak magyaroknak tekinthetők.

Az utazás alatt állandóan tárgyalások folytak. Miklós Bélát mind az oroszok, mind Gerő erősen igyekeztek befolyásolni a Debrecenben való teendők mikéntjére vonatkozólag. Ezek ellensúlyozására Miklós bizalmas tárgyalásokat folytatott négyesben Vörössel, Faraghóval és Telekivel. Ezeknek a tárgyalásoknak az eredményét a következőkben foglalták össze:

1. A nyugati hatalmakat Magyarország sorsa nemigen érdekli és nem is tájékozottak a magyar ügyeket illetően.
2. Az oroszok kétszínűek, mert mialatt a nyugati hatalmak felé a demokrácia elveit hangoztatták, nem változtatták meg kommunista céljaikat és jelentékeny területi, s politikai ambícióik vannak Közép-Európában.
Kétszínűek a magyarokkal szemben is, aminek legjobb példája még október folyamán az volt, hogy előzetes fegyverszüneti feltételek aláírása alkalmával megígérték a három szövetséges nagyhatalom nevében, hogy e tényt titokban tartják, amíg a kormányzó vissza tudja vonni a csapatait Budapestre. Viszont október 11-én este, a moszkvai és a londoni rádió bejelentette, hogy Magyarország fegyverszünetet kért a szövetségesektől Moszkvában. Erre a közlésre a Debrecen felé irányított és élével Szolnok előtt álló 21. német páncélos hadosztály megfordult és benyomult Budapestre, ahol Guderián vezérezredes 22 óra 20 perckor ultimátumot nyújtott át a honvédvezérkar főnökének Budapest átadását követelve. Ez a rádiójelentés okozta október 15-ét és most azokkal az oroszokkal, akik ily módon meghazudtolták a Moszkvában tárgyaló magyarokat, kell együttműködve országot építeni.
3. Magyarország elvesztette a háborút és a romokból meg kell menteni, amit még lehet. Mégpedig egy Magyarországot tönkretenni és bekebelezni akaró orosz kommunista nyomással szemben, amelyet a nyugati hatalmak pártolnak.
4.Amagyar nemzetet politikai csődből kell újra feltámasztani és a leendő kormányt a lehetőségekhez képest alkotmányos módon létrehozni, tehát nemzetgyűléssel megválasztani.
5. A magyar ideiglenes kormány legfontosabb feladatai lesznek:
a) a németeknek hadat üzenni;
b) a végleges fegyverszünetet megkötni;
c) a politikai, társadalmi és gazdasági életet elindítani és normális vágányba terelni;
d) alkotmányos és szabad választást előkészíteni és lefolytatni.
E ténykedései folyamán a kormány hármas felelősséget visel. Felelős a nemzettel szemben, azaz történelmileg. Felelős a Szövetségesekkel szemben, azaz vállalt kötelezettségeinek eleget kell tennie. S felelős önmagával szemben, mert hogy amit cselekszik, erkölcsileg helytálló legyen.
6. Minden működést az oroszok szigorú ellenőrzése mellett és a kormányban résztvevő áruló kommunista elemek ellenére kell végrehajtani.

Az erre a megállapodásra jutott magyarok december 12-én reggel érkeztek Debrecenbe. A környék és a város a pusztulás képét mutatta. Az utcák üresek voltak és a lecsökkent lakosságú városban az oroszok garázdálkodtak. A megérkezett magyarokat az Arany Bika szállóban helyezték el és csak Miklós Bélának adtak egy rablott bútorokkal berendezett külön lakást a pénzügyi igazgatóság palotájában.

A végleges fegyverszünet aláírásához szükséges kormányszerv megválasztása a terv szerint egy ideiglenes nemzetgyűlésre hárult. Ezért még december 12-én délután a Moszkvából hazaért és több, az ország felszabadult részeiből Debrecenbe érkezett, valamint néhány debreceni polgár részvételével megválasztott az Ideiglenes Nemzetgyűlést Előkészítő Bizottság. Elnöke Vásáry István, Debrecen polgármestere volt.

Tekintve, hogy az oroszok engedélye nélkül senki sem közlekedhetett Magyarországon, de nem is igen volt mivel, csak a kommunistáknak voltak az ország orosz megszállás alatti részéről adataik. Ennélfogva a bizottság elfogadta Gerő statisztikai adatait és egyben gyakorlati érvelését, amely szerint harmincnyolc nagyobb városból, ill. helységből hívhatók csak össze a képviselők. Ez a 38 helység majdnem 1.400.000 lakost képviselt. A vidék részben képviselők nélkül maradt, a Kisgazda Párt kárára. A városokban nagyobb számban voltak a munkások és így - az orosz és kommunista terveknek megfelelően - a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek, amelyek szintén beküldhették a képviselőiket, dominálhatták a nemzetgyűlést. A behívandó 213 képviselőnek

több mint a fele a következő néhány városra esett: Szeged, Debrecen, Pécs, Miskolc, Diósgyőr, Békéscsaba, Orosháza, Hódmezővásárhely.

Gerő tervének elfogadása mellett szólt, hogy elutasítása esetén az oroszok nem járultak volna hozzá a behívásokhoz és nem adtak volna közlekedési alkalmatosságokat a behívó bizottságok számára.

12 két-három személyt számláló csoportban 28 behívó bizottsági tag indult útnak december 15-én, hogy összegyűjtse a nemzetgyűléshez szükséges képviselőket. Minden csoportban legalább egy kommunista volt, de ott, ahol fontosnak vélték és féltek a másik behívó tag népszerűségétől, két kommunista is kísérte útjára a másik tagot.

A fegyverszüneti bizottság tagjai számára, akik 1944 szeptembere óta nem látták a hazájukat, csak most, a képviselőket összehívó bizottságokban való részvételkor tárult fel az ország igazi képe. Kiégett falvak, hol csak néhány kóbor kutya lézengett és néhány csontvázzá fogyott gyerek bújt elő a romokból. A felnőtteket elhurcolták. Embert a tájon nem lehetett látni. Felrobbantott hidak, úttalan utak, s a port sem bolygatta szekér vagy autó, mert azt is elrabolták.A sárban semmi állatnyom vagy szekérvágás. A kukorica szárán még mind a mezőn, de a szalmakazlakat nyilván széthordta az orosz fekvőhelynek és a szél hírmondónak más tájakra. Csak a városok adtak némi menedéket a lakosságnak.

A garázdálkodó és rabló orosz csapatok, s állítólagos katonaszökevények ellenére a képviselőket behívó küldöttségek december 20-ára elhozták Debrecenbe a városok Nemzeti Bizottságai által megválasztott képviselőket. A moszkovita kommunisták ellenzése ellenére sikerült elhozni képviselőként két közjogász professzort: Molnár Kálmánt Pécsről és Zsedényi BélátMiskolcról. Nélkülük a nemzetgyűlés és a kormány első heteinek működése teljes kommunista ellenőrzés mellett folyt volna.

December 20-án nagy sugdolózások voltak a kommunisták táborában, de a kommunistákkal szembenálló jóérzésű magyarok közt is. A kommunisták terve, amelyet az oroszok pártoltak, az volt, hogy nemzetgyűlési elnöknek a szociáldemokrata Takács Ferenc, képviselő és leendő kormánytag, Szentpéteri Kun Béla egyetemi tanárt fogja javaslatba hozni és azt a javaslatot a nemzetgyűlésnek egyhangúlag el kell fogadnia. Miután rádión és az újságjaikban világszerte, az oroszok ellenőrzése alatt álló magyar lapok pedig az országban csupán a Kun Béla nevet írták volna ki és ezzel hirdették volna 1919 uralmának visszatérését, a nem-kommunista magyarok egy csoportja ezt el kívánta kerülni. Ezért Miklós Béla és Teleki tárgyalásokat folytatott Molnár Kálmánnal és Zsedényivel acélból, hogy egy a nemzetgyűlésen keletkező zűrzavar közben hirtelen egyiküket jelölni lehessen az elnöki székre. Egy ilyen zűrzavar annál is inkább előidézhetőnek látszott, miután Valentiny Ágoston és Lévay Zoltán, sőt mások is, Juhász Nagy Sándort kívánták az elnöki pozícióra ajánlani.

Mindkét oldal tehát, a kommunista és a nem-kommunista is, felkészült az első összecsapásra, amely sorsdöntő lehetett a magyar politikai élet elindulása szempontjából. Ilyenek voltak az előzmények, amelyek előkészítették az Ideiglenes Nemzetgyűlés működését.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása

Debrecenben, az ideiglenes magyar fővárosban, december 21-én délután 2 órakor tartotta első ülését az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Az "ideiglenes" jelző minden esetben azt kívánta kifejezésre juttatni, hogy az egész ország nem vehetvén részt a választáson, egy majdan, a kormány által előkészítendő végleges és országos választás fogja eldönteni az ország politikai sorsát és az államformát. Az ideiglenes nemzetgyűlés és a kormány csupán erre a feladatra vállalkozott. A nemzetgyűlés mindkét napon a debreceni kollégium nagytermében ülésezett, ott, ahol közel 100 év előtt a szabadságharc nemzetgyűlése tartotta az ülését. A padokon kis fémtáblák jelezték, ki ült ott 1849-ben. Azt a helyet, amelyen egykor Kossuth Lajos ült, most senki sem foglalta el.

A Nemzetgyűlést a Himnusz nyitotta meg, majd Vásáry István, az Előkészítő Bizottság elnöke megnyitotta a nemzetgyűlést és felhívására megválasztották a Mandátumvizsgáló Bizottságot. Az ülés felfüggesztésének tartama alatt a bizottság felülvizsgálta a mandátumokat és az ülés folytatásának bejelentése után jelentést tett a működésről. E jelentést, amely 23 képviselőt igazolt, a nemzetgyűlés tudomásul vette.
Ezután következett az elnökválasztás a Gerő által előre előkészített tárgyrend hatodik pontjaként, amely így szólt:

"Szeged, Debrecen, Pécs, Miskolc és Hódmezővásárhely küldöttei közös javaslatot tesznek egy megbízott felszólaló, Erdei Ferenc, által az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének, két alelnökének és két jegyzőjének megválasztására. A választás megejtése, előzetes megállapodás alapján."

Takács Ferenc meg is tette javaslatát Szentpéteri Kun Bélára vonatkozólag. Lévay Zoltán kisgazdapárti képviselő Szentpéteri Kun megválasztása ellen ágált. Valentiny Ágoston ellenjavaslatot tett, Juhász Nagy Sándort ajánlva. Erre a kommunisták, főleg Gerő és Révai, felháborodva kiabálni kezdtek: "Ez a megállapodás ellen van", "követeljük, hogy a megállapodást betartsa a nemzetgyűlés… Kikérjük magunknak!"

A kitörő hangzavarban senki sem hallotta még a szomszédját sem. Csak Vásáry halotta, hogy Juhász Nagy Sándor ülésfelfüggesztést kíván. Hirtelen erőteljesen csengetett, mire csendesebb lett a hangzavar. Vásáry, anélkül, hogy további közbeszólásokat megvárt volna, öt percre felfüggesztette az ülést.

A szünet azonban másfél órát tartott. Szentpéteri Kun Béla, inszcenált fenyegetések hatása alatt ijedten otthagyta az ülést és miután távollevő személyt nem lehetett megválasztani, Juhász Nagy pedig erősen húzódozott, tanácstalan volt mindenki.
Ekkor a nem-kommunista tábor előre megbeszélt terve szerint, néhány kijelölt képviselő bedobta Zsedényi Béla nevét.

Egyesek ütemesen kiabálták a nevét, mások viszont ordítva kérdezték: "Ki az a Zsedényi Béla?" Mikor Vásáry hirtelen csengetve újra megnyitotta az ülést, Valentiny Zsedényit proponálta. Vásáry, szinte be sem várva a nemzetgyűlés válaszát, kijelentette: "Közfelkiáltással megválasztva Zsedényi Béla…" Gerő Ernő vörös arccal, dühösen szólt oda a vele szemben ülő Telekihez: "Ez az Ön műve…"

Zsedényi maga is meg volt lepve. Telekihez fordulva azt mondta: "Még tárgyrendem sincs. Hogy folytassam le ezt az izgatott ülést?" Teleki átadott neki egy részben átszövegezett és kibővített tárgyrendet, amelyet előző éjjel készített el. Ezzel a kezében ült Zsedényi az elnöki székben és megtette a napirendi indítványát, amelyet a nemzetgyűlés elfogadott.
Alelnöknek Juhász Nagy Sándort és Sántha Kálmánt, jegyzőnek Vörös Józsefet és Vörös Vincét választották. Majd Miklós Béla pártonkívüli, Erőss János kisgazdapárti, Gerő Ernő kommunista, Erdei Ferenc parasztpárti és Takács Ferenc szociáldemokrata tartott beszédet pártjaik nevében. Utánunk még többen szólaltak fel röviden. Miután már ekkor délután háromnegyed 6 óra lett, és a sötétségben Debrecen utcáin járkálni többnyire könnyen végződött azzal, hogy az oroszok elhurcolták az utcán tartózkodókat "hadifogságba", Zsedényi azt javasolta, hogy a nemzetgyűlést másnap reggel tíz órakor folytassák. E napirendi javaslatot a képviselők elfogadták.

Este izgatott tanácskozások folytak minden pártnál és csoportban. Zsedényit Miklós Béla és Teleki részletesen informálta a moszkvai eseményekről és a már Moszkvában kijelölt kormány tagjairól. Majd másnap, december 22-én korán reggel, már folytatódtak a tárgyalások az államfői jogkör megállapítása tárgyában, amelyre Molnár Kálmán javaslata lett irányadó.

Ez főleg a kinevezések joga szempontjából volt szükséges.

December 22-én reggel 10 órakor újból összegyűltek a képviselők a kollégium nagytermében. Most már Zsedényi Béla hozzáértő elnöksége alatt rendben folyt le a kitűzött

program. Megválasztották a nemzetgyűlés politikai bizottságát, amely rövid időre félrevonult s külön tárgyalt, majd megtette jelentését és javaslatát a kormány megválasztására vonatkozólag. A javaslat erre vonatkozó része csak ennyit tartalmazott: "Akormány megalakításával DálnokiMiklós Béla vezérezredes, ideiglenes nemzetgyűlési képviselő urat tessék megbízni."

Miklós Béla azonnal előterjesztette a kormányjavaslatot, amely egyezett a Moszkvában Molotovnál létrejött megállapodással:
Belügyminiszter: Erdei Ferenc kommunista, taktikai okokból parasztpártinak állították be, de rövidesen kiderült, hogy valójában kommunista
Pénzügyminiszter: Vásáry István kisgazda
Külügyminiszter: Gyöngyösi János kisgazda
Kultuszminiszter: gróf Teleki Géza pártonkívüli
Honvédelmi miniszter: Vörös János pártonkívüli
Földművelésügyi miniszter: Nagy Imre kommunista
Kereskedelmi miniszter: Gábor József kommunista
Igazságügyminiszter: Valentiny Ágoston szociáldemokrata
Iparügyi miniszter: Takács Ferenc szociáldemokrata
Közellátásügyi miniszter: Faraghó Gábor pártonkívüli
Népjóléti miniszter: Molnár Erik (szociáldemokratának volt beállítva, de azonnal a kormányalakítás után kiderült, hogy kommunistának vallotta magát)

A becsempészett Erdeivel és Molnárral együtt tehát négy kommunista, négy pártonkívüli, két kisgazda és két szociáldemokrata került a kormányba.

A kormány megválasztása és fogadalma után a miniszterelnök elolvasta az Ideiglenes Nemzeti Kormány nyilatkozatát - azt, amelyikről a moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatban már szó volt.

A nyilatkozatban a pártok és szakszervezetek részéről hozzászólások következtek; majd az államfőt megillető kinevezési jogokra vonatkozó javaslat elfogadása után a nemzetgyűlés felhatalmazta a kormányt a végleges fegyverszünet megkötésére.

Ezzel a tárgysorozat ki is merül, s a nemzetgyűlés megbízta az elnökséget, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlést a szükséghez mérten egybehívhassa. Majd felhangzott a Szózat, amellyel az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésszaka befejeződött. Az ülés berekesztése után a képviselők tekintélyes része azonnal hazaindult, sokan azért, hogy az oroszok garázdálkodásai ellen a családjukat megvédhessék.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés nem is ülésezett többet Debrecenben. Már csak Budapesten lett összehívva március 15-e után, mikor a kormány oda tette át a székhelyét.
Most tehát az Ideiglenes Kormányra és az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségére együttesen hárultak mindazon feladatok, amelyek Magyarország nemzetközi függetlenségének elismerését és a romokból való újjáépítését kellett célozzák.

Már a nemzetgyűlés megmutatta és a további debreceni kormányműködés csak alátámasztotta azt a tényállást, hogy két egymással szemben álló harccsoport keletkezett. A kommunista, amelyet Gerő, Nagy Imre, Gábor József, Molnár Erik, Erdei és részben Gyöngyösi képviselt Rákosival a háttérben és irányítóként; és a nemzeti, amelynek mozgatói Miklós Béla, Vásáry, Valentiny, Teleki és Faraghó volt, akik teljes mértékben bírták Zsedényi támogatását.

A végleges fegyverszünet

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés első határozata az volt, hogy felhatalmazta az ideiglenes kormányt a fegyverszüneti szerződés megkötésére. Az ideiglenes kormány ennélfogva még aznap, december 22-én békét kért a szövetséges hatalmaktól.

A másnap érkezett válasz felkérte az ideiglenes kormányt arra, hogy a fegyverszünet megtárgyalására és aláírására küldjön bizottságot Moszkvába.

Az első, december 23-i minisztertanács kijelölte a bizottság tagjait és felhatalmazta őket a fegyverszünet aláírására:

Gyöngyösi János külügyminisztert, Vörös János honvédelmi minisztert és Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt.

December 28-án indult a bizottság Moszkvába vonaton.

A nemzetgyűlés első két ülését követő napokban a kormánynak nem volt hatalma, sem gépezete. Irodák, irodai felszerelés, tisztviselők, pénz és közlekedési eszközök hiányában a működésében gátolva volt. Azonban nem ezek a gátló okok voltak a gyakorlati működés legfontosabb akadályozói. Az igazi okokat a politikai élet arénájában kell keresni.

Négy politikai párt volt a Nemzeti Front tagja: a kisgazda, a paraszt, a szociáldemokrata és a kommunista párt.A parasztság és munkásság tehát elismert pártokban tömörülhetett. A polgárságnak viszont nem volt reprezentatív pártja. Egyben pedig a kisgazdák képviselték a "szélsőjobbot" ebben a politikai koalícióban.

Zsedényi ekkor, az általános politikai zavart felhasználva, elismert pártnak jelentette ki a Polgári Demokrata Pártot és az oroszok felé is mint a politikai koalíció ötödik pártját állította be. A párt létrehozatalára Zsedényinél számos éjjeli tanácskozás folyt. Tagjait a nemzetgyűlésen résztvett töredék pártok képviselőiből és néhány pártonkívüliből szedték össze. A létrehozás munkáját legnagyobbrészt Zsedényi és Zichy Ladomér gróf végezte.

Az öt párttal a politikai élet megalapozása és normális vágányba terelése biztosítottnak látszott.Atársadalmi és gazdasági élet elindítása azonban szinte lehetetlennek látszott addig, amíg a fegyverszünet nincsen aláírva és az ország ügyeit a Vörös Hadsereg ellenőrzése mellett kell intézni.

Az első és legfontosabb teendő egy hivatalos közlöny elindítása volt. A Magyar Közlöny első számát 1945. január 4-én Zsedényi adatta ki nemzetgyűlési elnöki hatáskörében. Erre a hivatalos lapra jellemző, hogy az ideiglenes kormány működése idején végig a koronás angyalos magyar címerrel jelent meg, annak ellenére, hogy a kommunisták erősen ellenezték ezt. A közlöny első számai számos rendeletet tartalmaztak. Legfontosabbjaik: a közbiztonság fokozottabb biztosításáról, a közigazgatás ideiglenes rendezéséről, a közalkalmazottak igazolásáról, a közellátásról, az árvédelemről, különféle adatszolgáltatásokról, a népbíráskodásról és a közoktatásügyi igazgatás megszervezéséről szólottak.Arendeletek végrehajtása és annak ellenőrzése azonban eleinte nagy nehézségekbe ütközött az elpusztított országban.

Január első hetében az ország helyzete nem volt rózsásnak mondható. Budapest ostroma még folyt, a fegyverszünet még nem volt aláírva, az ország függetlensége nemzetközileg nem volt elismerve és a kormány Debrecenhez volt kötve. A változás kezdete 1945. január hó 20-ika volt. Ekkor írta alá a magyar fegyverszüneti bizottságMoszkvában a szövetséges hatalmakkal a fegyverszünetet.

A fegyverszünet legfontosabb része Magyarország mint önálló állam elismerése volt.Afegyverszünet egyébként ugyanazokat a feltételeket szabta meg, amelyeket az előzetes fegyverszünet aláírása alkalmából, 1944. október 11-én, Horthy kormányzó elfogadott.

A fegyverszünet aláírása után rövidesen megjelentek Debrecenben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság képviselői: oroszok, amerikaiak és angolok. Az Ellenőrző Bizottság megjelenésétől kezdve intenzívebbé vált a politikai élet. Az Ellenőrző Bizottság elnöke Vorosilov marsall lett. Elnöklete alatt az orosz tagozat intézkedéseit sokszor az angol és amerikai tagozat megkerülésével erőszakolta rá a kormányra. Az, hogy az oroszok minden nyomása, s a kommunisták minden mesterkedése ellenére a közigazgatás rendje helyreállott és 1945. november 4-én szabad és alkotmányos választást lehetett lebonyolítani, igazolta a magyar nép politikai érettségét és bátorságát.

Ismertetésemet ezzel befejezem, hisz a célom az volt, hogy azokról az eseményekről tájékoztassam a külföldre kényszerült agyarságot, amelyek 1944. szeptember és 1945. január

között zajlottak le és amely események egyedüli szabad földön élő résztvevője vagyok jelenleg. De célom volt az is, hogy vázoljam azokat az előzményeket, amelyek tudatában avagy kényszere alatt az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak folytatnia kellett működését azért, hogy Magyarország ne kerüljön a balti államok sorába, hogy milliók kipusztítása, kitelepítése és az ország teljes bekebelezése vagy megszűntetése ne következzék be.

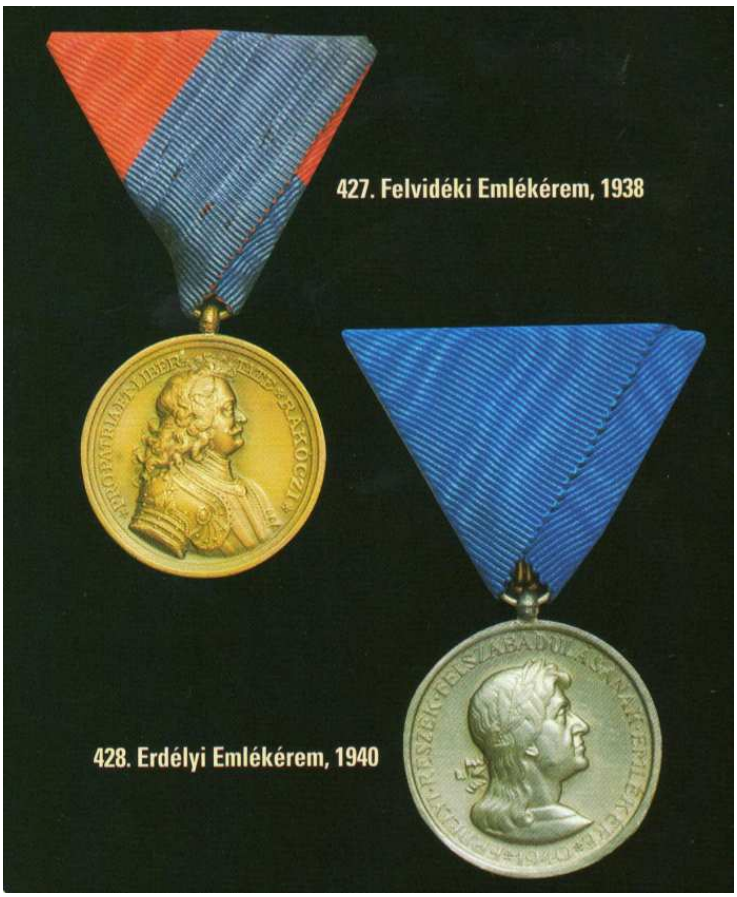
Mint fontos kiegészítést, szükségesnek tartom Radnóczy Antal előadásából (összefoglalójából) (jelen kiadvány .... oldalairól) egy pontot ide tenni. Szerk. **

5. 1944. szeptember 1-jén a szeptember 9-én kezdődő Quebec-i konferencia hármas találkozója előtt, Churchill és Roosevelt egy amerikai hadihajón találkozott, amelyen Churchill közölte, hogy Bulgáriába történt bevonulása után *Sztálin megszegte a szerződést*, mert a közösen elhatározott kormány helyett csak kommunistákat ültetett Szófiában a kormány élére. *Ezért az angolszászok sem kötelesek betartani azt a megegyezésüket, hogy Magyarország csak a Szovjetunióhoz fordulhat fegyverszünetért. Roosevelt egyetértett és Churchill közölte, a hadihajón levő dr. Otto von Habsburg-gal, hogy sürgősen értesítsék Budapestet, hogy nem kell küldenie fegyverszüneti bizottságot Moszkvába.*

Otto főherceg utasította a New York-ban élő Eckhardt Tibort, hogy Lisszabonon keresztül, amelynek nagykövete, Wodiamer Arnold (utóbb) disszidált, hozza Horthy ill. a magyar kormány tudomására az angolszász hatalmak határozatát. *Ez elakadt Wodianernél*, és csak akkor derült ki és került Eckhardt Tibor üzenete a lissaboni követség kultúrattaséjához, dr. Ferdinandy Mihályhoz, amikor a háború végén a követség iratait rendezték, mielőtt Wodianer magával vitte volna azokat Amerikában. Ferdinandy megdöbbenésére Wodianer azt válaszolta, hogy Lisszabon "hemzsegett a Gestapo-tól" és ezért nem merte továbbítani…

* A választás nem volt se szabad, se alkotmányos. Szerk.

** Eddig tart gróf Teleki Géza szövege, amelyet a Vitézi Rend rendelkezésünkre bocsájtott. Szerk.

Rihmer Aurél (Budapest)

Mi a Vitézi Rend?

A háború, hőseinek földdel történő jutalmazása évszázados hagyományokkal rendelkező, megszokott dolog volt a magyar történelemben. Általában azonban irányelvként tekintették, hogy azokat juttassák földhöz, akik paraszti származásúak, feltéve ha ehhez megfelelő állami földalap áll rendelkezésre. Ilyenkor a megadományozottak, ha még nem voltak nemesek, nemesi rangot kaptak.

Az I. világháború vérzivataros éveiben Prohászka Ottokár székesfehérvári megyéspüspök már 1916 óta nyilvánosan szorgalmazta, hogy a harctérről hazatérő, és ott hősiesen helytállt katonákat földhöz juttassák. Ezért a püspök az egyházi kézen lévő és tízezer holdat meghaladó kötött birtokok szántóföldi részének igénybevételével kívánta a hadi rokkantakat és árvákat kis bérletekhez juttatni. Prohászka püspök javaslata a királynál sem talált elutasításra, azonban a hős magyar katonák földhöz juttatásának gyakorlati megvalósítása 1920-ig váratott magára. (Balkányi) A Vitézi Telkek Intézményének, a későbbi Vitézi Rendnek a megalakításakor a Magyar Királyság területén fennálló jogi helyzetet kell alapul venni.

A katonaviselteknek járó állami földjuttatások ügyében gróf Teleki Pál 1917. március 2-án hangsúlyozta, hogy a telepítéseknél figyelembe kell venni a leszerelt katona családjának egészségi állapotát és a gyermekszámot. Csak egészséges – vagy legalább is nem örökletes bajban megbetegedett – és sok gyermeket nevelő katonaviseltek jussanak földhöz és biztos megélhetéshez. Véleménye szerint: *„Azért ezeknél a telepítéseknél nemcsak arra kell tekinteni, hogy hálából adjuk a földet, hogy parczellázunk a harcosoknak, hanem igenis megkívánjuk azt, hogy amint odakünn is megtette a harcos kötelességét, éppúgy a jövőre nézve a békés munkában is megtegye kötelességét és szorítsuk arra, hogy nemzetét ne csak megtartsa, hanem fenn is tartsa."* (Képviselőházi napló)

Már 1919 nyarán, Horthy Miklós, a szegedi kormány hadügyminisztere is érezte, hogy 1820/1917. évi M.E. rendelet, ami a haditelkekről szól, nem elégséges megoldás a harcterek hőseinek jutalmazására, és ezért valami más módon kellene őket jutalmazni.(Tátrai Szilárd 1997. 49. old.)

Gróf Teleki Pál miniszterelnök felkérte Horthy Miklóst, legyen ő a földbirtokreformot kidolgozó bizottság elnöke. Ezt a tisztséget Horthy örömmel elvállalta. Elnökletével a bizottság, amelynek tagjai a különböző minisztériumok szakértői voltak, megfogalmazták az új jogszabály kereteit, amelyet végső formába Börcsök Andor, az Igazságügyi Minisztérium főtanácsosa állított össze. Közben 1920. márciusában Horthy Miklóst a nemzetgyűlés kormányzónak választotta, de ő a bizottságban betöltött elnöki tisztséget továbbra is ellátta. A kormányzó, a miniszterelnök és a jogszabály előkészítésében közreműködő szakértők egyetértettek abban, hogy az adott időszakban célszerűbbnek látszik egy miniszterelnöki rendelet formájában ezt az új intézkedést életbe léptetni. Egy törvény megalkotása több időt venne igénybe, és az sem kizárt, hogy a nemzetgyűlési vita során olyan változásokat kell elfogadni, amelyek az eredeti célkitűzéssel ellentétesek.

Az 1920 augusztus 10-én kiadott, Vitézi Rendnek létét megalkotó 6650/1920. számú miniszterelnöki rendelet az uralkodó által 1912-ben és 1914-ben szentesített 1912/63. tc. (A háború esetére szóló kivételes intézkedésről), a 1912/68. tc. (hadiszolgáltatásért térítés jár) és az 1914/50. tc. (az előző két törvénycikk kibővítése) alapján lett kiadva. A háború ugyan az 1920.06.04-én megkötött szégyenletes trianoni békediktátummal lezárult, de a különleges jogok életben tartását az 1920. évi. VI. tc. meghosszabbítja, mivel az ország területén még mindig állomásoztak idegen haderők. A szerb csapatok csak 1921. augusztus 24-én hagyják el Csonka-Magyarországot. Tehát az 1920/6650 ME. rendelet, olyan jogalapon keletkezett, amit

Magyarország koronás királya szentesített egykoron. Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a Vitézi Telkek Intézménye, avagy a Vitézi Rend, a Megszentelt Koronának tett szolgálatokat jutalmazza, az uralkodók által adományozott kitüntetések mértékét figyelembe véve.

A rendelet megalkotói tisztában voltak azzal, hogy csupán egy ideiglenes intézkedést léptettek életbe, melynek hatálya a kivételes hatalom érvényességéig tart. Ezért az 1920. évi XXXVI. t.c. 77. paragrafusában a törvényhozás a kiadott rendeletet a maga egészében változtatás nélkül fogadta el. A vitézi telek adományozásáról szóló miniszterelnöki rendelet 1920. augusztus 11-én jelent meg a Budapesti Közlöny 198-as számában.

A Főméltóságú Kormányzó Úr 1920. szept. 25-én aláírta a vitézi szék általa delegált 8 tagjának kinevezését, gr. Teleki Pál miniszterelnök ellenjegyzésével. (Tátrai Szilárd 1997. 53. old.)

Ezt követően a Vitézi Szék megkezdhette hivatalos működését.

Az Országos Vitézi Szék alárendeltségében fokozatosan hét osztályt hoztak létre, ezek a következők voltak:

- szervezeti, személyi és közigazgatási ügyek
- vitézi telekkel kapcsolatos elvi ügyek, vitézek gazdaképző iskolája

ennek alosztályai: = telepítési ügyek

- jogi és telekkönyvi ügyek
- tiszti és legénységi folyamodók, és ezek személyi ügyei
- háborús emlékérem kérelmek intézése
- nemzetvédelem és propaganda
- vagyonkezelés és pénzügyek
- a Vitézi Rend üzemei

A Vitézi Rend főszéktartósága alatt pedig két osztály működött:

- gazdászat közigazgatási és költségvetési ügyek
- vitézek személy- és teleknyilvántartása, segédhivatal

Az Országos Vitézi Szék állományában 1938-ban 13 tényleges tiszt és 27 altiszt szolgált, tehát ennyi főből állt a központi ügyvivő hivatal. Ekkora apparátus felügyelt több mint 19 000 ezer vitézt és megközelítőleg 76 672 kataszteri hold földbirtokot.

1920. november 25-én adták ki a Vitézi Rend szervezeti szabályzatát. Ettől kezdve működött az ügyvezető törzskapitányi hivatal. Az ügyvezető törzskapitány részt vett a döntéshozatali folyamatokban, a vitézi széki határozatok végrehajtásában, felügyelte a vitézi szervek működését. Továbbá, ő képviselte a Vitézi Rendet vagyonjogi ügyekben, és ő volt a törvényes képviselője a rendnek vagyonjogi kérdésekben. (Tátrai Szilárd 1997. 54. old.)

A Budapesti Közlöny 1920. december 18-án megjelent 288. számában tették közzé, hogy ki folyamodhat a vitézi címért. A legénységi állományúak esetében az arany vagy az első osztályú ezüst vitézségi érem, a főtisztek esetében a legénységi vagy tiszti arany vitézségi érem, illetve a III. osztályú Vaskorona-rend volt szükséges a folyamodványhoz. Törzstiszteknél és tábornokoknál legalább a Lipót Kereszt lovagkeresztje volt a felvétel alapmércéje. Továbbá, igen fontosnak vélték a forradalom alatti viselkedés vizsgálatát is. Feltétel volt a magyar állampolgárság, a fedhetetlen múlt (házas ember esetében a feleség feddhetetlensége is), továbbá, hogy meg tudja e művelni a vitézi birtokot. Ez utóbbi alól felmentést kaptak a hadirokkantakat. A jelentkezéseket először mindig a helyi közigazgatási szervek bírálták el, kivéve a hivatásos katonákat, akik esetében az elsődleges elbíráló szerv, a közvetlen felettese, felettesei voltak a jelentkezőnek. 1920. december 15-én tették közzé, hogy a hősi halottak árvái is folyamodhatnak vitézségért, ha atyjuk a vitézi mértéket elérte. (Tátrai Szilárd 1997. 56-57. old.)

A történelmi hűség kedvéért ki kell mondani, hogy sem rendelet, sem törvény nem született, amely a Vitézi Rend létrehozásáról intézkedett volna. A Vitézi Szék, 1920 novemberében tartott harmadik ülésén döntött arról, hogy a felavatott vitézek és a Vitézi Szék tagjainak közösségét ezentúl VITÉZI REND -nek nevezik. (http://www.vitezirend.com/tortenelem.html) Azonban egy szervezet saját belső döntése volt, amit jogszabály nem erősített meg. De olyan rendelkezés sem született, ami lovagrendet alapított volna. Még mielőtt sokak szája széles mosolyra rándulna, gyorsan ki kell mondanom, hogy egyesületet, alapítványt és társadalmi szervezetet sem alapítottak ekkor. A rendelet a vitézi telkek és azok tulajdonosainak felügyeletét az Országos Vitézi Székre bízta, de kimondta, hogy ezen szervezet a mindenkori miniszterelnöknek van alárendelve, aki kinevezi annak elnökét, illetve az elnök akadályoztatása esetén gondoskodik annak helyettesítéséről. (Tátrai Sz.)

Még mielőtt valaki azt mondaná, hogy igen ám, de az 1920. évi I. tc. alapján csak ideiglenes törvények születhettek, gyorsan megjegyzem, hogy a jogfolytonosság magyar jogi helyreállításakor 1926-ban (1926. évi XXII. tc. a felsőházról) nem törölték el a Vitézi Telkeket létrehozó rendelkezéseket, így azok most már teljes jogerővel érvényben maradtak.

Meg kell jegyeznem, hogy mivel a rendeletet a miniszterelnök írta alá, ő királyi jogon járt el. Ennek oka, hogy IV. Károly 1918. november 13-i „lemondása” (eckartsaui nyilatkozatában) formai ok miatt, mivel azt nem jegyezte ellen az akkori magyar miniszterelnök, érvénytelen, mi által az erre hivatkozó 1920. évi I. törvénycikk sem szüntetheti meg az uralkodói jogokat, hiába mondja ki ezt az 1920/I. törvény. Megítélésem szerint, ez a rendelkezés csak a Kisantant megnyugtatására született. Nem véletlen, hogy 1921-ben a XLVII tc. mondja csak ki a trónfosztást. Így lényegében uralkodói jog alapján jött létre a Vitézi Telkek Intézménye. Annál is inkább, mivel boldog Habsburg-Lotharingiai IV. Károly magyar király 1921. október 21-ig elismerte az addigi kormányokat, hiszen csak ekkor nevezett ki új miniszterelnököt Rakovszky István személyében és váltotta le az addigi kormányt és így formálisan vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzót is, hiszen ekkor a király visszavette teljes mértékben a politikai joghatóságait.

A kormány a Honvédelmi Minisztérium költségvetéséből a Vitézi Rendet jelentős összegekkel támogatta. Így 1921-ben 70 000 pengővel, 1937-1939 között évi 400 000 pengővel, míg 1939-1942 között évi 500 000 pengővel. (Tátrai Szilárd 1997. 62. old.) Ez által nem csak a Vitézi Széken keresztül vett részt az állam a rend életében, hanem költségvetési téren is jelen volt.

De milyen történelmi előzmények alapján jött létre a Vitézi Telkek Intézménye, és miért írhatják az Új Idők Lexikona 24. kötetében 1942-ben Vitézi Rendről a következőket: ”A vitézek lehetőleg vitézi telekben részesülnek és külön rendet alkotnak.” Tehát ekkorra már hivatalosan is elismerték, hogy a vitézek rendje olyan monarchikus rend, mint a nemesi rend, és külön rendet alkot. (Új Idők Lexikona)

A rend korabeli kiadványaiban előképnek tekinti a telekkatonaságot és a Szent György lovagrendet. Ez utóbbit azonban, mint a hazáért hősiesen helytálló személyek közösségét tekinti előképnek, míg a Vitézi Rendet magát nem tekintik lovagrendnek. .(Tátrai Szilárd 1997.)

Mi lehetett ezen rendnek az előképe? Véleményem szerint nem más, mint Bocskai István 1605. december 12-én Korponán kiadott oklevele, amelyben 9254 gyalogos hajdút, letelepített családjával együtt, házhoz és birtokhoz juttatva őket. Ezen adományt 1606. szeptember 2-án hasonló feltételekkel követte a kassai adománylevél a lovas hajdúk részére. (Farkass) A hajdúk, házat, birtokot, közös címert és nemesi kiváltságokat kaptak. Tehát betagolódtak az ország rendi társadalmába. Igaz, a hajdúkat nem iktatják be ténylegesen a magyar nemesek közé, de belső önkormányzatuk és jogszolgáltatásuk megmaradt, továbbá

közvetve nemes voltukat azért a Diploma Leopoldium 1690-ben elismerte.

Mivel a vitézek is közös címert kaptak – és nem rendjelet vagy kitüntetést -, továbbá az elsődleges cél a földhöz és házhoz juttatásuk, lényegileg hajdú kiváltságokat kaptak, amit megerősítettek az állami kiváltságok is. Minden bizonnyal, a vitézi rangot elnyerő személyek a nemesség soraiba léptek volna, illetve a már nemesek rangemelést kaptak volna, ha Magyarországon a trón nem marad betöltetlen. Mivel se boldog Habsburg IV. Károly, se fia Habsburg Ottó nem foglalhatta el a trónt, és Horthy-ház sem jött létre, a vitézek nem tagolódtak be a nemesi rendbe, hanem közös címerük és kiváltságaik által önálló monarchikus rendiséggel bíró rendet alkottak, hasonlatosan a nemesi rendhez, hiszen annak egyfajta új változatát képezték. Ahogy a nemesi önkormányzat vármegyékre tagolódott, úgy tagolódik vármegyékre a vitézi adminisztráció is. Ahogy a nemesség belső szabadságjogokkal bír, úgy megkapja a vitézek rendje, a Vitézi Rend is. A Vitézi Rend a jogszabályokban először 1924-ben jelent meg. „Az 1924/20.682 számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet és az 1931/6450. számú miniszterelnöki rendelet egyértelműen kimondja, hogy az 1920/6650. számú miniszterelnöki rendelet, a Vitézi Rendet hozta létre, mi által, a Vitézi Szék kifejezésbe az egész Vitézi Intézmény beleértendő”. (Budapesti Közlöny)

A Vitézi Rend annál inkább hasonlatos a nemességhez, mivel nem csak címerrel, közös megszólítással (nemzetes úr), bírnak a vitézek, hanem a vitézi cím is örökletes, mégpedig leszármazási, vérségi alapon. Ez a cím alapvetően férfi ágon öröklődik, de ha nincsen alkalmas férfi örökös, akkor létezik a nőági öröklés is. Ne feledjük, már a nemesi rend is kimondta a 13-14. században a vér degenerációjának védelmét, mi által a vér szerinti öröklés a vér szerinti leszármazottak esetén kiterjeszthető. (Fügedi Erik) A nemességhez hasonlatosan, a vitézi rangot is kezdetben csak földadománnyal együtt lehetett elnyerni, mert bármilyen furcsa is, a földé volt a vitézi státusz és a föld jogán lett vitéz a birtokosa.(1920/6650 M.E. rendelet) A földbirtok elnyeréséhez volt szükséges a megfelelő katonai kitüntetés. (A tízéves Vitézi Rend…) A vitézi telek lényegében egy oszthatatlan hitbizomány volt, amit az arra alkalmas leszármazott örökölhetett. Kezdetben a vitézi telek nem volt terhelhető és bérbe adható, de utóbb, bizonyos feltételek mellett bérbe lehetett adni, illetve adósággal is lehetett terhelni. .(Tátrai Szilárd 1997. 50. old.)

Utóbb, hasonlóan a nemességhez, már birtok nélkül is vitézzé lehetett válni, mert elfogyott a kioszthatóföld. És ez nagy lépés volt a renddé válás felé. A vitézi birtokra visszatérve, annak jogállása is hasonlatos a nemesi birtok jogállásához, hiszen a birtok tulajdonosa nem a vitéz, hanem az állam és ez az állam adja tartós, örök haszonbérletbe a vitéznek. A birtokra érvényes így az ősiség törvényének elve is. Ez a tulajdonviszony akkor látszott világosan, amikor valaki saját birtokát alakította át vitézi jogú földé. Ekkor lemondott a tulajdonjogról az Országos Vitézi Szék javára, ami viszont a miniszterelnöknek van alárendelve. Mivel pedig a vitézi rang földadományhoz volt kötve és később is az adomány nélkül felavatottak arra kaptak jogot, hogy részesüljenek Magyarország földjéből, új vitézi rang csak a mindenkori Magyarország politikai határain belül keletkezhetett. Ebből az is következett, hogy vitézzé csak magyar állampolgárt avathattak fel. Ebből szorosan következik, hogy a Vitézi Rend csak és kizárólag Magyarország politikai határain belül működhet. Nem véletlen, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós altengernagy, Főméltóságú Kormányzó Úr a Felvidék, Erdély és a Délvidék visszatérte után ott már vitézeket avathat. A Vitézi Telkek Intézménye, majd később a Vitézi Rend a fentiekből adódóan a magyar anyaföld rögéhez kötött monarchikus rend volt.

Megjegyzendő, hogy a röghöz kötöttség akkor szűnt meg, amikor a Vitézi Telkek Intézménye elveszítette jogi hátterét és így a vitézi telek is elveszítette különleges státuszát. Ettől kezdve csak a vérségi leszármazás jöhet szóba. Igen ám, de ez már akkor történt, amikor új vitézi jogállás nem keletkezhetett, mivel a Megszentelt Korona ténylegesen nem uralkodott akkor már. A vitézi telkek jogállását ugyan is az 1948. december 19-én megjelent a

12.770/1948. számú kormány rendelet mondta ki, amely a vitézi telek, a haditelek, a családi birtok és a védett birtok különleges jogi minőségének megszüntetése tárgyában rendelkezett. (Tátrai) A kormány megszüntette a vitézi telek különleges jogi minőségét, s egyben elrendelte annak telekkönyvi törlését is. Viszont ekkorra a Vitézi Rend mint monarchikus rend lényegében már kialakult, hiszen a renddé válás már az 1930-as években megtörtént, mi által a vérségi öröklés által, de csak ezáltal a Vitézi Rend fennmaradhatott.

Nem mehetünk el szó nélkül a vitézavatás külsősége mellett, amely hasonlatos a lovagavatáshoz. Igen, hasonlatos, de mégis teljesen más! Már csak ezért sem beszélhetünk vitézi lovagrendről. A lovagavatás mindenkor keresztény egyházi szertartás és a Szentháromság nevében történik, rendre egyházi szertartás keretei között. A lovagot az avató pallos három helyen érintette az avatás során. Nem így a vitézeket. A vitézeket nem egyházi szertartás keretében avatták fel, és nem a Szentháromság jegyében. A vitézeket katonai szertartás keretében, a Hadúr nevében avatták fel, és három érintés helyett csak egyszer érintette őket az avató pallós, és elmaradt a lovagavatás arculcsapási szertartása is. Mi több, ahhoz, hogy valaki lovag legyen, át kellett esnie a lovagavatási szertartáson, nem így a vitézeknek. Mivel a vitézi rang vér szerint öröklődött, így csak a jogszerző vitézt kellett felavatni, míg leszármazottait már nem avatták fel, hanem csak beiktatták a vitézi jogokba. A vitézi rang ez által is a nemességhez vált hasonlatossá, hiszen ha egy nemes megkapta a nemesi oklevelet, azt utódainak már nem kellett újra és újra megkérnie. Ezért bár látszatra a lovagavatás előképe lehet a vitézavatásnak, de valójában a lovagavatást és így a lovagrendeket nem lehet előképnek tekinteni. Így a Vitézi Rend nem utóda, avagy kései folyamodványa a Szent György és a Sárkányos lovagrendnek, hiába hangoztatják ezt ma oly sokan. (A Vitézi Rend Rendi Kódexe) Már csak azért sem lehet a lovagrendeket előképnek tekinteni, mivel a lovagi titulus nem volt örökletes (leszámítva egy időben a Francia Becsületrendet, ahol az automatikusan három generáción át öröklődhetett), míg a vitézi rang leszármazotti alapon örökletes volt. Ugyan ezen állításomnak látszólag ellentmond az a tény, hogy például a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend, illetve a Máltai Lovagrend Orosz ágának voltak örökletes perjelségei, tehát ott örökletes volt a lovagi titulus, ám ezen örökletes perjelségek esetében az öröklési jogot a rend nagymestere, külön, a családnak szóló adománylevéllel adományozta. Ebből pedig az következik, hogy a lovagi titulus nem örökletes automatikusan, hiszen az ettől való eltérést minden esetben külön kellett adományozni.

A Vitézi Rend a nemességhez hasonlatos az által is, hogy a kormányzat hosszú időn keresztül számolt a vitézi hadfelkeléssel, hasonlatosan a nemesi felkeléshez. Nem véletlen, hogy eredetileg tervbe vették, hogy a vitézi telkek tulajdonosai évi 4 hét aktív katonai szolgálattal is tartoznak a telek fejében. (Tátrai Szilárd 1997. 50. old.) Ez az egyik oka annak, hogy a Vitézi Rend belső igazgatását katonai mintára állították fel. A székkapitányok általában tábornokok vagy ezredesek, a területi vitézi hadnagyok volt leszerelt katonatisztek, míg a vitézi őrmesterek volt tiszthelyettesek. A Felvidék és Erdély visszacsatolásakor számításba vették, hogy oda a Vitézi Rend csapata is bevonul, de ezt utóbb elvetették. Később békehadtestként, majd közigazgatási kisegítő csapatként vetődött fel a vitézek csapatban történő alkalmazásának ötlete. Területvédelmi és etnikai szempontból pedig Bácskában történtek vitézi telepítések.

Sokan rendjelnek tekintik a vitézi jelvényt. Azonban ez nem rendjel, hiszen a rendjelek nem voltak örökletesek, míg a vitézi címer örökletes. Nem rendjelről beszélünk tehát, hanem címerről, ami minden vitézt megillet. És ekkor már vissza is kanyarodtunk oda, hogy mi is tulajdonképpen a Vitézi Rend? Nem más, mint egy a nemességhez hasonlatos monarchikus rend, ami átváltozott volna nemességgé, ha a nemességadományozás lehetővé vált volna.

Még nem esett szó arról, miért is beszélhetünk Vitézi Rendről? Mitől rend egy rend? Egy rend attól válik rendé, hogy annak tagjai a tagság által különleges kiváltságokat élveznek,

olyanokat, amiket tagság nélkül más nem élvezhet. Közös ismertetőjegyük van, például címerviselés, megszólítás. A rend további ismertetőjele a belső önkormányzat és belső jogszabályok léte. A fenti rendiség kialakulhat rendelet alapján is, minden alapító jogszabály nélkül. Így például minden alapító jogszabály nélkül jött létre a nemesi rend is. Pedig nincsen a földön olyan ember, aki megkérdőjelezné a nemesi rend monarchikus rendi voltát. Ahogy az egységes nemesi rend egy jogfejlődés hatására a 14. századra alakult ki - igaz itt ezt egy törvény is elősegítette, pontosabban egységesítette és elismerte a már kialakult állapotot - úgy a Vitézi Rend, mint monarchikus rend, szintén jogfejlődés során alakult ki, amely folyamatot a vitézeket érintő kedvezményeket tartalmazó rendeletek sorozata adja. Ezért nem szükséges, hogy külön alapítólevele legyen a Vitézi Rendnek mint monarhikus vitézi rendnek, és ezért elég a Vitézi Rend mint monarchikus rend létrejöttéhez a Vitézi Telkek Intézményét létrehozó rendelet, majd az azt megerősítő törvény, mint kiindulási pont.

A Vitézi Rend monarhikus rendi mivoltát az a gyakorlat is megerősíti, hogy bár rendre hivatkoznak rá rendeletek, olyan szervezeti bejegyzést, hogy Vitézi Rend, a két világháború között, sehol nem lehet fellelni, hasonlatosan a nemességhez, amelyre szintén vonatkoznak törvények, de szervezetileg sehol sem jegyezték be. Monarhikus rendet saját nevén szervezetként be sem lehet jegyezni!

Tehát a Vitézi Rend, a vitézek rendje nem más, mint a nemességhez hasonlatos monarhikus rend, egy újfajta nemesi rend. Ebből viszont egyenesen következik, hogy új vitézség csak akkor keletkezhet, ha a monarhikus jogforrás, a Megszentelt Korona ténylegesen uralkodik. A Megszentelt Korona tényleges uralkodása pedig 1946. február 1-én megszűnt. Ezért ezen időponttól kezdve új vitézi rang nem keletkezhet, ami azt jelenti, hogy csak az tekinthető vitéznek, akit, vagy akinek vér szerinti felmenőjét 1946. február 1 előtt felvették a Vitézi Rendbe és ott vitézi jogaiba is beiktatták. Ennek oka, hogy monarhikus rang csak monarhikus államformában keletkezhet. Ebből adódóan, köztársaságban sem új nemesi rang, sem új vitézi rang nem keletkezhet. Ahogy a monarhiában megszerzett nemesi rang tovább él leszármazás útján a köztársaságban is - hiszen ami a Megszentelt Koronából ered, soha el nem évül - épp úgy él tovább leszármazási alapon is a vitézi rang és általa a Vitézi Rend is. Tehát nem tekinthetőek teljes jogú vitéznek azon személyek, akiknek nem volt beiktatott vitézi jogelőzménye 1946 február elsejét megelőzően.

A Megszentelt Korona mai jogállására legjobb párhuzamnak kínálkozik I. Jagelló Ulászló uralkodása 1440-1444 között, Hunyadi Mátyás uralkodásának 1458-1464-ig terjedő időszaka, valamint Habsburg II. József uralkodása 1780-1790 között. De ebbe a sorba illik bele Habsburg Ferenc József 1848-1867-es uralmi időszaka is. Werbőczy Hármaskönyvében kifejtette, hogy azon uralkodók rendeletei, adományai és végzései érvénytelenek, akiket nem koronáztak meg Szent István koronájával. (Werbőczy: Hárnaskönyve) Tehát, a Megszentelt Koronából szabályszerűen levezethető és eredeztető jogok folyamatosan élnek, azok nem évülnek el, de ha az uralkodót nem koronázzák meg, akkor annak adományai érvénytelenek. Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzósága alatt a magyar nemzet elismerte a Megszentelt Korona főségét, azonban a trónt nem töltötték be, de alkalmazták a kormányzói jogintézményt, miáltal fenntartották a Megszentelt Korona uralmát. 1446 és 1453 között ugyanis a magyar rendek megalkották a kormányzói jogkört és a kormányzót (Hunyadi Jánost) felhatalmazták a birtok és a címeradományozás jogával, amivel akkor élt is a kormányzó. Horthy Miklós 1920-ban lényegében Hunyadi János jogköreit kapta meg, így rendelkezett címer- és birtokadományozási joggal, de nem nemesíthetett, ellentétben Hunyadival. Hunyadi ugyanis, a birtokadományozás által a gyakorlatban nemesíthetett. Meg kell jegyezni, hogy Hunyadi János kormányzóságához hasonlóan, a Vitézi Rend megalapításakor is volt az országnak törvényesen megkoronázott királya, aki az alapítás pillanatában még elismerte Horthy magyarországi kormányzóságát. Mivel ma hazánk államformája köztársaság és nem királyság, a mostani állapotra nem mondhatjuk, hogy király

nélküli királyság, hiszen az államforma tagadja a Megszentelt Korona főségét. Így, ellentétben a Horthy korszakkal, nem érvényesülhet jogilag a Megszentelt Korona főssége és jogalkotó ereje.

Ma a XXI. század elején, legalább 4-5 szervezet mondja magát Vitézi Rendnek és osztogatják fűnek-fának a vitézséget, sőt azt Itáliában még pénzért (500-700 euro/fő) is árusítják. Azért fontos tisztázni mi is valójában a Vitézi Rend, mert ezen szervezetek azt lovagrendnek, egyesületnek, társadalmi szervezetnek mondják, sőt ezt rávetítik a múltra is, és ezen alapon osztogatják a vitézséget. Ha tudjuk, hogy a Vitézi Rend, a vitézek rendje valójában egy nemességet pótló monarhikus rend volt, akkor kimondhatjuk, hogy ezen szervezetek bitorolják a Megszentelt Korona adományozó jogát és ez által jogtalanul adományoznak vitézi címeket.

Erre valaki ellenvetheti, hogy igen ám, de a Vitézi Rend lényegében a mindenkori magyar miniszterelnöknek van alárendelve és így jogszerű az, ha ma bejegyezzük társadalmi szervezetnek és ez alapján járunk el. Ráadásul a múltban a Vitézi Rendet mint szervezetet, soha nem jegyezték be. Ez igaz, de erre fentebb már adtam választ. Azt kell felelnem, hogy tévedésben vannak azok, akik azt hiszik, hogy a köztársaság a monarhiának mindenben utóda. Ennek oka, hogy monarhikus adományozási jog nem vihető át köztársaságba, mivel a köztársaságnak nincsen joga monarhikus rangokat és jogokat adományozni. Egy köztársaság átveheti a lovagrendeket, de azokat lovagrendként nem tarthatja meg, azok rendjeleit mint kitüntetés adományozhatja csak, minden lovagrendi és rendi jogosítvány nélkül. Tehát a Magyar Köztársaságban lehet vitézi jelvényt adni, de az nem címer, a vitézi előnév nem takar rendi állást és előjogokat, és a köztársasági alapon álló vitézség nem lehet örökletes sem, mivel az már monarhikus forma. Mivel pedig a Vitézi Rend szigorúan Magyarország jogi határaihoz volt kötött, eleve hibás és jogtalan bármiféle Vitézi Rend bejegyzés külföldön. Természetesen a név használata nem tilos, de tudni kell, hogy az ilyen bejegyzés nem lehet folyamodványa, utóda a tényleges Vitézi Rendnek, annak, amit a Főméltóságú Kormányzó Úr alapított. Ezek új kezdeményezések, amiknek semmi joga a klasszikus értelemben vett vitézséget adományozni.

Ha helyesen kívánnak eljárni ezen új alapítású vitézi szervezetek, akkor legalább két osztályra kellene tagolódniuk, mégpedig azokéra, akik leszármazási vagy saját alapon tényleges vitézek és így bírják a vitézi rangot, és azokra akik új módon lettek „vitézek” és így nem vitézek a szó eredeti értelmében és a történelmi jogot klasszikusan alapul véve. Addig amíg ezt az elvet nem követik ezen szervezetek, azt kell mondanom, hogy egyik sem tekinthető valódi vitézi szerveződésnek. Az új alapon vitézzé válóknak nem volna szabad a vitézi rangjelzőt használniuk, hiszen nincsen hozzá jogforrásuk, mivel nem uralkodik a Megszentelt Korona, így valójában nem tekinthetőek vitéznek.

Külön furcsaság az, amikor a Megszentelt Korona védelme alatt álló, és csak annak uralkodásától függő, kifejezetten a magyar röghöz kötött szervezetet egy külhoni szerveződés jogi ernyője alá tuszkolnak be, jelesen az I.C.O.C. (International commission for orders of chivalry = Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottsága) alá rendelik és annak kívánalmait elégítik ki. Így lett a magyar Vitézi Rend árucikk Olaszországban 500-700 euróért, és így pompáznak ma olaszok kardos vitézi címerrel. Ez körülbelül olyan, mintha a német légierő pilótáit London bombázásáért angol Viktória Kereszttel tüntetnék ki.

Itt kell megjegyezni, hogy az I.C.O.C.- nak nincsen semmiféle elismerési és megerősítési joga, valódi jogi értelemben, mivel nem rendelkezik fons honorum joggal. Így az I.C.O.C. nem más, mint egy magánszemélyek által alapított egyesület. Ehhez hasonló egyesületre több példai is található, mivel ilyet bárki létrehozhat. Éppen ezért, az ilyen egyesületek nem válhatnak jogforrássá és jogbiztosítékká sem. Ma egy lovagrendet elismerni, vagy megerősíteni, joga van Őszentségének a pápának, illetve a monarhiák fejeinek.

Itt kell megjegyeznem, hogy egy monarhikus rendet már önmagában is bohózatba illő saját néven bejegyezni. Kérdem én, hogy nézne ki, ha valaki bejegyeztetné ma a Magyar Nemesi Rend Egyesületet és ettől kezdve annak elnökeként osztogatná a magyar nemességet. Nevetséges lenne, és teljesen kivívná a tényleges nemesség ellenszenvét. Valahogy így áll a helyzet a Vitézi Renddel is. És mivel monarhikus rendről van szó, aminek rendiségét már kifejtettem, nem véletlen ezek után az sem, hogy Horthy alatt nem született olyan szervezeti bejegyzés, hogy Vitézi Rend, mert ha született volna ilyen, az bitorolta volna a Magyar Állam és a Megszentelt Korona monarhikus jogait. A rendiséget ugyanis nem a szervezeti bejegyzés, hanem a közös jogok és kötelességek alkotják és adják. Már csak azért sem lehet névre bejegyezni egy monarhikus rendiséggel bíró rendet, mivel alanyi jog után nem szedhető tagdíj csak azért, hogy valaki rendtag legyen, de tagdíjat szed minden egyesület, hiszen ott nem alanyi jogon tag valaki, hanem vásárlás által. A monarhikus rend, illetve rendek neve azonban a törvényekben rendre előfordulnak, anélkül, hogy azokat szervezetként bárki bejegyezte volna.

Mi lehet tehát a kiút? A vitézi értékeket és hagyományokat nem szabad veszni hagyni! A leghelyesebb, ha a különböző vitézi szervezetek saját tagságukat csoportokra, avagy osztályokra bontják. Az I. osztályba tartoznak azok, akiknek jogforrása, avagy beiktatott jogelőzménye 1946.02.01 előtt kelt, míg a többi csoportba azok kerülnének, akiket ez után vettek vagy vesznek fel a szervezetbe, korábbi beiktatott jogforrás nélkül. A megkülönböztetés eredményeként pedig nem sérülne a Megszentelt Korona joghatósága, de még is mód nyílik arra, hogy a kimagasló teljesítményeket el lehessen ismerni. Mind emellett pedig figyelni kell arra, hogy a szervezet élén olyan személy álljon, akinek beiktatott jogforrása még a Magyar Királyság, mint államforma idején keletkezett, továbbá, hogy a rendi elöljárók többsége is az I. csoportból kerüljön ki. Ily módon, a jelen körülmények között is megőrizhető a vitézi eszme.

A XXI. század eleji kis kitérő után térjünk vissza a Vitézi Rend történelmi fénykorának korszakához.

Mivel a szervezet jelentős földbirtokkal rendelkezett, (1926-ban 57 912 kh. és 5080 négyszögöl) és tovább kívánta gyarapítani a vitézi telkek számát és az azon élő családok számát is, gondoskodni kívánt a gazdák továbbképzéséről. Mert nem elég a földnek tulajdonosává válni, azt meg is kell tudni művelni. Ugyanis a megműveletlen föld a nemzet kárára van. Ezért 1926-ban Örkényben a Vitézi Szék támogatásával létrejött egy gazdaképző intézmény.

Az iskolát Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, Pálóczi Horváth István és felesége, Katona Iona alapította 1926-ban. Az iskola alapjait azzal rakták le, hogy 4 kat. hold 225 négyszögöl belső telket, a rajta levő épületekkel, és 15 kat. hold vitézi telket ingyen adományoztak a Vitézi Rend részére abból a célból, hogy Örkényben a vitézek és várományosaik, valamint a kisgazdák fiai részére gazdaképző iskola létesüljön. Mayer János földművelésügyi miniszter az iskola létesítéséhez anyagi- és erkölcsi támogatást nyújtott. Rendkívüli segéllyel biztosította az épületek átalakításához szükséges anyagi fedezetet, műszaki hivatala pedig az itt folyó munkákat irányította. Az iskola működését a 66.625/1926. IX. 1.sz. alatt július 3-án kiadott rendeletével hagyta jóvá. Az adományozók között szerepelt Fülöp Józsiás Szász Coburg és Gothai királyi herceg, a gróf Koháry, és Nándor Szász Coburg és Gothai hercegi hitbizományok haszonélvezője is, aki mint szomszédos nagybirtokos a pusztavacsi birtokaiból 200 kat. hold földet adományozott ingyen az iskola részére. Örkény község 1 kat. hold területet adományozott ingyen az iskola részére, a belső telek megnagyobbítására. Ezzel az iskola belső területe 5 kat. hold 225 négyszögölre nőtt.

A gazdaképző iskola célja az volt, hogy a Vitézi Rend telkes vitézeit és vitézi várományosait, valamint a keresztény vallású kisgazda fiatalokat, hazafias szellemben nevelje és tanult gazdákká képezze, továbbá hogy gazdasági és kulturális előadásokat, tanfolyamokat

tartson a gazdatársadalom részére, és a hozzáforduló gazdákat tanáccsal lássa el. Az egyéves képzés tananyagát úgy építették fel, hogy az iskolában végzett fiatalok visszatérve otthonukba képesek legyenek birtokaik önálló, eredményes, példamutató vezetésére, és ezáltal vezető szerep betöltésére a gazdatársadalomban.

A felajánlás elfogadása után megkezdődhetett az iskola kiépítése. Az iskola szervezését Székely Jenő miniszteri tanácsos, okleveles gazda végezte. A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolája, az elhúzódó építési munkálatok miatt, csak 1926. november 20-án kezdte meg működését.

Az iskolát Horthy Miklós kormányzó, a Vitézi Rend megalapítója és főkapitánya avatta fel ünnepélyes keretek között, 1927. június 12-én. A felavatáson a Vitézi Rend és a közélet számos vezetője megjelent. Jelen volt: vitéz József királyi herceg; Mayer János földművelésügyi miniszter; dr. Schandl Károly földművelésügyi államtitkár; Pálóczi Horváth István nagybirtokos, az iskola alapítója; vitéz Bulcsi Janky Kocsárd lovassági tábornok, a honvédség főparancsnoka; vitéz tiszabeői Hellenbronth Antal nyugalmazott tüzérségi tábornok, a főkapitány helyettese; vitéz Igmándy-Hegyessy Géza, az Országos Vitézi Szék ügyvezető törzskapitánya; dr. Tóth Jenő államtitkár; dr. Czvetkovics Ferenc miniszteri osztálytanácsos; dr. Hoffer László országgyűlési képviselő; Szántó Pál a járás főszolgabírója; a vitézi székkapitányok; a minisztériumok, vármegyék, városok, mezőgazdasági kamarák tisztségviselői; a községek küldöttei; a vitézek, gazdák; a tanulók és szüleik. A megjelentek névsorából megállapítható, hogy a Vitézi Rend Gazdaképző Iskolájának avatása jelentős esemény volt. Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

Az Országos Vitézi Szék és a Földművelésügyi Minisztérium együttműködésének köszönhetően, az iskola 1926-ban, az alsófokú mezőgazdasági szakoktatási intézményhálózatba tagozódott be. Az örkényi gazdaképző iskola egyedi intézmény volt, nem volt beilleszthető sem a téli gazdasági iskolák soraiba, sem a földművesiskolák közé. Az iskolában folyó képzést tekintve, inkább a földművesiskolákhoz hasonlított.
A Vitézi Rend Gazdaképző Iskolája az Országos Vitézi Szék fennhatósága, és a földművelésügyi miniszter tanügyi és gazdasági főfelügyelete alatt állt. A szakoktatási intézmények közül, csak ennek az iskolának volt kiemelt célja a vitézek és a vitézi várományosok képzése. Egyedi volt abban a tekintetben is, hogy a Vitézi Rend egyetlen mezőgazdasági oktatási intézménye volt az országban.

Az iskola az Országos Vitézi Szék fennhatósága, és a földművelésügyi miniszter tanügyi- és gazdasági főfelügyelete alatt működött. Az intézmény közvetlen irányítása és ellenőrzése, a Vitézi Rend Főszéktartósága IX. osztályának hatáskörébe tartozott.
A gazdaképző iskolát az igazgató vezette. A tantestület tagjai: az igazgató, a gazdasági tanár, a kertészeti intéző, a gazdasági gyakornok és a testnevelési oktató voltak. A szaktanárokat a földművelésügyi miniszter nevezte ki az iskolához. Munkakörükben többek között tanították az elméleti szaktantárgyakat, irányították a gyakorlati képzést, a gazdakört, a dalkört, a levente egyesületet, vezették az iskola gazdaságának egyes egységeit és az intézmény adminisztrációját, valamint az élelmezést és az internátust is. Feladataikat az ún. ügyköri leírások részletezték.

A tanári testülethez tartoztak az Országos Vitézi Szék által megbízott óraadók is. A tanári értekezleteken azonban csak a munkakörük, vagy az intézményt érintő általános kérdések megtárgyalásáig vehettek részt. Az óraadók közül: orvos az egészségtant; állatorvos az állategészségtant; erdőmérnök az erdészetet; énektanár az éneket; okleveles tanító (tanítónő) a magyar nyelvet, történelmet, a népies irodalmat és a számtant tanította. A hittan tanítását a római katolikus plébános, és a református lelkész végezték.
Az iskolánál dolgozó tisztviselők felettes hatóságainak sorrendje a következő volt: igazgató, Országos Vitézi Szék, földművelésügyi miniszter.

Az iskolai alkalmazottak közül a munkafelügyelő, és a gazdaasszony felvételekor az Országos Vitézi Szék jóváhagyására volt szükség. A többi alkalmazott felvétele és elbocsátása az igazgató hatáskörébe tartozott.

Az intézmény tanügyi, gazdasági és üzemi működésének ellenőrzését egy öttagú ellenőrzőbizottság végezte. A bizottságban az Országos Vitézi Szék két képviselője (a törzskapitány és a gazdasági szakreferens), a földművelésügyi miniszter két megbízottja és az alapító (képviselője vagy jogutóda) kapott helyet.

Az iskolában a képzés időtartama egy év volt. A tanév október 1-jén kezdődött és szeptember végéig tartott. A tanév két félévből állt. Az első vagy téli félév október 1-jétől március közepéig, a második vagy nyári félév március közepétől szeptember végéig tartott. Az első félév elméleti vizsgával, a második félév pedig az egész évi anyagot átfogó záróvizsgával végződött.

Az iskola ötven tanuló bentlakását tudta biztosítani. A helyben lakó kisgazda fiatalokat, amennyiben megfeleltek a felvételi feltételeknek, mint bejáró tanulókat kedvezményes tandíjfizetéssel felvették az iskolába.

A szünidőkben és ünnepnapokon az iskolában oktatás nem volt. A tanulók a karácsonyi- és a húsvéti szünetekben hazautazhattak otthonukba.

Az iskolában megtartott hivatalos ünnepek: az aradi vértanúk napja (október 6.); Miklós napja (december 6.); március idusa (március 15.); a hősök emléknapja (május 30.); a vitézi avatás napja (június); Szent István napja (augusztus 20.).

Az iskolába a vitézek, vitézi várományosok és a keresztény vallású, földbirtokkal rendelkező kisgazdák fiai jelentkezhettek. A vitézek és vitézi várományosok jelentkezése, a vármegyei vitézi székkapitányok által minden év júniusában kibocsátott pályázati hirdetmény alapján történt. A felvételi kérelmeket, a csatolandó okmányokkal, a jelentkezőknek augusztus 15-ig kellett személyesen benyújtani a megyei székkapitányságokhoz, az Országos Vitézi Székhez címezve.

A felvételi feltételek és a kérelemhez csatolandó iratok a következők voltak:
- születési bizonyítvány, amellyel a jelentkező igazolta, hogy a 17. életévét betöltötte;
- orvosi bizonyítvány, amellyel igazolta, hogy ép, egészséges testalkatú és himlő elleni védőoltásban részesült valamint, hogy sérv, tüdőbaj és más fertőző betegségben nem szenved;
- írásbeli nyilatkozat a kérelmező szüleitől (vagy gyámjától), amelyben vállalják, hogy a képzés költségét az iskola pénztárába pontosan befizetik;
- iskolai bizonyítvány, amellyel igazolta, hogy jól tud írni, olvasni és számolni;
- hatósági erkölcsi bizonyítvány;
- községi bizonyítvány, amely feltüntette a kérelmező foglalkozását, vagyoni állapotát, kiskorúak esetén a szülők vagyoni állapotát, a testvérek számát és életkorát.

A jelentkezők kérelmeit, véleményezéssel, a székkapitányok terjesztették fel az Országos Vtézi Székhez.

Azok a vármegyék, testületek, magánszemélyek, akik az oktatási és ellátási díj mértékéig - évi 550 pengő - alapítványt tettek, vagy a díj befizetésére kötelezettséget vállaltak, egy a felvételi feltételeknek megfelelő tanulót küldhettek az iskolába. A felvételre ajánlott tanuló okmányait, minden évben, augusztus 15-ig kellett benyújtani az Országos Vitézi Székhez.

A kisgazdák fiainak a kérelmeiket, a szükséges okmányokkal az iskola igazgatóságához kellett beküldeni augusztus 15-ig, az Országos Vitézi Székhez címezve. A beérkezett kérelmeket az iskola továbbította a felettes hatóságához.

A beérkezett anyagokat áttanulmányozva, az Országos Vitézi Szék döntött a felvételt nyert tanulókról. Határozatáról értesítette az iskola igazgatóságát, a vármegyei székkapitányságokat és a földművelésügyi minisztert. A tanulókat, a sikeres felvételről, a gazdaképző iskola igazgatósága tájékoztatta.

A felvételt nyert bentlakó tanulóknak az ellátásért, személyenként, évi 550 pengőt kellet fizetniük.

Ebből az összegből:

- 10 pengőt a beiratkozásért;
- 60 pengőt a bútor- és eszközhasználatért;
- 120 pengőt a mosásért, fűtésért és a világításért;
- 360 pengőt az élelmezésért fizettek.

Az iskolába bejáró tanulók, a beiratkozásért és a felmerülő egyéb kiadásokért, évi 150 pengőt fizettek személyenként.

Az ellátási díjat két részletben - a tanév elején és félévkor - előre kellett az iskola pénztárába befizetni. Részletfizetésre csak rendkívüli esetben volt lehetőség.

A tanév folyamán az iskolából kimaradt tanulók befizetett díjainak visszafizetéséről, az Országos Vitézi Szék döntött.

Az iskolában az orvosi ellátás ingyenes volt, de a gyógyszerekért fizetni kellett. Nagy jelentősége volt annak, hogy a vármegyék, testületek és magánszemélyek is fedezhették az általuk kiválasztott vitézek, vitézi várományosok és kisgazda fiatalok tanulmányait azzal, hogy az ellátási és oktatási költségek befizetésére kötelezettséget vállaltak, vagy ebben az összegben alapítványt hoztak létre az iskolánál.

Az alapítványi helyek létesítése rendszerint egy évre szólt, megújításuk évente történt. Az iskolánál létesített alapítványokról készített kimutatás szerint, 1940-ben 23 vármegye, valamint a monori és a tamási járások, összesen 29 alapítványi helyet tartottak fent az intézménynél.

Az iskolában elméleti és gyakorlati oktatást folyt. Az elméleti tantárgyak a szaktantárgyak és a közismereti tantárgyak voltak. A közismereti tantárgyakat a szélesebb körű ismeretszerzés, és a szakmai tantárgyak megértése céljából tanították. A szaktantárgyak közé tartoztak a növénytermesztési-, állattenyésztési, üzemtani, erdészettani, szőlőművelési és kertészeti tantárgyak. A tanulók a szükséges gyakorlati ismereteket az iskola gazdaságában, a tanárok irányításával sajátították el. A gyakorlati oktatás csak vasárnap és ünnepnap szünetelt, de a szükséges munkákat a tanulók külön beosztás szerint ezeken a napokon is elvégezték. A hallgatók, az iskola gazdaságáról, az ún. napi- és heti rendelkezéseken, folyamatos tájékoztatást kaptak a tantestület tagjaitól, valamint itt beszélték meg és egyeztették a gazdasági és a kertészeti munkákat is. A tanulók ezen kívül folyamatos képzésben részesültek a háziipari faragómunkákban, valamint a kosár-, seprő- és kefekötésben.

Az elméleti oktatás tantárgyai és óraszámai is eltérőek voltak a két félévben. A fő hangsúlyt a szakmai tárgyakra, ezeken belül is a növénytermesztésre, a kertészet és szőlőművelésre, valamint az állattenyésztésre helyezték. Az elméleti oktatás tárgyai az első félében: talajművelés és általános növénytermesztés; állattenyésztés; gazdasági számvitel; kertészet és szőlőművelés; erdészet; magyar nyelvtan, helyesírás és fogalmazás; számtan, mértan; földrajz; természettani és vegytani alapismeretek; történelem és alkotmánytan; egészségtan és állategészségtan, valamint az önképző gazdakör voltak. Az első félévben a tantárgyakat heti 27 órában tanították. A második félév tantárgyai: növénytermesztés, rétművelés, hasznos és káros állatok; állattenyésztés; kisgazdaságok berendezése, üzeme és károk becslése; kertészet és szőlőművelés; méhészet és selyemhernyó-tenyésztés; erdészet; magyar nyelvtan, helyesírás, magyar irodalom rövid népies ismertetése; alkotmánytan; számtan; földméréstan; gazdasági földrajz és éghajlattan; természettan és vegytan; egészségtan és állategészségtan, továbbá az önképző gazdakör voltak. Ebben a félévben az elméleti oktatás heti 29 óra volt.

Az elméleti oktatáson kívül, naponta háziipari oktatást, valamint testnevelési gyakorlatokat is tartottak, továbbá heti egy órában hittant is tanítottak az iskolában. Az elméleti oktatás a téli és a nyári félévben is - vasárnap kivételével - reggel 8 órától 12

óráig tartott.

A gyakorlati képzésre rendelkezésre állt a 15 kat. holdas vitézi telken kialakított mintagazdaság, és a pusztavacsi klementínai kerületben fekvő 200 kat. holdas földbirtok. A tanulók, ezeken a területeken sajátították el a szaktárgyakat oktató tanárok irányításával, a gazdálkodáshoz szükséges talajművelési-, növénytermesztési-, állattenyésztési-, erdészeti-, üzemtani-, szőlő és kertművelési gyakorlati ismereteket. A gyakorlati oktatási idő az első félévben heti 22 óra, a második félévben heti 25 óra volt. A gyakorlati foglalkozásokon a hallgatók a gazdaságban előforduló összes munkát elvégezték.

Az oktatás a téli félévben 13 órától 15 óráig, a nyári félévben pedig reggel 1/2 6^h-tól 1/2 7^h-ig és délután 1/2 14^h-tól 18^h-ig tartott, a napi rendelkezések szerint. Szombaton délután, valamint vasárnap és ünnepnapokon nem volt oktatás.

Az iskolában háziipari oktatást is tartottak, amelynek célja az volt, hogy a tanulók fejlesszék kézügyességüket, és megfelelő jártasságot szerezzenek a kosár-, seprő- és kefekötésben, valamint a faragómunkákban. A háziipari oktatást hétfőtől péntekig, délutánonként tartották meg, a napi rendelkezések alapján.

A tanulók gyakorlati képzése megkövetelte egy mintagazdaság kialakítását az iskolában, amelyre a felajánlott 15 kat. holdas vitézi telek volt a legalkalmasabb, közeli fekvése miatt.

A gazdaság területi megoszlása a következő volt:

- szántóföld	11 kat. hold
- erdő /akác/	1.kat. hold
- szőlő	1.kat. hold
- gyümölcsös	1.kat. hold
- konyhakert és faiskola	1/2.kat. hold
- erdő /fűz/	1/4.kat. hold
- belső telekrész	1/4.kat. hold
összesen:	15 kat. hold

A belső telekrészen egy tanya és az állattartó melléképületek - ólak, istállók - voltak kialakítva. A 11. kat. hold szántóföld négy 2,5 kat. holdas táblára lett felosztva, amelyen négyes vetésforgót alkalmaztak. A megmaradt 1 kat. hold területen lucernát termesztettek. A közlekedő útvonalak mellé és a parcellák szegélyére gyümölcsfákat (cseresznye-, meggy-, diófa) telepítettek. A méhészetet a gyümölcsös melletti területen alakították ki.
A gazdaság rendelkezett igásállománnyal, tehenészettel, sertésállománnyal, valamint nyulakat és baromfit is tenyésztettek. Az állatszaporulat egyik részét az iskola konyhája dolgozta fel, másik részét pedig értékesítették vagy tenyésztésbe fogták. A pusztavacsi birtokot, a nagy távolság miatt, bérbe adta az iskola, és csak a 30-as évek második felében kezdtek gazdálkodni rajta.

A képzés kiegészítő részei:

- a gazdatársadalomban történő önálló szerepvállalás elsajátítása céljából ifjúsági gazdakör,
- a nemzeti érzés ápolása céljából dalkör,
- a testnevelés és a fegyelemhez szokás érdekében levente-oktatás volt az iskolában.

Az önképző gazdakör és a dalkör célja:

- a gazdasági ismeretek gyarapítása,
- a hazafias, vallásos és erkölcsös élet ápolása,
- a káros szórakozásokról történő leszoktatás, az illemre, tisztességre, mértékletes és takarékos életmódra nevelés,

- a szövetkezeti forma megismertetése és a gazdatársadalomban betöltendő önálló szerepvállalásra nevelés volt.

Az ifjúsági dalkörben közös éneklés volt, amely a nemzeti érzés erősítését és a tanulók szórakozását szolgálta. A gazdakör és a dalkör egy-egy tanárának felügyelete alatt működött. Tisztségviselői: az ifjúsági elnök, alelnök, jegyző, pénztáros és a könyvtáros voltak. Az iskola minden tanulója tagja volt. A gazdakör és a dalkör szombat délutánonként tartotta gyűléseit, az órarendben meghatározott időpontban. Az iskolában és a községben is több nyilvános fellépésük volt az ünnepnapokon.

A levente egyesület az Országos Testnevelési Tanács által meghatározott foglalkozási terv alapján működött. A testnevelési gyakorlatokat, vasárnap kivételével, reggelente tartották meg az iskolában. A levente egyesület a félévi és az év végi vizsgákon testnevelési díszgyakorlatokat mutatott be.

Az iskola egyik feladata az volt, hogy a gazdatársadalom részére gazdasági és kulturális előadásokat tartson, s a hozzáforduló gazdákat tanáccsal lássa el. Az örkényi gazdaképző iskolához az alsódabasi-, a dunavecsei-, a központi-, a ráckevei és a kunszentmiklósi járások tartoztak. Ezeket a 6-30 előadást magában foglaló tanfolyamokat, télen az esti órákban, a mezőgazdasági munkák megkezdése után, vasárnap és ünnepnapokon tartották. Az iskola gazdasági tanárai az 1933/34-es tanév végéig, 41 községben 4204 fő részére tartottak népies gazdasági előadásokat.

Az ország különböző településeiről érkező tanulók az iskola internátusában voltak elhelyezve. A beköltözéskor kötelesek voltak magukkal hozni: 1 ünneplő ruhát, 1 munkaruhát, 6 db inget, 6 pár cipőt, 4 db törülközőt, 6 db zsebkendőt, 6 pár kapcát, 1 pár munkacipőt, 1 pár csizmát, 1 db 2mx1m-es szalmazsákot, 2 db lepedőt, 1 db párnát, 2 db párnahuzatot, 1 db szürke kéksávos pokrócot, 1 db ágyterítőt, 1 db kést, 1 db villát, 1 db kanalat, 1 db kiskanalat, 1 db vizespoharat, valamint a ruhamosáshoz 5 kg szappant.

A tanulók napi háromszori étkezéséről az iskola gondoskodott. A nőtlen tisztviselők és az iskola vendégei a tiszti étkezőben, a tanulók pedig a közös étkezőben étkeztek. Az élelmezési feladatokat, a megfelelő számú főző- és segédszemélyzettel, gazdaasszony látta el A bentlakó tanulók december 23-tól január 2-ig és húsvétkor, az ünnep előtti nagycsütörtöktől az ünnep utáni keddig, otthonaikba utazhattak

Napirend a téli félévben
6^h - felkelés;
6^h-tól 1/2 7^h-ig- tisztálkodás, öltözködés;
1/2 7^h-tól 7^h-ig- reggelizés;
7^h-tól 8^h-ig - testnevelési gyakorlatok;
8^h-tól 12^h-ig - elméleti tanítások;
12^h-tól13^h-ig - ebéd és pihenés;
13^h-tól 17^h-ig - gazdasági, kertészeti és háziipari munkák a napi rendelkezések szerint;
17^h-tól 19^h-ig - tanulás;
19^h-tól - rendelkezés a következő napra, utána vacsora és tanulás;
21^h - lefekvés;

Napirend a nyári félévben
5^h - felkelés;
5^h-tól 1/2 6^h-ig - tisztálkodás, öltözködés;
1/2 6^h-tól 1/2 7^h-ig- gyakorlati foglalkozás;
1/27^h-tól 1/2 8^h-ig - tanulás és testnevelési gyakorlatok;
1/2 8^h-tól 8^h-ig - reggelizés;
8^h-tól 12^h-ig - elméleti tanítások;

12^h-tól 1/2 14^h-ig - ebéd és pihenés;
1/2 14^h-tól 18^h-ig - gazdasági, kertészeti és háziipari munkák a napi rendelkezések szerint;
18^h-tól 1/2 20^h-ig - tanulás;
1/2 20^h-tól - rendelkezés a következő napra, utána vacsora és tanulás;
21^h - lefekvés;

A hetesi szolgálatot végző tanulók, valamint az istállóban elvégzendő munkákra beosztott tanulók a napirendtől eltérően, a számukra meghatározott időpontokban keltek. A napirend, vasárnap és ünnepnap kivételével, a hét minden napjára érvényes volt. Vasárnap a tanulók istentiszteleten vettek részt, utána pihenéssel és szórakozással töltötték szabadidejüket.

Az iskolában az első félév elméleti vizsgával, a második félév az egész évi anyagot átfogó záróvizsgával végződött. A félévi vizsgát március második felében tartották meg, vizsgabizottság jelenlétében. A nyilvános záróvizsgát szeptemberben tartották meg, amelyre meghívták az iskolánál alapítványt létesítőket, a gazdasági kamarákat és a gazdasági egyesületeket is.

A záróvizsgán a tanulók elméleti és gyakorlati tudását a vizsgabizottság tagjai értékelték. A bizonyítványban feltüntették a tanulók általános képesítését a következő minősítések egyikével: kiváló gazda; jó gazda; megfelelő gazda.

Az iskola továbbfejlesztése során az Országos Vitéz Szék fonó-szövő üzemet alakított ki az örkényi gazdaképző iskolában 1936-ban. Az üzem kettős célt szolgált. Egyrészről termelő tevékenységet folytatott, másrészről egy újabb képzés, a textilipari szakmunkásképzés gyakorlati oktatását biztosította.

A textilipari képzésre a Vitézi Rend tagjainak gyermekei jelentkezhettek, a vármegyei székkapitányok által minden év júliusában kiadott pályázati felhívása alapján. A kérelmeket a vármegyei székkapitányokhoz kellett benyújtani, akik ezután a kérvényeket véleményes javaslattal továbbították az Országos Vitézi Székhez címezve, a Vitézi Rend Fonó-szövő Tanüzem Felügyelőségéhez. A felvételre elsősorban a többgyermekes vitézek gyermekei tarthattak igényt. A tanulók felvételéről az Országos Vitézi Szék döntött, és erről minden jelentkezőt írásban értesített.

A képzés időtartama 2 év volt. A tanév október 1-jétől szeptember végéig tartott. Minden tanév két félévből állt. Az első félév október 1-jétől március végéig, a második félév március végétől szeptember végéig tartott. Minden félév vizsgával, a tanév pedig záróvizsgával végződött. A második év végén a tanulók egy bizottság előtt vizsgáztak a 2 év anyagából, az iskola sikeres elvégzéséről bizonyítványt kaptak. A felvehető tanulók száma 10 fő volt, tehát a két évfolyamon összesen 20 fő tanulhatott évente az iskolában. A hallgatók elméleti oktatását Perl Sándor textilipari mérnök végezte, akit az Országos Vitézi Szék bízott meg a feladat ellátásával a képzés megindulásakor. Az elméleti oktatás tantárgyai: általános anyagismeret, általános szakszámítás és a fonástechnológia voltak. A gyakorlati képzés keretében a tanulók anyag-előkészítést, kártolást, fonást tanultak, és megismerkedtek a gépek felépítésével és működésével. A gyakorlatot az üzemvezető, a művezetők és a segédművezetők irányították.

A fonó-szövő üzemet közvetlenül az üzemvezető irányította, de a felügyeletet, ellenőrzést és a felsőbb irányítást az Országos Vitézi Szék által kiküldött hadbiztos látta el. Az üzem a honvédség részére takarókat, az egészségügyi intézmények részére fehér takarókat, a textilipari üzemek részére pedig különböző színű fonalakat gyártott. A fonó-szövő üzem működéséről, és a képzésről Szamosi Pál örkényi, és Vass Károly dévaványai lakosok visszaemlékezései révén sikerült tágabb képet kapni. Mindketten vitéz családok gyermekeiként jelentkeztek a textilipari képzésre.
Az 1943/44-es tanév volt az utolsó képzési év a Vitézi Rend Gazdaképző Iskolájában.

1944 őszén (szeptember vége-október eleje) érkezett meg a kiürítési parancs az iskolába. Az iskola kiürítésekor a tanulók, tanárok és az oktatók is elhagyták az intézményt.

Az őrkényi gazdaképző iskola története szorosan összefüggött a két világháború közötti Magyarország történetével, mivel a Horthy Miklós által alapított Vitézi Rend intézménye volt. Az iskola a Vitézi Rend, és a korszak elvárásainak megfelelően oktatta és nevelte a vitézeket, vitézi városmányosokat és a kisgazda fiatalokat. A népies gazdasági előadások megtartásával, segítette a környezetében élő mezőgazdasággal foglalkozó emberek munkáját. Az iskola teljesítette feladatát, és elévülhetetlen érdemeket szerzett a földműves társadalom képzésében.

1940-ig 457, majd az utána következő négy évben, a visszaemlékezések szerint, további 140-150 képesített gazda került ki az iskolából. A képzés, és a hazafias nevelés megfelelt az Országos Vitézi Szék, és a szakmai főfelügyeletet ellátó Földművelésügyi Minisztérium elvárásainak. Az iskola maradéktalanul teljesítette az alapítók által megfogalmazott célkitűzéseket és elvárásokat is.

Rendi intézmény lévén, egyedi helyet foglalt el a magyar mezőgazdasági szakoktatási rendszerben.

A Vitézi Rend Gazdaképző Iskolája 1944 őszén szüntette be működését, és ezzel az iskola történetének első szakasza lezárult. Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

A Vitézi Rend oly módon is kivette a részét a nemzeti oktatási programból, hogy 1 vagy 2 általános iskolát is fenntartott. Idővel az alapfokú oktatási hálózatot tovább kívánták bővíteni, de erre a háború miatt nem került sor.

Ha már szóba került az oktatás, akkor nem mehetünk el szó nélkül a mellett, hogy 1924-től kezdve a vitézek, a rejtett honvédelmi program keretében, részt vettek a leventeoktatásban és ez által a fiatalság nemzeti szempontú nevelésében. (Tátrai Szilárd 1997. 61. old.)

Ha már sor került a Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Intézetének bemutatására, érdemes megnézni a Vitézi Rend birtokállományának változását is.

Vitézi Rend birtokállománya 1920-1942 között.

Év	*Avatott tiszt*	*Avatott legénységi állományú*	*Birtokos tiszt*	*Birtokos legénységi állományú*	*Ingyen felajánlott telek*	*Saját alapítású tiszti telek*	*Saját alapítású legénységi telek*	*Országos Földbirtokintéző Bizottság (O.F.B.) által megváltandó föld*	*Ingyenes tiszti telket kapott*	*Ingyenes legénységi telket kapott*	*Megváltott tiszti telek O.F.B. által*	*Megváltott legénységi telek O.F.B. által*	*Háborús emlékalapból vett tiszti és legénységi telek*	*Vitézi házak*
1920-1922. XII.31.	*403*	*513*	*-*	*-*	*8 948 kat.hold*	*31 telek 9 341 kat hold*		*356 kat hold*	*20*	*277*	*-*	*-*	*-*	*- Össz: **18 646** kat hold*
1923-1925-XII.31.	*878*	*4290*	*-*	*-*	*2005 kat.hold*	*35 telek 3516 kat hold*		*27 530 kh. és 4123 négyszögöl*	*26*	*40*	*73*	*1150*	*-*	*- Össz: **52 241** kh. és 4120 néfyszögöl*
1926	*379*	*1137*	*-*	*-*	*-*	*11 telek 565 kh. és 92 négyszögöl*		*51206 kh és 868 négyszögöl*	*3*	*20*	*48*	*543*	*-*	*- Össz: **57 912** kh. és 5080 négyszögöl*
1927	*290*	*811*	*-*	*-*	*358 kh. és 1433 négyszögöl*	*3 telek 96 kh. és 598 négyszögöl*		*2391 kh. és 1347 négyszögöl*	*5*	*13*	*16*	*235*	*-*	*- Össz: **60 757** kh. és 8458 négyszögöl*
1928	*363*	*607*	*-*	*-*	*568 kh*	*2 telek 35 kh. és 347 négyszögöl*		*1855 kh*	*4*	*10*	*61*	*122*	*-*	*- Össz: **63 215** kh. és 9205 négszögöl*
1929-1932	*Vitézek száma összesen fő*	*12 575*	*Összes tiszti birtokos száma eddig 389 Kiadott föld vitézi birtokokra 60 102 kh.*	*Összes legénységi birtokos száma eddig 3362*	*-*	*Összesen 46*	*Összesen 32*	*-*	*Összesen 100*	*Összesen 715*	*Összesen 232*	*Összesen 2548*	*-*	*- Összs. **63 215** kh. és 9205 négszögöl*
1933	*Vitézek száma összesen fő*	*13 384*	*Összes. 401 Kiadott föld vitézi birtokokra 60 802 kh.*	*Összes. 3369*	*Összesen 99 tiszti és 695 legénységi*	*Összesen 48*	*Összesen 31*	*-*	*-*	*Összsen 275*	*Összesen 2648*	*-*	*-*	*- Összs. **63 215** kh. és 9205 négszögöl*
1934	*Vitézek száma összesen fő*	*13 914*	*Összesen 412 Kiadott föld vitézi birtokra 61 882 kh és 264 négyszögöl*	*Összesen 3379*	*-*	*Összesen 53 telek 7701 kh.*	*Összesen 30 telek 207 kh.*	*-*	*Összesen 103 telek 4352 kh*	*Összesen 722 telek 8449 kh.*	*Összesen 278*	*Összesen 2668*	*-*	*- Össz: **83 924** kh.*
1935	*Vitézek száma összesen fő*	*15 101*	*Összesen 419 Kiadott föld vitézi birtokra 63 506 kh*	*Összesen 3421*	*-*	*Összesen 53 telek*	*Összesen 30 telek*	*-*	*Összesen 108*	*Összesen 731*	*Összesen 286*	*Összesen 2716*	*-*	*-*
1936	*Vitézek száma összesen fő*	*15 941*	*Összesen 469 Kiadott föld vitézi birtokra 65 508 kh*	*Összesen 3624*	*-*	*Összesen 58 telek*	*Összesen 30 telek*	*-*	*Összesen 111*	*Összesen 745*	*Összesen 296*	*Összesen 2785*	*-*	*-*
1937	*Vitézek száma összesen fő*	*16 703*	*Összesen 496 Kiadott föld vitézi birtokra 69 357 kh és 5650 négyszögöl*	*Összesen 3786*	*-*	*Összesen 63 telek*	*Összesen 31 telek*	*-*	*Összesen 118*	*Összesen 768*	*Összesen 301*	*Összesen 2861*	*-*	*-*
1938-1939	*Vitézek száma összesen fő*	*19 286*	*Összesen 568 Kiadott föld vitézi birtokra 76 672 kh 10 670 négyszögöl*	*Összesen 4297*	*5000 kh hold a zsidót örvény alapján*	*Összesen 72 telek*	*Összesen 38 telek*	*-*	*Összesen 222*	*Összesen 857*	*Összesen 336*	*Összesen 3087*	*-*	*- .*
1940	*Vitézek száma összesen fő*	*20 693*	*Összesen 610*	*Összesen 4605*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*29 tiszti telek és 399 legénységi telek*	*103 ház (saját építésű)*
1941	*Vitézek száma összesen fő*	*23 049*	*Összesen 627 Kiadott föld vitézi birtokra 93 975 kh*	*Összesen 4751*	*-*	*Összesen 79 telek*	*Összesen 42 telek*	*-*	*Összesen 136*	*Összesen 857*	*Összesen 379*	*Összesen 3387*	*Összesen 33 tiszti telek és 465 legénységi telek*	*103 ház Örkényi Gazdaképző intézet valamint 1 vagy 2 általános iskola*
1942 (lásd külön tábláz atban)														

Az 1920-as évek végéig a vitézek 30%-a kapott telket.

Vitézi birtokok állapota 1942. XII.31-ig

Országos Földbirtokintéző Bizottság által vagyonváltságért felajánlott földek	*31 165 kh*
Megváltandó földek	*16 220 kh*
Saját alapítás	*13 844 kh*
Bérföld	*1 922 kh*
Háborús emlékalapból vett föld	*9 546 kh*
Telepítés	*19 923 kh*
Zsidó kisbirtok	*4 916 kh*
Zsidó rendes birtok	*44 872 kh*
Ingyenes földek	*15 582 kh*
Összesen	***157 990 kataszteri hold***

Az 1920-as évek végén a Vitézi Rend tagjai 15 000 lóval és tehénnel rendelkeztek.

Vitézek megoszlása (1942 év végéig) és tényleges száma összesen 23 000 fő, ebből a telkes vitézek száma 5378 fő

A vitézek létszámának és telekviszonyainak alakulása a 30/40-es években

Év	*A vitézek létszáma*	*A birtokba helyezett vitézek száma*			*A vitézi telkek összterülete*
		tiszti	*legénységi*	*összesen*	
1932	12 575	389	3 362	3 751	60 102 kh
1933	13 384	401	3 369	3 770	60 802 kh
1934	13 914	412	3 379	3 791	61 882 kh 264 n.öl
1935	15 101	419	3 421	3 840	63 506 kh
1936	15 941	469	3 624	4 093	65 508 kh 909 n.öl
1937	16 703	490	3 780	4 270	69 357 kh 656 n.öl
1938	17 060	505	3 895	4 400	71 269 kh 491 n.öl
1939	19 286	568	4 297	4 865	76 672 kh 1 067 n.öl
1940	20 693	610	4 605	5 215	nincs adat
1941	23 049	627	4 751	5 378	93 976 kh

A Vitézi Rend a zsidó ingatlanok kisajátításakor kedvezményezett helyzetben volt. Az 1939. IV. tc. nemcsak a vállalkozó vitézeknek kedvezett, hanem magának az egész Vitézi Rendnek is. E törvény alapján jutott kb. 5000 kh birtokába a rend, melyből 317 vitézi telket juttattak 6 tiszti és 311 legénységi vitéz részére.

Az 1942. XV. tc. rendelkezései a telepítés lehetőségeinek kimerülése után újabb földterületek megszerzését jelentették a rend számára. A Vitézi Rend ennek folytán lett a zsidókat érintő hátrányos döntések egyik fő haszonélvezője. Az 1942. XV. tc. végrehajtása érdekében kiadott 535.438/1942. VII.A.2. FÜM számú rendelettel a földművelésügyi tárca "az ország területén zsidókézen lévő, 5 katasztrális holdnál nagyobb, de 20 katasztrális holdnál kisebb szőlő és gyümölcsös birtokokat és az 5 katasztrális holdnál nagyobb, de 100 katasztrális holdnál kisebb mezőgazdasági ingatlanokat a Vitézi Rend rendelkezésére bocsátja, hogy azokból vitézi telkeket alakítson a mostani és az elmúlt világháború vitézei részére." Ez nem kevesebb, mint kb. 130 000 kh birtokba vételét és annak vitézi telekként való juttatását tette elméletileg lehetővé. A földek átadásáról a földművelésügyi minisztérium rövid időn belül megegyezett az Országos Vitézi Renddel, amely a kérdés gyakorlati végrehajtásával a vármegyei vitézi székeket bízta meg. 1943 februárjáig kb. 50 000 kh zsidó ingatlanokból származó földet kapott kézhez a Vitézi Rend, de a vitézek kezelésébe vitézi telekként csak alig néhány ezer kh került. 1943 szeptemberében már 82 670 kh állt a Vitézi Rend

rendelkezésére, amelyből mintegy 31 000 kh-t ténylegesen birtokba is adtak. A kormány 4.250/1943. M.E. számú rendelete értelmében az 1942. XV. tc. hatálya alá tartozó 100 kh-on felüli mezőgazdasági és a 20 kh-on felüli szőlő- és gyümölcsös ingatlanok igénybevételét is lehetővé tette az Országos Vitézi Szék számára, oly módon, hogy a különböző földbirtok-politikai okokból az Országos Vitézi Széktől elvont 100 kh alatti földeket a 100 holdon felüli zsidóingatlanokból pótolták. E rendelet intézkedett továbbá a kárpátaljai és a visszacsatolt erdélyi és keleti részeken fekvő zsidóingatlanok igénybevételéről is.

A Vitézi Rend összes birtokállományáról a már említett 1943. február 18-i ügyvezetői előadás adatai tájékoztatnak. Eszerint a rend összes birtokállománya ekkor kb. 160 000 kh földterületet tett ki, amelyből kb. 46 000 kh-at még nem osztottak ki, s így kb. 114 000 kh volt ténylegesen vitézek kezén. A 4342 tiszti vitéz közül 441, azaz kevesebb mint tíz százalékuk kapott összesen kb. 19 000 kh földön átlagban kb. 43 kh-as vitézi telket. A 11 189 legénységi vitéz közül pedig 5200-nak (46 %- nak) juttattak összesen kb. 95 000 kh területből átlagban kb. 18 kh-as telket.

Vitézi birtokok állapota 1943-ban

Országos Földbirtokintéző Bizottság által vagyonváltságért felajánlott földek	*37 238 kh*
Megváltandó földek	*16 220 kh*
Saját alapítás	*32 814 kh 2074 négyszögöl (év végére 38 420 kh egyes források szerint, míg mások szerint 57 392 kh)*
Bérföld	*1 922 kh*
Háborús emlékalapból vett föld	*9 546 kh*
Telepítés	*42 775 kh*
Zsidó kisbirtok	*4 916 kh*
Zsidó rendes birtok	*44 872 kh*
Átvezetett zsidó birtokokból 1943 szeptemberéig összesen átvett újabb volt zsidó tulajdonú földterület	***32 882 kh***
Ingyenes földek	*15 582 kh*
Összesen (bizonytalan adat)	***238 767 kataszteri hold***

1943.II. 18-án	*Vitézi Rend létszáma*	*Tiszti telkes vitéz*	*Legénységi telkes vitéz*	*Telkes vitéz összesen*	*Kiadott vitézi telkek összesen*
	23 531 fő	*441 fő*	*5200 fő*	*5641 fő*	*114 000 kh*

Vitézi Rend birtokainak gyarapodása 1943-ban:

Birtok mérete 1943 01.01-én	*157 990 kh*
1943.02.18-án átadva a Vitézi Rendnek 50 000 zsidó földingatlan	*160 000 kh*
1943 szeptemberéig a fenti birtokokból ténylegesen átadva a Vitézi Rendnek	*32 882 kh*
Összesen:	*317 990 kh, ebből ténylegesen birtokolva és telekkönyvileg bevezetve 238 767 kataszteri hold (Más forrás szerint a ténylegesen birtokolt föld 1943 szeptemberében 219 797 kataszteri hold.)*
1944 áprilisában ténylegesen jogilag birtokolt földterület	***267 127 kataszteri hold***

*Földbirtok (**267 127 kh**) megoszlása területenként:*	
Magyarország	*247 794 kh*
Délvidék	*13 455 kh*
Felvidék	*5 660 kh*
Erdély	*218 kh*
1944 októberében a Vitézi Rend részére átadandó újabb zsidó birtokok mérete	*10 000 kh*

A Vitézi Rend birtokai 1944-re közel 180 települést érintettek.

A Vitézi Rend birtoka a még be nem iktatott, de tulajdonjogilag odaítélt földekkel együtt 1944 októberében körülbelül 327 990 kataszteri hold.

A rend birtokállományára vonatkozó adatok a Magyar Statisztikai Hivatal hivatalos kiadványaiból származnak az 1920-1944 közötti időszakból. Ott ahol bizonytalan az adat, a kiadványokban sem egyértelmű.

Meg kell jegyezni, hogy az 1920-1945 közötti időszakban a felajánlott földterületek mérete egyre kisebbedett évről évre, még akkor is, ha a felajánló személyek száma nőtt is. Felajánlások terén ki kell emelni három vármegyét, amelyek jelentős pénzösszegeket áldoztak vitézi telkek létesítésére. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1927-től kezdve 8 éven át évi 6000 pengőt adott, míg Zemplén vármegye 5 éven át évi 8000 pengőt, Borsód-Gömör-Kishont vármegye 20 éven át 12 000 pengőt, Komárom-Esztergom vármegye 500 pengőt ajánlott fel. Abaúj-Torna vármegye pedig évi 6000 pengőt ajánlott fel vitézi telkek létesítése céljára. (Tátrai Szilárd 1997. 64. old.)

A földadományok mellett a Vitézi Rend úgynevezett vitézi telepek létesítését is célul tűzte ki. A vitézi telepeken kertes házat kaptak a vitézek, de megélhetésüket nem a földből kívánták megoldani. Így ezen telepekre aktív állományú katonákat kívántak első sorban letelepíteni.

Ilyen célra Sipőcz Jenő Budapest főpolgármestere 100 telket ajánlott fel 1934-ben. (Tátrai Szilárd 1997. 64. old.)

Talán a legismertebb vitézi telep Zuglóban létesült. Ez a telep a következő mai utcákat érinti: Bátorkeszi utca mindkét oldala; Kaftka Margit utca páratlan oldala; Kafka Margit köz; Szervián utca; Boros Mátyás utca közötti terület. A főváros közgyűlése 1933-ban határozott úgy, hogy közművesített vitézi telkeket jelöl ki Budapest területén, s a mintegy 100 ilyen telek közül ötvenegyet ezen, a még beépítetlen frekventumon tűztek ki. A vitézi házakba 1937-ben lehetett beköltözni. 102 lakás (51 ikerház), lakásonként 95 négyszögöl telekkel alakítatott ki. A lakások két lakószobából, előtérbő1, fürdőszobából, konyhából, kamraszekrényből és tüzelőkamrából állnak, beépíthető padlásteret terveztek az épületekhez. A lakások átlagos alapterülete 78 négyzetméter. Az 51 épület közül 18-at Manninger Egon, 9-et Bretz Gyula, 5-öt Frank Ágoston és Goszleth Lajos, 13-at Müller Miksa, 6-ot Megyer-Meyer Attila építész tervezett. A terület kb. 4.5 kh az utcahálózattal együtt.

Kevésbé tudott, hogy a Vitézi Rend Budapestre két vitézi telep létesítését tervezte. Az elsőt 1937-ben Zuglóban adták át, mint fentebb írtam is. A másik létesítését Ódudára tervezték. Az építésre a konkrét határozat 1939-ben született meg, és feltehetőleg ide is 102 lakás (51 ikerház), lakásonként 95 négyszögöl telekkel alakítottak volna ki. Ezt a vitézi telepet 1940-ben adták át a lakások tulajdonosainak. Ezt a telepet véletlenül találtam meg a 10-es úthoz közel, az ódudai temetőtől visszafelé az Árpád-híd felé. Kiterjedése a zuglóival lehetett azonos a helyiek elmondása szerint. Mára alig pár ház áll belőle, viszont azok kísértetiesen hasonlítanak a zuglói telep épületeire. A rend házainak szám összesen 103 ikerház, ami a statisztikában meg is jelenik, és ez összességében 206 vitézi családnak volt lakhelye.

A vitézek csoportos letelepítése azonban nem csak Budapesten, hanem vidéken is kezdetét vette. A telepítés eredményeiről a vármegyei vitézi székkapitányok 1941 szeptemberében készített beszámolói, különösen a Baranya és a Győr-Moson-Pozsony megyei székkapitány írásos tájékoztatói adnak szemléletes képet. A telepítés során földhöz jutott vitézeknek számos problémával kellett megküzdeniük. Az ilyen módon juttatott telkeknek csak egy része volt jó minőségű föld, Baranyában 12 telep közül csak 6 telepen folyt eredményes gazdálkodás, a másik 6 telepen, mivel a földterület nagy része árterület volt, legénységi vitézi telket nem lehetett kialakítani. Ezeket vagy tiszteknek juttatták, akik állattenyésztésre használták, vagy bér beadták. Ezenfelül nagy gond volt, hogy a telkek egy részén sem felszerelés sem épület nem volt található. "A vitézek nagyobb része saját maga által összetákolt viskókban lakik, és a helyzet valóságos cigány elhelyezés képét mutatja" - írja például a székkaptány a szaporcai telepről szólva. Győr-Moson-Pozsony vármegyében a

földek minőségét illetően valamivel kedvezőbb volt a helyzet, hiszen a megyében található 4 telepből csak 1-nek a minősége volt rossz, de a telepes vitézeknek a fizetési kötelezettségek és a tőke hiánya jelentették a legnagyobb problémát: "A drága föld kisgazdának nem felel meg, mert addig, amíg az uradalom szakemberek vezetése mellett, 4 ökrös fogattal vagy gőzeke mélyszántással, a nagy állatállomány által termelt trágyával, továbbá műtrágyával a földet úgy meg tudta művelni, hogy a legjobb termést ki tudta belőle hozni, forgótőkéje megvolt és ha kellett pénzt is tudott magának szerezni, ezzel szemben a 15-20 kh-as vitéz kellő szakértelmű kezelés hijján 2 tehénnel vagy jó esetben 2 lóval szántva, kevés trágyatermelés és műtrágya költségek hijján nem fog boldogulni, különösen, ha a terméynek ára ismét visszaesik és a föld ára pedig marad az eredeti vételár."

A területi székkapitány a törlesztőrészlet csökkentését, illetve halasztását, forgótőke gyűjtését s a gazdaképzés előmozdítását javasolta és kérte.

A háborús viszonyok következtében előállott ember- és anyaghiány mellett a területgyarapodások is jelentősen befolyásolták a telepítés menetét. Az ügyvezető törzskapitány 1938. október 24-én tartott beszédében kifejtette, hogy a visszacsatolandó felvidéki területeken szerzett földek esetében az Országos Vitézi Szék a "csonka hazában" bevett gyakorlat szerint fog eljárni, azaz a telepítési törvény keretében fogják telekben részesíteni az ott lakó felavatandó és az onnét annakidején elmenekült vitézeket. Ekkor még nem tervezték, hogy a visszacsatolt területekre a trianoni határon belülről telepítenek vitézeket, erre csak 1940-ben, az ún. maradék birtokokat használták fel. A Felvidéken az Országos Vitézi Szék 1943 februárjáig 5660 kh földet vett igénybe telepítés céljára. Az iparrevízió kapcsán pedig több száz iparos, kereskedő vitéz számára nyílt lehetőség arra, hogy a kárpátaljai visszacsatolt területen folytassa tevékenységét.

A felvidéki és kárpátaljai akciónál nagyobb gondot okozott a Vitézi Rend számára az erdélyi területgyarapodás után előállott állapot, ugyanis a meglehetősen magas számú erdélyi igénylőre (közel 3000 vitéz) csak kevés juttatható föld állt a Vitézi Rend rendelkezésére. A telepítés keretében mindössze 218 kh-at adtak át a Vitézi Rendnek, így a telekjuttatás helyett más lehetőségek (fakitermelő telepek, fonó- és szövőegyesületek kialakítása, vitézi házak adományozása) jöhettek számításba.

A telepítés szempontjából a Délvidék jelentette a Vitézi Rend számára a legnagyobb kihívást, hiszen egyrészt e részen kapta a Vitézi Rend telepítés céljára a legnagyobb területet (1943 februárjáig összesen 13 445 kh-at), másrészt erre a területre, vagyis a Bácskába főleg a trianoni határon belülről telepítettek vitézeket. A helyzet konszolidációja érdekében itt már 1941. szeptemberben elkezdődött a telepítés: "A vitézek telepítése három hónapos szakadatlan, kemény munka után valósult meg. A Vitézi Rend az áttelepítés megkönnyítésére két kirendeltséget szervezett meg. A szegedi kirendeltség gyűjtötte a vitézeket és családtagjaikat, akik áttelepülésre jelentkeztek, az újvidéki kirendeltség pedig a különböző telepen elosztotta őket. A menekültügyi és hazatelepülési kormánybizottság és a Vitézi Rend között történt megállapodás szerint az újvidéki vitézi kirendeltségnek 400 vitézi családot, mintegy 2000 lelket kellett néhány hét alatt letelepíteni..."

A Bácskába települt vitézek átlagban 15 kh-at kaptak, melyek megvásárlására az államkincstár 4%-os törlesztés mellett 47 évet adott az Országos Vitézi Szék számára. A bácskai telepítések különböztek a többi telepítéstől abban is, hogy az Országos Vitézi Szék a telek után járó szolgáltatások befizetését külön szabályozta, mivel a rendelkezésére bocsátott ingatlanok kataszteri tiszta jövedelméről nem rendelkezett információkkal. A dél-bácskai telepítés egyébként 1943-44-ben is folytatódott, ekkor mintegy 100 telepesházat magában foglaló vitézi település került kialakításra.

A telepítési törvény végrehajtása a háborús viszonyok és a területgyarapodás miatt eléggé elhúzódott. 1943 februárjáig a Vitézi Rend összesen 28 869 kh föld birtokába jutott. A földterület egy része (9546 kh) a trianoni határokon belülre esett, nagyobb része (19 323 kh) viszont a visszacsatolások során a magyar állam tulajdonába került területekről származott

(Erdély: 218 kh, Felvidék: 5660 kh, Délvidék: 13 445 kh). A 28 869 kh 101 község területén feküdt. 1943 februárjáig e területből 38 tiszti és 1212 legénységi vitézt részesítettek telekadományban, azaz 1250 vitézi telket alakítottak ki, 4000 kh-at pedig ekkor még nem osztottak ki.

A telkeket a vitézek járadéktelekként kapták meg, kedvező fizetési feltételek mellett. A felszerelés megváltására illetve beszerzésére pedig az Országos Vitézi Szék oly módon biztosított kölcsönt, hogy a földintézettől egy 5%-os kamatozású 10 millió pengő hitelkeretet vett fel 10 évre.

A vitézi telepek egyben befolyási övezetet is jelentettek a rend számára.

A fentiekből kitűnik, hogy a vitézi ingatlanok több módon kerülhettek a Vitézi Rend tulajdonába:

1/ ingyenes adomány gyanánt
2/ saját birtokból alapítva (Ez esetben a tulajdonjog a Vitézi Rendre száll át és csak a használati és haszonélvezeti jog illeti meg az egykori tulajdonost.)
3/ vagyonváltság (52 éves fizetési határidővel)
4/ megváltás
5/ vásárlás
6/ hosszú jellegű bérlet
7/ örök haszonvétel
8/ telepítésből származó telek

(Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

A bácskai vitézi telepekkel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az azokon élők, jórészt a Tito által vezetett partizánok áldozataivá váltak a háború vége felé.

A Vitézi Rend szinte önálló „államként” működik a Magyar Királyság területén belül. Szervezetileg a vitézek a békehadtest kötelékébe tartoznak, bár eredetileg harcoló egységként is számoltak velük. Békehadtestként közigazgatási és rendfenntartó feladatokat láthattak el. Az 1926. évi XXII. Tc. 6-19 § szerint a Vitézi Rend egy főt delegál a Felsőházba, míg az 1929. évi XXX tc. szerint a vármegyei és törvényhozási jogú városok bizottságaiba is tagokat delegál hivatalból a Vitézi Rend. A rendtagokat, mint egy önálló monarchikus rend tagjait, különböző gazdasági kiváltságok illették meg. A rend tagjai önálló mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi tevékenységet folytatnak, pénzkölcsönöket adhat és vehet fel a rend, saját belső bírósága van, míg a vitézek egy sajátos „haderőt” alkotnak. Így a rend szinte állam az államban.

Az állam a vitézi telkesek támogatására már 1923-ban létrehozta a Vitézek Mezőgazdasági Szövetkezetét, amely árú hitellel segítette a vitézi telkek tulajdonosait. 176 vitéz 2 163 415 000 korona árú hitelt kapott. Egyben kimondták, hogy ilyen hitellel a vitézi telket meg lehet terhelni. Később, ahhoz is hozzájárultak, hogy a rászoruló vitézek a vitézi telket 5-6 évre bérbe adhassák. (Tátrai Szilárd 1997. 68-69. old.)

De hány embert is érintett a vitézi rendtagság? Nézzük röviden át a Vitézi Rend létszámának adatait.

Ünnepélyes vitézavatások a két világháború között

	Időpont	*Helyszín*	*Tiszti vitézek száma*	*Legénységi vitézek száma*	*Felavatva összesen*
1.	1921. augusztus. 20.	Budapest, Várkert	61	144	205
2.	1922. augusztus 15.	Budapest, Margitsziget	345	390	735
3.	1923. június 17.	Budapest, Margitsziget	227	1 027	1 254
4.	1924. június 15.	Budapest, Margitsziget	330	1 914	2 244

5.	1925. június 21.	Budapest, Margitsziget	325	1 353	1 678
6.	1926. június 20.	Budapest, Margitsziget	379	1 137	1 516
7.	1927. június 26.	Budapest, Margitsziget	290	811	1 101
8.	1928. június 17.	Budapest, Margitsziget	351	733	1 084
9.	1929. június 16.	Budapest, Margitsziget	821	1 658	2 479
10.	1930. június 1.	Budapest, Várkert	183	300	483
11.	1934. június 3.	Budapest, Margitsziget	nincs adat	nincs adat	1 783
12.	1936. május 24.	Budapest, Margitsziget	370	915	1 285
13.	1938. május 22.	Székesfehérvár, Romkert	nincs adat	nincs adat	1 119

1942. XII. 31-ig a vitézek megoszlása	*Avatott*	*Posztumusz*	*Átvett*	*Összesen*	*Eddig elhunyt*	*Áthelyezett*	*Csökkenés így összesen*	***Tényleges létszám:***
Tiszti vitéz	*4548*	*334*	*132*	*5014*	*326*	*-*	*476*	***4538***
Tiszti vitéz városmányosa	*1622*	*7*	*131*	*1760*	*22*	*-*	*55*	***1705***
Legénységi vitéz	*12 122*	*574*	*2*	*12 727*	*989*	*108*	*1570*	***11 136***
Legénységi vitéz városmányosa	*6063*	*-*	*-*	*6063*	*181*	*157*	*462*	***5621***

A fenti adatok azonban nem fedik a teljes létszámadatot. Ennek oka, hogy sok vitézt a székkapitányok avattak fel és így az általuk avatottak kimaradtak az ünnepélyesen felavatottak listájáról. Így álljanak itt a hiányzó adatok:

Év	*Avatott*	*Vitézek száma összesen*
1931	*400*	*12 800*
1932	*400*	*12 575 (csökkenés oka ismeretlen)*
1933	*809*	*13 384*
1934 (Horthy avat)	*1783*	*13 914*
1935	*1187*	*15 101*
1937	*762*	*16 702*
1938	*500*	*17 060*
1939	*2226*	*19 286*
1940	*1407*	*20 693*
1941	*2356*	*23 049*
1942	*200 (hozzávetőleg)*	*23 206*
1943	*300 (hozzávetőleg)*	*23 531*
1944	*300 (hozzávetőleg)*	*23 800 (Más adat szerint 4358 tiszt, 11 136 legénységi, 7326 városmányos = 22 820 fő)*

Avatásonként a városmányosok aránya 1.65 - 33.0% között mozgott. Erdélyben 3000 fő vitézi felavatását tervezték. A vitézek összlétszámáról hasonlóképpen csak az 1943. február 18-án közzétett adatok adnak tájékoztatást. Eszerint ekkor 4342 tiszti, 11 189 legénységi vitéz és 8000 városmányos alkotta a Vitézi Rend tagságát.
(Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

A II. világháború végén, a Vitézi Rend készpénzvagyona 1945 júniusában 3 500 000 pengő volt. A Vitézi Rend kintlévősége ugyan ekkor 2 500 000 pengő.
1 kg színarany = 3800 pengő 1938-as árfolyamon. Ezt alapul véve a készpénzvagyon 2008-ban 3 500 000 000 Ft, míg a kintlévőség 2 500 000 000 Ft. Ez összesen 6 milliárd forint.

A telki állomány értéke 157 900 kh esetén hozzávetőleg ha 1 kh –ért 557 pengőt számolunk reális árfolyamként, az 87 944 300 pengő = 87 944 300 000 Ft.

Ugyan ez az összeg 267 127 kh esetén 148 789 390 pengő = 148 789 390 000 Ft

A Vitézi Rend összes vagyona pengőben kifejezve így 1945-ben 154 789 390 pengő = 2008-ban 154 789 390 000 Ft = kb: 644 955 791 Euró (1 Euró 240 Ft) volt.
(A számítás módja: pengő/3800 (1 kg. színarany)x3 800 000 Ft 1 kg színarany ára 2008-ban Ft-ban.)

1945. január 20-án az Ideiglenes Nemzeti Kormány megbízottai, az Ideiglenes Nemzetgyűlés felhatalmazása alapján, Moszkvában aláírták a fegyverszüneti egyezményt. A fegyverszünet megkötése fontos állomás volt az új politikai berendezkedés legitimációs folyamatában, melynek alapja a szövetséges hatalmak, különösképpen az ország területén katonákat felvonultató Szovjetunió követeléseinek teljesítése volt. Ebbe a folyamatba illeszthető be a február 26-án kelt, és március 17-én kihirdetett 529/1945. M.E. számú rendelet, amely a fegyverszüneti megállapodás 15. pontjának tett eleget: "A magyar kormány feloszlatja a magyar területen lévő összes Hitler-barát vagy más politikai, katonai jellegű szervezeteket, amelyek az egyesült nemzetekkel szemben ellenséges propagandát folytattak vagy folytatnak, tekintet nélkül arra, hogy működésük alapszabályszerű vagy attól eltérő volt-e". Az Országos Vitézi Szék feloszlatása a fenti rendelkezés alapján történt meg. Ekkor megindult a Vitézi Rend fokozatos felszámolása. A felszámolók igyekeztek felkutatni az egykori rendi birtokokat. A feltárt vitézi telkek száma kb: 2000 igen kevés, ha 5641 megadományozott telkes vitézt veszünk alapul, még akkor is, ha több birtok az ellenségeink által megszállt területekre esik. A feltárt 100 000 kh viszont nagyon magas akkor, ha figyelembe vesszük, hogy összesen mintegy 114 000 kh földet osztott ki a Vitézi Rend vitézi teleknek és a bizottság a telektulajdonosok száma alapján a telkeknek csak 36%-át tárta fel. Mivel a vitézi telkek nagysága nem egyforma, a telkesek száma alapján a 36% földre átfordítva kb. csak 40-50 000 kh lehet. Kérdés ezek után, hogy a bizottság milyen földterületeket számolt el vitézi birtokként? A felszámolási folyamat jogilag 1948. december 10-én fejeződött be. (Tátrai Szilárd A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

Ezen dátum után a Vitézi Rend életében „új időszámítás” vette kezdetét.

Források:

6650/1920. számú miniszterelnöki rendelet
1912. évi 63. törvénycikk
1912. évi 68. törvénycikk
1914. évi 50. törvénycikk
1920. évi. 6. törvénycikk
1926. évi 22. törvénycikk
1920. évi 1. törvénycikk
1921. évi 47. törvénycikk
1924/20.682 számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet
1931/6450. számú miniszterelnöki rendelet
12.770/1948. számú kormányrendelet
1920. évi 36. törvénycikk 77. paragrafus

1000 év törvényei: http://www.1000ev.hu/
Budapesti Közlöny aktuális számai
Új Idők Lexikona 24. kötetében
Werbőczy Hármaskönyv II. rész 14. cím Királyaink közül kiknek kiváltságait tartjuk meg és kikét nem
34.§, 39.§, 47.§ Werbőczy István: Hármaskönyv : Franklin Társulat Budapest 1897.
A tízéves Vitézi Rend 1921-1931, Budapest 1931. szerkesztő Szécsy Imre

Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend első évtizedének története: Hadtörténeti Közlemények 1997/1, 49-81. old.
Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásáig: Hadtörténeti Közlemények 2000/1
Fügedi Erik: Az Elefánthyak: a középkori magyar nemes és klánja: Budapest, Magvető Kiadó 1992.
A Vitézi Rend Rendi Kódexe: Vitézi Szék, München 1976.
Farkass Jenő: A Vitézi Rend a magyar élet távlatában: Magyar Szemle 1928. IV. kötet, 4 (16.) szám:
főszerkesztő gr. Bethlen István, szerkesztő Szekfű Gyula
Képviselőházi napló 1917. március 2.
Balkányi Béla: A magyar földbirtok: Nyugat 1917. 2. szám
(http://epa.oszk.hu/00000/00022/00214/06550.htm
(http://www.vitezirend.com/tortenelem.html)
Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)
KSH kiadványok

Váralljai Csocsán Jenő (Oxford)

Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája

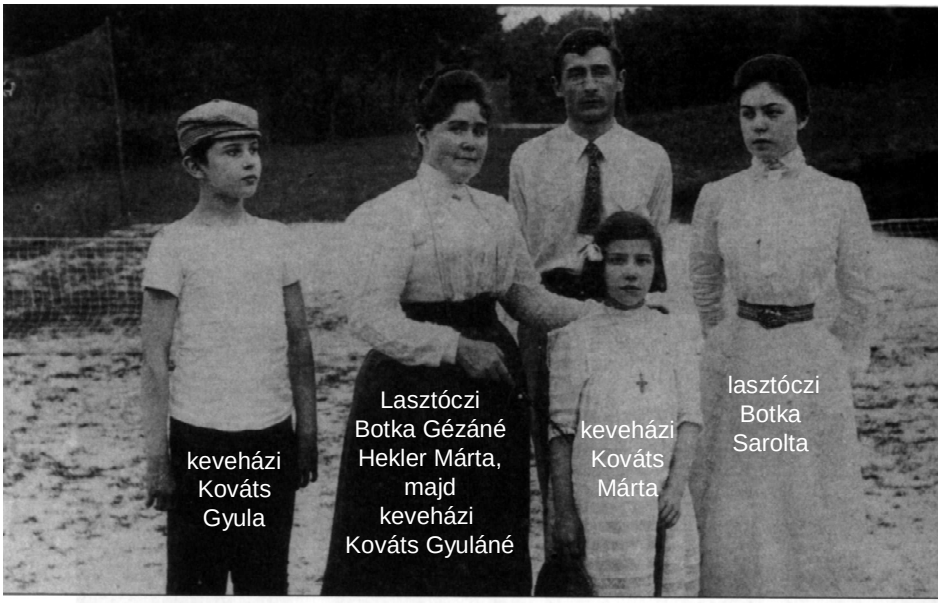
A Klebelsberg familia tiroli eredetű: Thumburg vára Tirolban van, 1530-ban adott V. Károly nemességet Klebelsberg Lénárdnak. Ulrik János 1663-ban az érsekújvári és a párkányi csatában tanúsított vitézségéért 1669-ben I. Lipóttól bárói-ságot, és fia Ferenc Vilmos pedig Budavár visszafoglalásában elért érdemeiért 1702-ben grófságot kapott. Összes férfi leszármazói katonák voltak.

A szegedi egyetem címerébe a griffet Klebelsberg Kuno tiszteletére vette

Gr. Klebersberg Kuno november 23- án született az Arad vármegyei Magyarpécskán. Apja már 1877. június 12-én 33 éve korában meghalt, így édesanyja felsőeőri és alsőeőri Farkas Aranka nevelte Székesfehérváron a Szarka-u 147-ben.
A székesfehérvári cisztercita gimnáziumba járt és ott érettségizett, majd a budapesti jogi kart végezte el, de beiratkozott a müncheni és a berlini egyetemre is 1895-ben, ahol többek között megismerte Adolf Harnack egyháztörténészt és tudománypolitikust és Adolf Wagner közgazdászt. A hallgatók közül Becker későbbi porosz közoktatási miniszter lett a barátja, de hallgatott a Sorbonne-on is Párizsban.
1899. április 24-én elvette lasztóci Botka Saroltát.

Klebelsberg Kuno családi körben (1910-es évek)

A miniszterelnökségen lett előbb segédfogalmazó, majd titkár, ahol főmunkája az idegenbe vándorolt magyarok és a határokon túl szétszóródott magyarok gondozása volt. Elsősorban a Horvát-Szlavonországba szóródott magyarok gondozására 1904-ben létrehívott Julián egyesületnek a nevét is Klebelsberg Kúnó adta a magyarok felkutatására indult domonkos barátról és ügyvezető igazgatója volt tíz esztendeig. Klebelsberg 1912-3. tanév elejéig 59 iskolát hozott létre, ebből 53-at Horvát-Szlavonországban, hatot Bosznia Hercegovinában 113 tanítót foglalkoztatott és évente átlagosan 8000 gyermeket oktattak. [1] 1910-ben 10 056-ot. [2]
118 gazdasági, 49 vándor és 21 ifjúsági könyvtárat működtetett Évente magyar naptárat adott ki ingyen, 1908-ban 15000, 1909-ben 20000 1910-ben 23000 példányban.

[1] Révai Nagy Lexikon, XI. kötet 1914, 72. oldal.
[2] Huszti 45. oldal, ahol Klebelsberg még 15000 diákot akart beszervezni.

Dunántúli iparosoknál 30-nál többet helyeztek el 1912-ben[1]. Pécsett ösztöndíjasai számára három kollégiumot működtetett. Magyar hitelszövetkezeteket támogatott, 1912-ig 75 ilyen jött létre.

Az 1900. évi népszámlálás 19261 folyami hajóst írt össze. Számukra a Julián egyesület Passauban,Bécsben, Fredenauban, Komáromban, Újpesten, Óbudán, Titelben, Zimony-Cigány szigeten és Orsován elemi iskolai tanfolyamokat szervezett. Bosnyák mohamedán tanulókat hozott Debrecenbe, hogy a Magyarok barátaivá váljanak. Hasonló célból az albán értelmiség nevelésén törte a fejét.[2] Tekintettel arra, hogy a horvát püspökök magyarellenességet terjesztettek Bozsnia-Hercegovinában a ferenceseket támogatta.[3]

[1] **Huszti 52. oldal**.
[2] **Huszti 56. oldal**
[3] **Huszti 55. oldal**

1914. január 2-án gr. Tisza István bizalmából VKM-ben közigazgatási államtitkár lett. Itt ismerkedett meg a közoktatás problémáival és munkatársaival iskolaépítő programmot dolgoz ki. Fölállítja a konstantinápolyi magyar tudományos intézetet, az elsőt a külföldi intézetek sorából, amit majd létrehoz.[2] A Felvidéken a Vág völgyében magyar iskolákat tervezett, mint 1915 aug. 31-én a Rokkantügyi Hivatal ügyvezető alelnöke lett.[4]

[1] Huszti 57; [2] Huszti 63[3] Huszti 40. [4] Huszti 67

A kultúrfölény

Gr. Klebelsberg Kuno 1921. december 5-től belügyminiszter lett. Klebelsberget magát 1923 márciusában Komárom képviselőjévé választották.[1] Időközben azonban 1922. június 16-án „előzetes munkásságának és hajlamainak, általában egész egyéniségének és célkitűzéseinek jobban megfelelően” a belügyi tárcát a közoktatásival váltotta föl.[2] „Mikor én a kultusztárcát átvállaltam, azt gondoltam: Ember te huszonöt évet töltöttél kulturális ügyek intézésével, tíz éve annak, hogy adminisztratív államtitkár lettél a kultuszminisztériumban az ügykörnek minden sarkát, minden zegét-zugát ismered, tehát hogyne vállalnád ezt a feladatot.”[3]

[1] Révai Nagy Lexikon XX. Kötet 493.oldal
[2] Huszti 82-83. oldal
[3] Huszti 83. oldal.

Hold-u 4-16, a VKM gr. Klbelsberg Kúnó minisztersége korában

Klebelsberg a Bethlen kormánnyal egyetértésben új célt fogalmazott meg: a magyar kultúra megmentését és további gyarapítását.[1] Ez a cél „Magyarországot Európa e részében kimagaslóan a legműveltebb állammá” kell tennünk. Ez az ú.n. „kultúrfölény”,[2]amit két szempontból kell vizsgálnunk, egyrészt az örök magyar kultúra szemszögéből másfelől viszonylagosan, a környező kultúrák színvonalát is figyelembe véve.[3] A reformkorban meg kellett teremteni az új magyar művelődést, most a feladat „egyfelöl fenn kell tartanunk és gyarapítanunk másfelől be kell vinnünk a magyar nemzetem szélesebb rétegeibe.”[4] Meg kell mutatnunk a nagy nemzeteknek, a világ közvéleményének, hogy nagyobb a magyar nemzet belső értéke mint a bennünket környező és a mi rovásunkra naggyá tett népeké. Ennek pedig a művelt nyugat szemében a fokmérője a műveltség.[5]” A lefegyverzett ország igazi honvédelmi tárcája a közoktatási tárca.[6] Fennmaradásunkat a kultúránknak köszöntük. Országunkat nem is annyira a hegyek és a folyók válas tották el Délkelet-Európától mint inkább műveltségünk. [1] Huszti 1
[2] Huszti 105. oldal[3] loco citato [4] Huszti 105. oldal[5] Huszti 106. oldal [6] Huszti 105. ol

Már Kossuth Lajos kifejtette: „Nemzeti létünk csak az által biztosítható ha az a súly, melyet a szám, az életrevalóság, a históriai állás nyújt a közművelődés által hatályosabbá tétetik. Teljesen meg vagyok győződve, hogy ha a Közép- és Alduna etnográfiai rendszerében nem sietünk nemzetünk számára kultúrai tekintetben a primus inter pares szerepét biztosítani,vagy éppen túlszárnyalni engedjük magunkat, veszve vagyunk."[1]
Széchenyi is állandóan hangoztatta a kiművelt emberfők fontosságát.[2] Ha ők, akik annyiban eltértek, ebben egyetértettek, akkor ez a legmélyebb és fontosabb igazság.
A klebelsbergi „kultúrfölény"a Bethlen-kabinet kulturális politikája volt. Az ellenzéki publicista „Bethlen-féle Klebelsbergség"-ről beszélt. Bethlen szerint már 1921. ápr 21-én céltudatos kultú politikával kell kiszübölnünk a nemzetből a veleszületett hibát. 1922. május 15-én a soproni kaszinó dísztermében Bethlen kifejtette: a békeszerződésben alig sikerült mást megmentenünk, mint kulturális felsőbbségünket."[3] 1929. július 1-én a fölsőházban is megvédte Bethlen Klébelsberget.[4]
[1] Huszti 113. oldal[2] Huszti 114.oldal[3] Huszti (115-)116. oldal[4] Huszti 115. oldal

A magyar kultúrfölény biztosítására Klebelsberg gróf

**1) Három egyetemet szervezett meg Magyarországon,
kutatóintézeteket hozott létre hazánkban
és a legfontosabb külföldi kulturális központokban magyar intézményeket hozott létre, hogy a magyar elit lépést tarthass a tudományos fejlődéssel.**

**2) A középiskolákban elsősorban a modern idegen nyelvek tanításának fejlesztésén és terjesztésén dolgozott
és a polgári iskolákat szaporította.**

3) Az írástudatlanság fölszámolására és a népesség művelésére 5000 népiskolát alapított, illetve fejlesztett tovább.

gróf Klebelsberg Kúnó egyetem és kutatás szervezése

„A pécsi és gyulafehérvári székesegyház,a kassai dóm éppúgy határkövei a nyugati civilizációnak,mint a magyar jezsuiták barokk templomai és kollégiumai, az Esterházyak és Grassalkovichok rokokó kastélyai.”[1]„A nemzet, melynek olyan költői voltak,mint Petőfi és Madách…olyan természettudósai mint br Eötvös Lóránt…az a népek nagy családjában nélkülözhetetlen tag. A Mindenható világtervében szükségszerű elem”.[2]A politikai fellendülést mindig megfeszített kulturális munka előzte meg és készítette elő. Szent István behozta a kereszténységet, Mátyás király a renaissance műveltséget.[3]Lebontásra kerülne államunk is,”ha filiszteri takarékosság szempontjaitól vezetve nem hoznánk meg kulturális téren azokat az áldozatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy Közép-Európa többi országaival lépést tudjunk tartani.”[4]„én egy kúltúrpolitikai Nagymajténynak Világosnak fegyverlerakó közoktatási minisztere sohasem leszek.”[5]

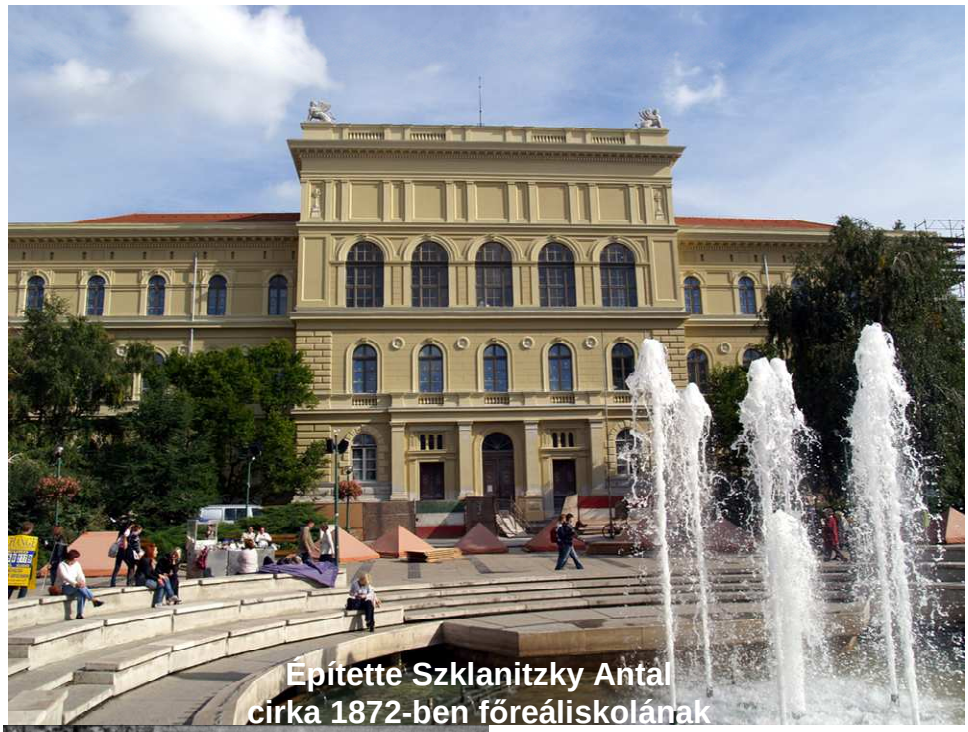
[1] Huszti 109. oldal [2] Huszti 107. oldal [3] Huszti 109 [4] Huszti 110. oldal [5] Huszti 111.oldal.

Még Vass József korában hozták az 1921:XXV. tc., mely intézkedett a kolozsvári és a pozsonyi egyetem elhelyezéséről.[1] Klebelsberg ragaszkodott ahhoz, hogy ezt a törvényt végrehajtsák és ne olvasszák össze az egyetemeket. „Egyetem-mészárlás és kultúrfölény” címmel cikket írt.[2]
A pozsonyi egyetemet éppen államtitkár korában alapították. A Vass-féle törvény Pécset jelölte meg az Erzsébet Egyetem székhelyének. 1922. július 19-én Pécset számbaveszi a szóbajövő épületeket és egy hét múlva összeül a tőle delegált építészeti bizottság.[3] 1923. okt. 14-én megnyitja a pécsi egyetem jogi és bölcsészeti működést. Az orvosi karból csak két évfolyam indulhatott meg Pécset, a többi három 1924-ben kapta meg a klinikákat és az épületeket.[4]
Pécs városa azonban nem nagyon támogatta anyagilag az egyetem fejlesztését ellentétben Szegeddel és Debrecennel.

[1] Huszti172, 174. oldal
[2] Huszti 172. oldal.
[3] Huszti 177. oldal.
[4] Huszti 176. oldal

A pécsi Erzsébet királyné Egyetem épülete építette Pilch Andor 1914-ben főreáliskolának

Építette Szklanitzky Antal cirka 1872-ben főreáliskolának

Klebelsberg a szegedi egyetem alapkőletételén (1926. október 5.)

A Szegedre telepítette kolozsvári Ferenc József egyetem számára Somogyi Szilveszter polgármester hathatós támogatásával egymás után épültek a klinikák és a kiváló természettudományi intézetek és kialakították a szegedi „Márkus teret”.[1]

[1] Huszti 180. oldal

Alapkőletétel Szegeden 1926. okt. 5

Klebelsberg Kuno leteszi a szegedi egyetem alapkövét (1926. október 5.)

Gr. Klebelsberg Kuno leteszi a szegedi egyetem alapkövét 1926. október 5-én
A Szegedi Egyetemen a rektor és a dékánok viseletüket a kolozsvári Ferenc József egyetemről hozták

Csúry Ferenc (Kulai József faszobrai) 1935-36
Brassai Sámuel
Kolozsváry Sándor
Gr. Klebelsberg Kuno
Tóth Lajos
Hermann Ottó
András József

A klinikákat Korb Floris tervezte
A Dóm-téri tanszékeket Rerrich Béla tervezte

A szegedi klinikákat is Korb Floris tervezte

Szegedi
I. Belgyógyászati Klinika
Korb Floris tervei szerint
1926-29

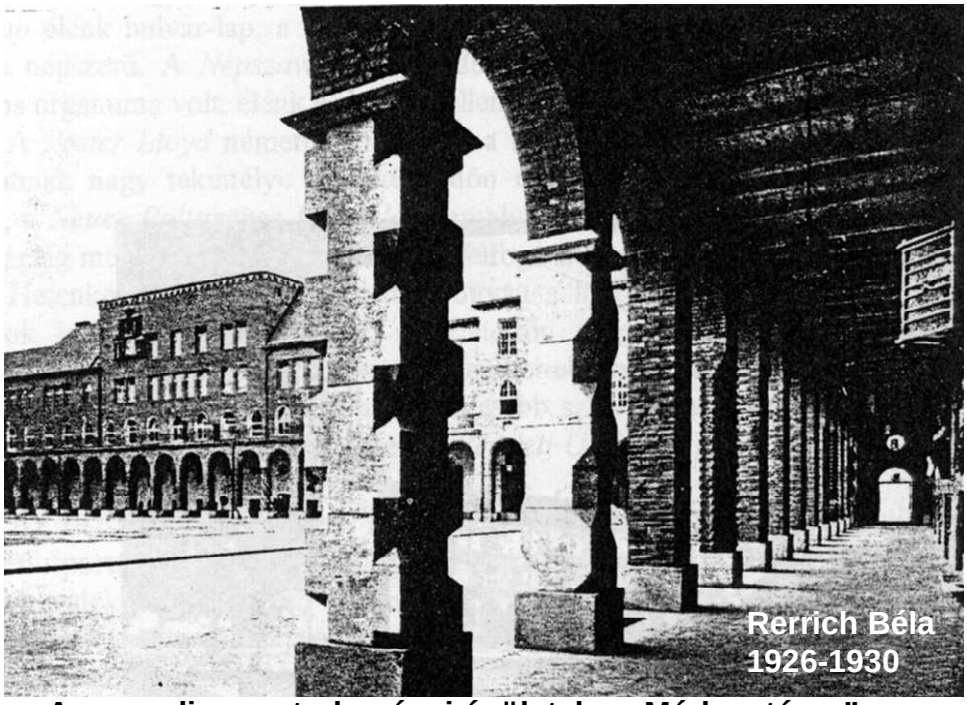

Szeged Sebészeti Klinika
Korb Floris tervei szerint
1926-1929

Szeged Bőrgyógyászati Klinika

A szegedi orvostudományi épületek a „Márkus téren”

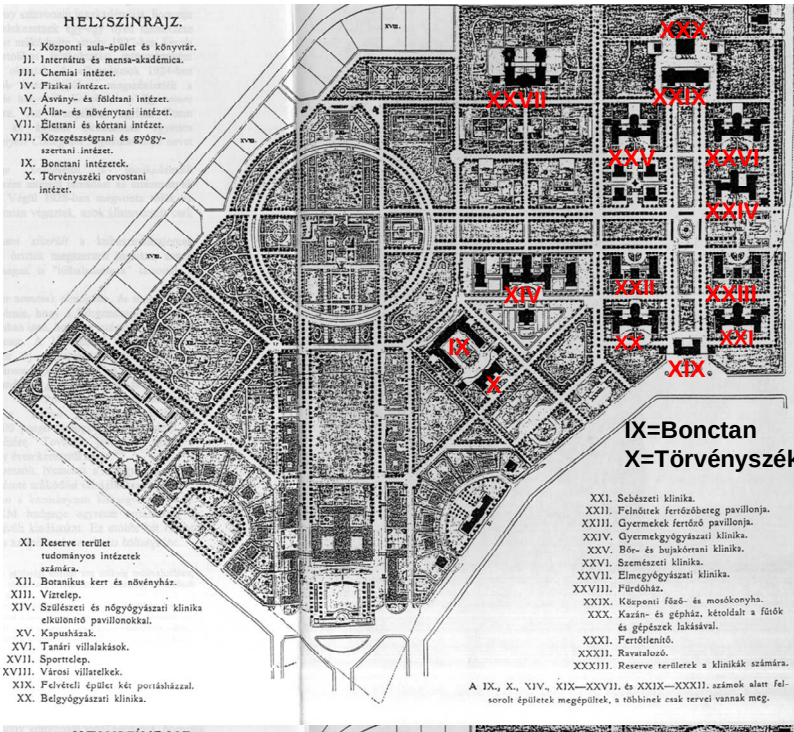
Klebelsberg a szegedi székesegyház előtt (1930. október 24.)

A Dóm-téri épületeket befejezték 1930. október 24-re

A debreceni egyetemet még az 1912:XXXVI tc.alapította meg. 1917-ben az építkezés is megindult, az összeomlás miatt abbamaradt.
Az építkezéseket Klebelsberg indította újra 1922 -ben.[1]
Az első két klinikát 1923. szeptember 23-án avatta,[2]
s az egész klinikai telepet 1926. október 3-án, amikor mestere és atyai barátja gr. Tisza István szobrát is leleplezték, akinek a nevét viselte az egyetem.[3] A klinikai telep befejeztével 1929-ben megkezdték a központi épület és a bölcsész kar építkezését.[4]

Az egész debreceni egyetemet,
beleértve a klinikai épületeket,
még eredetileg Ferenc József korában
Korb Flóris tervezte
és azután a zárókö szerint ő is kivitelezte.

[1] Huszti 184. oldal.
[2] loco citato.
[3] Huszti 185. oldal
[4] loco citato.

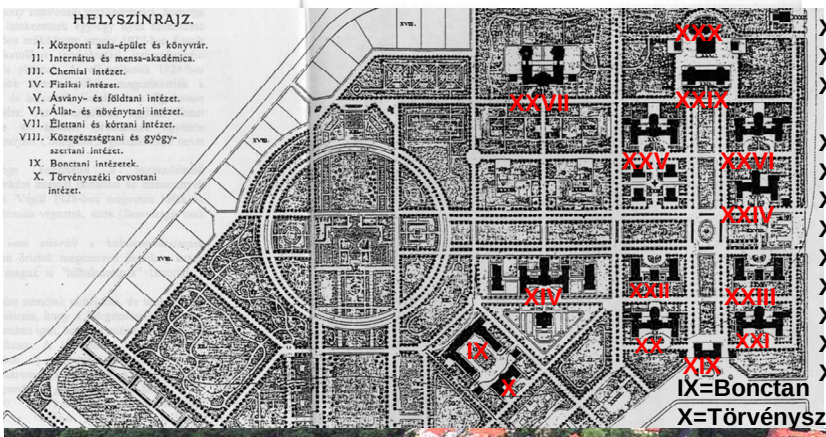

XXVII=Elme
XXX=Kazán
XXIX=Konyha

XXV Bőr
XXVI Szem
XXIVGyermek

XIVSzülészet
XXIIFnfertőző
XXIIIGyfertőző
XXBel
XXI Sebészet
XIXFelvétel

IX=Bonctan
X=Törvényszéki

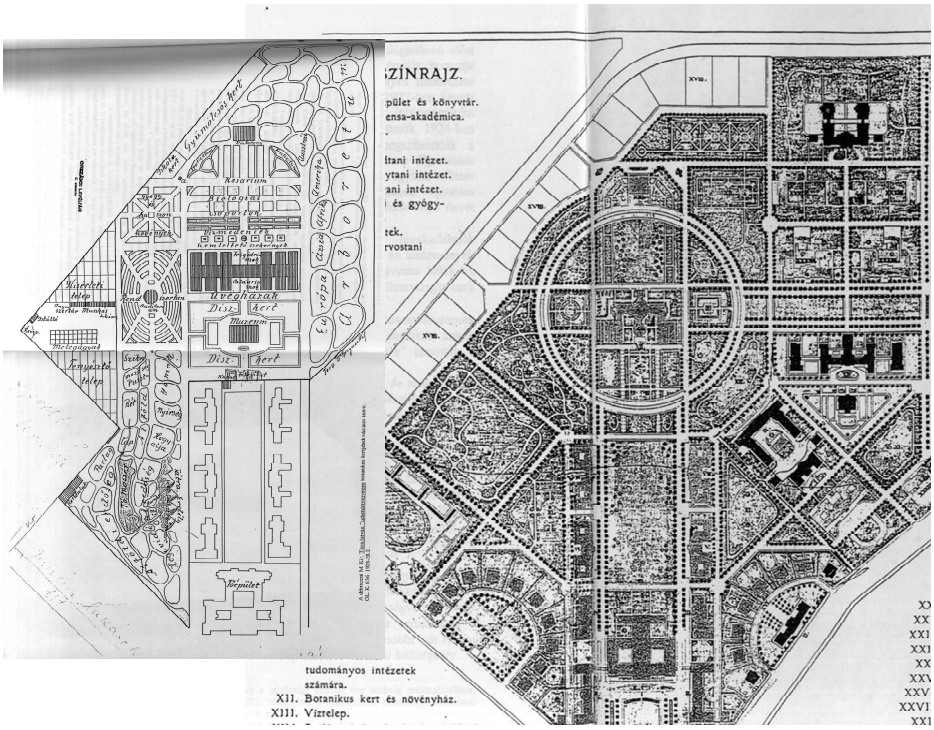

XXX=Kazán
XXIX=Konyha
XXVII=Elme

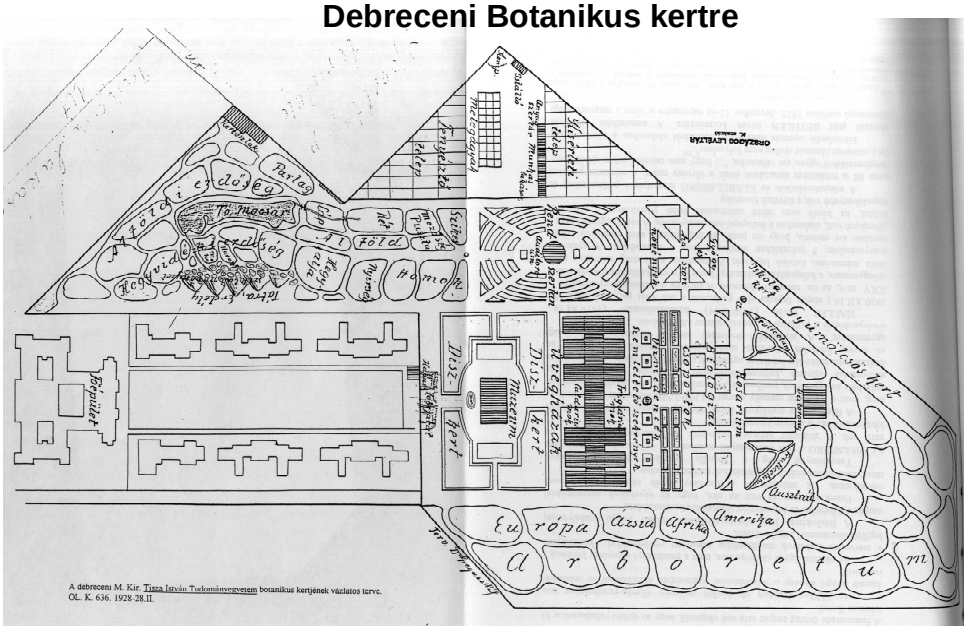
XXV Bőr
XXVI Szem
XXIVGyermek
XIVSzülészet
XXIIFnfertőző
XXIIIGyfertőző
XXBel
XXI Sebészet
XIXFelvétel

IX=Bonctan
X=Törvényszéki

Dr. Greguss Pál terve a Debreceni Botanikus kertre

A debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem botanikus kertjének vázlatos terve.
ÖL. K. 636. 1928-28.II.

Debrecen. főépület Korb Floris 1929-1933

A történeti ország területen a költségvetésben fizetett tudományos állásuak száma 1880-ban 293 volt
1900-ban 531,
1913-ban 839,
a trianoni területen 1926/7-ben 1165,[1]
ami mutatja Klebelsberg szervezését és meglátását .
Szerinte az egyetem legfőbb kritériuma: kutató intézmény-e vagy sem? Ha nem, akkor elnevezhetik egyetemnek, de még-sem az.[2]
Az 1930. évi népszámlálás eredményeit vizsgálva Klebelsberg kifejtette, hogy 8,632 740 lélek közül 16%=1,420 553
Nagybudapesten él.
A megyei és 10 lakosú városok alig szaporodtak, vagy vissza-estek. Ebből a hanyatlásból azonban az egyetemi városok nemcsak kimaradtak, hanem előre is törtek.[3]

[1] Huszti 175. oldal.
[2] Huszti 175. oldal
[3] Huszti 214. oldal.

Klebelsberg rámutatott, hogy a tudományos intézmények fejlesztése olcsóbb, mint a népiskolák fölállítása, mert azokból nagyon sok kell.[1] Nemzet naggyá csak úgy lehet, ha kebelében önálló kutatás folyik.[2]Kis nemzetek jobban alkalmasak a kutatások fejlesztésére: olasz renaissance államok, Weimár, Bajorország.[3]A kutatások sokszorosan megtérülhetnek például a barnaszén fölhasználásában; egy-egy ösztöndíj ezerszeres hasznot hajthat, külkereskedelmi tárgyalásnál ha nincs szakember sokat veszthetünk.[4]

A Gyűjteményegyetemet 1922:XIX t.c. alapozza meg. Felöleli Ol amelyet átcsatol a belügytől a VKM-be és gyönyörűen berende zi, MNM, Szépművészeti, Iparművészeti, Bibliográfiai Központ, Tihanyi limnológiai intézet, svábhegyi csillagvizsgáló, szeizmologiai intézet.

Tudománypolitikában a nagyobb átfogóbb szervezetek korát éljük. Az elszigetelt intézményeket lehetőleg eredeti jellegük épségben tartásával, főleg erőgyűjtés céljából nagyobb egységekké ajánlatos tömöríteni.[5] [1] Huszti 121. oldal; [2] Huszti 123.oldal;[3] Huszti 139. oldal;[4] Huszti 121-122 o;[5] Huszti125. oldal.

A tudománygyüjtemény jogi személyiség, az autonómiát az új szervezet tanácsa gyakorolja, amelyben helyet foglalnak az intézmények első tisztviselői, akik életük javát az illető intézménynél töltötték, annak szükségleteit legközelebbről ismerik s vele valósággal össze vannak forrva.[1]

Kezdetben 97 tudományos tisztviselő tartozott a tanácshoz, aki ket segédszemélyzet és közigazgatási alkalmazottak egészítettek ki.[2]

Tudományos utánpótlás autonómia és decentralizálás keretébe

Így könnyebben jönnek adományok:

Apponyi Sándor könyvtára, Todorescu könyvtár.

Az MTA-nak 1913 végén 4,934 988 koronája volt,

1925-ben 65 000.

Jövedelme 1913-ban 285 309 1924-ben 20 626.[3]

1922-ben az államsegélyt 12 millió koronában,

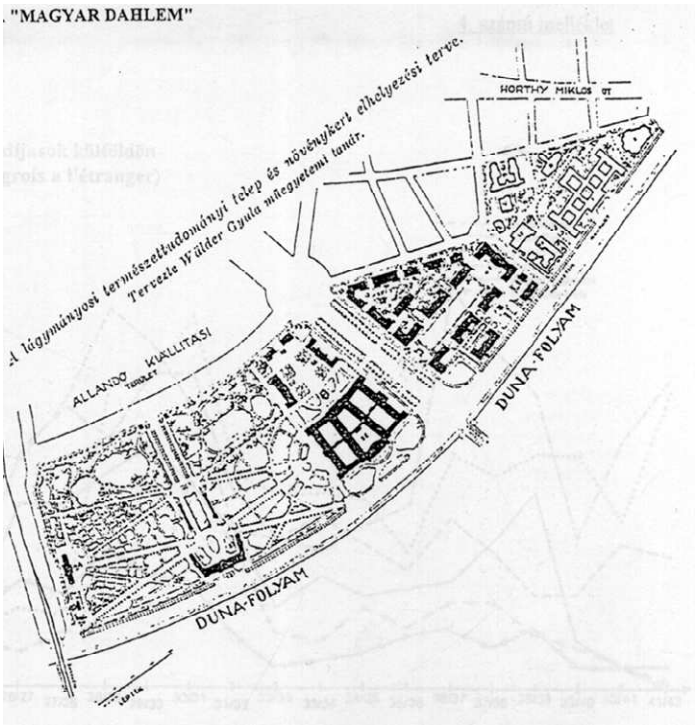
az 1925:XLVI. t.c. 3000 millió koronában állapítja meg.[4]

A Vigyázó grófok adománya esetén az állami dotációt a régi alapítványok helyreállítására kell fordítani.

[1] Huszti 127. oldal [2] Huszti 126. oldal [3] Huszti 130. oldal[4] Huszti 131.oldal

1926. jan. 3-8 között természettudományi kongresszust hívott ö sze és ennek eredményeképen fölállították az Országos Termé- szettudományi Tanácsot 80 taggal és az Országos Természettu- dományi Alapot, 1 millió aranykorona kezdőtőkével.
Ennek elsősorban a kutatás biztosítása volt a feladata.[1]
A Széchenyi István Tudományos Társaság társadalmi szervezet volt, mely a gazdasági érdekeltektől gyűjtött pénzt alkalmazott gyakorlati kutatásokra.[2]
A Svábhegyen csillagvizsgálót állított föl,
Tihanyban pedig limnológiai intézetet.
A lágymányosi lápra magyar Dahlemet tervezett, ami nem 18 km-re lenne a fővárostól mint Berlinben, hanem néhány száz méterre. A területet az állam ingyen adná, de a főváros nem volt hajlandó föltölteni, és így csak 1990 után került oda az egyetem negyed.
Így a természettudományos kutatás teljesen Szegednek és Debrecennek jutott.

[1] Huszti 132-134.oldal
[2] Huszti 134-135. oldal

József műegyetem
I. Központi épület
II. Chemiai intézet
III. Könyvtár
IV. Fizikai és elektrotechnikai intézet
V. Géplaboratórium
VI. Mechanikai technológiai intézet
VII. Technikai mechanikai intézet
VIII. Mezőgazdasági-gépani intézet
IX. Obszervatórium
X. Kazánház
1. Diákjóléti intézmények
2. Organikus chemia
3. Kísérleti fizika
4. Geofizika, szeizmográfia
5. Geofizikai szertár
6. Geofizikai (precíziós) műhely
7. Báró EÖTVÖS Loránd mauzóleuma és földrengési obszervatórium
8. Gyakorlati fizika
9. Kísérleti fizika és elméleti fizika
10. Mathematikai intézetek, dekanátus
11. Általános és anorganikus chemia
12. Organikus chemia
13. Analitikai chemia
14. Kolloid- és biochemia
15. Orvosi chemia
16. Gyógyszerészeti chemia
17. Gazdasági épület (kazán stb.)
18. Ásvány-, föld- és őslénytan
19. Állattan és embertan
20. Általános növénytan
21. Természetrajzi múzeum
22. Növényrendszertani intézet
23 Üvegházak
24. Pálmaház
25. Istálló
26. Gazdasági épület
27. Kapus- és kertészlakás
A 21. és 24. épület közti terület az országos növénykert.

Közli: LADÁNYI Andor: A "magyar Dahlem" (KLEBELSBERG terve természettudományi telep létesítésére) = Történelmi Szemle, XXXVII. 1995.

Sváb Gyula: Svábhegyi csillagvizsgáló 1927

1928 áprilisában beemelik a 12 tonnás tükrös távcsövet
Kezdeményezésére megalakult a Tudományos Társulatok Sajtó vállalata, aminek Vass József akkori kulturális miniszter nyolc vagon ingyen papírt biztosított[1] és később fuzionált az Egyetemi Nyomdával, amely a tudományos életünkben kivételesen nagy szerepet játszott.

Corvin-rendet alapíttatott azok számára, „kik a mai páratlanul nehéz időkben a magyar művelődés szintjének fenntartásáért és emeléséért folyó szellemi munkából kimagasló tehetséggel és rendkívüli odaadással veszik ki részüket”.
12 Corvin lánc,
60 Corvin koszorú, valamint
12 Corvin díszjelvény külföldiek számára.
A kormányzó 1930. okt. 11-én írta alá az alapító oklevelet.
Formális megalakulás 1931. febr. 23-án volt.[2]

[1] Huszti 167. oldal
[2] Huszti 169. oldal

Külföldi Intézetek

Az elkobzott Károlyi vagyonból ösztöndíjakat tervezett.[1] Egy államnak, kicsi, vagy nagy, 3-4000 emberen nyugszik a kultúrája Tőlük függ tudomány, irodalom, művészet kereskedelem, föld-művelés, ipar. Az ösztöndíjakat Nemzeti Közművelődési Tanács javaslata alapján itélik oda, a miniszter új személyeket nem jelöl Het, csak vétójoga van.[3]
„Egy kis nép nemzeti és szellemi önállóságára mi sem veszedel mesebb, mintha egyetlen külföldi kultúra egyoldalú uralma alá kerül”.[4]
A külföldi magyar intézetek kettős funkciót láttak el:
Kutató otthonok voltak és hallgatók kollégiumi szállása.[5]
Az első Klebelsberg által alapított intézet a konstantinápolyi volt, amit még 1917. januárjában alapított, 1918. szeptember haváig működött. Könyvtárát utóbb a Német Archeológiai Intézetbe szállították át.

[1] Huszti 146. oldal.[2] Huszti 149.oldal [3] Huszti 159. oldal.
[4] Huszti 152.oldal[5] Huszti 154.o

A berlini intézet Gragger Róbert 1916. évi rk. tanárrá kinevezésére nyúlik vissza. 1924-ben a Marien-strasse 5-ben csak 12 ösztöndíjast lehetett elhelyezni, a Dorotheen-strasse 2 számú egyemeletes épületet három emeletessé növelték: az lett a Collegium Hungaricum hajléka Berlinben. Ez az épület az Unter den Linden közelében 1945-ben elpusztult. Magyarország 1997-ben visszavásárolta a telket és Hartvig Lajos tervei szerint 2003-2007-ben az itt fölépült kockaházban nyílt meg újból a Collegium Hungaricum

A bécsi intézet arra nyúlik vissza, hogy Klebelsberg 1919-ben a gárdapalotában néhány szobát szerzett levéltári kutatások ra. Tekintettel arra, hogy a bécsi magyar testőrség föloszlott, 1925-től kezdve itt fejlesztette ki a bécsi Collegium Hungaricumot, amit a genius loci is inspirált a testőrírók hagyománya miatt. Ezenkívül a díszterme pompás volt rendezvények szervezésére.

Fischer von Erlach 1710-12

Johann Bernhard Fischer von Erlach 1710-12 építette
Johann Donat prinz Trauson-nak de 1760-ban
Mária Terézia 40000 aranyért megvette
és a Magyar Nemesi Testőrségnek adta
1963-ban a Népköztársaság elkótyavegyélte
Museumstrasse 7

Palais Trautson 1737

Francesco Borromini (1638-46): Palazzo Falconieri a Tiberis partján

Rómában Fraknói Vilmos 1888-ban épült villáját 1913-ban fölajánlotta a magyar államnak, amely azonban a művészházat nem vette át. A világháborúban, mint ellenséges vagyont lefoglalták és csak 1924-25-ben indulhatott ott kutatás.

1927-ben Klebelsberg Mussolini és Fedele közoktatási miniszter támogatásával megszerezte a Palazzo Falconierit, amit Borromini kibővítet Ide került a Fraknói féle történeti intézet, a Collegium Hungaricum, a pápai magyar intézet és a művészeti osztály, ahol Aba-Novák stílusa átalakva kiforrott és ahol kialakult az úgynevezett római Iskola.

Via Giulia

Tiberis-parti homlokzat

Franciaország által adott 6-10 ösztöndíj mellé Klebelsberg 12, később 20 kutatóösztöndíjat szervezett, de intézetet Párizsban nem tudott fölállítani, hanem 1927-ben tanulmányi Központot, ez volt a Bureau Franco-Hongrois de Renseigments Angliába évente 14 ösztöndíjast küldtek: Londonba, Oxfordba, Cambridgebe és Aberdeenbe.
Az Egyesült Államokba Jeremiás Smith alapítványának kamataiból évente három mérnök mehetett tanulni.[1]
Svájcba 1925/26-tól fogva négy ösztöndíjas tanulhatott.
Görögországgal megegyezett, hogy Haris Pál alapítványát magyar és görög tudósok fölhasználhassák.
Ösztöndíjasait az egész művelt világon akarta szétszórni, hogy elkerülje az egyoldalúságot.[2]
Lengyelországban a varsói egyetemen magyar intézet fejlődött ki.

[1] Huszti 157.oldal
[2] Huszti 151. oldal

Maga Bethlen István állapította meg, hogy mint kultuszminiszter „aktív külpolitikát is folytatott a szó szoros értelmében”.[1] Jól informált külföldi lapok is külügyminiszterként parentálták el.[2]
Egymást érték a kongresszusok, miniszteri és egyéb látoGatások.[3] Klebelsberg remekül meg tudta ütni azt a hangot, amire szükség volt a konferenciák ünnepélyes megnyitásakor.[4]
1925-ben a Berlini egyetem aulájában tartott előadást a magyar kultúrpolitikáról.
1927-ben a római egyetemen „Szellemi összeköttetés Magyarország és Olaszország között” címmel tartott előadást.
1929-ben résztvett a német régészeti társaság jubiláris ülésén.
1930-ban a bécsi tudományos akadémián tartott előadást a magas kultúra szervezeti problémáiról.
[1] Huszti 160. oldal 354. oldal
[2] Huszti 160.o
[3] Huszti 161. oldal
[4] Huszti 161. oldal.

Külön figyelmet érdemeknek a finn-ugor népekkel kötött megállapodások. Ezzel Bernard Le Calloch szerint az antant szorításából is segítette Magyarországot kitörni. Ösztöndíj egyezményeket kötött Finnországgal és Észtországgal, ahol a tartui egyetem egyes tanszékein magyarok tanítottak. Az egyes országokban Comité National des Recherches Finno-Ougriennes valamint nemzetközi Commission Internationale des Recherches Finno-Ougriennes jött létre.
1928-ban megrendezte Budapesten a III. finn-ugor kongresszust, amelyen kb. 800 finn és észt vett részt.
Az észtek bevezették 1929-én az első rokonsági napot, amit azután minden október 18-án ünnepeltek.[1]
1930-ban északi körútra indult. Április 27-én érkezett Stockholmba. Május 2-án Turkuban a tudományos intézet alakuló ünnepé fölszólalt. Másnap Helsinkiben kifejti, hogy nálunk a honvédelmet a közoktatás látja el. A finnek lelkesedéssel fogadták.
Észtországban Tartuban meglátogatta a magyar intézetet, E. Söot Klebelsberg tiszteletére veset írt. Meglátoggata Rigát, majd Vilnát és május 11-én ért Varsóba.[1] Huszti 158.,163-164. oldal.

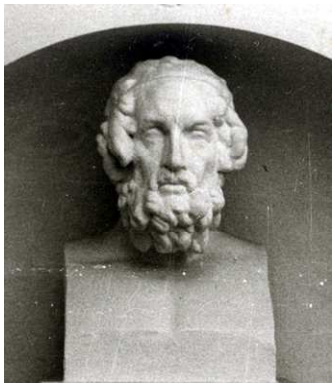
Középiskolák

Az 1924:XI tc. három középiskolatípust különböztet meg: a görögöt és latint tanító humanisztikus gimnáziumot, a latint és a modern nyelveket tanító reálgimáziumot és a matemetikára és természettudományokra építő reáliskolát.[1] Az 1924. XI. tc. a görögöt a humanisztikus gimnázium III. osztályában kezdte,[2] a latint pedig a reálgimnázium I. osztályában.[3]
Klebelsberg azonban hamarosan a „törvény további végrehajtása" címén a görögöt a III.-ból áttette az V.-be,[4] sőt közvetlenül lemondása előtt ott is fakultatívvá tette. A reálgimáziukban pedi a latint az I-ből a III.-ba tolta föl.[5]
Az Országos Közoktatási Tanács végrehajtás helyett testületile lemondott,[6] sőt egyik leghívebb munkatársa és barátja, Kornis Gyula államtitár is ugyanezt tette.[7]
Hangsúlyozni kell azonban, hogy Klebelsberg egyáltalán nem törölte el sem a latin, sem pedig a görög tanítását, csak később évfolyamokra tolta, viszont a modern nyelvek tanítását szorgalmazta.

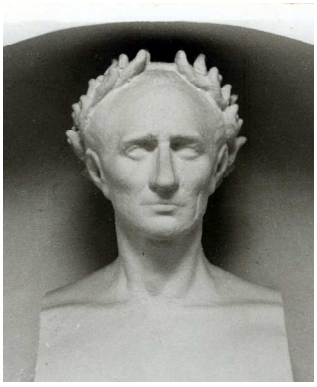
[1] Huszti 218.o. [2] Huszti 222.oldal [3] Huszti 224.oldal [4] Huszti 222. oldal
[5] Huszti 224. oldal [6] Huszti 223. oldal [7] Huszti 224. oldal

A középiskolákat illetően Klebelsberg kijelentette: „Mindig fejcsóválva néztem azt a törekvést, mely a humanisztikus gimnáziumot lassankint le akarja bontani. Én meg vagyok győződve róla, hogy az új rendben kifejlődő tapasztalatok során rájön majd a magyar közönség is, mint ahogyan rájöttek a tanszabadság hasonló rendszerének hasonló alkalmazása után a francia szülők, hogy igazán finom fejeket elsősorban a görög és latin műveltség alapján lehet kifejleszteni."[1] „Minthogy a latin különösen nálunk úgyszólván tegnapig az irodalmi s az állami élet nyelve volt, ennek ismerete nemcsak az európai, de a magyar nemzeti történeti tudatnak is elemi feltétele, mondhatnók: a latin nálunk nemzeti tantárgy."[2] „ Az én egyéni meggyőződésem, az hogy minden más művelődési anyagon felül a humanisztikus stúdium és a görög és latin kultúra az, amely leginkább alkalmas az ifjú elméjének a főiskolai tanulmányokra való megérlelésére és általánosan művelt emberré való képzésére."[3] „Nem ismeri el, igazán művelt embernek, aki Tacitust és Horátiust nem olvasta."[4]

[1] Huszti 218.o [2] Huszti 219. oldal[3] Huszti 221.[4] Huszti 221.o

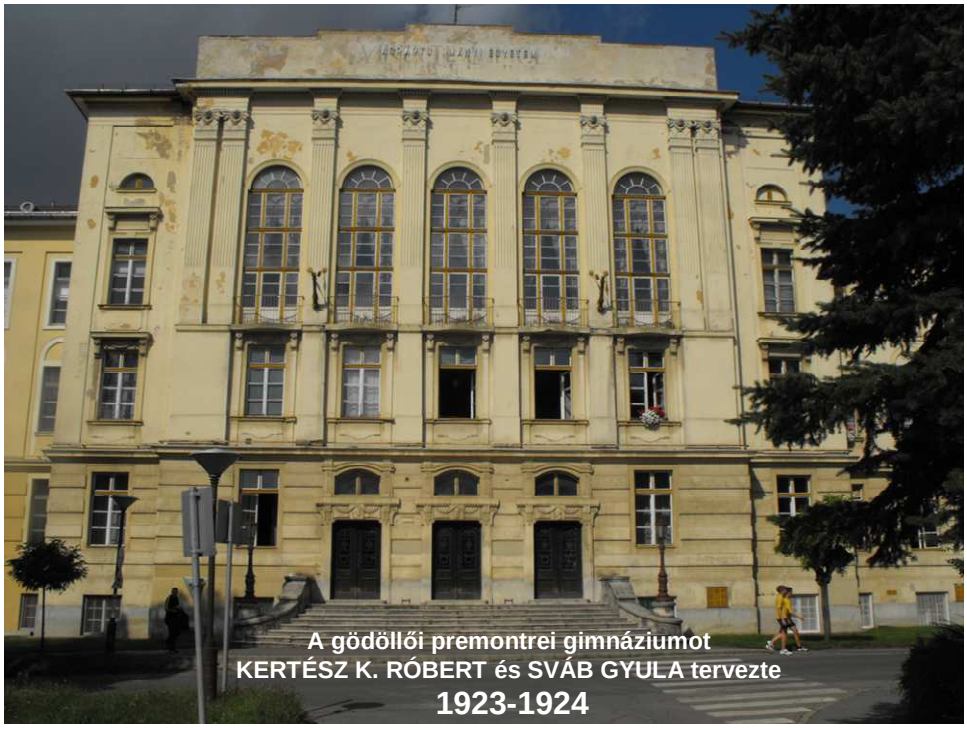
Simay Imre: Homérosz

Simay Imre: Vergilius

a gr. Klebelsberg Kunó által 1923-24 évben épített gödöllői franciára szakosodó premontrei gimnázium bejáratánál

**Klebelsberg a gimnáziumok számát lényegesen nem emelte,
de a francia nyelv oktatására
a gödöllői premontrei gimnázium építését,
Sárospatakon az angol nyelv tanítására
angol internátus építését biztosította.**

A gödöllői premontrei gimnáziumot
KERTÉSZ K. RÓBERT és SVÁB GYULA tervezte
1923-1924

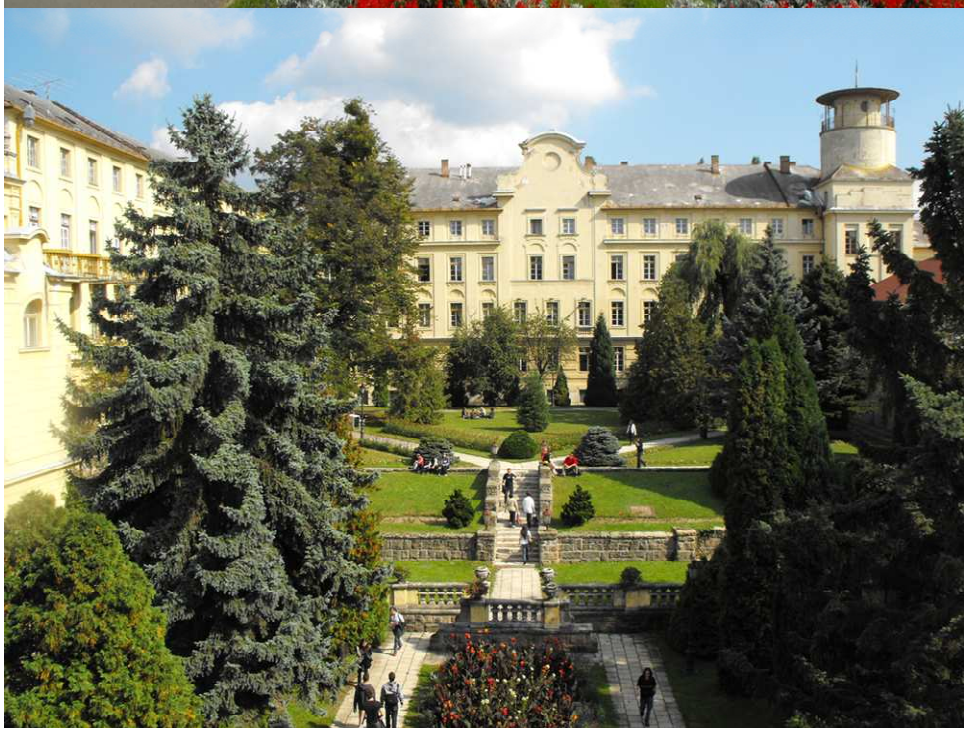
Francia konviktus Gödöllőn
1924-1926

Itt tanult nagybócsai Franciaország

Sárközy Pál, s a fia elnöke lett

1927-28

Kertész K. Róbert

Ohman Béla: Takács Menyhért O Praem

Sárospataki angol internátus, tervezte Schulek János, kivitelezte Árva Pál 1931.
Ma: Kossuth Lajos Internátus, Sárospatak, Tompa u. 1. Férőhelyek száma: 180 fiú

A budai ciszter-citák Szent Imre Gimnáziumának ápítéséhez a ciszterci rend előszállási uradalma 1,65 milliót, Gr. Klebelsberg 1 milliót adott. Épült 1927.okt. 9-1929. IX.15-ig. Tervezte Wälder Gyula. Templom 1937-8

Nemes Zoltán,Balogh Endre: A ciszterci rend…1994 29.o.

Itt tanult
borsodi Latinovits Zoltán
1941-1949

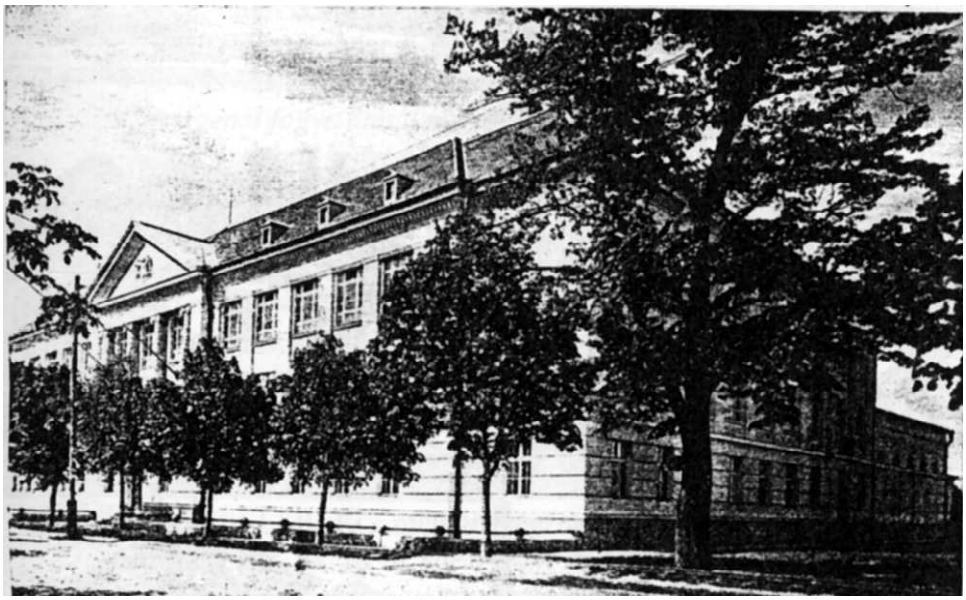

Az 1926: XXIV t.c. szintén három típust hoz létre a leányközépis kolák között: a leánygimnáziumot, a latinmentes leányliceumot és a leánykollégiumot, ami nem képesített fölsőoktatásra és el is sorvadt.
Egyébként 1934 után a leányliceumokkal éppenúgy fölhagytak, mint a reálgimnáziumokkal és reáliskolákkal, mert 1934: XI. t.-c. egységesen gimnáziumokká szervezte át a középiskolákat.

Az 1924:XXVII. tc.szabályozta a bölcsészeti karok és tanárképzők együttműködését és megkövetelte, hogy a vizsgázó igazolja előzetes tanárképzői tanúlmányait; a gyakorló évet szigorúbbar vette és különösen a nyelvtanárok képzésére fordított gondot.[1

A Csengery Antal által tervezett polgári iskolák népszerűek voltak már az I. világháború előtt, amikor a történelmi ország területen 550 müködött. Ebből a trianoni területen 253 maradt. 1922-re számuk már 328-ra emelkedett és 1926-ban 412-őt írtak össze.[2]
[1] Huszti 228. oldal [2] Huszti 229.oldal

Azonban a Csengery által bevezetett hat osztályból az utolsó kettő elsorvadt: 1921/22-ben a IV.-be 14 834 tanuló járt, az V.-be 165, a VI.-ba 90.[1]
Az 1927:XII. tc. a polgári iskolákat négy osztályosokká tette.[2] Klebelsberg kifejtette, hogy a törvényhatósági városokban és megyeszékhelyeken középiskoláknak, a járási székhelyeken polgári iskoláknak kellene működnie,[3] az 1927:XII.tc. azonban azt írta elő, hogy a legalább 5000 lélekszámú helységeket polgári iskolákkal kell ellátni.[4] Ez annyit jelentett, hogy még 93 helységben kellett volna polgári iskolát fölállítani,[5] de egyenlőre 80 helységet választottak ki a szervezésre.[6]
A polgári iskolákat a dolgozó tömegek értelmi színvonalának az emelésére szánta, hogy megállják helyüket a gazdasági versenyben[7] és az egyáltalán nem növeli az értelmiségi proletáriátust.[8] A polgári iskolai tanárok azonban emelni fogják a falusi intelligentiát.[9]
[1] Huszti 229.o [2] Huszti 229-230. oldal [3] Huszti 230. oldal
[4] Huszti 230. oldal [5] Huszti 230. oldal [6] Huszti 231. oldal.
[7] Huszti 229.oldal [8] Huszti231. oldal[9] Huszti 231. oldal.

Gyulai polgári iskola

1928-ig két állam által fönntartott polgáriskolai tanárképző működött: a Pedagógium és az Erzsébet Nőiskola. Ezek 1918-ban főiskolai rangot kaptak.[1] Klebelsberg a polgári iskolai tanárképzést Szegedre helyezte. Ezzel Szegedet gyarapította, s tekintettel arra, hogy a polgári iskolai tanároknak általában vidéken kellett működniük, budapesti tanulásuk ezentúl nem idegenítette el a vidéki környezettől.[2]A két eddigi főiskola helyett ezentúl csak egyet kellett eltartani.[3] Új rendelkezés volt viszont, hogy a hallgatóknak az egyik szakköréből, illetve szaktárgyából hetente 4-10 órát kellett a szegedi m. kir. Ferenc József tudományegyetemen hallgatni.[4]

A régi felekezeti polgári iskolai tanárképzőkből egyedül a pesti angolkisasszonyoké maradt meg, s annak hallgatói a budapesti bölcsészeti karra kellett járni.[5] A többi katolikus ilyen tanárképző is megszünt, és így a sok Szegedre került apáca hallgató miatt egyes német területek mintájára párhuzamos„világnézeti” =katolikus professzorokat nevezett ki, amit a protestáns megfelelőjük nem vett jónéven.[6]

[1] Huszti 232. oldal [2] Huszti 233. oldal[3] Huszti 233. oldal [4] Huszti 234. oldal

Az Alkotás-úton a Pedagogikum fölszabaduló épületében
Így megszervezhette a Testnevelési Főiskolát.

A középfokúnak tekinthető ipari szakiskola és felső ipariskola valamint a nő-ipariskola akkor nem tartoztak a kultúrtárcához.[1
Klebelsberg csak felső mezőgazdasági iskola típust teremtett, mely nem gazdasági főiskolára készített, hanem a kisbirtokos osztály műveltségét, termelékenységét és jövedelmét igyekezett emelni.[2]
1926-ban öt ilyen működött.[3]

[1] Huszti 235. oldal
[2] Huszti 235. oldal.
[3] Huszti 236. oldal

Népiskolák

Eötvös József 1868-ban előírta az általános tankötelezettséget, de az sok helyütt csak papíron maradt. Az 1920-as népszámlálás a trianoni területen 7980143 személyt talált,[1] ebből a hat éven felüliek közül 1090 719 volt analfabéta, [2] vagyis korosztályuknak 15,2 %-a.[3]

A kiegyezés után a magyar vidékek Kossuth pártiak maradtak és a kormányok a nemzetiségi vidékekre támaszkodtak és azokat akarták megnyerni és dédelgetni. „Trencsén megyében még az irtványokon is palotaszerű elemi iskolákat építettek, az Alföld s a Dunántúl színmagyar vidékeit pedig elhanyagolták,”[4]Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyében a 6-11 éves gyermekek 31 %-ának nem jutott hely az iskolákban, Hevesben 32,9%-nak, Kecskeméten 46,7%-nak. Az iskolákban 60 gyemek jutott 1 tanítóra, voltak iskolák, ahol 100-150-200 gyermek szorongott egyetlen tanteremben.[5]

Klebelsberget a Julián Egyletben kifejtett munkája miatt hívták meg közoktatási államtitkárnak 1913-ban, és már akkor kultur-statisztikai osztályt szervezett a viszonyok megismerésére,[6] és már akkor tervezeteken dolgozott ki a helyzet orvoslására.[

Klebelsberg berlini tanárától Adolph Wagnertől tanulta, hogy a termelékenység szoros kapcsolatban áll a munkás értelmi színvonalával és a vezetők képzettségével.[1] Forradalom ellen csak egy igazi szérum van a kultúra.[2]A politikai demokrácia értelmetlen ott, ahol a kulturális demokrácia ezt megfelelő módon nem készítette elő.[3]

Klebelsberget azzal vádolták, hogy a népoktatás rovására a magas kultúrát pártolja.[4] Ténylegesen a kultusztárca

	népoktatásra	vallásra	egyetemre
1922/23-ban	8300 000	624 000	7500 000
1926/27-ben	41200 000	4600 000	17700 000

pengőt költött.[5]

496 % 737% 238%

[1] Huszti 242. oldal
[2] Huszti 246.oldal
[3] Huszti 246 oldal
[4] Huszti 247. oldal
[5] Huszti 247.oldal

Az 1926:VII. tc. javaslata szerint
népiskola állítása és építése mindenütt elrendelhető,
ahol egy természeti, vagy jogi személynek, vagy többeknek
birtokában levő,
legalább másfél, legföljebb négy kilométer sugarú területen
(körzetben) szétszórtan, vagy tömörülve
az utolsó három év átlagát számítva legalább 20 család,
vagy mindennapi tanköteles lakik
és valamennyi tanköteles befogadására más iskola nincsen.[1]

Az új népiskolai tanterv vallásos, erkölcsös, értelmes és öntudatosan hazafias polgárokat kívánt nevelni. Állampolgári nevelés mellett kézi munkára, testnevelésre, egészségügyi ismeretekre tanított. Gazdasági felemelkedéshez szükséges céltudatos emberformálást célzott meg

[1] Huszti 258.oldal.

A törvény országos Népiskolai Építési Alapot hozott létre és annak rugalmas berendezése lehetővé tette, hogy a helyi viszonyoknak megfelelően, eseteg hosszabb vagy rövidebb lejáratú kölcsön igénybevételével, a politikai község és az állam támogatásával történeti egyházak továbbra is megtartsák fontos szerepüket a népoktatás területén. „Nem a felekezeti iskolák államosításán kellett volna a fejet törni, hanem, ha olyan nagyon duzzadt az állami kormányzatban a tetterő, akkor el kellett volna menni az iskolákban a falvakba és követni kellett volna iskolákkal a tanyákra kirajzó népet, vagyis a meglevő iskolák elhalászása helyett új állami iskolák létesítésével kellett volna foglalkozni.”[1]
Elsüsorban a tanyai körzetek iskolákkal való ellátását kezdik el;
másodsorban jönnek az iskolátlan falvak;
harmadszor viszont a váltakozó oktatást
és a túlzsúfolt osztályokat kívánta megszüntetni.
A legsürgősebb szükséglet 3400-3500 új tanterem és
kb. 1500 tanítói lakás. Ezzel jut el a bűvös 5000 számhoz.[2]
[1] Huszti 253. oldal.[2] Huszti 258-259. oldal.

Klebelsberg az összes költségeket pengőben 66-70 millióra becsülte.
Az 5000 objektum fölépítése ténylegesen 64350 000 pengőbe került, amiből az állami költségvetés 48200 000 pengőt fizetett ki, vagyis az összeg az 74,9 %-át.[1]
A polgári és egyházi községek tehát a tervezett 50 %-os hozzájárulást nem tudták teljesíteni, a munka mégis akadálytalanul folyt.[2]
Nagymagyarország 1867 és 1918 között állami népiskolák építésére összesen 46278 150 P. fordított.
1927/28-ban 17000 tanítót foglalkoztattak, a következő évben 18000-et, arra két évre 19000-et.[3] Közben a kultuszminisztérium létszámát, amely 889 volt hivatalbalépésekor 1922-ben, 422-re csökkentette 1929/30-ra.

	Fogalmazó	számvevőségi	kezelési	altiszt	Σ
1922	104	393	249	136	889
1929/30	61	181	101	73	422

[1] Huszti 259.oldal. [2] Huszti 258. oldal. [3] Huszti 260. oldal.

Klebelsberg távolabbi terveiben még további 4619 objectumot tervezett 3293 tantermet és 1326 tanítói lakást.[1]

499 új kisdedóvóra lett volna szükség. Ezeket szociális szempontból Budapest környékére, az ipari lakótelepekre telepítette első sorban.
Az óvónőképzést négy évre emelte, s a régi típusú óvónőt „nörsz”-szé is szerette volna képezni.

A nyolcosztályos népiskolákra való átmenetet 12 évre tervezte, hogy 1940-re mindenütt bevezetik.
Ezt Európa műveltebb államaiban sőt szomszédainknál már bevezették, s a verseny miatt nem maradhatunk el.
Ez szükséges a gazdasági termelés fejlődése, a választójogi törvény kiterjesztése miatt, de azért is, hogy a szépirodalmat olvassák.
[1] Huszti 259. oldal

A Szeged-Rókusi 5000. iskola fölavatásán kifejtette, hogy az iskola programmból a legtöbb az Alföldnek jutott, ami történelmi elégtétel: török tatár pusztításai után a legtöbbet kellett szenvednie. A török pusztasággá, „nagy ürességgé tette”.Széchényi is meglátta az Alföld és a magyarság élet-halál kapcsolatát. Az Alföld népe ragaszkodott Kossuth Lajoshoz és ezért a kiegyezés után elhanyagolták. A trianoni területen az Alföld súlya csak növekedett.
Klebelsberg, aki a Julián Egyesület feladatának nagyságától nem hátrált meg, a nagy feladat csak kihívta tetterejét. „Mindenegyes alföldi városunknak, művelődési világítótoronynak kell lennie, amely bizonyos sugárkörben, a maga vidékén, az Alföldnek a nemzeti géniusz által reábízott részére a kultúra világosságát sugározza ki.”[1]
[1] Huszti 270.

A magyar Kulturális Egyesületek Szövetségének (KESZ) feladata volt az iskolák mellé képtárakat, múzeumokat, zeneéletet varázsolni, kultúrházakat állítani. Az Alföld Bizottság vándorgyűlésén 1932. május 29-én kifejti: Kevés a templom, kevés a falu, még a fa is kevés; az Alföld nagy ürességén segíteni kell.[
Az Alföld Kutató Bizottságban a két tiszai egyetemhez a műegyetem csatlakozott, hogy az Alföld fejlesztésével foglalkozzanak. Ahogyan a németek kiépítették a Duna-Majna csatornát, az Egyesült Államok és Kanada pedig csatornázta a Szent Lőri folyót, hogy a tengeri hajók a Manitóba-i búzához jussanak, így kellene a Duna-Tisza csatornát kiépíteni, hogy a magyar búzát versenyképessé tegye.[2]

[1] Huszti 271
[2] Huszti 273. oldal.

Konkluzió

A trianoni béke és a bolsevizmus negyven éves sáskajárása után Magyarország egyetlen tartalékának az agyunk maradt. Azok, akik 1944-45-ben,vagy 1956-ban mentek nyugatra általában könnyen bejutottak a nyugati egyetemekre és megállták, játszva megállták a versenyt, mert a Klebelsberg nyomán kialakult, és 1944-ig érvényes tanrend olyan előnyt biztosított nekik, amivel könnyen jelentős fölénnyel rendelkeztek bármely nyugati ország ban.
1945, sőt 1948 előtt elbukott az érettségin, aki egyetlen helyesírási hibát ejtett, nem konyított a differenciálszámításhoz, vagy nem tudott latinul.1994-ben, amikor a Pázmány Egyetem Magyarországra visszabolondított, azt találtam, hogy a jelenleg az egyetemekre fölvett diákok között fehér holló az, akinek van fogalma az integrálásról, általában halvány gőzük sincs a latinhoz, és az ikes igéket jóformán senki sem ismeri (ami azt is mutatja, hogy a szentírást se ismerik, mert abban az ikes igék mindig helyesen állnak). A magyar nyelv oktatásának,(s a magyar művelődésnek teljes csődjét mutatja,hogy a pedagógusok szerint a tanulók ne értik, s ezért nem tudják elolvasni Móricz„Rózsa Sándor”c.művé

Szerdahelyi tanár úr mutatott rá a rádióban, hogy német statisz-tikai vizsgálatokból kitűnik, hogy azoknak jók a matematikai jegyei, akiknek a latin jegyei is jók.

Vissza kell állítani a Klebelsberg nyomán kialakult és 1944-ig érvényes tanrendet! Az elmult rendszer nemcsak a népesség agyát mosta át, hanem el is butította az országot.

Az angol és amerikai oktatás messze a klebelsbergi színvonal a latt maradt, amit az 1945 után a nyugati egyetemekre jutott magyarok teljesítménye bizonyít, valamint a magyar Nobel-díjasok igen magas aránya. Az 1945 után érettségizettek közül senki sem kapott természettudományi Nobel-díjat, ami önmagában mutatja az elbolsevizált magyar oktatás teljes csődjét. Egyébként megfigyelhetjük, hogy a 11 magyar Nobel-díjas mind latint tanult a gimnáziumban kivéve az egyetlen Gábor Dénest, aki a Markó utcai főreáliskolát végezte 1918-ban. Tehát a természettudományi Nobel-díjasainkat, sőt a közgazdasági Nobel-díjasunkat se a reáliskolák készítették föl az eredményes kutatásra, hanem az a gimnázium tipus, ahol latinul kellett tanulniuk.

Gyakorlatilag minden eredményes természettudósunk latint tanult:

A mintagimnáziumban tanult
- **Kármán Tódor**
- **Teller Ede**
- **Polányi Mihály (Polányi János Manchester Grammar School 1986)**

VI. Ker. Reálgimnáziumban tanult
- **Szilárd Leo**

Fasori Evangélikus Gimnáziumban tanult
- **Wigner Jenő 1963**
- **(Harsányi János 1994 közgazd. Nobel-díj)**
- **margittai Neumann János**
- **Kandó Kálmán**

Budapesti Piarista Gimnáziumban tanult
- **br. vásárosnaményi Eötvös Lóránd 1865**
- **hevesi Hevesy György 1943**
- **Oláh György 1994**

A Budapesti Református Gimnáziumban tanult
- **nagyrápolti Szent-Györgyi Albert 1937**

Werbőczy Gimnáziumban tanult
- **békási Békésy György 1961**

Pozsonyi gimnáziumban tanult
Lénárd Fülöp 1905

Nem tanult latint:
Markó-utcai M kir Főreáliskolában
Gábor Dénes 1971

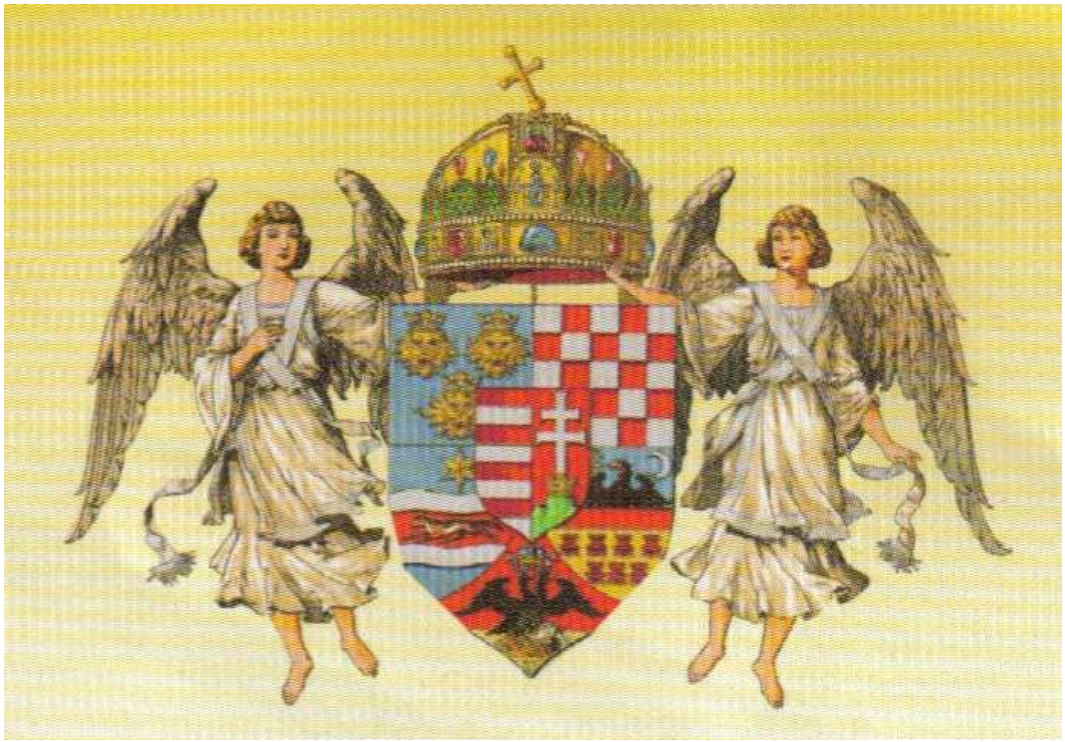
A helyzetet 1994-ben már ecseteltem. Azóta Magyar Bálintnak sikerült a magyar oktatást teljesen szétverni, amivel az oktatás mezején messze túlszárnyalta Lindner Béla eredményeit a magyar hadviselés területén. Az egyáltalán nem elég, hogy a fegyelmet visszaállítsuk az iskolában, az oktatási követelmények nívóját kell helyreállítani, legalább arra a szintre, mint amilyen 1944-ben volt, hogy az ország versenyképessé legyen, és az a szakiskolákra is vonatkozik.
Még inkább arra, hogy a bolognai folyamotot fölszámoljuk.

Az nem igaz, hogy az iskolai fegyelem ellentétben áll a demokráciával. Angliában évszázadok óta demokrácia van, de huszon hét év alatt, amíg Oxfordban tanítottam, a diákok egyetlen egyszer se kezdtek beszélgetni az órám alatt. Magyarországra jőve a diákok azt hitték, hogy az egyetemi előadás perzsa vásár. Magyar Bálint &. Co. azóta még nagyobb csürhét nevel az országb Klebelsberg idejében a legkomiszabb kölykök se firkálták tele a várost és a vasúti kocsikat firkálmányaikkal, ami egyébként annak a következménye, hogy a népesség nagyrésze nem kap mű vészeti oktatást. De Klebelsberg idejében a labdarúgó mérkőzéseken se tört ki pankráció. Igenis meg kell nevelni az országot.

Lehetetlen, hogy amíg az ország milliárdokat pazarolt különböző bankokra, hogy azután elkotyavetyélje külföldieknek, a magyar könyvtárak könyvállományának gyarapodására elköltött összegek ehhez képest elhanyagolhatók. A valaha fényes magyar könyvtárak könyvállománya és ellátása balkáni színvonalra süllyedt, a Széchenyi Könyvtárat fölvitték a Várhegyre, és oda csak autóbusszal lehet közlekedni. De onnan is általában tíz perces gyaloglással lehet megközelíteni, a másik autóbusz is vagy tíz percenként jár. Látható, hogy a parlament tagjai és a polgármesterek nem járnak az ország legfontosabb könytárába. Csak össze kell hasonlítani ezen könyvtárak látogatottságát akár a British Libraryval vagy a Bodleian Libraryval. Történetesen a Széchenyi Könyvtár meg az Egyetemi Könyvtár kong az ürességtől, ellentétben 1945-ig tartó állapottal, mert az ország elbutult és nem olvas, de azért is, mert a könyvtárak nem vásárolják meg az új könyveket. Érdemes összevetni könyvanyaguk gyarapodását 1945 előtt és után. Ráadásul jelenleg a Széchenyi Könyvtár nem gyűjti a határontúli magyar kiadványokat.

Kóka János gazdasági miniszter képtelen volt fölfogni, hogy Japán, Korea és Szingapur gazdasági eredményeit az oktatásra és különösen fölsőoktatásra fordított magas nemzeti jövedelem arányuknak köszönik, s nem utolsó sorban annak, hogy a kínai abécét csak 12 év alatt lehet megtanulni, amiből az újsüttetű magyar milliárdosok semmi nyereséget nem tudnak húzni, de aminek az elsajátítása legalább annyira megcsiszolja az agyat, mint a latin megtanulása, s ami hiányzik a magyar parlament tagjaiból.
Japán és a távol-keleti tigrisek azert tudnak előre jutni a gazdasági versenyben, mert a kínai írással és kiváló oktatásukkal meg csiszolják a diákok agyát, mint nálunk Klebelsberg korában a latinnal, mert a kinai karakterek elsajátítása vetekszik a nyolc éves latin tanulással.
Egyébként én azért beszélek angolul, olaszul és franciául, mert a ciszterek 7 évig tanítottak latinra, és amikor a vörösök fölszámolták őket, s a Lónyay-utcai Református Gimnáziumban még kaptam egy nyolcadik évet latinból.

A Népszabadságban olvashatjuk 2009. november 9-én a 7. olda lon:
„……az átállás a magas hozzáadott érték előállítására a világ-gazdasági munkamegosztásban……egyrészt azzal jár majd, hogy alacsony képzettséget igénylő állások tömege tűnik el, másrészt viszont magas végzettséget képviselő munkahelyek milliói jöhetnek létre, ha az oktatás tartja a lépést.”
(Blahó Miklós: „Az EU nem bankautomata” című cikkben)
A magyar oktatás 40 év bolsevizmus, Kóka János,
Magyar Bálint és Hiller István és a bolognai folyamat után
biztosan nem tarthatja a lépést!

Miklauzics István (Budapest)

Horthy időtálló döntései sorsfordulókon 1921-ben
Az utolsó Habsburg[1]

Habsburg IV. Károly király helyzete 1918 végére tarthatatlanná vált, „ezért Eckarstauban november 11-én kiadott nyilatkozatában osztrák, míg 13-i nyilatkozatában magyar vonatkozásban lemondott *»uralkodói jogainak gyakorlásáról«*”[2], trónigényét azonban továbbra is fenntartotta. Két alkalommal is megkísérelte az önkényes visszatérést a magyar trónra, mindkét alkalommal sikertelenül. Halálát követően fia Habsburg Ottó vette át örökségét, aki végül 1961-ben egy nyilatkozatban lemondott trónigényéről. Nem sokkal halálát követően hívei megindították a boldoggá avatási eljárást, amely 2004-ben ünnepélyes szertartásban zárult a Szent Péter téren.

Ezzel kapcsolatban idézzünk Juba Ferenc,[3] a Magyar Tengerészek Egyesülete, a Vitézi Rend ill. a Horthy Miklós Társaság leveléből:[4] „2004. október 3-án IV. Károlyt, az utolsó osztrák császárt és magyar királyt II. János Pál pápa őszentsége a boldogok sorába emelte. Az ünnepélyes szertartáson a Habsburg család számos tagja mellett a Magyar Katolikus Egyház feje Erdő Péter bíboros prímás is részt vett. A boldoggá avatandó személyek életútjának ismertetésekor a IV. Károly királyra vonatkozó laudációban magyar fordításban a következő mondat hangzott el: ***»...IV. Károly király Horthy admirális árulása következtében nem foglalhatta el trónját...«.*** „Ez a kijelentés Habsburg Ottó kérésére került be a boldoggá avatási szertartás szövegébe.”[5] Vizsgáljuk meg közelebbről, mi köze van e kinyilatkoztatásnak a valósághoz.

IV. Károly első visszatérése

Nézzük az eseményeket az idő sorrendjében. Idézet a kormányzó 1920. év végi soproni beszédéből: *„Mi valamennyien azt óhajtjuk”*, *„hogy a szent koronát régi dicsőségében ragyogva láthassuk. Azonban, mielőtt ezt a célt elérhetnénk, külső és belső megerősödésünk kérdéseit kell megoldanunk. Aki ma időszerűtlenül felveti a királykérdést, megzavarja az ország békéjét, akadályozza az újjáépítést és megfoszt bennünket annak lehetőségétől, hogy a külfölddel jó viszonyba léphessünk...”*[6]

„1921. február 16-án a Nemzetgyűlés a királykérdés megoldását elnapolta. Károly tanácsadói ebből a döntésből azt a következtetést vonták le, hogy minél hamarabb végre kell hajtani a magyar trónra történő visszatérést, mert a halogatás rontja Károly esélyeit.”[7]

Horthyt 1921. húsvét vasárnapján családi körben érte a hír: Károly király őfelsége Budapestre érkezett és a miniszterelnökségen várja a kormányzó urat. *„Azonnal tisztán állt előttem, hogy Ő Felségének ez a lépése igen szerencsétlen következményeket vonhat maga után.”* – írja Horthy a visszaemlékezésében.[8] Őfelsége Svájcból álöltözetben és hamis dokumentumokkal indult, Bécsen és Szombathelyen át érkezett Budapestre, mindenütt

[1] 5. Gordon Brook-Shepherd könyvének a címe
[2] 7. Gulyás p. 20
[3] 1. Juba Ferenc levele
[4] 2. Horthy Miklós Társaság levele
[5] 8. Rihmer levél
[6] 3. Horthy p. 142
[7] Gulyás p. 21
[8] Horthy p. 141

meglepetést okozva, ellentmondás nélküli alattvalói tiszteletet elváróan. Gróf Teleki Pál miniszterelnök is az útjába került, aki magánemberként éppen a Dunántúlon töltötte a húsvétot, és Őfelségéhez megbeszélésre kéretett, el is ment. Ezt így foglalta össze Horthy felé: *„Korai volt."* A történtekért magára vállalta a felelősséget, és – az akkori erkölcsi felfogásnak megfelelően – lemondott. Mondhatjuk jelképesen, ő volt IV. Károly első áldozata.

„Nem kellett hosszan gondolkodnom azon, mit mondjak Ő Felségének. Annyi bizonyos volt, hogy ebből az önmaga előidézte súlyos helyzetből csak egyetlen kivezető út kínálkozott: ha, a lehető legsürgősebben visszatér Svájcba." – emlékszik vissza Horthy.[9] Hiszen felismeri, hogy abban az órában Magyarország sorsa forog kockán.[10]

„Őfelsége két és fél órán át beszélt négyszemközt Horthyval. … A megbeszélés tartalmáról Őfelsége … megemlítette …, hogy Horthy hangsúlyozta: a budapesti helyőrség megbízhatatlan, és a személye elleni merényletek sem zárhatók ki. Röviden, a megbeszélés Horthyval Őfelségében azt a benyomást keltette [– tehát megértette! –], *hogy trónja és a dinasztia ügyének megmentése érdekében azonnal el kell hagynia Budapestet és vissza kell térnie Szombathelyre."* – emlékszik vissza Lehár Antal.[11]

„Ő Felsége, távozásakor köszönetét fejezte ki, a katonai Mária Terézia-rend nagykeresztjét adományozta nekem és kinevezett Otranto és Szeged hercegévé."
„Megkértem még arra is a királyt, hogy legyen továbbra is bizalommal irántam, és megkérdezésem nélkül Magyarországot illető, semmilyen vállalkozásba ne fogjon, mert a hazánkat fenyegető veszedelmeken felül nemcsak trónja elfoglalását, hanem koronáját is kockáztathatja."[12]

Meg kell jegyezni, hogy őfelsége még félrevezetéssel is próbálkozott. Valótlanul állította, hogy francia beleegyezéssel érkezett vissza a trónra. Horthy így említi: *„Ő Felsége azzal válaszolt, hogy ő az »entente« tudtával és beleegyezésével tért vissza.*[13]*"* Amikor Horthy ellenőrizte a közlés hitelességét, kiderült: *„A francia miniszterelnök válasza a leghatározottabban nemleges volt."*[14]

A király mesterkedése oly mértékben felfűtötte „a harc nélküli győztesek gyűlöletét a megmaradt csonka ország körül"[15], hogy utolsó felszólítást küldtek: „ha Károly április 7-én nem hagyja el Magyarország területét, … a csehszlovák és a jugoszláv hadsereg megindul Szombathely felé, míg a románok a Tiszáig nyomulnak"[16]. IV. Károly csak az ellenerők nyomására volt hajlandó meghátrálni és elhagyni az országot.
Az első visszatérést kétség nélkül lezárhatjuk azzal, hogy IV. Károly ideiglenes államfőnek ismerte el Horthyt, amikor eljött hozzá tárgyalni és kérte lemondását, majd elfogadta javaslatát, s úgy távozott.

Két puccs között

A király a „sikertelen húsvéti puccsából azt a következtetést vonta le, hogy hatalomátvételét egyértelműen Horthy és köre akadályozta meg. Károly ezért egy új stratégiát alakított ki: … egyrészt előre meg kell szervezni a puccsot, … másrészt a hatalmat erőszakkal

[9] Horthy p. 142
[10] 12. Gosztonyi p. 48
[11] 9. Lehár
[12] Horthy p. 146
[13] Horthy p. 145
[14] Horthy p. 147
[15] 6. Bernáth p. 32
[16] Gulyás p. 22

kell kicsavarni Horthy kezéből."[17] Itt kell megjegyezni, hogy ekkor már érvényben volt az 1920. évi osztrák alkotmányban a Habsburg-tilalom, amely – egyébként máig! – nem engedi a család közszereplését Ausztriában.

Ezzel párhuzamosan augusztusig Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia érdekszerződést kötöttek egymással, ezzel „megszületett a három kétoldalú egyezményből álló kisantant. Ezt tekintjük az első királypuccs legnegatívabb külpolitikai következményének."[18]

IV. Károly második visszatérése

A kormányzó október 21-én kapta az első jelentést: „… *Ő Felsége és a királyné az előző napon Cziráky gróf dénesfai birtokán* [magán sport-] *repülőgépen megérkezett. … Ostenburg követte Lehár parancsát, feleskette a csapatokat Ő Felségére, és felszállt velük a királyi pár budapesti utazására rendelt vonatra."*[19] A király visszatérését ismét titokban akarták tartani, de a művelet azonnal kiderült. Az antant erősödő fenyegetései közepette Magyarország emiatt a polgárháború szélére sodródott.

Másnap „a Minisztertanács az alábbi döntést hozta: *Károly király az uralkodói jogok gyakorlását az 1920. évi I. tc értelmében át nem veheti, és ismét el kell hagynia az ország területét."*[20]

A kormányzó hiába üzent megálljt, ezért futárral levelet is küldött a királynak: „… *kérem Felségedet, ne folytassa útját fegyveres erővel a főváros felé. … Ha Felséged fegyveres erővel tovább vonul Budapest felé, végzetünket nem kerülhetjük el … ha Felséged fegyverrel vonulna be Budapestre, Magyarország léte megszűnne."*[21] A felszólítás eredmény nélkül maradt, IV. Károly, harcias felesége és kísérete Budaörsig jutottak el, ahol fegyveres seregével harcba szállt a kormány véderőivel.

„Október 23-án magyar fiúk lőtték és gyilkolták egymást mind a két oldalon, a saját igazukba vetett hittel. Mind a mai napig csak a Horthyhoz hű erők vesztesége ismert. 19 fő hősi halált halt, hatvanketten pedig, megsebesültek az összecsapásban. A királypárti halottak jeltelen sírban alusszák örök álmukat.[22]" Ők nem érhették meg az 1922. április 3-i tudósítást: Magyar tábornoki ruhában temették el Károly királyt.[23]

Levonható következtetések

Összegezve a történteket elmondhatjuk, hogy Horthy ellentmondásos helyzetekbe került, amelyeket azonban nem ő hozott létre, hanem a király. A kormányzó minden körülmények között betartotta a felségnek tett esküjét, aki viszont a két puccs esetében saját maga szegte meg a Szent Koronára tett esküjét, mert magyar királyként a magyar nemzet létét sodorta veszélybe. Ezáltal tulajdonképpen egy drámai átváltozás történt: a magyar királyból osztrák császár lett (jogilag persze 1918 őszétől már az sem volt),[24] hiszen csak utóbbi minőségében tűnhetett fel a magyarok ellenségének szerepében. Dramaturgiailag a történet a jó és a rossz harcává egyszerűsödött. A kormányzó az előzetes megbeszélés kezdeményezésével lovagiasan és esküjéhez hűen cselekedett, mert katonai intézkedés helyett először a meggyőzés eszközét alkalmazta, az első esetben sikerrel. A második esetben is megkísérelte a meggyőzést,[25] ez azonban ismét nem sikerült, ezért kényszerítve volt a katonai

[17] Gulyás p. 24
[18] Gulyás p. 24
[19] Horthy p. 148
[20] Gulyás p. 25
[21] Horthy p. 151
[22] 10. Sarkady
[23] 11. Mikor mi történt?
[24] Gosztonyi p. 46
[25] Horthy p. 151

megoldás véghezvitelére, amikor a király fegyveresekkel tört a Magyar Királyság államrendje ellen.

Horthynak egy több tételből álló ellentmondásos helyzetből kellett megtalálnia az egyetlen helyes kiutat. Egyidejűleg kellett mérlegelnie az őfelségéhez kötődő hűségének megtartását és a nemzetnek tett esküje betartását, más vetületben pedig, felmerült a jog[26] vagy az erkölcs érvényesítése közötti választás kényszere is.

Horthy maga írja: *„A Habsburg-kérdést a trianoni szerződés egyáltalán nem érintette. Azonban az elvi jogosultság nem jár mindig együtt azzal a lehetőséggel, hogy ez a jog, gyakorlatilag is érvényesüljön.”*[27]

Végül pedig, meg kellett hoznia a döntést. Ez nem lehetett más, mai észjárás mellett sem, mint a nemzetstratégiai szempont érvényesítése. Mert, ha pusztán a formális jogot hagyja érvényesülni, akkor nem tessékeli ki a királyt. Ha pusztán erkölcsileg mérlegeli az erőszakos visszatérést, akkor megbélyegzést alkalmaz, és erkölcsi győztesként esetleg még le is mond. Mint kormányzó, „akinek személyes uralmi törekvései nem voltak”,[28] ezzel szemben – mindent jól megfontolva – az erőviszonyok, a kockázat és a végső kimenetel szempontjainak összevetésével mérlegelt, és döntött mindkét esetben. Döntései történelmileg, a nemzet megmaradása szempontjából a leghelyesebbek voltak.

IV. Károly felelőtlensége szinte felfoghatatlan, annak okát nem is lehet egyértelműen behatárolni. „Joggal jegyezte meg visszaemlékezéseiben később Horthy, hogy egy ilyen háború kitörése esetén a király legfeljebb visszarepül Svájcba, Magyarországot azonban ellenségei lerohannák és megszállnák”.[29]

A kormányzó urat határozott és megingathatatlan egyéniségnek ismerjük. Bebizonyosodott ugyanakkor, hogy őfelsége viszont ingatag személyiség volt, hiszen első visszatérése előtt a Habsburg- dinasztia, a Vatikán és logikusan valamelyik antanterő befolyása alá kerülve megindult, itt viszont az ellenkező befolyás alá kerülve, visszaindult. Aztán ugyanez a lélektani fordulat bekövetkezett még egyszer, de többször már nem, mert megszűnt az ingajárat. A Szövetségesek foglyaként a brit Szentjánosbogár fedélzetére tették, a Dunán lehajóztak vele a Fekete-tengerig, ahol átszállt Kháron ladikjára a végcél felé.

Lelkialkatának jellemzésére szolgáljanak bizonyságul azok a szemelvények is, amelyek Gordon Brook-Shepherd: Az utolsó Habsburg c. könyvében[30] olvashatók. A Horthyra szórt vaskos rágalmak egyértelművé teszik a Habsburg kétszínűséget,[31] amely elvezet ahhoz a felismeréshez, hogy az uralkodócsalád valójában ki nem állhatta a hozzájuk mégis hű kormányzót, az erényes uralkodót.

A boldoggá avatás méltatásában tehát éppen fordítva kellett volna fogalmazni, ilyképpen: **IV. Károly, saját árulása következtében és Horthy admirális helytállásának köszönhetően nem foglalhatta el trónját.** Ma már leszögezhetjük, hogy a „korai érkezés” vonta maga után az örökös távolmaradást, és ennek maga őfelsége volt az egyedüli okozója. Ha IV. Károly Svájcban maradt volna, akkor Horthy Miklós kormányzó becsületének súlyos megsértése és magyar halálos áldozatok terhe nélkül is Boldog lehetett volna.

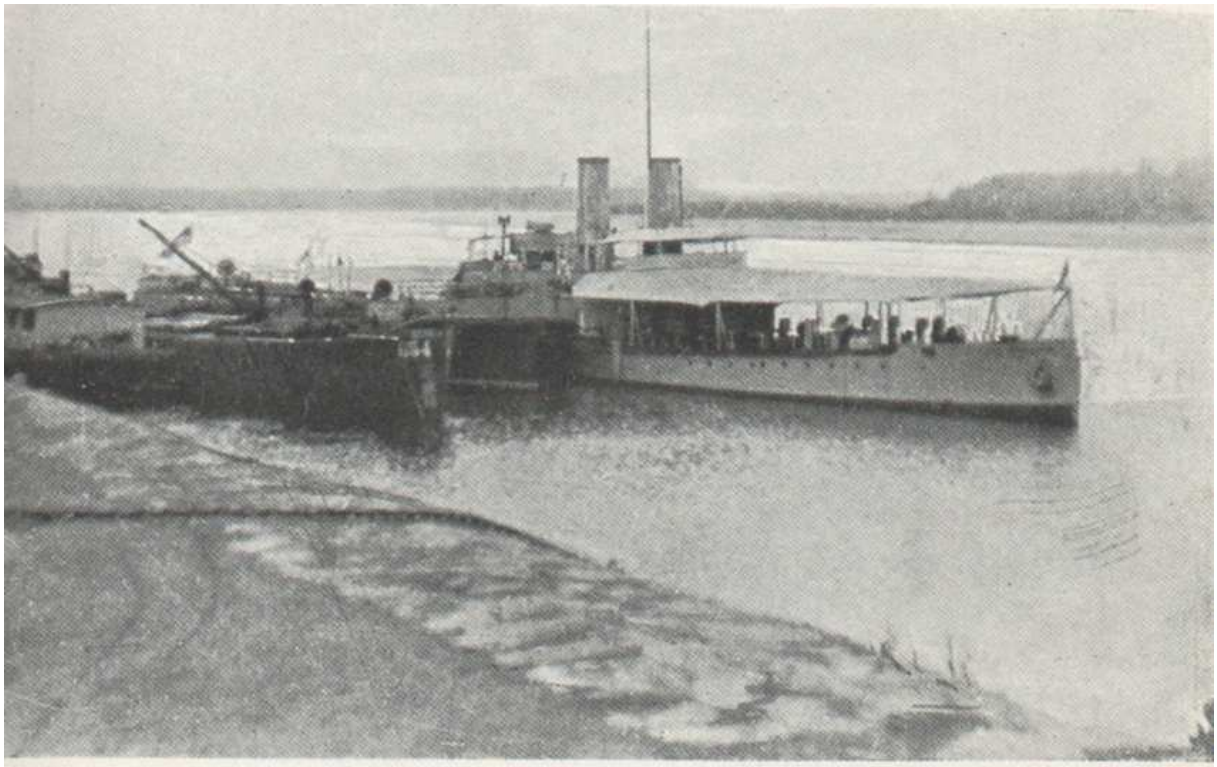
Mivel a konferencia egyik meghirdetett célja Horthy Miklós személyének értékelése, ezért célkövető jelleggel és a fenti érvek alapján javaslatot szeretnék tenni a következőkre. Ne hagyjuk annyiban, hogy a kormányzó úr becsületének megsértése ellen tiltakozó leveleket az elkövetők és az érintett résztvevők a mai napig válaszra sem méltatják, és emiatt a nemzetnek ezzel a hazugsággal kelljen továbbra is együtt élnie. A tiltakozást, amelyet az előttünk járók elkezdtek, mi folytassuk, és foglaljunk állást a mai konferenciáról szóló dokumentumban a

[26] Rihmer levél és Gosztonyi p. 54
[27] Horthy p. 141
[28] Gosztonyi p. 178
[29] Gosztonyi p. 48 és Horthy p. 143
[30] Shepherd
[31] 4. Edelsheim p. 329

következő alapgondolatra építkezve: **a pápai méltatás idézett mondata az igazsággal szemben áll, valótlanságon alapszik, ezért érvénytelennek, s így semmisnek nyilvánítjuk.** Élhetünk a Szövetségesek megfogalmazásával is: ez nemzetünk által „*sem elismerve, sem tűrve nem lehet.*”[32]

Irodalomjegyzék

1. v. Dr. Dr. Juba Ferenc levele: Budapesti Apostoli Nunciatúra címére – 2004. október
2. Horthy Miklós Társaság levele: Budapesti Apostoli Nunciatúra címére – 2004. október 10
3. Horthy Miklós: Emlékirataim – Buenos Aires, 1953
4. Gróf Edelsheim Gyulai Ilona: Becsület és kötelesség II. – Európa Kiadó, Budapest, 2001
5. Gordon Brook-Shepherd: Az utolsó Habsburg – 1969. In: Gróf Edelsheim Gyulai Ilona (fenti könyv)
6. Dr. Berháth Zoltán: Horthy Miklós, Egy lovaguralkodó és népe – Pallas Antikvárium Kft., Gyöngyös, 2007
7. Dr. Gulyás László: Horthy és a királypuccsok. In: Nagy Magyarország, 2010. február
8. v. Rihmer Aurél: ZMTE e-levelezés – 2009. november 17
9. Lehár Antal: Egy katonatiszt naplója, 1919-1921. (Anton Lehár: Erinnerungen. Gegenrevolution und Restaurationsversuche in Ungarn 1918-1921 című kötetéből)
10. ifj. Sarkady Sándor: A Nyugat-Magyarországi felkelés és soproni népszavazás
11. Mikor mi történt? Beszámoló a XX. század érdekes eseményeiről – Kügyi Virágh László Kiadó, Budapest, 1942
12. Gosztonyi Péter: A kormányzó, Horthy Miklós – Téka Könyvkiadó, Budapest, 1990

A Glowworm angol monitor, amely a királyi párt Madeira szigetére szállította.

[32] Juba Ferenc levele

Darai Lajos (Káplnásnyék)

Milyen kormányzónk volt vitéz nagybányai Horthy Miklós?

Egy nép pillanatig nyugodhatik meg az erőszakban, állandó megnyugvást csak az igazság teremthet.
Csernoch János (hercegprímás 1912-1927 között)

Életem Magyarország történetének immár egész korszakát öleli fel és e korszak fontos eseményei között sok olyan is akad, melyről egyedül csak én tanúskodhatom.
Vitéz nagybányai Horthy Miklós

Ha beszélhetünk a magyar romlás századáról, akkor nekünk ez a XX. század, mind erkölcsi, mind gazdasági, mind politikai tekintetben.
Zétényi Zsolt

Történelemhamisító attitűd, ha a II. világháború idején egész Európában legtöbb zsidót megmentő (nyilasokat a komcsikkal együtt börtönben tartó) Horthy-rendszert is lefasisztázzák a, Horthynak hála, túlélők leszármazottai.
Krausz Tivadar

Bevezetés.

Az 1944-es kormányzói szék megingás, kormányzói lemondás és országunk rendezetlen alkotmányi állapota okozza vajon azóta legfőbben romlásunkat? És egyáltalán, miként alakult lehetőség arra, hogy Horthy Miklós kormányzó legyen? Milyen kormányzó volt, miként kormányzott? Milyen volt a hatása a magyar szellemi életre? Mi történt, ami megfosztotta őt az ország kormányzásától, az országot kormányzójától? Mi a tanulság, lehet-e még orvosolni a bajt, milyen lépések szükségesek ehhez? Eme kérdésekre 65 éve nincs – egyértelmű – válasz számunkra, mert nem volt egyértelmű a helyzet, amikor és ahol ezek a fejlemények felmerültek. Ezért is vállalkozunk rá, e tanácskozással, tanácskozás sorozattal közösen és egyénileg, hogy remélhetőleg valamennyire dűlőre vigyük a kérdések megoldását.

Így gondolatmenetünk első állomása az 1920. évi II. törvénycikk kormányzónk megválasztásáról, feladat- és jogköréről, mert csak ennek tudatában lehet Horthy Miklós kormányzói tevékenységét megítélni. E megítélés pedig maga a gondolatmenet második szakasza. Ennek méltatandó jelentősége, hogy az 1944 óta is betöltetlen királyi méltóságunkat előtte 24 éven keresztül Horthy kormányzó helyettesítette. Valamint csak kormányzónk e tisztéből való elmozdításának pontos leírása, ennek körülményei igaz értékelése fejtheti meg máig tartó tragédiánk végzetes titkát, oldhatja a nemzetünket szenvedtető kínjainkat, egységesítheti és éltetheti a nemzetet felemelő erőket.

A helyzet kétértelműsége a trianoni katasztrófában rejlett mindenekelőtt, mert az ország területének több mint kétharmada, a magyarság egyharmada idegen fennhatóság alá került,[33] de a maradék ország is ebek harmincadjára jutott. Ekkor dönteni kellett az anyaországi feladat felvállalásáról, amit a Magyar Királyság jogfolytonossága jelentett, már csak a háborús hitelek és jóvátételek fizetési kötelezettsége formájában is, mert az elcsatolt területek az új hovatartozás szerint törlesztettek a hadihitelezőknek. — Egyes megfejtések

[33] Országunk szétdarabolását, területe 2/3-ának, népesség több mint felének elszakítását jelentő első világháború után sokan voltak nem magyar anyanyelvűek is, akik szívesebben maradtak volna magyar fennhatóság alatt.

szerint azért is kerültek e jóltermő csallóközi, kárpátaljai, partiumi és bácskai-bánsági mezőgazdasági területek és az egyéb, erdő-, bánya és gyárvagyonok, és nem utolsó sorban szorgos munkáskezek ez idegen államok kézére, hogy biztosítsák a bizonytalan új államok biztos adósságszolgálatát, az elcsatolt területeket ezzel méginkább kiszolgáltatva.[34] Senki sem tilthatta meg ugyanakkor az eszmei és érzelmi kötődést az idegen fennhatóság alá kerültekkel, amiként szintúgy az anyaország szabadon befogadhatta a megszállt területekről kényszerűen vagy szervezett kitelepítéssel elmenekülteket, elüldözötteket és segítséget nyújtott számukra. Csak lassan formálódott a közjogi rendezés kérdésköre akkor, ami azonban a korábbi minták alapján, számunkra ma is előremutatóan történt meg. Így elvben nincsen akadálya a nemzeti gondok átfogó megoldásának ma sem, csak a gyakorlati lépések akadályait kell elhárítani az útból.

Ezekkel az akadályokkal függ össze a másik kétértelműség, hogy a második világháború a tőlünk területeket elrabló első világháború folytatódását jelentette ugyan, de olyan alakzatban, ami megtéveszti még ma is az ezen eseményeket értékelő elméket. Amint az első világháború is különbözött attól az alakzattól, ahogyan addig a világuralomra törekvő hatalmi csoportok tényked ése jelentkezett – a francia forradalomtól kezdődően.[35]

Kormányzónk megválasztása, feladat- és jogköre.

Gondolatmenetünk első állomása tehát az „1920. évi II. törvénycikk Nagybányai Horthy Miklós úrnak kormányzóvá történt megválasztásáról” kell legyen. Ennek bevezetése szerint a nemzetgyűlés méltányolta azokat a nagy érdemeket, amelyeket „a magyar nemzeti hadsereg fővezére, volt cs. és kir. altengernagy, a II. oszt. katonai érdemkereszt tulajdonosa, a Lipót-rend és a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, a III. oszt. katonai érdemkereszt, a bronz katonai érdemérem, a Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa a háború nehéz küzdelmei közt a haza védelmében, majd a nemzeti hadsereg megszervezésével a belső rend és biztonság helyreállításában és fenntartásában és így a pusztulás és végenyészet szélére jutott ország megmentésében szerzett, s áthatva attól a bizalomtól, hogy a nemzetet súlyos megpróbáltatásai között a nemzetgyűléssel egyetértésben az alkotmányosság ösvényén megerősödés, fejlődés felé fogja vezetni,” mindezek alapján „őt a nemzetgyűlés 1920. március 1-én tartott ülésén Magyarország kormányzójává választotta”.

Ám csak akkor mondható, hogy kétség sem férhet Horthy Miklós királyt helyettesítő tisztének törvényességéhez, ha elfogadjuk az akkori nemzetgyűlés törvényes jogát a döntéshozásra és elfogadjuk a döntését is. Van ugyanis mérlegelni való e téren. Nem lehet elsődleges szempont ebben – pedig eléggé divatossá vált, – sem Horthy Miklós valóságos tettei összefüggésének keresése, sem a közelmúlti értékelése. Előtérben ugyanis a nemzet érdekfelismerése és akaratnyilvánítása áll. Ezt pedig sokkal több hatás és szempont befolyásolta, mint ma szokás rá hivatkozni. A legfőbb hatás és szempont természetesen a háborúvesztés és a királyság megtartása, s a királycsere vagy nem? eldöntése volt. Ha itt minden nincs előttünk megindokolva, nem jelenti, hogy ne lett volna meg az elegendő ok minden válaszra és választásra.

Nem az tehát a fő kérdés, hogy királyság vagy köztársaság? mert azt sem a Magyar Történelmi Alkotmány, sem a köztársasági, tanácsköztársasági kísérlet gyászos tapasztalatai nem tették kétségessé, kérdésessé. Hanem a király személye, hiszen hogy ki a király, az nem az ők vagy valaki más szándékán múlott, hanem magyar jogrendünkön. Törvényhozásunk olyannyira előrelátó volt különböző nehéz helyzetre vonatkozóan, hogy a mostanira alkalmazható volt az együttbirtoklás feltétele. Ez most a felkent királyunk osztrák uralkodói mivoltának megszűntével, illetve egyúttal a közös uralom megszűntével a többi nem magyar

[34] Amikorra a hiteleket visszafizették, már a két bécsi döntés elé nem gördítettek akadályt.

[35] A világméretűvé kiterjesztéssel ugyanis egész országok, nemzetek, földrészek váltak áldozattá, amint a magyar egyértelműen. Ezért nem volt meglepő a nemrég kiderült összefüggés, hogy lényegében az utóbb területszerzők és támogatóik mesterkedési robbantották ki az első világháborút.

felségterület önállósodásával, megsérült. Ezért az 1723-as Pragmatica Sanctio és a magyar–osztrák viszonylatban megvalósult 1867-es kiegyezési alkotmányos elvek szerint a magyar nemzet önálló királyválasztói joga újraéledt.

Eszerint az antant hatalmak eljárása, szándéka az ausztriai császári hatalom fölszámolására és a magyar hatalmi viszonyok olyan alakítására, hogy annak Nagybányai Horthy Miklós legyen a tényleges vezetője, találkozhatott a nemzet akaratával és annak törvényes kinyilvánításával. Így megválasztása a magyar alkotmány és törvények szerintinek nyilvánult, és ki lehet mutatnunk annak minden más értékelésében a valamilyen ellenérdek szerinti álláspontot – legyen az Habsburg-házi érdek, vagy rákosista, kádárista, közelebbieket most nem felhozva.[36]

A megválasztás tisztázása után a kormányzói feladat- és jogkört nem csupán azért érdemes pontosítanunk, mert azzal tisztázzuk Horthy érdemeit is, ha egyszer azt ellátta, betöltötte, hanem mert ezzel egyúttal leszereljük azokat a támadásokat vagy csak egyszerű félremagyarázásokat, amiktől ő ördögiként vagy pedig félistenként jelenik meg. És itt nem is annyira a törvényi felhatalmazás konkrétumaira gondolunk, amit már sokan elemeztek, ismételgettek, hanem a királyhelyettesítő kormányzói szerepkör jelentőségére. Ehhez legmegfelelőbb lehet Emlékirataiból idéznünk. Annak 1952-ben írt előszavában Horthy kormányzói tisztéhez méltón leszögezi: „Az 1945-iki nemzeti katasztrófa nem lehet és nem is lesz a magyar történelem utolsó fejezete. Nagy költőnkkel, Madách Imrével együtt vallom, amit ő az Ember Tragédiájában hirdet: 'Ember küzdj és bízva bízzál!' Ebben a küzdelemben élettapasztalataim talán hasznára lehetnek kortársainknak és utódainknak. A sors adta helyzet, mely a magyarokat a szlávok és germánok közé ékelte, nem változik meg és ebből a jövőben is hasonló kérdések merülnek majd fel, mint amilyenekkel akkor álltunk szemben, amikor Magyarország élén állottam."[37]

Teljesen egyértelműen fogalmaz, amikor saját magának az államhatalom közelébe kerüléséről beszél: „Bekövetkezett az, amit mindig el akartam kerülni: belesodródtam a politikába. Magyarország az idegen megszállás alól részben éppen hogy felszabadult és szuverenitását a párizsi legfelsőbb tanács és a szövetségesek budapesti missziója korlátozta; a kormány országgyűlés híján támasz nélkül állt, és még mindig a forradalom és az ellenforradalom megrázkódtatásai alatt szenvedett az ország; itt a hadsereg nagyobb szerepet töltött be, mintha csak a nemzet egyszerű fegyverhordozója lenne. A nemzeti hadsereg képviselte az államhatalmat."[38] Ezzel azt is bizonyítja, milyen világosan látta a helyzetet az akkori nehéz időben. Leírja, hogy már Szegeden szakszerű közigazgatást szervezett, minek során a megszálló „misszióval és főként Sir George Clerk főmegbízottal olyan jól együttműködtünk, hogy saját kezdeményezésükre politikai kérdésekkel is szívesen fordultak hozzám".

Sok-sok ellene felhozott késői vádat eloszlat, amikor egyszerűen leírja az ő szerepének felértékelődéséhez vezető út fontos állomásait: "A Friedrich-kormányt mindeddig nem ismerték el a szövetségesek. Az ő közvetlen beavatkozásuk következményeként, József főherceg augusztus végén visszavonult az államfői tisztségtől. Benes ugyanis a párizsi békeértekezlethez intézett beadványában tiltakozott az ellen, hogy a Habsburg-ház valamely tagja régens lehessen Magyarországon, mert ez szükségképpen restaurációra vezetne, ami a csehszlovák köztársaság fennmaradását „**végveszéllyel**" fenyegetné. Erre meghozták Párizsban a megfelelő határozatot és ennek aztán a katonai misszió érvényt is szerzett."[39]

---

[36] Ugyanakkor Horthy, emlékiratai előszavában még arra panaszkodik, hogy „a világ sok mindenről, amit átéltem vagy közelről tapasztaltam, csak a Hitler által irányított náci-hírverés egyoldalú és célzatos beállításában értesülhetett". Horthy Miklós: *Emlékirataim.* Buenos Aires, 1953. p.: 9. http://www.nemenyi.net/doc/02HorthyEm.pdf

[37] Horthy (1953), pp. 9-10.

[38] Horthy (1953), p. 127.

[39] Ugyanott.

A további – ultimátumokkal is tarkított – együttműködés a győztes hatalmak által elismert kormányhoz vezetett. A szélsőségektől szenvedett országban Horthy megtalálta az arany középutat: „Arra, soha, még álmomban sem gondoltam, hogy valamikor amolyan vándorprédikátor is lehessen belőlem. Minthogy azonban az emberek tudták, hogy nem pártpolitikusként beszélek hozzájuk, nem készülök diktátorságra és egyformán szembefordulok mind a baloldali, mind a jobboldali szélsőségekkel, szívesen hallgatták szavamat és elárasztottak mindenfelől meghívásokkal."[40]

A trianoni diktátumra sem hevesvérűen reagált, mint sokan, hanem a hosszútávú megoldásban hitt: "Bármilyen szörnyű békefeltételeket adtak is át Párizsban 1920. január 15-én az Apponyi Albert vezetése alatt álló küldöttségünknek, mégis élt bennem a meggyőződés, hogy eljön majd az a nap, mikor szomszédaink követeléseik mértéktelenségét maguk is megbánják. Azonban olyan ábrándokban sohasem ringattam magam, hogy Csehszlovákia, vagy az SHS-állam felbomlásával a közel jövőben számolnunk lehetne."[41]

A kormányzói feladat és jogkör már világosan kirajzolódik abból, ahogy Horthy a saját megválasztását leírja: „A nemzetgyűlés 1920. február 16-án ült össze és első feladatául az államjogi helyzet tisztázását tűzte ki. A koronás király nem mondott le jogairól. Elmozdítása csak forradalmi cselekedet lehetett volna. A felfordulás idején történt ugyan ilyesmi, azonban Magyarországnak köztársasággá történt kikiáltását minden alkotmányosan gondolkodó magyar érvénytelennek tartotta és a Friedrich-kormány is ennek megfelelő magatartást tanúsított. Másrészt a szövetségesek József főherceget nem személye miatt, hanem kifejezetten azért kényszerítették visszalépésre, mert a Habsburg-ház tagja. A nemzetgyűlés, mint a nemzeti szuverénitás hordozója, akként oldotta meg a kérdést, hogy a tényleges helyzet megállapítását iktatta törvénybe, vagyis kimondta, hogy az Ausztriával való kapcsolatunk és egyúttal az 1867-es kiegyezésünk is megszűnt, viszont a királyi hatalom gyakorlása 1918. november óta csupán szünetel; és arra az időre, amíg ez ismét gyakorolhatóvá válik, kormányzó választását rendelte el."[42]

Maga Horthy gróf Apponyi Antalra gondolt kormányzóként, ám 141-ből 131-en Horthyra szavaztak a nemzetgyűlésben. Ám csak utólag közölték vele, nem a szándékukat, hanem már a kész tényt – igaz Prohászka püspök vezette a delegációt hozzá. Nemet mondott, és ez hatással volt a kormányzói jogkör alakulására, mert a nemzetgyűlés ragaszkodott őhozzá, és hajlandó volt a feltételeit teljesíteni, azaz az eredeti magyar kormányzói jogkört megadni neki. Horthy mindezt így foglalja össze: „Mint tiszt, Ő Felségének tettem esküt; ha elfogadom a kormányzóságot, akkor meg az alkotmányra és a nemzetre kell felesküdnöm. Vajjon nem forog-e fenn az a veszély, hogy a két esküben vállalt kötelezettségeim összeütközésbe kerülnek egymással? Ezt a kérdést, melyen leginkább tépelődtem, nem vethettem fel nyíltan és azt is tisztán láttam, hogy a béketárgyalások súlyos körülményei miatt hazánknak ezen nehéz napjaiban majd hazafias kötelességérzetemre hivatkoznak. Ezért csak azt kifogásoltam, hogy a leendő államfő számára megállapított jogkör – ahogyan a sajtó közléséből ismerem –, teljességgel elégtelen. A kormányzó még el sem napolhatná a nemzetgyűlést, még kevésbbé oszlathatná fel. E megjegyzéseim után a jelenlévők rövid megbeszélést tartottak, majd Rakovszky István, a nemzetgyűlés elnöke íróasztalához ült és tollal a kezében hozzám fordult: '**Kérem, diktálja feltételeit. A nemzetgyűlés teljesíteni fogja.'** Még egyszer megkíséreltem, hogy ellenvetést tegyek. Ilyesmit, – mondottam, – nem lenne helyes alapos megfontolás és tapasztalt jogászok tanácsa nélkül, így hirtelenében megfogalmazni. Ekkor kijelentették, hogy az ország kormányzójának – a nemesség adományozása és a főkegyúri jog gyakorlása kivételével – mind azokat a jogokat biztosítják, amelyek a királyt megilletik (éppúgy, mint Hunyadi János kormányzó idejében volt). Mit válaszolhattam erre? Miután ennyire sarokba szorítottak, elfogadtam a választást és

[40] Uo. p.: 130.
[41] Uo. p.: 131.
[42] Ugyanott.

bevonultunk a több mint egy órája várakozó nemzetgyűlés színe elé. Letettem a kormányzói esküt a magyar nép választott képviselői előtt, akik a nemzetgyűlés képviselte állami főhatalom erejével megválasztottak... A kormányzó államfő, aki – a fentebb említett és néhány egyéb kivétellel – a királyi felségjogokat gyakorolja."[43]

Horthy még hozzáteszi: „A kormányzóválasztás –, mint már említettem –, a béketárgyalások idején történt. Magyarország államfői méltóságának betöltése ilyen helyzetben igazán nem gyakorolhatott senkire sem csábító hatást. Még a legvakmerőbb nagyravágyó előtt sem lehetett volna kívánatos feladat az ezeréves ország felszámolásában az államfő szerepe. De éppen ebben az időben kellett az országnak olyan államfő, akinek feltétlen nemzeti érzéséhez kétség sem férhetett. Így fogtam fel feladatomat és ebben a tudatban vállaltam magamra a hivatalommal járó súlyos kötelességeimet."[44]

Horthy Miklós kormányzó tevékenységének megítélése

A kormányzói jog és feladatkör meghatározta Horthy mozgásterét, amit betöltött, és amitől nem tért el egészen a lemondásáig. Illetve az ügy attól kezdve kérdéses, amikor a szovjetek felé tett együttműködési tapogatódzás, illetve háborúból kiválási kísérlet miatt, az ország német megszállása közben lehetővé vált Horthy megfosztása nem címétől, mert azt csak a magyar országgyűlés vonhatta volna vissza, hanem tényleges kormányzói tevékenységétől.

Ugyanakkor a németet felváltó későbbi szovjet ország-megszállásból fakadó politikai fejlemény és berendezkedés ideológiát gyártott Horthy kormányzósága ellen, a királyság intézményének nemhogy jogfolytonosságát nem ismerték el a Vörös Hadsereg megszállta országban, de az alkotmány idegen megszállásra vonatkozó kitétele miatt, amely semmissé nyilvánít minden ez alatt hozott törvényt és intézkedést, – tehát az övékét, a megszállókkal együttműködőkét is, – a tárgykörről még a beszédet is betiltották. Akik ezt felvetették vagy elképzelhető volt róluk, hogy érdemben felvethetik, őket szabadságuktól, többnyire életüktől is megfosztották. Ennek persze csak az országot megszállva tartó Szovjetunió révén sikerülhetett a kivitelezése, amiről ma már nem lehet megfeledkezni az elfogultság vádja nélkül.

Ilyen feltételek között és légkörben érkezett el egyfajta közjogi rendezési kísérletként az 1956-os forradalom, amelynek leverése után a szovjet katonai megszállás és az úgynevezett 'Horthy-korszak' befeketítése is folytatódott. Ez lénygében kitartott végig, egészen a szocializmust felváltó új kapitalista berendezkedésre való áttérés folyamán is. Azaz semmi érdemi alkotmányos rendezés nem történt: folytatódott, folytatódik alkotmányunk diktatórikus szovjetmintájú 'alaptörvénnyel' való helyettesítésének szemfényvesztése.[45] Ezért hát nem kell csodálkoznunk, ha Horthy kormányzó úr megítélésében – a társadalmi megosztottságnak megfelelően – többféle megítélés kering, általában messze a valóságtól. Kertész Ákos foglalta össze[46] manapság az egyik oldalit Gyurgyák János felvetése ellenében, és Varga Bálint értékelte a másik oldalit Koltay Gábor Horthy-filmje kapcsán. Ha foglalkozunk velük, azzal ugyan az általuk gyűjtött ellenszólamokat emeljük ki, de majd a valóságban legfontosabbakat mégis belefoglalhatjuk a rájuk adott válaszba.

Kertész valójában arra a vádsorra akar válaszolni, „hogy a baloldalnak nincs nemzeti identitása, nemzetképe, nemzettudata, nemzetstratégiája, nemzetvíziója – egyáltalán: nemzete

---

[43] Uo. pp.: 132-133.
[44] Uo. p.: 134.
[45] A legújabb alkotmányozási szándék a kormány és az országgyűlés többségét adó két párt részéről szintén nélkülözi régi alkotmányunk hatályának visszaállítását és a velejáró közjogi rendezést.
[46] Kertész Ákos: „Magyarnak számkivetve. Mi csak más erkölcsi alapon őrizzük nemzeti identitásunkat." *Népszava Online* – Reflex rovat: http://www.nepszava.hu/default.asp?cCenter=OnlineCikk.asp&ArticleID=1227753 2009. 08. 14. | 14:10:10.

sincs."[47] Azzal folytatja, hogy „nem szerencsés ötlet a nyugat-európai baloldal viszonyát a nemzeti érzéshez összekeverni a magyarral", mert „a magyar nemzeti érzés, nemzeti eszme, hazafiság, magyar tudat, magyarságteljesítmény (Csurka István szóalkotása) speciális. Egyetlen nyugat-európai nemzet sem büszkélkedhet azzal, hogy Hitler utolsó csatlósa volt, ezt a fölemelő minősítést egyedül a magyar nemzet (nép) érdemelte ki".

Kivéve a német, tehetnénk hozzá, ha célunk lehet itt az igaz fogalmazás. Ugyancsak nem igaz a csatlósság, ami csak olyan vádként lett kitalálva, amellyel minden ellnünk elkövetett bűnt igazolni véltek elkövetőik.

Ám túl azon a nagy gondon, hogy nem épülhet az 1945 utáni világ végtelen időkig a győztesnek nyilvánítottak bosszúállására, az utólagos szempontú megítélést kizárólag ránk alkalmazni, és nem az akkori tényekből kiindulni és például az ország német hadsereg általi megszállásából és később a kormányzó foglyul ejtéséről és külföldre szállításáról sosem beszélni mindezzel kapcsolatban, megengedhetetlen, ha az emberséget fenn akarjuk tartani. És fontos még megjegyeznünk azt is, hogy „nem szerencsés" az összehasonlítás a nyugattal nemzeti érzés ügyében. Látjuk majd, hogy másnál meg éppen ez az összehasonlítás hiányzik, ill. kívánatos. Kertész szerint, ha a franciáknál sok volt ugyan az áruló, de az ellenállásban bal és jobb oldal egyaránt részt vett, mialatt „a többi nyugat-európai országban elenyésző volt a kollaboránsok száma, ott a nemzeti tudat, a hazafiság, a német hódítókkal szembeni ellenállást, az antifasizmust, az antirasszizmust, a zsidógyűlölet elemi elutasítását, az európai humanista erkölcsiség és a demokrácia védelmét jelentette, és jelenti ma is." — Hogy őket Sztálin hiénái nem fenyegették közben, mint minket, 1919 rémtettei miatt most már ismételten, azt nem akarja észrevenni Kertész.

Ezzel szemben szerinte „nálunk a nemzeti identitás a sovinizmussal, a kirekesztéssel, a szomszéd népek gyűlöletével volt azonos." Holott a fordítottja volt érvényes valójában, azaz a szomszéd népek – főként államuk – volt ellenünk felbiztatva a békeszerződések és a győztesnek mindent szabad – a szerződésben vállalt kötelezettségek elmulasztását is – elv gyakorlatban érvényesítése által. „Nálunk" – mondja – „a nemzeti érzés az antiszemitizmust jelentette a numerus clausustól addig, amíg a csendőrség puskatussal bevagonírozta a kiirtandó zsidókat."

Ez is a tények mellőzésével megfogalmazott vád, hiszen a numerus clausus bizonyos mértékig a békeszerződés előírása, következménye volt, amit teljesíteni kellett, ill. az ország állapotával is indokolták, így nem túlzó nemzeti érzésből fakadó intézkedés volt, amit lényegében 1928-ban visszavontak.[48] A csendőrség pedig nem a nemzetet, hanem a megszállt állam szervezetét jelentette. Ugyanakkor ennek a vádnak a képtelen jellegét a saját fülemmel egy megemlékezésen elhangzott mondatok is kiemelik, miszerint a magyar nemzet ezer éven keresztül csak arra készült volna, hogy ezt a borzalmas tettet végrehajthassa. A sok mentési kísérlet és gyakorlat, amelyben sokan az életüket is kockáztatták, valamint a magyar józanság jellege alátámasztja, avagy Horthynak az országos hangulatot visszaadó gondolatai és a sikeres mentési beavatkozásai is, hogy amit lehetett megtett a katonailag megszállt és a megszállókat kiszolgáló diktatúra alatt nyögő magyar nemzet. Ezért nem igaz, és nem vádolható érte Horthy, amit Kertész állít, hogy „nálunk az igaz magyar negyvennégyben kacsintva egyetértett hatszázezer magyar állampolgár legyilkolásával. Nálunk a nemzeti érzelem azt jelentette, hogy a félfasiszta Horthy után az ország fölesküdött az ezer százalékig

---

[47] Kertész Ákos: „Magyarnak számkivetve. Mi csak más erkölcsi alapon őrizzük nemzeti identitásunkat." *Népszava Online* – Reflex rovat: http://www.nepszava.hu/default.asp?cCenter=OnlineCikk.asp&ArticleID=1227753 2009. 08. 14. | 14:10:10.

[48] *A trianoni diktátum. Eredeti szöveg francia és magyar nyelven.* **III. RÉSZ. Politikai rendelkezése.** VI. CÍM. A kisebbségek védelme. 58. cikk. Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 2009. P.: 43. ISBN 978-963-9428-83-6 Vesd össze: Biczó Krisztina: „Az 1920-as magyarországi numerus clausus statisztikai áttekintése." *Kisebbségkutatás.* 2001. 1. szám http://www.hhrf.org/kisebbsegkutatas/kk_2001_01/cikk.php?id=434. „A numerus clausus és a trianoni béke." *Nemzeti Újság*, 1920. szeptember 21.

fasiszta Szálasira, és Hitler leghűségesebb szövetségeseként beáldozta a nemzeti büszkeséget, kétszázezer szép, fiatal, 'fajmagyar' fiút a Don-kanyarnál, az ország függetlenségét önként és dalolva, hiszen egy puskalövés sem dördült el, amikor a németek 1944. március 19-én 'segítséget nyújtani' megszállták Magyarországot. A magyar nemzeti identitás a németek iránti hűséget jelentette, az ország hadszíntérré változtatását, a főváros beáldozását, a hídjaink fölrobbantását a Német Birodalom védelmében, a gyáraink leszerelését és nyugatra hurcolását művészeti és műemléki értékeinkkel együtt."

Ismételten: a tények mást mutatnak. Horthy kormányzói idejének félfasiszta jellemzését vissza kell utasítanunk, ezt a csak az eddig tárgyaltak is alátámasztják, de a részletesebb célzott elemzéssel inkább az ellenkezője derülhetne ki: Horthy sokkal közelebb állt a ma követelt eszményhez, mint bárki az akkori Európában. Az pedig egyenesen rágalom, hogy az ország felesküdött volna Szálasira. A kényszerhelyzetek, a két rossz közül választhatás persze nem érdeklik Kertészt, sem azok a következmények, amelyeknek az elkerülésére törekedett Horthy és az ország vezetése, ameddig még egyáltalán beleszólhattak az ország sorsába. Mert amikor már nem, Kertész akkorra is bűnöket ró fel nekik. Egyáltalán: nem teszi fel a kérdést, és nem is ad rá választ, hogy miként tudott volna a Trianonnal csonkolt és a forradalmakkal legyengített ország ellenállni Németországnak, aki ellen az akkori világ legnagyobb nemzetei együttes szövetségben is igen nehezen tudtak győzni. Így aztán Kertésznél nem kap tiszteletet az áldozat sem, amit a nemzet önmaga megmentésére hozott, és nem említi a szovjetek rémtetteit, az egymillió nő megerőszakolását, a malenkij robotra hurcolást, a gyárak tényleges leszerelését és elszállítását, nem beszélve a zabrálásokról, amit kötelékben is végeztek, például Magyar Nemzeti Bank ellen a Vörös Hadsereg katonái. Valamilyen vakhite miatt nem látja a két malomkövet se, ami közt akkor s azóta is őrlődtünk, de amit a maga módján Horthy s köre látott.

Kertész, hangsúlyozzuk, hogy 2009. nyár végén, így folytatja: Eközben „olyan nemzeti szájtépés folyt, amilyenre még nálunk sem volt példa odáig. Az ország pusztulásnak kitett népére, függetlenségére, becsületére, a magyar nép valódi érdekeire, szép és nemes haladó hagyományaira egyedül az antifasiszta, szabadságszerető, erkölcsi tartással rendelkező, és a nemzetiek, a hungaristák által halálraítélt progresszívek, haladók és baloldaliak gondoltak."

Csakhogy még ha ez igaz is lenne, egyáltalán nem lenne érdem, ha az utána következő pusztítást, pusztulást tekintjük. Vagy éppen a lengyelek sorsát, akik egy része már előbb szovjet megszállás alá került, és sorolhatjuk. De nem igaz, mert a nemzetieket összemosni a hungaristákkal, megengedhetetlen, egyenesen csalás.[49] Bizony akkor a nemzet legjobb erői a nemzet megmentésén dolgoztak, és amennyire lehetett, ezt meg is tették.

A több mint furcsa elemzés pedig a következőkkel zárul: „És ha ezek után egy baloldali magyarnak a nemzeti szólamoktól, a magyarkodástól zsigerileg összerándul a gyomra, az nem csodálható. Mi nem franciák vagyunk, nem hollandok, nem dánok, nem angolok, akik mint nemzet, az uszuló ordas eszmékkel és a hitleri gyilkológéppel szemben tanúsított, magától értetődő nemzeti ellenállásukra büszkék. Arra a gyalázatra, amit mi tettünk a második világháború idején, nem könnyű bűnbocsánatot nyerni, mert ahhoz előbb kíméletlenül szembe kellene néznünk a bűneinkkel – ahogy tették ezt a németek. A bűnbocsánat föltétele a bűntudat, majd a töredelmes bűnbánat, és annak a szilárd elhatározása, hogy az adott bűnöket soha többé nem követjük el – ahogy tették ezt a németek."

Lehetetlen, hogy Kertész a kommunizmus 150 milliós emberáldozatáról ne tudna. Figyelmeztetnünk kell tehát rá. Arra is, ami a földrajzi helyzetünket illeti, s hogy mi bizony tovább ellenálltunk Hitlernek, és még franciákat is mentettünk, mint az általa ajnározott nyugat-európaiak. És igaz, a gyalázatos tetteket pedig nem késő még ma sem pontosan kivizsgálva számba venni minden oldalon, és minden oldalról bocsánatot kérni érte és

[49] Kicsit hasonlít a tegnapi, de még azért ma is használt fasizmus vádra, amivel a nem szocialista, nem neoliberális oldalt illetik arról a részről.

megoldani, hogy ne ismétlődjenek meg. Kezdhetnék például a szlovákok, akik együtt indultak Hitlerrel Lengyelország ellen. Aztán a Benes-dekrétumokat ma is éltetik. És ehhez Nyugat-Európa asszisztál.

Eddig a jellemzés és vádak, amiért egyértelműen vitéz nagybányai Horthy Miklós főméltóságú kormányzó úr lenne a felelős, ha így lett volna, ha így lenne valóban, ahogy Kertész Ákos vizionálja. De amint láttuk, koránt sem volt így, koránt sincs így. Így csak a nemzet mai támadása sorjázik előttünk, múltból vett több hamis érvvel. Ám ha tényleg ilyen lenne a baloldali nemzettudat, azt komolyan kell venni a többi oldalon.

Varga Bálint így értékeli Koltay Gábor rendező teljesítményét: „Horthy Miklósról szóló dokumentumfilmje[50] plakátján nagy betűkkel szerepel az Objektivitás szó. A néző gyanút fog: manapság oly sokan mondják magukat objektívnek, oly sokan akarják elmondani az objektív és egyetlen igaz történelmet. De lehetséges-e egyáltalán objektív filmet forgatni a 20. századi magyar történelem egyik legvitatottabb személyiségéről? Véleményem szerint eleve kizárt objektív képet adni a kormányzóról, de sokrétűen, árnyaltan fogalmazni, s ezáltal közelebb kerülni a valósághoz igenis lehetséges feladat. Sajnos Koltay Gábor filmje ezt a próbát elbukta. A rendező meg sem próbálta a különböző értékeléseket egymás mellé állítani. Így a néző teljesen egyoldalú interpretációt kap Horthyról. Ami azonban még ennél is súlyosabb, hogy az események összeválogatása is olyan manipulatív, ami már szinte történelemhamisítással ér fel.”[51]

Azért érdemes szemügyre venni e tipikus gondolatsort, mert ez az értékelés is teljesen félreérti a Kormányzó szerepét és személyét. És nem érti ezzel kapcsolatban önmaga szerepét sem. Ez pedig már nem az említett filmábrázolás kérdésköre.

Miről van szó? Arról, hogy Horthy megítélése nem azonos a Kormányzó megítélésével, mert a kormányzói szerephez őneki is viszonyulása volt. A nemzet megítélése szerint belenőtt e feladatba, amivel aztán a magyar országgyűlés meg is bízta. Majd amikor ellátta e feladatot, amikor Kormányzó volt, akkor a tisztség helyzetét kell mérlegelnünk a megítélésénél, mert a személye továbbra is teljes mértékben alkalmasnak bizonyult. Egyetlen alkalommal nem talán, amikor nemzete nem védte meg Kormányzóját, s ő személyében – gyermeke életével megzsaroltan – gyengének bizonyulhatott és vitatható módon cselekedett: lemondott a Kormányzóságáról és mintegy átadta az országot a nemzet által nem megválasztott személynek. Ám Emlékirataiból egyértelmű, hogy kényszer alatt cselekedett, aminek érvénytelenségével teljesen tisztában volt. És ez akkor is így van, ha közvetlen környezetére is az árulás gyanúja vetül. Azaz nem sok helye van itt sem az objektivitás igényének, sem a pártatlanságának, illetve a különböző értékeléseknek megfelelésnek, hacsak nem kívánjuk magunkat kívül vinni a nemzeten, az országon, mint félő, hogy az imént Kertésznél Ákosnál – szándékai ellenére is – ezt láthattuk. De akkor már nem magyar történelmet írunk. Erről van tehát szó a Varga Bálint követelte esetben. Koltay filmjével itt nem foglalkozhatunk.

Varga Bálint így folytatja: „A film alapkoncepciója szerint Horthy Miklós egy tisztességes magyar hazafi volt, aki az összeomlás után a romjaiból állította fel az országot. 24 éves uralma alatt a gazdaság, a társadalom, a szociálpolitika, a kultúra rohamosan fejlődött, a politikai állapotok ideálisak voltak, a nézőnek szinte már a Kánaánt juttatják eszébe a két háború közti képsorok. A II. világháborúba belesodródott ország mozgástere egyre szűkült, de az elvetélt kiugrási kísérletig Horthy itt is mindig megtalálta azt az utat, amin keresztül a legtöbbet tudta tenni Magyarországért.”

Világos, hogy ha valaki nem képes észbe venni, hogy Magyarország Kormányzójáról van szó, akkor fog így írni. Mintha az a film egy önjelölt államférfit mutatna, amilyenek

---

[50] Horthy, a kormányzó. Dokumentumfilm. http://kkbk.blog.hu/2009/07/24/horthy_a_kormanyzo_dokumentumfilm

[51] Varga Bálint: „Objektíven Horthyról.” *Kommentár* 2006/6. http://www.kommentar.info.hu/varga_balint_objektiven_horthyrol.pdf

manapság mutatkoznak, és nem a magyar nemzeti intézményrendszer egyik eleméről szólna, egyik megszemélyesítőjéről számolna be. Mintha egy mai kampányfilmről lenne szó, amit sorról-sorra, képről-képre meg kell cáfolni a másik oldalon. Mert aztán természetesen jön a cáfolat.

Ám olyan ez, mintha Hunyadi János Kormányzóról bizonygatná valaki, hogy kevesebb halottal is megúszhattuk volna a Nándorfehérvári Diadalt. Vagy Kossuthot elmarasztalná az orosz támadás miatt, ócsárolná rossz angol kiejtésért. Ki is jelenti Varga Bálint: „A néző azzal a benyomással áll fel a film végeztével, hogy Horthy Miklós legalábbis a magyar történelem legnagyobbjai közé helyezendő, 24 éves kormányzása alatt hibát egyszer sem követett el, ellenben minden cselekedete a magyarság javát szolgálta."

Bizony a szemleíró nem figyelt a film címére: „Horthy, a kormányzó". Igaz, mulasztását tompítja, hogy a rendező sem tudta nagybetűvel írni a Kormányzót. Nem mentségük, inkább tudatlanságukat mutatja, hogy Horthyt egyfajta mai kormányfőként kezelik, pedig erről szó sem lehet.

S most visszatérhetünk azokhoz az értékelésekhez, amelyeknek szeretné Varga Bálint megfeleltetni a Horthyról szóló filmet. Miért is, és milyen értékelések ezek? Egyrészt szerecsenmosdatás céljából: '19-ben a kommunisták ugyan terrorizálták a lakosságot, de harcoltak a románok és a csehek ellen. Másrészt a mai (ál)demokrácia-felfogás magasabbrendűségének demonstrálása céljából: Horthy nem lehetett jó, mert mi vagyunk csak jók (sokkal fejlettebbek a demokrácia tekintetében). Fogalma sincs azonban a Kormányzó jogállásáról: „A kormányzóválasztás tárgyalásánál sem derül ki egyértelműen, hogy a Horthy által hangoztatott erkölcsi aggályok (miszerint az uralkodóra és az alkotmányra letett esküje ütközhet egymással, ezért nem szeretné elvállalni a kormányzói tisztséget) hirtelen eltűntek, amikor gyakorlatilag a teljes államfői hatalmat megkapta, sőt az alkotmányos állam-formákban szokásos jogköröknél még többre is kapott jogosítványt (például hadüzenet a parlament utólagos hozzájárulásával)."

Ezt a hadüzenet dolgot csak azért említi itt ilyen kiemelten, hogy később azt Horthy legnagyobb bűnéül rója fel: hadat üzent a kommunizmusnak. Ma rója fel, mikor azt állítólag 20 éve legyőzte Európában a „fejlett" világ, amely győzelemre egyébként hivatkozik.

Ezért fontos megemlítenünk, hogy a Horthy-filmmel szemben, azaz Horthyval szemben megfogalmazott kritika éle valójában Horthynak mint Kormányzónak szól, azaz a magyar népet szolgáló, a nemzetet megvédő intézkedései ellen. Annak a szempontnak kell tehát érvényesülnie Horthy megítélésében is, amit csak az Illuminati-féle jakobinus–bolsevik–bankár világuralmat előkészítő kommunizmus és bankdiktatúra kiszolgálójaként ragadhatunk meg. Ezt szokta szolgálni az az objektivitás is, amivel történészeink hideg fejjel ítélik elkerülhetetlen szükségszerűségnek az ennek a világnak országunk, népünk és nemzetünk elrontására szőtt összeesküvéseit és általa finanszírozott rablóháborúit.

Dobszay Károly viszont több, az előzőekben tárgyalt Varga Bálin fémjelezte nézettel ellenkező megállapítást tesz Horthyról elemzésében. Szerinte Koltay Gábor Horthy-filmjében „Horthyból már-már egy antifasiszta ellenállót kreáltak, aki természetesen 'utálta és megvetette a németeket, de mindent megtett a magyarországi zsidóság érdekében a gonosz nyilasok ellenében'. Eddig a mese. A történelmi tények azonban egészen mást bizonyítanak. Horthy Miklóst nem nagyon kellett kényszeríteni, hogy belépjen a szovjet elleni háborúba, hisz, mint Európa első antibolsevista államfője, egyszerűen kikerülhetetlennek tartotta a bolsevizmussal való végső leszámolást. A hitleri Németországban – minden utólagos kozmetikázás ellenében – Horthy nagy megbecsülésnek örvendett. Látogatásai alkalmával úgy fogadták, mintha a római császár érkezett volna."

Majd Dobszay így folytatja: „1943-ban, amikor az utólagos kozmetikázók szerint Horthy már csak a háborúból való kiugráson törte a fejét (és ezt állítólag a németek is tudták), Németországban még egy több száz oldalas könyv jelent meg róla, amiben az antibolsevizmus egyik elkötelezett harcosát méltatták személyében. Horthy egészen 1944 nyaráig hitt a német

győzelemben, különben megmagyarázhatatlan és bűnös cselekedet lett volna részéről, ha ő az angolszászokkal tárgyalgat a kiugrásról, közben pedig további ezreket vagy tízezreket küld a frontra meghalni egy szerinte már értelmetlen háborúba. Az egész kiugrási kísérletnek és az azt követő nyilas hatalomátvételnek van egy máig agyonhallgatott, de rendkívül fontos mozzanata. Horthy, már portugáliai emigrációjából, az ötvenes évek elején egy levelet küldött Adenauer akkori nyugatnémet kancellárnak, amelyben esküdözik, hogy rosszindulatú rágalom személyével kapcsolatban az a mendemonda, miszerint ő, mint kormányzó, a szovjetekkel történt titkos kiugrási tárgyalások alkalmával igent mondott volna Sztálin legfőbb követelésére, ami abból állt, hogy a magyar hadsereg nemcsak megszünteti az ellenállást, hanem rögtön hátba is támadja korábbi szövetségesét, a németeket. Ezt a levelet Horthy emlékiratainak német nyelvű kiadásában is közölték."

Dobszay leleplezése: „Egy dologra azonban nem számított, hogy az 1944 októberében a Budai Vár és Moszkva között küldözgetett titkos számjeltáviratokat a németek és az angolok is lehallgatták, sőt meg is fejtették, és ebből egyértelműen kiderült, hogy Horthy valóban igent mondott Sztálin követelésére. Tulajdonképpen ez volt az egyik legfőbb oka, hogy a kiugrási kísérlet nem sikerült, mivel a magyar katonai vezetés ilyen becstelenségre egyszerűen nem volt hajlandó. Másrészt német szempontból is érthető, hogy egy világégés közepén nem hagyhatták magukat ilyen módon elárulni. Horthyval mindezek ellenére, régi érdemeire való tekintettel utána is lovagiasan viselkedtek. További különlegessége ennek a történetnek, hogy Horthyt végül nem a németek leplezték le, hanem C. A. Macartney angol történész (Az Október tizenötödike[52] c. könyv szerzője) tárta a nyilvánosság elé a lehallgatott és megfejtett számjeltáviratok szövegét."[53]

Hozzátehetjük ehhez, hogy a háborúra felkészületlen németek a szovjet támadás megakadályozására támadták meg a Szovjetuniót.[54] Sztálin számára egyenesen Hitler volt a jégtörő, aki előkészítette a helyzetet Európa kommunizmust hozó lerohanására. Nagy Kálmán hadtörténész szerint, aki huszárként harcolta végig a második világháborút, az ő huszárszázada akadályozta meg az oroszok ölébe hulló győzelmet Ogyessza fölött, és akadályozta így meg, hogy a Szovjetunió már 1942 végétől Európa ellen forduljon. Az én apám elmondása szerint óriási szükség volt őrájuk, magyar honvédekre a Don-kanyar vidékén, ahol több száz kilométeres frontszakaszt védtek sokáig, kisegítve a németeket. A harci szellemi előny itt a magyarok oldalán volt. A magyar katonák sokat vállalkoztak, mentek át az ellenséges területre, s hozták el 'nyelvnek' onnét a tiszteket, néha még a parancsnokokat is, hogy megtudják tőlük, mi készül. Nem sok jóra számíthattak, mert akkor már hírlett a szovjet felszerelés alkalmasabb mivolta a hóba-fagyba, és lassan kezdett meglátszani rajtuk az a sok dollármilliós segély, amit Amerikától kaptak. Még olaszokat, románokat is beosztottak a frontszakaszok védelmére, de azok sokkal megbízhatatlanabbak voltak. Egyszer az olaszok fél napig ágyúval lőtték a magyarokat, minden mozgó alakra külön is lőttek. A németek nem vették észre, hogy ukrán 'anti-szovjet ellenállók' képében a partizánok tőlük vételezték a muníciót a front hátában. Azaz nagy szükség volt a fronton a magyar hadseregre. S ott nem azért nem tudták megvédeni a Kárpátokon belüli országot, mert rossz ügyért harcoltak és rossz katonák voltak, hanem mert a világot akkor uralmuk alatt tartó pénzügyi körök az amerikai–angol–szovjet győzelmet finanszírozták már eleve. Már Hitlernek is azért adtak pénzt, hogy szélsőséges eszméit megvalósítva rá lehessen támadni Németországra. Az áldozatok száma és a fájdalom mértéke ennek érdekében nem szerepelt a mérlegelésben. Hiszen már az első világháborúban is bebizonyosodott, hogy aki kegyetlenebb, az nyer.

---

[52] Macartney (2007), C. A.: *Október tizenötödike – A modern Magyarország története 1929-1945. I-II.* Gede Testvérek Kiadó. 1288 oldalon.

[53] Dobszay (2009) Károly: „Tudathasadás vagy elmezavar?" *Front* 2009. február.

[54] Suvorov (2006), Viktor: *A jégtörő. Hitler szerepe Sztálin terveiben*. Kairosz Kiadó Budapest. http://www.nemenyi.net/doc/01-AJEGTORO.pdf

Ne feledjük, azt a háborút főként a magyar területek megszerzéséért indították. A szerbeket az angolok tüzelték fel,[55] az oroszok pénzelték. 1916-ban a magyar és német csapatok Bukarestben álltak. Hogyan került akkor a románok kezébe Erdély? Miért nem fogadták el az angolok a német békeajánlatot 1916-ban? Vagy a német kérést 1913-ban, hogy Dél-kelet Európa felé iparilag terjeszkedhessenek?[56] Mert kellett itt a francia befolyás, a Renault-Dácia?

A magyar népnek és a Kormányzónak tehát, akárcsak a királynak kellett volna, 89 évvel ezelőtt, illetve attól kezdve, hogy felesküdött, olyan feladatai támadtak Trianon miatt, amelyeket még nekünk is, ma is fel kell vállalnunk, mert eddig áthúzódnak, rendezetlenek, megoldatlanok. Az életünk elrablásáról van szó, amit azóta is csak kisebbítenek, ölnek, irtanak, rombolnak. És még mindig annak az eszmeiségnek és érdekkörnek a nevében, mint eredetileg. Ezért Horthy Kormányzó megítélése: ennek a helyzetnek és állapotnak a megítélése.

Gyerekkoromban gyakran jellemezték úgy a Horthy Kormányzó vezette Magyarország államformáját, hogy „királyság király nélkül". Ezt később felváltotta a „Horthy-korszak" elnevezés. De mellékesen: Kossuth Kormányzó e címét sem nagyon emlegették. Ugyan miért? Mert a Kormányzó a királyt helyettesíti, jeleníti meg más alakban, és az itteni sztálinizmus plebejus propagandára használta 1848-at, és a Magyar Királyságot sem engedte emlegetni időbeli közelsége miatt. Amint a közelmúltban Ficóék Szlovákiájában tilos utalni a Nagy-Magyarország képében élt korábbi országra, amelynek tájegysége volt a mai Szlovákiát nagyrészt kitevő Felvidék. Pedig a jogfolytonosság mindkét esetben fennáll. Mintha a jogfolytonosságot az előnyökre nem, csak a hátrányokra, főként az adósság átvállalására lehetne érvényesíteni! És hát megvan ennek is az oka, a hadihitelek: fizessenek a vesztesek, a győztesek helyett is. Így lettünk örök vesztesek: mi vagyunk olyan gazdagok, hogy kifizetjük a szegény szlávok, románok hadihiteleit is. Nemcsak pénzzel, országrészekkel is.

De hogy az igazság és az ésszerűség nemcsak a kapzsi bankvilágot nem jellemzi a történelmi léptékű világesemények minket érintő összefüggései kapcsán, mutatja a világ korábban legfejlettebbnek hitt államához való viszonyunk. Jól bemutatja ezt egy angol szerző, Macartney, akinek „könyvén végigvonul az a törekvés, hogy bemutassa: a vesztesek oldalára került Magyarország az igazságtalan trianoni békeszerződés revízióját, orvoslását igen sokáig elsősorban Nagy-Britanniától várta, és diplomáciai téren jelentős erőfeszítéseket tett arra, hogy a brit diplomáciát meggyőzze a revízió jogosságáról és szükségességéről. Macartney e könyvében kimutatta, hogy bár maga a brit diplomácia is elismerte a trianoni békeszerződés igazságtalanságait, soha érdemi segítséget nem adott Magyarországnak. Ezért Magyarország arra kényszerült, hogy jogainak érvényesítéséért, az elcsatolt területei visszaszerzése érdekében az első világháború másik két kárvallottjához, Németországhoz és Olaszországhoz forduljon segítségért.

Macartney nem hallgatta el, hogy az első bécsi döntés esetében német-olasz döntőbíráskodásra azért került sor, mert a magyar-csehszlovák vitában Anglia és Franciaország érdektelenséget mutatott. Noha utólag Nagy-Britannia az első bécsi döntést (szóbelileg) érvényesnek ismerte el, a második világháború kitörése után a második bécsi döntéssel együtt érvénytelennek deklarálta. Ez az állásfoglalás és Magyarország földrajzi helyzete egyértelműen meghatározta hazánk sorsát: Magyarországnak egyértelműen nem maradt más választása, mint a (Felvidék egy részét és Erdély felét visszacsatoló) bécsi döntéseket hozó tengelyhatalmakkal szolidaritást vállalni a második világháború során. Nem

[55] Lásd Makkay János írását Evans szarajevói felbujtó szerepléséről: Makkay János: „Sir Arthur Evans és Trianon." *Századok* 131:6, 1997, pp. 1339-1354, 1 térkép.

[56] Lásd a Ránki György által elemzett centrum-periféria elv érvényesülését: Ránki György: *Gazdaság és külpolitika. A nagyhatalmak harca a délkelet-európai gazdasági hegemóniáért. (1919–1939).* Magvető, Bp., 1981.

bűnös volt hát Magyarország, hanem a brit politika áldozata – ez Macartney végkövetkeztetése."[57]

És itt abba is hagyhatjuk lassanként kibontani azt a valóságot, ami Horthy Kormányzót jellemzi, hogy levonhassuk a magunk számára, Kormányzó nélkül lévők számára a tanulságokat a mai cselekvéshez. Ezért ne feledjük, hogy amikor Horthy Miklós fellépett a magyarság megmentése érdekében, még akkor sem volt Kormányzója az országnak és persze királya sem már. Amikor 1918. október 31-én lelépett az általa parancsnokolt hajóról, romhalmaz fogadta hazánkban. E romokból ugyan egy megcsonkított, de működő országot épített fel aztán Kormányzóként. Ennek az építésnek vetett véget a második világháború, hogy visszamenőleg és újólag is igazolja, új győzelemmel a korábbi rablásokat. És kellettek az új hadihitel kihelyezések is. Mint legutóbb, amikor a bankválság hatására új hiteleket kényszerítettek ránk.

Mindenesetre találtam egy az eddig inkább hangoztatottal ellenkező, és az itt próbált megítélést tükröző megfogalmazású értékelést is. Eszerint a Nemzet Kormányzója, „vitéz Nagybányai Horthy Miklós, Magyarország Főméltóságú Kormányzója a XX. században jellemszilárdságban és a legszorosabb értelemben vett hősiességben a legkimagaslóbb államférfi volt. Életveszélyesen összeégett testtel, a többszörös túlerővel szemben Otrantónál győzelemre vezetett híres tengeri csatája életpályája későbbi történetének igazi előképe volt. A valóban és igazán csőcselék 'károlyimihályos' özönlése nyomán elsöpört Ó-Magyarország kevesebb, mint 2 évtized alatt főnixként kelt új életre olyan férfi keze alatt, akinél alkalmasabb Főméltóságú Kormányzója Mátyás királyunk óta nem volt a szentkoronás magyar nemzetnek! Utolsó intézkedése a megszálló német hadsereg ellenében deportálásra összegyűjtött többszázezer zsidó-magyar sikeres megmentése fegyveres erővel, ennek az Európában és a Világban mindörökre kimagasló, páratlanul becsületes és jellemes államfői életpályának a méltó, emberséges, keresztény, szentkorona-hű betetőzése volt! Adassék emlékének a legmagasabb fokú megbecsülés és tisztelet a hálás utókortól, és imádkozzunk, hogy ne sokáig kelljen nélkülöznünk a Hozzá hasonló Kormányost a mai pusztító vészek tépázta nemzet-hajón!"[58]

Összefoglaló zárszó

Hogy milyen kormányzónk volt v. Nagybányai Horthy Miklós, azt tehát onnét próbáltam megközelíteni, hogy a királyt helyettesítő pozícióban tevékenykedett, amit a legtöbben nem vesznek figyelembe, akik 1944 óta értékelik – általában igen negatívan, különösen persze a rákosista, kádárista vonal hívei, de még a mai baloldali érzelműek, elméletiek is, és a másik oldal csak egy felszínesen minden tettét dicsérő filmet tudott produkálni. A felkent király elvesztette ezt a rangját nálunk, amikor az együttkormányzás megszűnt országunk feldarabolásával, illetve ausztriai uralkodó címének az elvesztésével. Horthy tehát nem válhatott hűtlenné Ferenc Józsefnek tett hűségi ígéretéhez, és az antantnak is meg kellett felelni, sőt még bizony a kisantantnak is abban a káoszban, amit a Károlyi–Kun Béla henger teremtett.

Kormányzónk a Trianonnal keletkezett anyaország szerepet betöltötte, az adódó lehetőségeket mindig megragadta, és igen sok eredményt ért el, különösen a revízió kérdésében. További hosszútávra szóló érdemei közötti a lengyel, majd francia menekültek befogadása, pesti zsidók megmentése. A numerus clausus bevezetéstét a békeszerződés írta elő és 1928-ban visszavonatta. Ugyanakkor a Sztálin elleni háborúja a kommün újabb megjelenésének elhárítását szolgálta, de abban lépten-nyomon falakba ütközött, hogy a nyugatiaktól ebben a küzdelmében segítséget kapjon. Aztán pedig már versenyeznie kellett a területeinket elrabló államokkal is német fegyverbarátságban. Ezért nem sikerülhetett a

[57] Tudós-Takács János: **„**Könyvajánló: Magyarország története (1929-1945)". *Szittyakürt* 2007, május.
[58] *SzKSz/SzEM-Figyelő*: EK/2001. november. 12.

kiugrási kísérlete sem, mert az ország a vörös terrortól igen félt, míg a németek intelligens jelenléte nem indokolta a velük való szakítást, szembefordulást. A német érzelem német azonossági fokozatot is jelölt sokaknál, mert akkor még Rákosiék nem üldözték ki az országból, illetve nem semmisítették meg őket.

Maguk a németek azonban kettős szorításban voltak, mert külső ellenség mellett belül is bomlasztották őket. Hitler korántsem sem olyan jellemű vezető, mint Horthy. A náci párt uralma messze van a magyar akkori parlamenti demokráciától. Ezért a németek nem jó szövetségeseink voltak, nem engedtek minket egyenrangúan kibontakozni, és ettől Horthy szenvedett, ezt látta, ez ellen is tartania kellett a frontot, nemcsak a keleti veszedelem ellen. Hogy az itthoni próbálkozást mindig letörte, mutatja Szálasi bebörtönzése ugyanúgy, amint Rákosival is tette.

Ha voltak Horthynak csapdái és lehetetlen helyzetei, a megoldás lehetősége nélkül, akkor az a nyugati puhatolózása teljes visszautasítása miatt volt. És ebben azt kell feltételezni, hogy a második Trianon előkészítése miatt nem álltak vele, velünk szóba. Igaz az elsőt a hadihitelek visszafizetése után már módosították, hiszen azért is adták a legjobb területeinket, kincseinket oda, hogy az új államok fizetni tudjanak. Amikor az megtörtént, már lehetett revízió és bécsi döntés, amiben eleinte benne lettek volna az angolok, franciák is, de érdektelenség miatt kihátráltak belőle. De közben rájöttek, hogy ugyanazt újra el lehet játszani, ezért aztán a végén visszaálltak a trianoni határok, és az oroszok vittek mindent, ami mozdítható volt, mindenünnen. Az egész kelet-közép-európai térség aztán tejelt az oroszoknak 1990-ig, utóbb már olyan finomságokkal, mint a mi részünkről a Cocom-lista kijátszása devizában eladósodás által, vagy egyéb világpiaci termékkel szolgáltunk orosz bóvliért vagy ingyen.

Ez volt a tét, és ez ellen Horthy Magyarországa kevés volt egyedül. A kegyetlen bombázások, erre még rátettek. Horthy első, majd végső megzsarolása nem lényegi pont, akár meg is ölhették volna, megvolt hozzá a teljhatalmuk. Inkább az ő gúzsba kötve is intézkedő ereje és esze, cselei a megjegyzésre méltók. És ezért hitelesek a későbbi emlékiratai is, ahol ezeket a tetteit ebben a szellemben tárgyalja, és nem érzi utólag se, hogy valamit elrontott. A 45 év ellene való propaganda azért persze megtette a hatását, pl.: ’3 millió koldus országa’. Egyrészt látjuk, hogy milyen könnyen összejön ma is ennyi koldus, másrészt világos, hogy igen nagy nehézségek és akkor is kirablás (jóvátétel) közepette, nagy segélyezéssel, stb. kellett megküzdeni, és azért eléggé felvirágoztunk 1938-ra. Amerikából hazajött emberek (bányász és cseléd ott össze is házasodott) tömegével hozták haza a megtakarítást és vettek rajta 50 hold földet, amit aztán Rákosiék elvettek tőlük, miközben a nagy kitántorgósdit ócsárolták, nehogy kiderüljön: Amerikába érdemes volt kimenni, Horthy országában lehetett boldogulni, s abban az országban építette ki például Weisz Manfréd is a gyárbirodalmát.

És végül a királyság megtagadása az 1918-as és 1919-es köztársaság és szovjetköztársaság felújítása jegyében, bizony azt eredményezte 1945 után, hogy le kellett járatni Horthy minden dicső tettét is, nemhogy megérteni a nagy nehézségek között megtett lehető legjobb, de rossz hatású, kifutású tetteit. Pedig az államformát szovjet fegyverek kényszerítették ránk, amit csak tetézett a nyilvánvalóvá vált választási csalás. A nem kommunista jellegű pártok és vezető embereik likvidálása pedig utólag igazolta Horthy és országa félelmeit. Más kérdés, hogy a nyugat kegyetlensége, amit manapság látunk igazán, kellett hozzá, hogy Horthynak ne sikerüljön megmenteni minket tőle.

Összegezve: Horthy tehát királypárti volt – tisztelte a Habsburgokat – és a körülményekhez képest a vezető társulatával ragyogó eredményeket ért el. A halálra ítélt országot talpra állította – ami szálka lett az angolszászok szemében. A belső gazdaság beindult, a társadalmi rétegzettség átalakult és a bolsevik lázításnak gátat tudott vetni. Valójában nem hódolt be a németeknek, még akkor sem, amikor családján keresztül zsarolták.

Kelettől semmit se várhatott, csak halált. Ha kelet felé fordul és a szovjetekkel szövetkezik, akkor nem háborúval, de ugyanígy a nyakát szegték volna, hiszen leverte a

bolsevik lázadást, megakadályozta az ország bolsevizálását — pedig ez az Entente-nak is tetszett volna, mármint a bolsevizálás. Magyarország sorsa akkor is ugyanez lett volna, csak nem a harcokban estek volna el legjobbjaink, hanem az oroszok tarkólövésétől – ahogy a lengyel tisztek is – vagy pedig a gulágon fagytak volna halálra. Az országot akkor is kirabolták volna, talán kevesebb lett volna a romhalmaz. Azok nagy része egyébként angolszász bombáktól eredt, de Budapestet aztán az oroszok lőtték porrá. Ez már nem Horthyn múlott.

Külpolitikája a lehetőségekhez képest jó volt. Katonapolitikája az oroszoknak az országon való átgázolását késleltette – különösen Koszorús Ferenc segítette ebben, akinek a debreceni páncélos győzelme világtörténelmi jelentőségű. Miután megbukott, – mert az orosszal próbált egyezkedni és ez volt talán a legnagyobb hibája, mert tudomásul kellett volna vennie, hogy leosztott kártyák ellen ágál, – akkor a hatalmat átvevők még hónapokig késleltették az oroszok továbbvonulását, és ezzel sokakat a Nyugaton megmentettek. Ám a nyugati hatalmasok ennek sem örülnek.

Horthy középnemes, dzsentry volt. Hitt az osztálytagozódásban, de erősen támogatta a magyar középosztály fölépülését – és ez is bűne a baloldal szemében. Tehát nem volt se fasiszta, se náci, nemzeti volt és a nemzet érdekében cselekedett – és áldozott érte. A lehetőségekhez képest sokat tett az ország érdekében és a bukás nem rajta múlott. A lengyelek érdekében sokat kockáztatott, de nagyon sokak életét mentette meg vele, azaz e kockázata bejött.

Életművét a végre helyére kell tennünk, a nemzet nagyjai közt értékelve kormányzói tevékenységét és emberi nagyságát.

317. Károly
Nagy Katonai Érdemérem
kardokkal
(elő- és hátoldal, nagyítva)

Csihák György (Zürich)

„Horthy-fasizmus” – „Antall demokrácia”. Történelmi párhuzam.

Amikor a világ megtudta, hogy Hitler és Sztálin 1939. augusztus 23-án szerződést kötött, sehol sem keltett valami nagy feltűnést. Ennek alapvetően két oka van: az egyik történelmi, a másik tartalmi. Nekünk magyaroknak megvan ezzel a saját tapasztalatunk: százhúsz év alatt a germán is, az orosz is, kétszer tiporta el a magyar szabadságot. Számunkra teljesen közömbös, hogy a germán és a szláv egymással szövetségben, vagy egymás ellenében pusztított.

Nézzük a történelmi okot. Sok évszázadon át Anglia külpolitikai célja volt az "európai erőegyensúly" fönntartása, ami lehetővé tette, hogy Anglia vidáman élje "szigetország" életét, legyen ő a "világ ipari műhelye" stb. A cél érdekében igyekezett a franciákat és a spanyolokat egymás ellen kijátszani - méghozzá sikerrel. Európa keleti felén uralkodó cári Oroszországnak a hátába és a déli szomszédai körében az angol diplomácia hasznos segítőket keresett - és talált. Eközben Európa közepe szét volt zilálva. A németek tucatnyi államra szaggatva veszélytelenek voltak. Igazi hatalom Ausztria-Magyarország lehetett volna, de a Habsburgok és környezetük évszázadokon át nem tudták megérteni a két állam egymástól teljesen különböző társadalmi fejlődésének lényegét. Az 1867-es, úgynevezett kiegyezés hozta meg a változást - de már tragikusan későn. A két fél kiegyezése útjában álló legfőbb akadály az volt, hogy az egyik oldalon a Habsburgok családi birtokai álltak, ahol ők akár császárnak is nevezhették önmagukat, a másik oldalon meredt a Magyar Királyság, Európa legrégibb írott alkotmányával. Így nézett ki az igazi akadály, és a kiegyezés műve ezt kellett sikerrel áthidalja. A létrejött Osztrák-Magyar Monarchia és a magyar segítséggel megszületett német egység következtében megszűnt Európa közepének szétzüllött állapota, ezzel Európában, évszázadok óta először, alapvetően új helyzet teremtődött.

Ebben az új helyzetben Anglia utat tévesztett, Keleten győzött a bolsevizmus, a Monarchia darabokra hullott, és a Versaillesben megalázott Németország a barnaingeseké lett. Versailles nagy francia álma, a francia biztonság Németország leteperése által - füstbe ment. A béketeremtők csak a Monarchiát tették tényleg tönkre, s a nagy vesztes egyedül Magyarország lett. Így szorult, a minden tekintetben teljesen megnyomorított csonkaország két iszonyú diktatúra közé. Ez a történelmi ok. Volt erre már példa a kárpát-medencei Magyar Birodalom történetében, de akkor tyumenjeink úgy verték mindkettőt, ahogyan akarták.

Ezek után vessünk egy rövid pillantást a tartalmi okra. Az utóbbi néhányszáz esztendőben nemcsak Európa arculata változott meg, hanem lelkülete is. Támadás az oltár és a korona ellen kifejlődött a renaissance karjai közt, folytatódott a reformációval, majd a gilotin árnyékában eljutott az
"Égalité, Fraternité, Liberté" üvöltéséig. Kiteremtődött a mindenkivel egyenlő ember, a Polgár, s vele a liberalizmus. A középkori "egyformán ember" helyett, megszületett az "egyforma ember". A 2O. századi ember borzalmas tapasztalatai után, épeszű embernek ma már nem szükséges elmagyarázni, az újabbkori demokrácia útvesztőit. Az ember biológiailag se egyenlő, hiszen az egypetéjű ikrek sem azonosak. Az emberi társadalom is mindenkor megoszlik vezetőkre és vezetettekre. Csak a világméretű csalás leplezését szolgálja a tetszetős mese, hogy "egyik ember annyi mint a másik".

Viszont ez az a pont, ahol a kétféle, de egy arcú szörny, a szocializmus és a nacionalizmus összeölelkezik. Arcuk elbújik a nemzeti és a nemzetközi álarc mögé. Így született a náci és az internáci. Mindkettő alapelve az egyenlő elosztás, amit az olaszok fasizmusnak neveznek. Ahol azután az egyik vagy a másik hatalomra jut, ott elindulnak a kitelepítő vagonok és megtelnek a koncentrációs táborok, meg a tömegsírok - amint azt

elképesztően gazdag tapasztalat bizonyítja. És ez a hatalmi ok. A Horthy Miklós nevével összekapcsolható magyar történelmi kort sokan szeretik sovinisztának, nácinak, fasisztának jellemezni, de még senki nem igazolta a fent leírt történelmi folyamat jelenlétét a Kárpát-medencében fönnálló, több mint ezer éves apostoli Magyar Királyságban.

Semmi kétségünk aziránt, ha történelmünk vérzivataros századai helyett, a szerencsésebb népek életét élhettük volna, akkor társadalmunk valamely más formát mutathatott volna, akár az első nagy háború alkalmával. Horthy Miklós sem válogathatott, se nagyon finnyás nem lehetett, amikor abban a helyzetben, mint a legmagasabb rangú katonánkra, nagyon helyesen, nemzetünk reábízta sorsát. Ilyen helyzetben mások is azt tették. Országunk már akkor sem volt Svájc, se spanyolhon, hanem államroncs, beékelve az eddigi európai történelem két legszörnyűbb diktatúrája közé. Mégis sikerült államunkat a nagy világégéstől távoltartani 1941. június végéig, amikor Kassa városát máig is titokzatos bombatámadás érte.

Az addig semleges Magyarország Európa közepén sokszázezer menekültnek adott biztonságos fedelet, megmentette életüket és segítette továbbmenekülésüket. Annak ellenére, hogy a nyomorult ország még a szomszédoktól kirugdosott magyaroknak is alig tudott otthont és elegendő kenyeret adni. Az európai zsidóknak akkor Magyarország volt az utolsó menedéke: tízezrével fogadtuk be őket, amikor zsidókat még Svájcban is zártak koncentrációs táborba. Amikor a németek elszállították őket, akkor már mi is mindannyian foglyok voltunk.

A magyar kormány kétségbeesetten kereste a kiutat a szorító gyűrűből. Előbb az olaszokkal, majd a törökökkel sikerült szerződnünk. Nem engedtünk semmiféle csábításnak: egyetlen szomszédunkat se támadtuk meg, noha német részről erre állandóan biztattak. Minden helyzetben hangsúlyoztuk, hogy noha a határmódosításban indokoltan érdekeltek vagyunk, ám csak tárgyalásos, békés rendezést tudunk elképzelni. Így történt ez akkor is, amikor egyes volt területeinket visszafoglalhattunk.

A háború alatt reménytelenül próbálkoztunk tárgyalást kezdeni, mert mindenki csak elutasított bennünket. Igaz, a szovjetek semlegességünk megtartása esetére kedvezményeket ígértek, de ezt a hírt Horthy elől - feltehetően a diplomaták - elsikkasztották.

Eközben belénkrúgott, aki csak tehette. Semleges hajóinkat nemzetközi vizeken angolok, hollandok kirabolták, németek elsüllyesztették. Végül a roncsországot a németek néhány óra alatt elfoglalták, egyetlen valamire való harci egységünk az orosz télben elpusztult, országunk hadszíntérré lett, a nőket megerőszakolták, a férfiakat "kicsi robot"-ra vitték, a bolsevik titkosszolgálat által összeszedett emberekből létrehoztak egy ideiglenes nemzetgyűlést, amivel megkezdték országunk "demokratikus átépítését", azaz: megkezdődött a jólismert "börtönvilág Magyarországon".

Amikor 1944. március 19-én a Harmadik Birodalom katonái bevonultak a roncsországba, sokezer éves történelmünk példa nélkül álló korszaka kezdődött: Hazánk egész területe tartósan idegen katonai megszállás alá került, egészen 1991. június 19-ig, amikor a Vörös Hadsereg formálisan (talán?) elhagyott bennünket. Ezen idő alatt nemzeti önrendelkezésünk teljes mértékben elveszett, miközben 1927. március 31, a Népszövetség ellenőrzésének megszűnte óta 1944. március 19-ig, legalább a maradékország területén még érvényesülhetett. Hogyan éltünk ezzel, a külső brutális és belső nyomor által is szűkreszabott szabadsággal?

Miután Ausztria saját akaratából köztársaság lett és a Habsburgokat megfosztotta trónjuktól és még családi vagyonuktól is, a sanctio pragmatica értelmében megszűnt a közös birtoklás, miáltal felébredt nemzetünk szabad királyválasztó joga. Ekkor a nemzet legfontosabb tette volt a közjogi rendezés, ami ugyan hat-hét évet vett igénybe, de visszavezette országunkat ősi jogrendjébe (L.: Dr. Csonkaréty Károly: A magyar történelem 11OO éve a jogforrások tükrében. Budapest, 1997).

Külső erők elháríthatatlan nyomására megtörtént a békediktátum becikkelyezése, az elrablott területeink átadása, hazatérő koronázott királyunk elűzése. A békeparancs

becikkelyező szövege elé bekerült a Nemzetgyűlés Kiáltványa, amely szerint ezt a békét soha el nem ismerjük - miáltal ez a diktátum alkotmányjogilag érvénytelen. A királyság intézményét fönntartottuk, de a királyválasztást későbbre halasztottuk és Horthy Miklóst - majdnem királyi jogosítványokkal - kormányzóvá választottuk.

Jegyezzük itt meg, hogy a továbbiakban a Habsburg főhercegek a budai várban főhercegként éltek, Ottó trónörökösnek az apanázst még 1944-ben is átutaltuk, soknyelven történő magántanítását a pannonhalmi apátságról kiutazó tanárok látták el.

A minden tekintetben szétzüllesztett országban elsőrendű feladat volt a nemzet nevelése. Az azóta legendássá vált Klebelsberg Kuno, mint oktatási miniszter (1922-1931) kétezer iskolát építettett - az épületek ma is remekül állnak, még az Alföld tanyavilágában is. A tananyag színvonalára mi sem jellemzőbb, mint az amerikai külügyminiszter kijelentése 1961-ben: "Tíz amerikai Nobel-díjasból nyolc magyar." Abban az időben tevékenykedett a világ zenei életének két igazi óriása: Bartók Béla és Kodály Zoltán. Irodalmi életünk, képzőművészetünk nálunk addig soha nem tapasztalt magas szintre emelkedett. Tele zsidó szereplővel, rendezővel stb., több tucat olyan film készült, amelyek vetítésével igyekeznek ma televízióink unalmas műsorukat javítani, hogy a pénzügyi támogatásukat biztosító "kapcsolási kvótát" elérjék. Ady, Babits, Heltai, Kosztolányi, Szép Ernő, Szerb Antal és a "Kalotaszegi Madonna" helyén ma Esterházy Péter, Konrád György és a "Sorstalanság" áll - és a magyar nyelv soha nemlátott lezüllesztése. Sportolóink már az 1936-os berlini olimpián is kivívták a világ elismerését, s az 1948-as londoni, majd az 1952-es Helsinki olimpián is még az élcsoportban végeztünk - mert a harmincas években tanult labdát rúgni Puskás és Kocsis, vívni Gerevich és az Elek testvérpár, amikor még a valóságban létezett nemcsak mint kifejezés, a „magyar zsidó”.

Népszövetségi segítséggel, 1927. január 1-én megszületett a Pengő, a kor egyik legmegbízhatóbb fizetési eszköze. Sajnos nincsenek megbízható adatok az ipar és a mezőgazdaság termelésének alakulására, de közismert, hogy a történelem legsúlyosabb gazdasági válsága erre az időre jut. Nehéz dolga van a tárgyilagos elemzőnek, hiszen csak a társadalmi mozgás adatai állnak rendelkezésre, ez pedig igen ellentmondó képet ad, nemzetközi összehasonlításban is.

Így például a kor jelentős munkásmozgalmi események színtere - Magyarország ebből a szempontból viszonylag csendes, ami a hazai ipar viszonylagos fejletlenségével is lehet összhangban. Viszonylagosat mondunk, mert hiszen a Duna-tengerjáró hajóink világcsodának számítanak. Észak-Erdély visszatérte után a térség közlekedése oly ütemben és színvonalon épült, amire országunkban máig nincs példa. A kor krónikása hazánkban jelentős agrárproletár megmozdulásokról tudósít, miközben pl. bánkúti búzánk, számos vetőmagvunk, makói hagymánk, szegedi paprikánk, mézünk, vajunk, kamillavirágunk stb. nemzetközi szabvány lett. Az igénytelen magyar szarvasmarhát svájcival keresztezték. 194O-ben 6O ezer darab tehén állott tejellenőrzés alatt. Ezek átlagosan évi 3'2OO-3'4OO kg tejet szolgáltattak. Rekordtejelőink az évi 15'OOO kg-ot is meghaladták.

A magyar földműves szívesen vesz részt a közös munkában is, ha a magáén dolgozhat. A háború előtti szövetkezeteink központjában a Hangyában 1938 elején 1481 szövetkezet volt 568 ezer taggal. A magyar földműves rátermettségét jelenti, hogy a szövetkezetek 1481 elnökéből 547, 1481 üzletvezetőjéből 313 és 14O6 könyvelőjéből 337 parasztember volt.

Szokás Horthy hibájául felróni, hogy nem tartott kapcsolatot a munkásokkal. Viszont az is igaz, hogy ez hozzátartozott kormányzói stílusához: távoltartotta magát a politika egészétől. Viszont épültek kulturált munkás lakótelepek (Mária Valéria telep), ha szűk körben is, de elindult a társadalombiztosítás (OTI, MABI) - az USA-ban ma is csak itt tartanak. Hibáztatják a földreform elmaradásáért. A környező országokban volt földreform, de... ott egyszerűen elvették a magyarok és a németek földjét és odaadták az "államalkotó nép"-nek. Bevezettek ott olyan adórendszert is, amely a megfosztottakat aránytalanul sújtotta, ilymódon továbbsegítendő a kedvezményezetteket. Horthy számára ez az út járhatatlan volt - már azért

is, mert a nagybirtokosok nagy része orrolt reá. Egyesek a király elűzése miatt - mások egyszerűen azért, mert a kenderesi 723 hektár földjével körükben Horthy jött-mentnek számított. Igaz, neki 1945-ben sem volt többje. Magyarország első embere a számkivetettségben kegyelemkenyéren élt.

Horthy nem adhatott nemességet, se földet, viszont 192O-ban megalapította a Vitézi Rendet. Föld hiányában, még a tervbevett földet sem adhatta oda a vitézeknek. Hunyadi Mátyáshoz hasonlóan, aki a szegény köznemesi rétegből igyekezett minél több magyart az ország vezetésébe emelni - Horthy is megpróbált, még zsidókból is létrehozni egy új, erős, nemzetépítő társadalmi réteget. Egyesek őt is Kinizsi Pálnak tartották. (L. a mellékletben Zöld Márton tábornok életrajzát és a vitézi várományosok felterjesztését.)

Senki nem bizonyította, hogy Horthy éhes lett volna a hatalomra. Kormányzósága idején államunk formája országgyűléssel rendelkező alkotmányos királyság. A kormányzó a legfőbb hadúr, de egyetlen esetről sem tudunk, hogy ebben a minőségében beavatkozott volna az ország életébe. Azaz, hogy 1944. október 15-én, az úgynevezett "kiugrással" megpróbálta, de miután erre addig egyetlen példát sem adott, még közvetlen hívei sem értették meg. Lovagias jelleme volt a kiugrás sikertelenségének legfőbb oka: mint magyar katona, el sem tudta képzelni, hogy szövetségesét hátbatámadja.

Horthy személyét és családját csak a német megszállók és a magyarul beszélő ellenségeink támadták. Egyetlen Horthy-ellenes megmozdulásról, támadásról sem tudni. Nagy fekete személyautójában sofőrjével egyedül utazott, előtte egyetlen motorosrendőr ment. A nép Horthy-dalokat költött. Negyven év múltán, amikor emléktárgyait múzeumba helyezték, Horthy menyének feltűnt egy öreg raktáros szolgálatkézsége. Kérdésére az öreg ezt válaszolta: "Én is az Ő katonája voltam."

Nehéz szívvel teszem, de könnyű feladat a Horthy nevével jelzett korszakot párhuzamba állítani napjaink valóságával, legyen a neve: "Antall-demokrácia".

Antall Józsefről elneveznek közterületeket, szobrot állítanak neki, évfordulókon emlékére misét mondanak. "Jobb körökben" Horthynak még a nevét sem illik említeni.

Antall, máig tisztázatlan körülmények között került a „fordulat” során államunk élére. Szeretik "az első, szabadon választott magyar miniszterelnök"-nek nevezni, azok is, akik évente gyertyát gyújtanak a Batthyány Lajos örökmécsesnél, noha jól tudják azt is, hogy Antall megválasztásakor országunk egész területét még idegen katonák tartották megszállva. Erről az állapotról tanítja Deák Ferenc, hogy egy ilyen ország országgyűlésének nincsen se alkotmány teremtő, se alkotmány módosító ereje. Az ország ügyeit álparlamentális intézmények viszik. A nemzet tettei közjogilag érvénytelenek. Vegyük hozzá, hogy az 1946. évi I. törvény életbeléptetésével - mindmáig - megszűnt a magyar történelmi jogfolytonosság is. Így, nemzetünk tettei 1944. március 19 óta nemcsak cselekvőképességünk hiányában, de 1946 óta közjogilag is érvénytelenek. Az alkotmányjogi és a közjogi rendezés máig várat magára.

Egyesek szeretik a felelősséget az utolsó kommunista miniszterelnökre hárítani, de tény, hogy nemzeti vagyonunk 7O-8O %-ának tényleges eladása Antall József kormányzása idejére esik. Ez úgy történt, hogy a korábban államosított magyar vagyont a fordulat táján gyorsan tönkretették, majd olcsón fölvásárolták a kondér közelében ülők, ők pedig pillanatok alatt továbbadták, esetleg szétdarabolva idegeneknek, akik nálunk elsősorban piacot vettek. Az üzemek nagyrészét bezárták, néha le is rombolták. A bevonuló tőke legfeljebb szerelő csarnokokat épített, ahol a külföldről behozott részekből készítenek késztermékeket, jelentős magyar állami adó- és másegyéb kedvezménnyel. A "rendszerváltás" hasznát külföldre juttatták, de a bennfentesek sem panaszkodhatnak hazánkban: kincset érő ismeretek is, magánhaszonná és adófizetői teherré váltak kezükön. Kivitelünk 8O %-a idegeneket gazdagít. A magyar pénzből létrehozott bankok mára átlagosan több mint 8O %-ban idegenek kezében vannak. A tönkretett hazai kiskereskedelem helyett idegen áruházakban vásárol a magyar, elsősorban külföldi árút. Még a kommunista időben is, a világgal lépésttartó

mezőgazdaságunk mára teljesen tönkrement. Az áruházakban külföldi tejet, lisztet, gyümölcsöt, zöldséget stb. árulnak. Ezt nevezik magánosításnak. Az izraeli államfő ország-világ előtt kijelentette, hogy Izrael megvásárolta Magyarországot, kémrepülői pedig gondtalanul köröznek felettünk, a NATO légterében.

Budapesti irányjelző tábla 20..

Utolsó magyar forradalmunk fegyveres harca (1956), gazdasági eredménye (1968), majd a társadalmi átalakulás (a 8O-as évek végén) eredményeként a fordulat táján népünk a világ egyik csodája, gazdaságunk a térségben a legsikeresebb volt. Az azóta egymást váltó kormányok mindent tönkretettek - a részletek felsorolása, magyarok számára, napjainkban felesleges. Gyermekek pusztulnak el alultápláltság miatt.

Fényes Elek óta (18O7-1876) - ha hagyták - mindég Magyarországon készült a világ legjobb statisztikája. A nemzetközi szervezetek statisztikai intézményük élére mindenkor igyekeztek magyar szakembert biztosítani. Mára - a sok csűrés-csavarás eredményeként - lehetetlen megbízható adatokhoz jutni, pl. a magyar gazdaságot illetően. Nevesincs kutatóintézetek tenyérjósai közölnek felelőtlen állításokat. Például a magyar államadósság a fordulat táján abszolút értékben is és egy fő lakósra számolva is a legnagyobb volt a térségben, az adat ismert volt. Még a fordulat után is magas kormánykitüntetésben részesültek azok a felelős pénzügyérek, akik bennünket így eladósítva segítettek rabláncra fűzni. Ma már erről az adósságról csak annyit lehet tudni, hogy a csillagok közt állhat, miközben mindenünket eladtak és szinte minden csak rosszabbodott, mint volt a fordulat idején. Az életkörülmények szakadatlanul romlanak. A Société Générále francia nagybank közgazdászai megállapították, hogy az EU-ban mindenki hazudik saját adósságáról. Az összes terheket illetően az EU átlag 434 %-kal nagyobb mint amit adósság címen kimutatnak. Egyes országok esetében ez a százalék: Lengyelország 155O, Szlovákia 1149, Görögország 875, Szlovénia 758, Lettország 619, Cseh Köztársaság 59O, Franciaország 549, Finnország 539, Hollandia 522, Litvánia 497, Portugália 491, Esztország 455 és Anglia 442 százalék. Az EU átlag alatt van Svédország 43O, Németország 418, Ausztria 4O9, Írország 4O5, Luxemburg 376, Dánia 382, Olaszország 364, Belgium 296 és Spanyolország 244 százalék. Magyar adatot nem közöltek.

Leginkább az EU adataiban bízhatunk. Szerintük az EU egyenlőtlen államok közössége, ahol mi 36 %-kal az átlag alatt vagyunk és a saját szociális helyzetünk megítélésében az utolsó helyen állunk.

Országunk jövőjéről, a magát politikai elitnek tartó társaságunknak nincs mondanivalója. Címeres hozzánemértők írnak nemzetstratégia című könyveket. Egy-egy választás alkalmával felröppentett politikai pamfletjeik már senkit sem érdekelnek, senki nem veszi komolyan. A szavazásra jogosultak fele elmegy szavazni és ebből 3O %-kal nyerni lehet - ami az összesből 15 %.

Jellemző, hogy a politikai vitának elnevezett durva hangvételű, egymás ócsárlása, szakmai szempontból alig megy túl az adókulcs vagy a benzinár emlegetésén. A valódi főkérdésekben viszont nagy az egyetértés. A NATO-hoz, az EU-hoz való csatlakozás annyira nem képezhette vita tárgyát, hogy egyetlen mélyebb elemzés sem ismert, amely mérlegelte volna az előnyök és a hátrányok viszonyát, például az egyetemleges - talán tizenötmilliónyi magyar - szempontjából. Az utóbb Lissaboni Szerződés névre átkeresztelt, eredetileg EU alkotmányt a magyar országgyűlés elsőként elfogadta. Oly gyorsan, hogy feltehetőleg senki sem olvasta. Vessünk egy pillantást történetére.

Megelőzte a Nizzai Szerződés - amit írek népszavazással elvetettek. Mivel az EU egyhangúságot kíván - az ír vétó után ez a szerződés elbukott - de erre senki nem is gondolt. Az íreket újra szavaztatták, akik kiszámították, hogy nekik mibe kerül egy szavazás. Mivel láthatóan addig kell szavazzanak, amíg el nem fogadják, hát a következő szavazásnál el is fogadták. Az írek a Lissaboni Szerződést is elszántan elvetették. Ezúttal több eszük volt: miután már mindenki elfogadta, az újraszavazás előtt az EU-tól engedményeket sikerült kicsikarniuk. Így elfogadták - s itt most a nagy kérdés: mit szavazott meg a többi, méghozzá hol népszavazással, hol parlamenti szavazással? Vagy az "EU Alkotmánya" kétféle szövegezésben, össze-vissza szavazással, egyforma értékű?

Mivel nem tudjuk teljesíteni az EU pénzügyi feltételeit, a közös pénzt még nem vezethettük be. Ezúttal talán kisebb veszteséggel megússzuk ennek a rendszernek, hamarosan bekövetkező bukását. Vagy ki tudja? Minden idők legnagyobb valutareformja előtt állunk: bukik a dollár és az euró.

Az iskolában jó százötven évig tanultuk: "Nyelvében él a nemzet!" Napjainkban nincs olyan intézményünk, ahol ne elszántan pusztítanák nyelvünket. Régen illet kinevetni, aki ízes tiszaháti, székely, szegedi vagy palóc tájszólásban beszélt. Azután kialakult egy szörnyűséges KGST frazeológia. Ma ennek helyébe nyomul feltartóztathatatlanul valami iszonyatos elindoeurópaizált "hello-hello", a koncert programja, médiák, vállalkozások dőlnek be, az önkormányzatok akik, jó napot helyett szép napot. A parlamenti frakció a parlamentben a konvergencia programot konszenzussal. „Hungarikumok a Parlamentben. Program. Regisztráció. Vezeti: Lezsák Sándor író.” Az új parlament letette az esküt...A magyar nyelvészeknek nincs szükségük foglalkozni a legfőbb feladatukkal. Hivatásos kesergőink telesírják patyolat kendőjüket a magyar nyelv elleni tót, román, ukrán, szerb támadás miatt. Itthon ők miért nem beszélnek magyarul? Csendben megkezdték a magyar fajta genetikai átrendezését, elveszelytik alkotmányunkat, nemzeti megujulásunk legfőbb biztosítékát egész történelmünkön át. Amely nemzet nem ragaszkodik alkotmányához és nincs meg benne az elszántság megtámadott alkotmányának védelmére, az a nemzet nem érett a szabadságra.

A sírt, hol nemzetünk elsüllyed, valóban népek veszik körül, de az embermilliók szemében minden ül, csak gyászkönny nem.

Contra facta, non valent argumenta.

Egészséges idegrendszerű ember számára nem meglepő, hogy Versailles után a magyar életérzés két fő meghatározója lett a veszteségtudat és a szebb jövőbe vetett remény. Na és ma? A Magyar Tudományos Akadémia 2010. szeptemberében közzétett felmérése szerint, a magyar középiskolások 61 %-a felnőttként külföldön szeretne élni.

Ma a népet és a nemzetet meghatározó közösségi "mi tudat" helyére nyomul a mindenkit lenéző, a senkit és semmit nem tisztelő "én tudat". „Az igazságból elveszett az i.” Rajtunk már tényleg csak Isten segíthet.

Arday Lajos (Budapest)

Horthy Miklós angol-amerikai megítélése

Az újkori magyar történelem három legellentmondásosabb, legvitatottabb ám korszakalkotó személyisége Ferenc József, Horthy Miklós és Kádár János. Uralkodásuk–tevékenységük közös vonása, hogy hatalomra kerülésüket kivégzések, tömeges megtorlás árnyékolja be, de az azt követő évtizedek konszolidációt-modernizációt és gyarapodást hoztak (Horthy esetében anyagit és területit is), melynek során a véres kezdet elhalványult, s kialakult egy, a nép javán munkálkodó (nagy)apa kép. S a vég is közös: háborús vereség (Kádárnál egy világrendszer bukása), elpusztított, tönkrement ország, részben az ő kormányzatuk hibájából. Hármójuk közül kétségkívül Horthy a legszínesebb egyéniség, kiemelkedik közülük világismeretével, nyelvtudásával, Anglia iránti vonzalmával – most ezt a kötődést próbáljuk bemutatni.

A fiatal tengerésztiszt 1886 és 1909 között szolgálati útjai során megfordult csaknem valamennyi európai országban, Portugáliától Oroszországig; 1895-ben három kellemes hónapot töltött Londonban, „…végigélvezve hagyományokban gazdag látnivalóit."[59] A „Saida"-n 1892-94 között bejárta a világtengereket, a Brit Birodalmat." …Britannia rules the waves, s ennek utunk folyamán számos mély hatást keltő példáját tapasztalhattuk."[60] Gibraltárban a Home Fleet parancsnoka, Battenberg (később Mountbatten – AL) tengernagy személyesen mutatta be zászlóshajóját.; Egyiptom, Aden, Bombay, Ceylon után Kalkuttában az alkirály vendégei ebéden, bálon, tigrisvadászaton elefánthátról; Szingapúr érintésével Ausztrália, ahol Victoria kormányzójával falka- és kenguru-vadászaton vesz részt, majd Új-Zéland, a Csendes-óceáni szigetek után – természetesen – egy angollal vadászik Borneon. Csoda-e, ha ilyen tapasztalatok, élmények hatására „…egész életében nagyon csodálta és szerette Angliát és az angolokat"[61], és „…kitörölhetetlen rokonszenv alakult ki benne Anglia, azon ország iránt, amely megvalósítani látszott azokat az eszméket és értékeket, melyeket mindig is nagyra tartott a magyar nemesi osztály."[62]

1903-tól a nagyhatalmak egy flottaköteléket állomásoztattak érdekeik védelmében a szétesőben lévő Oszmán Birodalom fővárosában, Konstantinápolyban, s néhány szigetet is megszálltak. Egy ilyen partraszállást az angol Lancaster páncéloscirkáló első tisztje vezényelte. Az akkor a St. Georg zászlóshajón szolgáló Horthy volt partmestere és tolmácsa. 1908-1909-ben a Taurus állomáshajó parancsnokaként a tengerésztisztek és diplomaták társasági életének középpontjába került a jó megjelenésű, hat nyelvet beszélő[63], szépen zongorázó és éneklő, elegáns angol gentlemanként viselkedő tengerészkapitány. Kártya- és teniszpartnerei, vadászcimborái, lovaspólóban, lóversenyeken és vitorlázásban sporttársai főleg angolok voltak; barátsága egy bizonyos Thomas Hohlerrel, a nagykövetség 1. titkárával sorsdöntőnek bizonyult.[64] A polai flottatámaszponton töltött évek során ő és családja

[59] Horthy Miklós: Emlékirataim Európa-História 1990 35.o
[60] u. ott, 16.o
[61] C.A. Macarlney: Október tizenötödike – A modern Magyarország története Gede Testvérek, Bp. 2006. I.k. 96.o
[62] Th. Sakmyster: Hungary's Admiral on Horseback Miklós Horthy 1918-1944 Columbia New York 1994. 4.o. Emlékirataiban így ír erről: „…Mindaz, amit csak Indiából láthattunk, az angolok kiváló gyarmatosító tehetségét bizonyította. Biztosították a Khyber-hágót és féken tartották északon a nyugtalan törzseket. Gátat vetettek a hinduk és a muzulmánok örökös összetűzéseinek. Gazdasági téren gondoskodtak a folyamok szabályozásáról, és öntözés révén, főként Pandzsábban, nagy kiterjedésű termőföldeket varázsoltak elő. Országutakat és vasutakat építettek, egyszóval civilizációt és gazdagságot teremtettek, kevés erővel a rendet is fenntartották." Horthy: i.m. 20.o
[63] Angol, német, francia, olasz, horvát
[64] Horthy: i.m. 42-46.o.

nyelvleckéket vett – tanáruk 1904-ben James Joyce volt, aki akkor készült első regénye kiadására.

A világháborúban a flotta legmodernebb cirkálójának, a Novarának parancsnokaként több sikeres ütközet hőse, lovagias ellenfél.[65] A általa harcképtelenné tett hajók legénységét fedélzetére vette, s jól bánt velük. Tisztjeiket vendégnek tekintette, s ha sebesüléseikbe belehaltak, teljes katonai pompával, virággal temettette el; az elfogott francia tengeralattjáró elhunyt matrózának koporsóját francia trikolor borította.[66] Egy angol cirkálóval szembekerülve, parancsnokának ezt táviratoztatta: „Nekem 12 ugyanolyan kaliberű ágyúm van, mint Önnek 9. Vegye tudomásul, hogy 3 ágyúm nem fog működni."[67]

Érthető, hogy az 1919. augusztus elején Budapestre küldött Szövetségesközi Katonai Misszió, a Tábornoki Bizottság[68] angol-amerikai tagjai Horthyt, a Nemzeti Hadsereg főparancsnokát „…rokonléleknek" tekintették. Jó hatást tett rájuk elszánt kommunizmus-ellenessége, s megjelenése, mint egy jómodorú gentleman-é és európai formátumú tiszté, bizalmat gerjesztett."[69] Horthy először 1919. augusztus 18-án jelent meg a tábornokok előtt, s velük a román megszállók visszavonásáról tárgyalt, garantálva a rend fenntartását. Az antant-képviselők „…legjobb akaratukról biztosították." Horthy megjegyezte: Troubridge tengernagy „…a leglojálisabb velünk szemben".[70] A főmegbízottak párizsi tanácsának (Legfelsőbb Tanács) küldött 29-i jelentésükben megállapították: „…Horthy tengernagy dunántúli 8 ezer fős , rosszul felszerelt „kontingense" nem jelent veszélyt a szomszédos országok számára, így a románok arra nem hivatkozhatnak a kiürítés elodázásánál. Erre a magyar hadseregre szükség van, sőt továbbszervezésére is, hogy fenntarthassa a rendet a kivonulás után."[71]

Reginald St. George Gorton siófoki, szeptember 16-i helyzetfelmérő villámlátogatása eredményeként születtek meg a bizottság javaslatai a magyar fegyveres erők újjászervezésére, melyeknek összlétszámát 34400 főben állapították meg.[72] 23-i távirata szemléletes képet ad a helyzetről: „…Elismert kormány nélkül lehetetlen tovább csinálni a dolgokat. Ahogy Bandoltz mondja: Magyarország tehetetlenül vergődik minden irányba, mint a csirke, amelynek a szakács levágta a fejét." Másnapi „szigorúan titkos" jelentésében Thwaites tábornoknak, a brit katonai hírszerzés főnökének beszámol a Magyarország teljes megtörésére irányuló román-olasz tervekről: szláv-ellenes zóna Ausztriától a Fekete tengerig.[73] Foster őrnagyot Horovitz-cal Siófokra küldték, a nemzeti hadsereg megszervezésével foglalkozó bizottság tagjaiként. Az amerikai zsidó ezredes kirendelését „hasznos kiválasztás"-nak nevezte, „…mert ha ő mondja, hogy Horthy nem kínozza és zaklatja az izraelitákat, ennél nem is lehet jobb bizonyíték."[74]

Sakmyster. i.m. 4-5.o.

[65] Mark Kerr tengernagy, az adriai brit hajóraj parancsnoka ezt jelentette az Admiralitásnak az otrantói ütközet után: „…Semmi kétség sem fér hozzá, hogy az osztrák- magyar cirkálók magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valamelyik drifter (tengeri zárat, acélhálót telepítő hajó – AL) felvette a küzdelmet, és vonakodott megadni magát, a cirkálók nem süllyesztették el, hanem ha már harcképtelenné vált, úszni hagyták. Ez a magatartásuk teljes mértékben megfelelt a tengerészlovagiasság tiszteletre méltó régi hagyományainak." Horthy: i.m. 102-103.o.

[66] U.ott, 89.o.

Sakmyster: i.m. 9.o.

[67] Hevesy Pál szóbeli közlése 1973. október 3-án.

[68] Bandholtz, amerikai, Gorton brit, Graziani, francia, Mombelli, olasz, de közéjük tartozott Troubridge angol tengernagy, a „Duna brit parancsnoka" is.

[69] Sakmyster: i.m. 34.o.

[70] Magyar Országos Levéltár (OL) Minisztertanácsi jegyzőkönyvek 11595 sz. tekercs

[71] Documents on British Foreign Policy (DBFP) vol. 1. London 1948. N°49 599-601.o.

[72] Public Record Office (PRO)(F.O.) 371 vol. 3516 file 1193 N°135178 Nyilvánvalóan ennek alapján került be a trianoni békeszerződésbe a 35 ezres szám.

[73] Fokozatai: Magyarország „tisztára söprése", különbéke, perszonálunió, a román királlyal a trónon

[74] PRO FO 371 vol. 3516 file 1193 N°138295

Harry Hill Bandholtz szeptember 29-i naplójegyzetében ismerteti Horthy jelentését, amely szerint „…Horthy tengernagy minden tőle telhetőt megtett a zsidóüldözés megakadályozására, s úgy véli, nem követtek el bűnöket."[75] Bandholtz Horthyt „…patriotizmussal átitatott, vitathatatlanul egyenes és becsületes tiszt"-ként írta le"…aki teljes erejével azon lesz, hogy minden ügyet mérséklettel és méltósággal kezeljenek"[76] H.E. Yates amerikai ezredes, a rendőrség és csendőrség újjászervezését felügyelő bizottság elnöke is akkor tartott szemlét Siófokon, s lenyűgözte őt a csapatok rendje és fegyelme. Horthyt „…energikus és jó képességű ember"-nek találta, akiből „…a választásokig kiváló ideiglenes kormányzó válhatna Magyarországon"[77] Horthy nemcsak katonákban ébresztett bizalmat, hanem a párizsi Legfelsőbb Tanács rendezéssel megbízott tisztviselőjében, a szlávbarát, Benešsel különösen jó viszonyban lévő Sir George Clerkban is, aki tárgyalásaik után kijelentette, hogy „…teljes mértékben bízik Horthy tengernagy őszinteségében, (aki) olyan hadsereg főparancsnoka, amely valóban nemzeti, és az államot szolgálja". Kiemelte a november 16-i bevonulás[78] „problémamentes, minden rendbontás nélküli lefolyását." Bandholtz „méltóságteljes"-nek találta; Horthy „…minden tekintetben feddhetetlen módon viselkedett"; kézben tartotta csapatait. A The Times arról tudósított, hogy „…Budapesten teljes a rend, (s) a zsidók és más pesszimisták aggodalmai megalapozatlannak bizonyultak."[79] Clerk főfeladata a román kivonulás biztosítása és egy, az antant számára elfogadható koalíciós kormány létrehozása volt. A polgári és baloldali pártok vezetőivel folytatott tanácskozás során, Clerk rezidenciáján Horthy nyilatkozatot írt alá arról, hogy „…a hadsereg alárendeli magát az antant megbízottjának közreműködésével létrejött kormánynak."[80] A kormányalakítási tárgyalások során, november 17-én Horthy reális helyzetértékelést adott: a hadsereg nagyon kicsi, nemhogy offenzívára képtelen, de nem tudja megvédeni az országot leggyengébb szomszédjával szemben sem. Ő pontosan a szövetséges tábornokok utasításait hajtotta végre, és nyomatékkal kéri a megjelenteket, hogy teljesítsék a szövetségesek kívánságait. 18-án Clerk közreműködésével megállapodásra jutottak a Huszár-kormány megalakításáról. Horthy ismét hangsúlyozta: a békére nagy szükség van, s olyan kormányt kell alakítani, amely kielégíti a szövetségeseket. Campbell[81], a feljegyzés készítője, Horthy és

[75] „Valóban igen jelentősek az antiszemita érzelmek, mivel a bolsevikok között oly sok volt a zsidó, de ami egy igazi fehér-terror meglétét illeti, erről szó sem lehet – ez a veszély a politikusok képzeletének szüleménye … a zsidóknak és a nem zsidóknak együtt kell fenntartani a rendet, s abszolút biztosak lehetnek abban, hogy nem fenyeget semmilyen veszély a Magyar Nemzeti Hadsereg részéről." H.H. Bandholtz: Napló nem diplomata módra - Román megszállás Magyarországon Magyar Világ Kiadó 1993 89.o.

[76] Kiadatlan naplójából idézi Thomas Sakmyster: Admirális fehér lovon - Horthy Miklós, 1918-1944 Helikon, Bp. 2001 41.o.

[77] u.ott, idézet Yates jelentéséből

[78] A várakozással és izgalommal teli napok eseményeiről Clerk így számol be jelentésében: „…Két nappal a románok kivonulása előtt néhány szociáldemokrata és zsidó vezető jött hozzám, bejelentve, hogy szándékukban áll elhagyni a várost, minthogy bizonyára letartóztatják őket, ha a „fehér" csapatok bevonulnak. Azt mondták, a lakosság zsidó és munkás rétegeiben a legnagyobb aggodalom uralkodik. Kimutattam neki, hogy egy ilyen pillanatban elmenni a legsúlyosabb politikai hiba volna részükről, s elmondtam, hogy én személyesen a legteljesebb bizalommal vagyok Horthy tengernagy őszinteségét és csapatai fölött való hatalmát illetően, és így rávettem ezeket az urakat arra, hogy maradjanak. Én magam az átmeneti időszakban az egész délutánt a zsidó negyedben töltöttem, de el sem lehet képzelni annál normálisabbat, békésebbet, vagy ami a bizalom több jelét mutatja. Igaz, 1-2 kiemelkedő embert letartóztattak, de ezeket beosztottak hajtották végre, a kormány tudta és parancsa nélkül, és tiltakozásomra azonnal – mint néhány előző eseten is – elengedték őket. …Az a kivételes zökkenőmenteség, és példás rend, ami a románok távozását és a magyarok bevonulását jellemezte, nagymértékben azoknak a gondosan előkészített intézkedéseknek volt tulajdonítható, amelyeket a Szövetségesközi Tábornoki Bizottság és Troubridge tengernagy dolgozott ki Horthy admirális vezérkarával, de mindenekelőtt annak, hogy Horthy tengernagy tökéletesem kézben tartotta a parancsnoksága alatt álló erőket." DBPF vol.II. N°33 App. A. 447-448.o.

[79] Sakmyster 2001 44., 50.o.

[80] Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája 1919-1945 Kossuth Bp. 1969. 42.o.

[81] Korábban a Colonial Office tisztviselője, aki éveket töltött Magyarországon, s jól megtanulta nyelvünket. Clerk delegációjának a tagja, majd a budapesti brit követség munkatársa

Bethlen István hozzászólásait emelte ki, mint akik sokat tettek a kibontakozás érdekében; különösen Horthy magatartása volt mindkét napon nagy hatással a jelenlévőkre. Clerk „titkos és bizalmas" zárójelentésében ezt írta: „…Horthy abszolút egyenes és nagymértékben az ő becsületes hazafiságának köszönhető, hogy megoldást találtunk …teljes befolyását latba vetette – amely pillanatnyilag nagyobb, mint bárki másé az országban –, hogy ráébressze honfitársait, hogy az egyetlen út Magyarország számára a szövetségesek kívánságainak teljesítése."[82] Küldöttségének másik tagja, A. Gascoigne[83] a Foregn Office-nak küldött összefoglalójában Horthyt és Apponyi Albertet nevezte „…Magyarország legáltalánosabban csodált és tisztelt emberei"-nek, Horthy tengernagyot pedig az ország hősének .[84]
December végén Bandholtz jelentés kért a nemzeti hadseregről; Horthy válaszában katonai diktatúrában látta a „kaotikus állapotok"-ból való kibontakozást. Ezzel az 1920. január elején Budapestre érkezett brit főmegbízott, Sir Thomas B. Hohler is egyetértett, aki 9-én úgy ítélte meg, hogy Horthy katonai diktátorként „…valóban az ország biztonságát és a rend fenntartását szolgálná".[26/a] Gorton nagyon rossz véleménnyel volt az idejét veszekedéssel töltő Huszár-kormányról: „…ha nem szedik össze magukat, s nem tudják kormányozni az országot, Horthy ellenük fordulhat, és diktátorrá teszi magát".[85] Hohler január 6-i első „bizalmas" jelentésében Horthyt, akivel hosszas megbeszélést folytatott, „…háború előtti régi és nagyon bizalmas, meghitt barátjának" nevezte, aki vele mindenkinél nyíltabban és teljes őszinteséggel beszél. Valóban feltárta országa katasztrofális helyzetét: nagy részét felosztották szomszédai között – egy új Balkán alakult ki Közép-Európában. Magyarország nem tud tovább létezni a jelen körülmények között: 20 ezresnél kisebb hadseregének se fegyvere, se élelme, se utánpótlása; körül vannak véve felfegyverzett ellenségekkel; Ausztria a bolsevizmus előretolt állása; annak ismételt kitörése várható bent is; másfelől fenyeget az erőszakos megtorlás és antiszemitizmus. E válság közepette iránymutatást vár Őfelsége kormányától, mert Nagy-Britannia az egyedüli, melyben neki és országának bizalma van. Új orientációra van szükség a gyűlölt német helyett(!), s Őfelsége kormányának tanácsát kéri, mit tegyen, milyen politikát kövessen, hogy könnyítsen ezen a lehetetlen helyzeten.[86] 1920 február elsején Hohler arról számol be Curzon külügyminiszternek, hogy Horthy tengernagy, hadseregparancsnok végrehajtja az antant utasításait, bár – őszintén szólva – „legszívesebben Nagy-Britannia útmutatását követné. Egyáltalán nem soviniszta, beszédjében és egész magatartásában mérsékelt és megfontolt, józan. …Ő és Huszár is felkeléseket várnak az idegen uralom alá helyezett területeken … nyomatékosan állították, hogy készek alávetni magukat, bármilyen eredményt is hozna egy népszavazás, amely nélkül lehetetlen fenntartani a tartós békét Európának ezen a részén[28/a]

1920 májusában Budapesten vizsgálódott a Munkáspárt parlamenti küldöttsége, különös tekintettel a „fehér terror"-ra. Június 3-i jelentésükben „igazolhatatlannak" minősítik Troubridge megállapításait („az élet itt olyan biztonságos, mint Angliában;… ez egy keresztény kormány egy keresztény országban") Szerintük viszont „…sem a kormányzó, sem pedig a kormány nem elég erős ahhoz, hogy rendbe tegye a dolgokat … megdöbbentő volt

---

[82] PRO FO 608 vol.17 file 56/1/4 N°20084 57.o.
N°20785 341-347.o.
DBFP vol.II. N°33 447.o.
Ránki György: a Clerk-misszió történetéhez Történelmi Szemle 1962/2 185-186.o.

[83] A 2. világháború után a budapesti brit politikai misszió vezetője.

[84] „Kis hadserege, tisztjei és katonái mind odaadással szolgálják őt, és támogatnák minden politikus és politikai párt ellenében. Erős ember, akiben meg lehet bízni. Nem fogja megengedni, hogy bármely politikai csoportosulás elrontsa Magyarország esélyeit a békére, és bizonyára kiáll a rend és az igazság mellett, és semmilyen pártérdek nem fogja őt befolyásolni."
PRO FO 608 vol.17 file 56/1/4 N°20772 314-316.o.

[26/a] Sakmyster 2001 53-54.o.

[85] PRO FO 371 vol. 3518 file 5842

[86] u.ott N°171992

[28/a] PRO FO 371 vol. 3518 file 5842 N°176995

számunkra, hogy a kormányzó csodálatát fejezte ki az olyan tisztek iránt, mint Héjjas és Prónay, akik ellen rettenetes vádakat emeltek, …a nevezettek még mindig a hadseregben vannak, a kormány fizeti őket, s ők a legjobb tisztek a miniszterelnöktől és kormányzótól kapott információk szerint". "…Horthy tengernagy egy interjúban elismerte, hogy terrorista bandák (meg)támadják a zsidókat és a baloldaliakat, de bevallotta, hogy ő maga erőtlen megállításukra. A beismerés meggyőzte Josiaht alapvető komolytalanságáról, s hogy alkalmatlan az uralkodásra." A delegáció legbefolyásosabb tagja, Josiah Wedgwood ezredes, képviselő, minden befolyását latba vetette a magyar kormányzat és Horthy lejáratására, tönkretételére. Július 8-án képviselőtársának, Lloyd George miniszterelnök munkatársának, Cecil Harmsworth-nek (Lord Rothermere fia) átadta jelentésük egy példányát, más dokumentumokkal. „…Azt mondja, Magyarországon két kormány van, egy polgári és a hadsereg, és az utóbbi felelős a terrorért. Magyarországon nagyon erős az antiszemitizmus és az antikommunista érzület. …Hohler gyenge és befolyással nem rendelkező ember (gróf Bánffy Miklós külügyminiszter szerint „…a legbefolyásosabb követ nálunk"), aki túlságosan azonosul a régi rezsim embereivel" – helyette liberális szellemiségű képviselőt kell küldeni Budapestre, „…ahol a brit presztízs rendkívül magas, s ahol leginkább készek megfogadni a brit tanácsot".
Július elején Curzon-nek javasolja Hohler leváltását, mert félreinformálja a külügyminisztériumot és „…személyes barátsága Horthy tengernaggyal – úgy tűnik – inkább veszély, mint előny …a gyalázatos gaztettek védelmezőjévé vált."
Horthy, aki fogadta a delegációt, megjegyezte, hogy amikor Kun Béla volt hatalmon, Őfelsége kormánya nem lépett fel ellene – ezt neki és kormányának tartogatták…[28/b]

1920 szeptember 12-én a gödöllői nyári rezidencián a kormányzó – Bánffy Miklós külügyminiszter jelenlétében – munkavacsorán látta vendégül Athelstan Johnson ügyvivőt, akinek „…kifejezte csodálatát Nagy-Britannia és szerepe iránt, amelyet, mint erkölcsi és civilizációs erő, a világtörténelemben játszott és játszik, (de) félelmét is, hogy Őfelsége kormánya alábecsüli a bolsevizmus látens erőit Angliában." Megbeszélésük felölelte az aktuális kérdések széles körét: az országgyűlés jogköre, a trianoni békeszerződés ratifikációja, általános amnesztia, „…a felszín alatti nyugtalanság Magyarországon", a tatabányai bányászok előtt mondott beszéde. Kijelentette: „…nem engedi, hogy százezer ember, aki most a hadseregtől húz fizetést, utcára kerüljön és éhezzen - valamit tenni kell a leszereltek érdekében. …Hagyhatja-e jó lelkiismerettel az antant, hogy Magyarország harmadrangú hatalommá váljon, amikor ő becsülettel meg kívánta védeni Európát a bolsevikoktól, míg a csehek, osztrákok és szerbek becstelenül cserbenhagyták az antantot? …Senki sem jöhet el az admirálistól úgy, hogy ne érezné: erkölcsösen beszél, abszolút becsületes és őszinte." A diplomata végül megjegyezte: a bolsevizmust és szocializmust illetően őméltóságának még sokat kell tanulnia, hogy megérthesse azokat a reális tényeket, amelyekkel Európa ma szembesül; szerencsétlen dolog, hogy a kormányzó katonai környezete reakciós, és hogy ő vakon bízik személye iránti lojalitásukban.[28/c]

November 6-án – kérésére – Horthy rendkívüli kihallgatáson fogadta az ügyvivőt. A téma „…egy állítólagos monarchista puccs Közép-Európában, melynek kapcsán Ludendorf és az ő (Horthy) nevét is emlegetik." A kormányzó válaszában kifejtette: többé-kevésbé tudatában van ezeknek az „összeesküvéseknek", melyek személyes célokat szolgálnak, mint például Rakovszky parlamenti elnöknél. Legitimistának tekinti magát, mint aki hűségesküt

---

[28/b] u.ott vol. 3549 file 6013 N° 203729
vol. 4853 file 9117 N^{o} C713
C.V. Wedgwood: The Last of the Radicals. Josiah Wedgwood 137.o.
Charles Howard Smith, a Foreign Office Közép-Európai Ügyosztályának referense 1928. december 18-án ezt jegyezte fel egy iratra: „…Wedgwood ezredes az egész világ zsidósága szószólójának tette meg magát."
PRO FO 371 vol. 12937 file 1198 N° 9640

[28/c] u.ott vol. 4855 file 1688

tett az ex-császárnak, „…de bármely Habsburgnak a magyar trónra való visszatéréséről szó sem lehet ma, és hosszú ideig – az katasztrófa lenne az ország számára." Athelstan Johnson emlékeztette őt arra, hogy ez nem lehet kérdés, „…de sok vezető zsidó báró és kereskedő szoros kapcsolatban van a karlistákkal, mert azt remélik, egy más rendszer alatt a zsidóknak kevésbé lesz félnivalójuk, mint manapság." Távozás előtt – mint szokta(!) – hangsúlyozta egy széleskörű amnesztia jelentőségét, és biztosította a kormányzót, hogy egy mielőbbi teljes amnesztia nemcsak külföldön emelné tekintélyét, de növelné népszerűségét honfitársai többsége körében is, „…ám ennél is fontosabb, hogy jótékony gazdasági hatása lenne, stabilizálva nemcsak a belső rendet, hanem a nyugati hatalmakkal kapcsolatos kereskedelmi és pénzügyi viszonyokat is." Teleki Pál miniszterelnökségét megvitatva Horthy „…megvetően nyilatkozott a nemzetgyűlésről, amely nélkül könnyebb lenne kormányozni. Eltűnődött – jelenti az ügyvivő – amikor azt mondtam neki, hogy Magyarország egyetlen kormánya sem várhat el kedvező megítélést a (brit) Alsóháztól vagy a francia Kamarától, amelyet nem támogat a magyar parlament."[28/d]

Az 1920-as évi összefoglaló jelentés ismerteti a kiemelkedő magyar közéleti személyiségek életpályáját; legfontosabb megállapításai Horthyról: „…tiszteletet parancsoló megjelenésű, abszolút egyenes jellem, bár közvetlen környezete által befolyásolható …Külpolitikát illetően kész meghallgatni a külföldi diplomatákat; ízlésében és rokonszenvében kimondottan angolbarát."[87]

Közismert, hogy az 1920. márciusi kormányzó-választáson Horthy volt az angolok jelölte. Athelstan Johnson szerint Horthy „…valójában mi teremtményünk, (és) közel s távol a legalkalmasabb személy Magyarország belső viszonyainak konszolidálására.[88] De azt is látta, hogy „…gyenge jellem, akit a legutóbb meghallgatott befolyásol a legjobban." [89]J.F. Montgomery amerikai követ (1933-41) így ír erről: „…Kevéssé ismert, hogy Horthyt nagyrészt Nagy-Britannia jóvoltából választották az ország kormányzójává. …Troubridge tengernagy, aki a szövetséges misszió vezetője volt Budapesten, értésre adta, hogy Horthy jó választás lenne. A brit haditengerészetnek talán még nagyobb szava volt a dologban, mint a külügyminisztériumnak. Horthy mindig is őszinte csodálattal adózott a brit haditengerészetnek."[31/a]

Az 1921-es „királypuccsok" idején, amikor cseh és szerb katonai invázió fenyegette az országot, a formálódó kisantantot csak Anglia tartotta vissza, de ehhez kellett Horthy „helytállása", amihez Hohler sőt Curzon külügyminiszter is gratulált. „…Az incidens története a magyar kormány és a magyar nép politikai ítélőképességének bizonyítéka."[90] Hohler maga is tevékenyen részt vett a válság megoldásában: október 23-án közölte a trónkövetelő megbízottjával, hogy Nagy-Britannia „…sohasem fogja elismerni Károly királyságát" a fenyegető háború veszélye miatt.[91]

Magyarország és államfőjének, kormányának nemzetközi megítéléséről a '20-as évek derekán így ír Sakmyster: "…Külföldön, különösen Nagy-Britanniában, egyre többen csodálattal adóztak Bethlennek – és közvetve Horthynak – az ország gazdasági stabilitásának helyreállításért. A brit politikusok többsége a Horthy-rendszert egyébként is angol találmánynak tartotta, és most megnyugvással konstatálta, hogy a rendszer valóban a lehető legjobb megoldásnak bizonyult Európa olyan részében, ahol a demokratikus hagyományok sohasem tudnak gyökeret ereszteni. Horthy állama ugyan nem tökéletes – érveltek – de a

[28/d] u.ott, vol.4862 file 1763

[87] „Kiemelkedő szerepet játszott Sir George Clerk 1919 novemberi tárgyalásain; nagyrészt ő a felelős a törvény és rend helyreállításáért az országban a kommunista kormány megdöntése és a román megszállás folytán kialakult anarchiában." PRO FO 371 vol. 6140 file 1632

[88] 1920. július 12-i jelentéséből idéz Sakmyster 2001 87.o.

[89] PRO FO 371 vol. 4860 file 1710

[31/a] J.F. Montgomery: Magyarország, a vonakodó csatlós Zrínyi Bp. 2004 65.o.

[90] Hohler jelentéseiből idéz Sakmyster 2001. 101., 104.o.

[91] u. ott 116.o. Az iratot közölte Karsai Elek a Levéltári Közlemények 1968/ 1. számában

magyar vezetők legalább megbízhatóak, és Magyarország annak a néhány közép-európai államnak az egyike, ahol valódi kísérlet történik a nehéz helyzet megoldására."[92]

1924 márciusában Hohler utasítást kap Londonból, jelentse, milyen kötelezettségeket vállalt a magyar kormány Sir George Clerknak 1919-ben. Válaszában a követ lesújtó képet rajzol a korlátozott választójog alapján s részben nyílt szavazással megválasztott képviselőház tevékenységéről, melyre a pártok közti marakodás, személyes vádaskodás, kis visszaélések, idejétmúlt incidensek felemlegetése és végeláthatatlan beszédek a jellemzők.[34/a] Többször, 1922-ben és 1923-ban, brit képviselő jelenlétében is , órákon át tárgyalt a választójog kiterjesztéséről a kormányzóval, Angliára hivatkozva, ahol szintén riadalommal fogadták, de a legjobb eredményt hozta minden alkalommal, míg „…a nyílt szavazás ellene mond minden modern választási és kormányzati elvnek; korlátozza a szabadságot és közveszélyt jelent, mert elégedetlenséget gerjeszt; ez az egyik ok, amiért kormányát kórusban kritizálják, Beneš Magyarországot feudálisnak nevezi, őt magát Angliában megbélyegzik mint reakcióst, és a baloldali pártok minden országban hidegen, ha nem megelégedéssel szemlélik az ország szerencsétlen helyzetét és számtalan nehézségét." Horthy, aki korábban fogékonynak mutatkozott az általa kifejtettek elfogadására, az utóbbi hónapokban megváltozott, s „…fenntartja azt, hogy a nép többsége nem képes megfelelően élni a választójoggal; a tudatlan tömegeket félrevezetik a megtévesztő demagógok, kik Utópiát ígérnek nekik, …de akiknek egyetlen valós célja a hatalom (maguknak való) megszerzése." Ezt a változást ő Horthynak a politikusokkal kapcsolatos „szerencsétlen tapasztalatának" tulajdonítja: „…civakodásuk, intrikáik, törtetésük és féltékenykedésük undorítja őt; keserűen panaszkodik, hogy nehezen talál akárcsak tíz becsületes és rátermett embert, akiknek nincsenek egyéni céljai, s csupán az ország jólétével törődnek." Hohler fogalmazza meg először, s utána sokan mások, hogy 1920-ban „…Horthynak elkerülhetetlenül és állandóan bele kellett avatkoznia a közügyekbe, de az idő és az események előrehaladtával fokozatosan visszaszorult szigorúan alkotmányos pozíciójába; most, hogy a kormány teljesen normálisan működik Bethlen gróf irányításával, a kormányzó alig több, mint névleges vezető, bár mindent élénk figyelemmel kísér, és egyáltalán nem hagyható figyelmen kívül."

A Foreign Office-ban többen és részletesen véleményezték Hohler jelentését, megállapítva, hogy a kormányzóról küldött értékelését tények támasztják alá. A szocialisták és a legitimisták, feudális földbirtokosok(!) által kiátkozott kormánynak nincs alternatívája; mind a szélsőjobb, mind a szélsőbal befolyásának iránytszabó érvényesülése anarchiához és káoszhoz vezetne. Idéznek a Clerk-jelentésből: „… Meggyőződtem Horthy őszinteségéről és hazafiságáról… fel kell jegyezni azt a tényt, hogy a koalíciós kormány végső jóváhagyása… két olyan embernek tulajdonítható, kiknek neve inkább reakciót sugall: Apponyi grófnak és Horthy tengernagynak." Lampson aláhúzza: „…Hohler szoros személyes barátságának a kormányzóval …kétségtelenül olyan határozott politikai értéke van, mely nem lebecsülendő. Budapesten egyetlen külföldi képviselőnek sincs hasonló azonnali és kész bejutási lehetősége Horthy tengernagyhoz és Bethlen grófhoz, és mindkettőjüknél nagy a személyes befolyása." Sir Eyre Crowe, a külügyminiszter álladó helyettese egyetértett Lampson-nal, és a magyar ellenzéknek Angliában Hohler ellen folytatott aknamunkáját igazságtalannak és gonosznak, kártékonynak nevezte. Alatta Ramsey MacDonald miniszterelnök jóváhagyó aláírása.[34/b]

Hohler utóda, Sir Colville Barclay, elődjéhez hasonlóan magyarbarát volt, s mint ilyen,nagyon népszerű a magyarok körében. A F.O. Central Department kérésére 1926 júliusában összeállítást készít Magyarország vezető személyiségeiről. „…Horthy méltóságteljes szerepet játszott Sir George Clerk 1919. novemberi tárgyalásain, és főleg ő volt a felelős a törvény és rend helyreállításáért az országban, a bolsevik rezsimet és a román

[92] Sir Miles Lampson, a brit külügyminisztérium közép-európai osztálya vezetőjének véleményét idézi Sakmyster 2001 132.o.

[34/a] „…Inkább állatkert (bear garden), mint komoly törvényhozó testület"

[34/b] PRO FO 371 vol. 9902 file 5539 C4501/21/21

megszállást követő anarchia után. Parancsoló megjelenésű, modora a nyílt és őszinte tengerészé, mely kifejezi egyenes jellemét. Kormányzósága korábbi szakaszában tett néhány olyan kijelentést, melyek csaknem bonyodalmakhoz vezettek a szomszédos országokkal, de azóta mérsékletet tanult, és most az ügyek intézését teljeséggel ráhagyja a felelős kormányra."[34/c]

1927 június 11-én Barclay megküldi a Budapestre kinevezett brit katonai attasénak, Parry-Jones őrnagynak Horthy kormányzóval folytatott beszélgetéséről készült „titkos" jelzésű jelentését.

„…A legszívélyesebben fogadott és fáradhatatlanul beszélt csaknem 40 percen át. Teljes nyíltsággal és a legszenvedélyesebben osztotta meg velem nézeteit számos témáról. Érkezésemet jelzésnek tekint, hogy végre megszűnt a fegyverzetellenőrzés „mumusa" (bugbear) Magyarországon, majd azokról a jövőbeli problémákról beszélt, amelyekkel Magyarország és általában a nyugati civilizáció szembesül. Azt mondta, Európa számára a zsidóság jelenti a valóságos veszélyt. Nem azok a zsidók, amit ez a szó jelent Angliában, ahol sok zsidó tölt be felelős állásokat, és valóban érdekeltek az ország jólétében, hanem akik Közép-Európában és Oroszországban vannak. …A zsidók az okai mindennek: az oroszországi borzalmaknak és szenvedéseknek, az osztályharcnak és forradalomnak, a bolsevik propagandának, a kelet-európai kaotikus állapotoknak, s annak, hogy a féltékeny és elégedetlen keleti népek a Nyugat ellen támadnak. Hol szálljunk szembe ezzel a veszéllyel? Lengyelország, Csehszlovákia és Románia el fog tűnni, mint füst a szélben. …Nyilvánvaló, hogy Magyarország az az első erősség, amely ellen a keletiek felvonulnak. Magyarország a harcosok nemzete, kiáll a rend és a haladás mellett. Így biztos, hogy Magyarország és Nagy-Britannia céljai azonosak. Ez lévén a helyzet, e két országnak a legjobb viszonyban kell lennie." Az őrnagy kérdésére, hogy mit tesz majd Németország, az felelte, hogy a nyugati hatalmak mellé áll; a német nép és munkásosztály nagy tömegei anti-bolsevisták, s természetesen a hadsereg is az. „…Kifejeztem azt a reményemet, hogy sikerül valódi baráti viszonyt kialakítani a magyar tisztekkel, s hogy fő célom megismerni a magyar hadsereget. Ezt megígérte, és biztosított, hogy ehhez minden könnyítést megkapok. …Majd kijelentette: neki boldog élete volt, de a legboldogabb abban a pillanatban lenne, amikor átadhatná a kormányzást másnak – ekkor színpadias mozdulattal felkapott egy, asztalon lévő iratcsomagot és undorral levágta. …Azzal fejezte be, hogy hosszasan felsorolta azokat az igazságtalanságokat, amelyeket Magyarország a trianoni béke következtében elszenvedett. …A kihallgatás lezárásaként kifejezte mélységes tiszteletét és csodálatát Nagy-Britannia és céljai iránt."

A minisztérium egyre magasabb beosztású tisztviselőinek megjegyzései:

W.H.B. Mack: „…Az a megkülönböztetés, amelyet Horthy tengernagy tesz a tiszteletreméltó és közönséges zsidók között, ugyanaz, mint amit a zsidók tettek a numerus clausus törvényt illetően. A zsidók aligha jelentenek hatékony fenyegetést Magyarországon, ahol csupán a lakosság 5%-át alkotják. A tengernagy megjegyzései Orosz- és Németországról érdekesek."

O.C. Harvey: „…Horthy tengernagy zsidó-felosztása a szokásos Morning Post-féle. Úgy látszik, a bolsevizmus az agyára ment."

Sir William G. Tyrrell, a Politikai Hírszerző Osztály vezetője: „…Horthy tengernagy kétségtelenül túlértékeli a zsidó befolyást, de ami a kontinenst illeti, mi hajlamosak vagyunk lebecsülni azt."[34/c-1]

1928. június 26-án, egy évvel a Daily Mail-cikk: „Hungary's Place in the Sun" megjelenése után Lord Charnwood levelet írt Horthynak, melynek másolatát megküldte Tyrrellnek; célja a kormányzó tájékoztatása a hivatalos brit álláspontról a revíziós kampányt illetően – erről a minisztériumi megjegyzések tanúskodnak.

[34/c] u.ott, C 12231
Gábor Bátonyi: Britain and Central Europe 1918-1933 Clarendon Oxford 1999 144.o.

[34/c-1] PRO FO 371 vol. 12180 N° C5330

Smith: „…Lord Rothermere és újságjainak kijelentései a trianoni békeszerződés revíziójának érdekében semmilyen befolyást nem gyakorolnak országunk népére. Némi múló sajnálatot ébreszthetnek, …de gyakorlati hatásuk szinte semmi. Rothermere-nek nincs politikai befolyása vagy jó hírneve…kevéssé ismert és kissé népszerűtlen,és valamennyi párt, a konzervatív, a liberális és a szocialista is utálja politikailag.…A magyarok iránt érzett szimpátia nem nyilvánul meg gyakorlati tényekben. Tudjuk, hogy az angol flotta nem hajózhat be Budapestre, Bukarestbe, Belgrádba vagy Prágába, s ugyanilyen valószínűtlen, hogy a brit hadsereg vonuljon be ezekre a helyekre. Érezzük, hogy az új határok megvonása – különösen Magyarország esetében – súlyos csapás (calamity) volt, de ezek bármilyen megváltoztatása csak újabb szerencsétlenséget hozna, hacsak az nem történne a közvetlenül érdekelt államok közötti baráti megegyezéssel, saját országunk, vagy más, távolabbi országok által gyakorolt nyomás nélkül. A legkomolyabban szeretnénk látni a baráti érzés növekedését és a baráti kapcsolatokat Magyarország és a szomszédos országok között."

Július 17-én kelt válaszában Horthy kijelenti: sem ő, sem kormányának egyetlen tagja sem beszélt Rothermere-vel; köszönetüket sem fejezték ki hivatalosan; még azt sem tudják pontosan, mi indította őt arra, hogy fellépjen érdekükben. Az elűzöttektől kapott számtalan köszönetnyilvánítást, azoktól, akinek javait elkobozták, akiket börtönbe vetettek kémkedés vádjával, akik egy élet munkája után egy fillér nyugdíjat nem kapnak, szegények és hajléktalanok." …Nagyon jól tudjuk, hogy akciója kellemetlen a felelős köröknek, s nem táplálunk hiú reményeket." Véleménye szerint az a mód, ahogyan kezelték Magyarország ügyét a békeszerződésekkel és azóta is, ellentétes a brit józansággal és igazságérzettel. Annak adnak kifejezést a Lordok Házában és az Alsóházban, három munkáspárti képviselő is, pedig a Labour Party mindig barátságtalan volt, reakciósnak tartva bennünket. Természetes, hogy azok, akik javakat és területeket nyertek, örök békét és a háború eltörlését akarják, de először igazság, aztán béke! (Aláhúzás az eredetiben – AL)

Smith véleménye: „…Ez hasznos. Kétségtelenné teszi, hogy Magyarország urai tudatában vannak annak, hogy Rothermere lord nem töri át a jeget itt, és hogy valójában árthat ügyüknek. …Semmi élesség nincs a levelében, csak egy egyenes tengerész személyes nézetei."[34/c-2]

Horthy 1929. szeptember 29-i makói beszédének egy részletét, melyben az angol munkáspárti vezetők hazafiságát méltatta, csak a baloldali Manchester Guardian közölte.

Barclay utódja, Viscount Chilston azonnal jelent a szokatlan hangvételű beszédről, melyet úgy magyaráz , hogy „…a kormányzó úgy látszik, figyelembe vette Lord Rothermere számos alkalommal adott tanácsát, melyet a múlt héten üzenet formájában is megismételt „Az Est"-en keresztül, hogy ugyanis Magyarországnak rendszerváltásra (!) van szüksége." Év végi értékelő jelentésében ezt bővebben fejtegeti: „…A leszerelés, a kisebbségek és a döntőbíráskodás kérdésében azt hiszik, nagy támogatást várhatnak az új (munkáspárti – AL) brit kormánytól. Ugyanakkor minden (társadalmi) osztály és politikai párt, beleértve a jelenlegi rendszer támogatóit, teljességgel megértette, hogy Magyarország nagyobb valószínűséggel akkor tarthatja meg Nagy-Britannia szimpátiáját és érdeklődését, ha politikai intézményeit és közjogait demokratikusabb jelleggel átalakítja. Ez volt a fő mondanivalója az elmúlt évben Lord Rothermere számos üzenetének, kijelentésének és tanácsának, hogy mindenáron biztosítani kell az új brit kormány jóindulatát, s ezzel Bethlen is teljességgel egyetért. …A belső helyzet egyik jellegzetessége, melyet kétséget kizáróan és megelégedéssel kell hangsúlyozni, a kormányzó személye iránti növekvő tisztelet, akinek népszerűsége és tekintélye vitathatatlan. Körültekintő és meggondolt viselkedése, és az a bölcs belátás és megfontoltság, melyet elsajátított (he imposed upon himself), hivatala korábbi szakaszainak virtuskodása (kalandorkodása – escapades) után, megnyerte számára minden társadalmi

[34/c-2] u.ott, vol. 12936 file 181 N° 5093, 6540

osztály rokonszenvét és nagyrabecsülését, kivéve a kevés ultra-legitimistát és monarchistát.[34/d]
1930-as évi jelentésében Chilston szó szerint megismétli a Barclay által írt 1926-os jellemzést Horthyról, hozzátéve, hogy „…őszintesége, szerénysége és bölcsessége, melyet az utóbbi években mutatott, kétségtelenül megerősítette helyzetét."[34/e]

Horthy minden Magyarországra látogató brit személyiséget személyesen fogadott. „…Előttük mindig hangsúlyozta Anglia iránti barátságát és a két nép közös sorsába vetett hitét. Leghőbb reménysége, mondta többször, hogy Nagy-Britannia végül beavatkozzon a kontinens ügyeibe, és a békeszerződések békés revíziójára irányuló mozgalom s a bolsevizmus elleni harc élére áll."[93] Hangsúlyozta, hogy a békeszerződések revízióját és az elveszett területek visszaszerzését kizárólag békés eszközökkel és - lehetőleg – Anglia döntőbíráskodásával kívánják elérni – ennek adott hangot 1936 májusában, VIII. Edwardnak írt levelében.[94]

J.F. Montgomery amerikai követről, aki 1933 és 1941 között képviselte hazáját Budapesten, így írt Frank Tibor: „… Montgomery csodálta Horthy admirálist…a percnyi pontossággal működő államfő, a kormányzat hangsúlyosan hierarchikus rendje, a külügyi apparátus megbízhatónak tűnő rutinja azt az érzést keltették az amerikai diplomatában, hogy erős és alkalmas kezekkel vezetett országban van. A követre emellett nagy benyomást gyakorolt a magyar kormányzó katonás fellépése, ellenállhatatlan kedélye. Élete legvégéig úgy emlékezett rá, mint aki nagyon remek valaki és nagyon csodálatos ember."[36/a] „…Az amerikai külpolitika, s így az amerikai misszió vezetői Budapesten mindig is a Habsburgok ellen, Horthy mellett tették le voksukat. H.H. Bandholtz tábornok 1919-20-ban és Nicholas Roosevelt követ (az elnök távoli unokatestvére) a harmincas évek elején egyaránt nevetségesnek állították be a Habsburg főhercegeket, és Horthy kormányzásának útját egyengették. Ebbe a hagyományba illeszkedett Montgomery tevékenysége is…"[36/b]

Sir Austen Chamberlain, volt külügyminiszter, a későbbi miniszterelnök féltestvére magánlátogatás formájában bár, de az angol kormány félhivatalos megbízottjaként 1936 tavaszán végig utazta egész Közép-Európát, hogy tájékozódjon a helyzetről és a megoldás lehetséges módozatairól. Budapesten megbeszéléseket folytatott a kormányzóval, Gömbös miniszterelnökkel, Kánya külügyminiszterrel – a fő téma a békeszerződés területi revíziója volt. Horthynak kijelentette: „…Várjon türelemmel, megígérhetem, ha az alkalmas pillanat eljön, Anglia segíteni fogja Önöket."[95]

Augusztusban Horthy Berchtesgadenben tárgyalt Hitlerrel, akit óvott „… a Nagy-Britanniával való haditengerészeti rivalizálástól…nem tanácsos Angliát alábecsülni vagy provokálni, mivel a brit birodalom óriási tartalékokkal rendelkezik. Ezért a legjobb megoldás az lenne, ha Németország szövetségre lépne Nagy-Britanniával, és így nem ismétlődne meg

---

[34/d] „…Ha magyar munkásság soraiból is kiemelkedik majd egy magyar MacDonald, Henderson és Snowden, akik átérezve hazájuk érdekeit, hajlandók amellett úgy síkraszállni,mint az angol munkásság nagy vezérei tették azt Hágában, akkor a magyar munkásság képviselői is bizonyára szívesen látott részesei lesznek az ország aktív kormányzásának."
Dr. Rácz Iván András, az MTI tudósítójának szeptember 30-i jelentése Londonból
PRO FO vol. 13664 file 109 N° 7597
Vol. 14393 N° 4530

[34/e] u.ott. vol. 15243 file 187 N° 253

[93] Sakmyster 2001. 149.o.

[94] u.ott, 178-179.o.

[36/a] J.F. Montgomery: i.m. 18.o.

[36/b] Roosevelt követe Budapesten – John F. Montgomery bizalmas politikai beszélgetései 1934-1941 Kiadja. Frank Tibor Corvina Bp. 2002. 55.o.

[95] Kányát intette, nehogy Olaszország, Németország és Lengyelország segítségével, háború útján próbáljuk meg visszaszerezni elvesztett területeinket.
Arday Lajos: Az Egyesült Királyság és Magyarország – Nagy-Britannia és a magyar-angol kapcsolatok a 20. században Mundus Bp. 2005. 111-112.o.

az első világháború előtti német vezetés által elkövetett hiba."[96] Nem valószínű, hogy ezt a „Mein Kampf" ismeretében mondta volna Horthy, melynek ez volt az egyik központi mondanivalója… Egy másik beszámoló szerint azt tanácsolta Hitlernek, hogy „…az Angliával való barátságot tegye politikájának pillérévé, két oknál fogva: a tengeri hatalom biztosan legyőzne egy szárazföldi hatalmat egy háborúban, és az angol volt az egyedüli nép, amely képes volt uralkodni a világ fölött."[97]

1937 februárjában Horthy Montgomery előtt „…méltatta a Mussolini által végzett nagyszerű munkát, (s) azt mondta, hogy a diktatúra sokkal előnyösebb a demokratikus kormányzati formánál, feltéve, hogy a diktátor nem megy túl messzire…. A kormányzó megjegyezte, hogy ő nagyon szereti az angolokat, és hogy ő bejárta az egész világot, és azt tapasztalta, hogy ahol az angolok az urak, mindenhol rendben mennek a dolgok; mégis az a véleménye, hogy Anglia ma már dekadens nemzet és hanyatlóban van…. Napjainkban a bolsevisták felforgató tevékenysége a fő veszély."[39/a] Decemberben azt fejtegette az amerikai követnek, hogy „…a Népszövetség csupán a francia külügyminisztérium nyúlványa, … és nagyon keserűen emlegette a Magyarország elleni vádaskodást Sándor király halálával kapcsolatban, (s) …hogy a kisebbségekkel való bánásmódra viszont a Népszövetség ügyet sem vetett."[39/b]

Még abban az évben Sir Frederick Leith-Ross Horthyt „…nagyon értelmes és józan embernek" ismerte meg, akinek leghőbb vágya, hogy megőrizze országa szuverenitását. Az akkor európai körúton lévő Joseph Davis, Roosevelt elnök különmegbízottja hosszasan tárgyalt a kormányzóval; a jó erőben lévő és magabiztos Horthyt „…az egyik legerősebb és legrátermettebb férfinak" találta, akivel csak találkozott Európában.[98]

1938 augusztusában Horthy és felesége egy flottaparádéra kapott meghívást Kielbe. Hitler ajánlatot tett, hogy Német- és Lengyelországgal együtt támadják meg és osszák fel Csehszlovákiát, s felkínálta egész Szlovákiát. A kormányzó, aki tisztában volt azzal, hogy a csehszlovák Európa egyik legmodernebb fegyverzettel rendelkező hadserege, míg a magyar kicsi, kiképzetlen és gyakorlatilag fegyvertelen, elutasította a csábító lehetőséget azzal érvelve, hogy egy ilyen támadást „… Nagy-Britannia tíz év alatt sem bocsátana meg."[99] Sőt továbbmenve „…nem titkolta aggodalmát Anglia magatartásával kapcsolatban, és figyelmeztette Hitlert, hogy egyáltalán ne vállalkozzék az akcióra, mivel meggyőződése szerint az háborúra vezetne, amelyben Németország vereséget szenved, mert az angol hajóhaddal találná szembe magát. Anglia egy koalíciót hozna létre, s bár gyakran veszít csatákat, „végül mindig megnyeri a háborút".[100] „…Titokban Londont és Párizst is tájékoztatták a németek harcias nyilatkozatairól."[101] Horthy, aki „…elsőként még mindig Nagy-Britanniához fordult, …szeptember elsején fogadta George Lansbury angol munkáspárti politikust", aki egyetértett a kormányzónak azzal az elképzelésével, hogy a háborús feszültséget egy öthatalmi konferencia oldhatná, melyet az amerikai elnök hívhatna össze. Október 8-án levelet intézett Neville Chamberlain miniszterelnökhöz, s felidézve testvére ígéretét, segítségét kérte – München után! – a magyar területi igények kielégítésre. A Foreign Office által fogalmazott válasz semmitmondó volt.[102] Decemberben Barcza György londoni követünknek kijelentette: „…ha választani kell, sokkal szívesebben látja

[96] Sakmyster 2001. 181.o.
[97] Macartney: i.m. I. 207.o.
[39/a] Frank. i.m. 123-124.o.
[39/b] u.ott, 158.o.
[98] Sakmyster 2001 184-185.o.
[99] u.ott, 202.o.
[100] Hitler felindulva ráordított: „Lehetlen, badarság! Fejezze be! Horthy felháborodottan távozott, s ettől kezdve mindvégig feszült és ellenséges maradt a kormányzó és a Führer viszonya.
Macartney: i.m. I. 319.o.
[101] Sakmyster 2001 203.o.
[102] u.ott, 204-205, 218.o.

Magyarországot brit befolyás alatt, semmint hogy német járszalagra kerüljön; …tudassa a Foreign Office-szal: Anglia őszinte és lelkes híve marad, és mindent megtesz London jóindulatának megnyeréséért. …Barcza tájékoztatta Londont arról, hogy Horthy szívesen fogadna egy hivatalos angliai meghívást", ezt azonban a bekövetkező események időszerűtlenné tették.[103] „…Horthy akkor, de még sokkal később is, …abban a gyermekes tévhitben ringatózott, hogy mivel ő jól fekszik Angliában és Amerikában is, baj nem érhet minket, mert ha a németek maradnak alul, akkor az ő személye majd minden bajból kihúz. Horthy akkor egyénileg még tényleg jól is feküdt Angliában; mint világot járt volt tengerészben, aki Otrantónál hősiesen és „gentlemanlike" viselkedett Kerr admirálissal szemben, s mint úri megjelenésű, korrekt felfogású emberben az angolok rokonszenves államfőt láttak benne. Horthynak ez a tisztán egyéni hírneve és népszerűsége egészen 1941 áprilisáig tartott."[104]

1939 januárjában a brit és az amerikai követ előtt Hitlert őrültnek nevezte, aki csak zűrzavart okoz a világban. Háború esetén „Magyarország utolsó leheletéig semleges maradna", s ha a németek megtámadnák Magyarországot, „…az utolsó emberig harcolnánk ellenük." „…A brit követ - a magyarokat nem kedvelő Sir Geoffrey Knox – "…elképzelhetőnek tartotta, hogy Horthy fehér lován rohamot vezényeljen nyolcvan millió német ellen, ám kételkedett abban, hogy a rohamban akár a kormány, akár a magyar nép követné őt."[105]

1939 november 16-án Montgomery azt jegyzi fel beszélgetésük után, hogy „…a kormányzó … fel volt dúlva azon, hogy Oroszország benyomult Európába.[47/a] …Nem lesz más megváltás, mint valahogy véget vetni a háborúnak – aztán Németország, Anglia, Franciaország, meg mindenki más, Magyarország is, együtt a bolsevikok ellen, hogy kiűzzék őket Európából. …Arra számít, hogy Oroszország elragadja Besszarábiát. …Elismerően szólt az elnök (Roosevelt) béketörekvéseiről, a Finnországnak nyújtott támogatásáról…"[47/b]

December 11-én Teleki miniszterelnök egy kényes kérdést érintett: a magyar légierő számára modern gépeket akarnak beszerezni. A katonák – akik csak a német hadsereget és hadfelszerelést ismerik - német gépeket akarnak, de ő – Teleki – felvetette, hogy amerikai repülőgépeket kellene vásárolni, s a kormányzó lelkesedett a gondolatért. " [47/c]

1940 február 7-én a „…derülátó hangulatban lévő" kormányzó eldicsekedett a követnek, hogy a britek ideküldtek egy tengernagyot, hogy vitassa meg vele a tengeri hadviselés menetét. …Nagyon hízelgett neki a britek gesztusa, …hogy ennyire megbíznak benne, és Mr. Hitler sokért nem adná, ha tudná, mit mondott neki a tengernagy. Úgy számítok – folytatta – hogy a britek beküldik flottájukat a Dardanellákon át, és támadást intéznek Baku ellen …valószínűleg így lehet a leggyorsabban véget vetni a háborúnak". [47/d]

---

[103] u.ott 207-208.o.

[104] Barcza György: Diplomataemlékeim 1911-1945 Európa-História Bp. 1994 I.k. 392.o.
Ekkor, Teleki Pál halálának napján – aki az angol irányzat legkövetkezetesebb képviselője volt a kormányban – a csalódott és elkeseredett angol követ, O'Malley, aki azzal kereste fel a kormányzót, hogy rávegye a régóta tervezett emigráns kormány kiküldésére, a jóváhagyott magyar katonai akció hírére Horthy szemébe vágta: „…ha sakálként jár a német oroszlán mögött, egy olyan országgal szemben, amellyel még alig írta alá örök barátsági szerződését, úgy országa ne reméljen sem megértést, sem rokonszenvet, sem kegyelmet a győztes Nagy-Britanniától és az Egyesült Államoktól …neki magának pedig csak a megérdemelt megvetés és szégyen lesz osztályrésze."
Sakmyster 2001 243.o.

[105] Sakmyster 2001 215.o

[47/a] Lengyelország keleti felének megszállásáról van szó, a Molotov-Ribbentrop-paktum alapján

[47/b] Frank: i.m. 249-250.o.

[47/c] u.ott 257.o.

[47/d] u.ott 260-261.o.

Kormányzóvá választása 20. évfordulóján, 1940. március 1-jén – többek között – VI. György és Roosevelt elnök is gratulált Európa egyik leghosszabb idő óta hivatalban lévő államfőjének, és dedikált fényképüket küldték.[106]

A háború előtti utolsó angol követtel, Sir Owen O'Malleyvel[107] „…a kormányzó igen előzékenyen, sőt szívélyesen bánt, gyakran fogadta és látta vendégül is, és ilyenkor négyszemközt őt is biztosította őszinte angolbarátságáról."[108]
O'Malley, aki Sakmyster szerint Horthy csodálójává vált „…1939. november 8-i jelentésében …azt írta, hogy amennyiben a brit külpolitika érdeke a magyar függetlenség és semlegesség megőrzése, úgy nem lelhetnek Horthy tengernagynál jobb barátra." A fegyveres semlegesség fenntartását értékelve „…ezért is mondta 1940 márciusában Sir Alexander Cadogan, a külügyminiszter állandó helyettese Barcza Györgynek, hogy Horthy Európa vezetői közül az egyik legnépszerűbb és legnagyobb tiszteletnek örvendő államférfi, akit a britek különösen tisztelnek, hiszen lovagias tengerész és egyben úriember."[109]

Május 7-én Horthy Montgomerynek „…azt mondta, szörnyű helyzetben van, és sosem tudja, hogy másnap mit fog tenni, vagy mit tehet majd egyáltalában. …Úgy tetszik, csak két választásuk van: vagy átengedik a németeket Románia felé, vagy megpróbálnak ellenállni a német megszállásnak …azzal a pár szál katonával, akiket a németek bizonyára legázolnának. …Olaszországban Mussolini az egyetlen, aki háborúzni akar …bízik benne, hogy a pápa és a király …képes távol tartani az országot a háborútól.…Ismeretei szerint Olaszország nincsen abban a helyzetben, hogy háborúzzon, ami egyébként is katasztrófához vezetne a világnak ezen a részén. …Aztán hosszan beszélt a német légierőről, az amerikai repülőgépekről és a háború menetéről, mindvégig a szövetségesek szemszögéből. …Megvető hangon szólt Hitlerről, és azt mondta, hogy mindenki gyűlöli …a lengyelek, a csehek és ebben az országban is…[51/a]

Május 25-én nagy örömmel vette át Roosevelt elnök levelét és dedikált fényképét, majd kijelentette: …nem hiszi, hogy a németek egyetlen ugrással akarnának partra szállni Angliában; inkább majd először légi hadjáratot indítanak. …Szovjet-Oroszország meg fogja támadni Besszarábiát …és ezért Magyarország több katonát vonultat be, hogy …megtehesse, amire képes a maga védelmében. …Hitlernek fogalma sincs a hadvezetésről …Magyarország helyzete olyan, hogy sorsának irányítása kicsúszott az ország kezéből"[51/b] - mindez bizonyítja a kormányzó jó helyzetmegítélését.

Teleki Pál miniszterelnök 1940 elejétől napirenden tartotta teljhatalmú magyar képviselők küldését Londonba és Washingtonba. Horthy emigráns kormányt nevezne ki; a cseh, lengyel és jugoszláv példát követve Bethlen lenne a londoni miniszterelnök, Barcza a külügyminiszter. O'Malley azt javasolta, Horthy a hozzá hű csapatokkal vonuljon Szegedre, és vészhelyzetben onnan Jugoszlávián át repüljön Londonba. Az elképzelést Londonban kedvezően fogadták, s 1941 januárjában Cadogan „…tájékoztatta Barczát, hogy amennyiben Horthy és kormánya Nagy-Britanniában menekülne, Őfelsége kormánya megtiszteltetésnek venné és elégedettséggel nyugtázná a lépést, valamint készen állna elismerni az emigráns kormányt."[110]

1940 november 8-án Montgomery is tárgyalt az emigráns kormány tervéről. Chorin Ferenc"…arról számolt be, hogy ő és mások is arra biztatják Eckhardt Tibort és gróf Bethlent,

---

[106] u.ott 226.o.
[107] Unokaöccse, Raymond O'Malley egy nemzetközi könyvvizsgáló cég középszintű vezetőjeként dolgozott Budapesten a 90-es évek elején
[108] Barcza: i.m. I. 442.o.
[109] Sakmyster 2001 227.o.
[51/a] Frank: i.m. 279-280.o.
[51/b] u.ott, 284-285.o.
[110] Sakmyster 2001 236-237.o.
Macartney: i.m. I. 598.o.

hogy hagyják el az országot, és menjenek ki Angliába vagy Amerikába …hogy a külföldi hatalmak megértsék, mi a valódi helyzet Magyarországon; továbbá, ha a németek elfoglalnák az országot, új kormányt lehetne alakítani Amerikában vagy Angliában." A követ megkérdezte az ország egyik leggazdagabb emberét, hajlandó lenne-e finanszírozni egy ilyen vállalkozást, s a válasz igenlő volt. Kánya is szorgalmazta, hogy elhagyják az országot, „…már csak ezért is, hogy megmeneküljenek a koncentrációs tábortól"(!) A kormányzó is jó ötletnek tartotta, és azt mondta, hogy beszélni fog erről a miniszterelnökkel. Majd kijelentette: „…Egyelőre még a helyemen vagyok, és sokkal jobban kézben tartom a dolgokat, mint az a felszínen látszik. …Igenis megtartom a parlamentet, de a nácikat kirúgom a Házból." Búcsúzóul felszólította a követet: „…Mostantól fogva bármi történik, …jöjjön egyenesen hozzám."[52/a]

Utolsó beszélgetésükre 1940. november 22-én került sor. Témák: Magyarország csatlakozása a Háromhatalmi Egyezményhez, az olaszok katasztrofális veresége Görögországban és a német békekezdeményezések Anglia irányába portugál közvetítéssel – „…a békekötés az egyetlen értelmes dolog, amit a szövetségesek tehetnek" - [52/b] zárta a kormányzó.

1941 április közepén Horthy levélben figyelmezteti Hitlert, hogy egy „…angliai partraszállás ezer veszéllyel járna, és még siker esetén sem vezetne semmire, hiszen a britek a hatalmas Royal Navy-re támaszkodva Kanadából és az Egyesült Államokból folytatnák a harcot.[52/c]

Horthy azonban, mint kapitány, nem volt hajlandó elhagyni az ország egyre veszélyesebb vizeken hánykolódó hajóját, és 1941 decemberében beállt a hadiállapot Magyarország és a két angolszász hatalom között. A távozóban lévő Howard Travers amerikai első titkárnak Horthy István „…apja és saját nevében rokonszenvét fejezte ki a szövetséges hatalmak iránt, és sajnálkozott, hogy nem vehet részt a nyugati hatalmak oldalán a németek elleni harcban."

Erről beszélt feleségének Kievben néhány nappal tragikus halála előtt:"…A fronton tapasztaltak alapján még jobban megerősödött benne az a meggyőződés, hogy a németek elvesztették a háborút, és azt is világosan látta, hogy ő sem a fronton, sem odahaza nem tud az ország helyzetén változtatni. Ezért úgy döntött, hogy hazatérte után el fog menni Angliába vagy az Egyesült Államokba, és megpróbál ott tenni valamit hazája javára." [52/d]

A kormányzó maga így búcsúzott Traverstől: „…Ne felejtse, hogy ez az úgynevezett hadüzenet nem törvényes, az országgyűlés nem fogadta el, én nem írtam alá."[111] Az egyik követségi titkárt búcsúvacsorára hívták, amelyen – meglepetésére – parlamenti képviselők és kormánytagok is megjelentek. A háziasszony – Magyarország egyik legelőkelőbb családjának tagja – pohárköszöntőjében a gyors amerikai győzelemre emelte poharát. A repülőtéri búcsúztatáson „…a kormányzó szárnysegéde tolmácsolta a tengernagy és felesége jókívánságait, és hatalmas csokrot nyújtott át nekem – írta a követ felesége – (s)…miközben a repülőgép motorjait beindították, megjelent Horthy István, kezében hatalmas orchideacsokorral."[53/a]

1943-ban több csatornán folytak a „kiugrást" és fegyverszünetet előkészítő tárgyalások. A berni magyar követ Horthy személyes engedélyével és támogatásával vette fel a kapcsolatot Royall Tyler amerikai diplomatával, aki évekig élt Budapesten, mint a Népszövetség magyar kormány mellé rendelt gazdasági tanácsadója. A folyamatos kapcsolattartás érdekében Sapieha herceg, a londoni lengyel emigráns kormány magyarországi képviselőjének közreműködésével két titkos rádióadót is működtettek, az

---

[52/a] Frank: i.m. 304-307.o.
[52/b] u.ott, 309-310.o.
[52/c] Sakmyster 2001. 245.o.
[52/d] Horthy Istvánné visszaemlékezéséből idézi Nemeskürty István: Búcsúpillantás Szabad Tér Bp.1995. 243.o
[111] Sakmyster 2001. 253, 258-259.o.
[53/a] Montgomery. i.m. 178-179.o.

egyiket Horthy hozzájárulásával a Várban, kifejezetten a Londonnal való összeköttetés biztosítására.
Charles Howie dél-afrikai ezredest, kinek 1943-ban sikerült Magyarországra menekülnie a breslaui hadifogolytáborból, siklósi „védőőrizetéből" Horthy „…többször fogadta, s felkérték, dolgozzon ki egy tervet, hogyan tudnák elfoglalni a brit csapatok Magyarországot."[112]
1944 szeptember végén két békét kérő küldöttség indult útnak. Náday István tábornok egy magyar vadászgéppel Howie ezredessel együtt sikeresen eljutott a szövetségesek olaszországi főhadiszállására, de érdemben már nem tárgyaltak velük.[113]

A „kiugrási" kísérlettel, Horthy október 15-i proklamációjával kapcsolatban Montgomery így írt 1947-ben megjelent könyvében: „…Ez a világ jobb, tisztességesebb hely lenne, ha az angol nyelvű nemzetek vezetői csak egy kis részét mutatnák fel annak a bátorságnak, amelyről annak idején Horthy tengernagy tanúbizonyságot tett." Az egykori követ többszörösen is segítette a német és amerikai fogságból kiszabadult kormányzót: jóbarátja, Homer Cummings demokratapárti vezető, igazságügyminiszter közreműködésével sikerült elérni, hogy ne emeljenek vádat ellene, csupán tanúként hallgatták meg Nürnbergben[114] s a nincstelenné vált Horthy-családot portugáliai emigrációjukban haláláig (1954) támogatta, és megszervezte, hogy azt a rendszeres havi segélyösszeget – melynek javarészét megmenekült magyar zsidók biztosították – halálukig (1957, 1959) folyósítsák.[115]

Frank Tibor szellemes összefoglalása szerint „…Amerikai szemmel nemcsak Hitler Németországa, hanem (1945 után – AL) a sztálinista Szovjetunió is olyan fenyegetést jelentett, amelyhez képest a horthyzmus Washingtonból nézve megszépült: elveszett paradicsomnak látszott. Horthy tehát először jobbnak tűnt, mint a Habsburgok, majd jobbnak tűnt, mint a nácik, és végül jobbnak tűnt, mint a bolsevizmus."[116]

A kortársi magyar vélemények mellett [117] zárjuk összeállításunkat négy angol-amerikai értékeléssel:

---

[112] Sakmyster 2001 290-291o.
[113] u.ott 337.o.
[114] Tito kívánta a vádelemelést, amit – furcsa módon – Sztálin is ellenzett. Ebben közrejátszott az a tény, hogy Horthy személyes fellépése mentett meg kétszázezernyi budapesti zsidót a deportálástól és a csaknem biztos haláltól 1944 júliusában.
[115] Montgomery: i.m. 24.o.
[116] Frank: i.m. 34.o.
[117] „…Horthy egy katonaember, egy igen gavallér, derék úr volt, de nem volt meg az ítélőképessége, az önálló akarata; annak volt igaza, aki utoljára volt nála, ezért uralta a környezete…"Horthy Istvánt nyilas röplapok „…mulatós, angol- és zsidóbarátnak jellemezték."
Shvoy Kálmán titkos naplója … 1918-1945 Kossuth Bp. 1983 11., 235.o.

„…A kormányzó politikailag korlátolt, csak katonai kérdések érdeklik, s teljesen tábornokai és a vezérkar befolyása alatt áll. …A rövidlátó és a tisztikartól befolyásolt kormányzó, aki, bár magát angolbarátnak vallja, mégis teljesen el van kápráztatva a németek erejétől és sikereitől…" (Teleki Pál miniszterelnök 1940 elején Barcza György londoni követnek)
Barcza György: Diplomata emlékeim 1911-1945 Európa-História Bp. 1994. I. 448.o.

„…Egyénisége az új idők követelményeihez alkalmazkodni nem tudott. …Egyet azonban el kell ismerni: a magyar függetlenséget keményen védelmezte, a túlzó nácibarátokat lépten-nyomon szabotálta, a zsidóüldözéseket nem helyeselte, sőt államfői tekintélyének maradványaival a legnehezebb időkben védte őket, amennyire csak tudta. A hadifoglyok gondozására külön figyelmet fordított. Személyesen vállalta a lengyel hadifoglyok és menekültek védelmét… Az angol és francia hadifoglyok sorsa iránt állandóan érdeklődött."
Mester Miklós: A magyar háborús felelősség és a magyar ellenállás igaz története (kézirat)
Ráday Könyvtár 28.o. idézi: Török Bálint: Farkas esz meg, Medve esz meg Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem Basel – Budapest 2004. 85.o.

Barátja, a még kormányzóról: „…Csak egy történelmi igazságot állapítok meg, amikor megerősítem, hogy ez az ember a stabilitás, jóhiszeműség és a rend fő tényezőjének bizonyult Délkelet-Európában." A királypuccsokról szólva: "…Józan eszének nagysága, jellemének szilárdsága, abszolut egyenessége mentette meg a helyzetet. …Soha senki nem vonta kétségbe szavát, és ennek a kiváló jellemnek, mocsoktalan becsületnek és abszolút megbízhatóságnak köszönheti Magyarország fokozatos magához térését abból a nyomorúságos helyzetből, amelyben lévőnek találtam, mikor odaérkeztem, és európai államférfiak biztos támaszpontot találtak benne az elmúlt húsz év folyamán. …Egymással teljes nyíltsággal beszélhettünk, tudva azt, hogy nincs félnivalónk a másik fél rossz szándékát illetően. [59/a]

„…Mindenki tanúsága szerint kedves, tapintatos földesúr és vezető volt; nyílt és barátságos mindenkivel szemben, akivel az élet összehozta… Sohasem volt igazán „radikális jobboldali", sem jó, sem rossz értelemben; konzervatív volt és hazája iránt elkötelezett. …Jó adag veleszületett intelligenciával és jelentős mértékű józan ésszel rendelkezett. …Biztos, hogy értelmi fénye nem volt modern, nagy fényerejű neonlámpa, hanem kimondottan ódivatú és helyi magyar méretezésű gyertya (más fordításban petróleumlámpa – AL). …Nem állt a fajelmélet alapján: készségesen megengedte, hogy lehetnek, és tényleg vannak jó zsidók is, akik ugyancsak jó magyarok. …A nácizmusnak mind az antiszemitizmusa, mind a szociális szélsőségessége taszította őt. …úgy gondolta, hogy az nem úriemberek rendszere. …Mint nemzeti gyengeség, nagymértékben jellemezte a vágyálmokat kergető gondolkozás, és ez …befolyásolta politikai ítéleteit.[118]

„…Nem volt ragyogó elme, de kérdéses, hogy alkotmányos uralkodóknak annak kell-e lenniük. Nagyon is józan esze volt azonban, erős hazafiság, becsületesség és tisztesség jellemezte. …Senki sem tagadja, hogy a maga hatalmának korlátai és saját elvei szerint a legjobbat tette."[119]

„…Horthy szerepe a magyar történelemben, különösen 1919-20 zavaros viszonyai közepette, sok tekintetben hasonló a fehér tábornokokéhoz Oroszországban (Kolcsak tengernagy, Gyenyikin tábornok, Mannerheim marsall)… Valójában egy érdekes ideológiai hibridet képviselt, a 19. századi konzervatizmus és a 20. századi jobboldali radikalizmus elemeinek keveréket."[120]

„…A győztes hatalmak ismerték nevét, tudták, hogy egyik irányban sem hajlamos a szélsőségekre, bár erélyes, és ha kell, könyörtelen. Mivel nem politikai vezetőnek, hanem államfőnek szánták, nála alkalmasabb egyéniséget aligha találhattak volna, Ugyanakkor tagadhatatlan, hogy Horthy altengernagyot tehát a győztes hatalmak szemelték ki, és hagyták jóvá, s nem a nép, nem a nemzet választotta, mint Hunyadit vagy Kossuthot."
Nemeskürty István: Búcsúpillantás Szabad Tér Bp. 1995. 13-14.o.

[59/a] Sir Thomas Hohler: Reminiscences of Hungary Hungarian Quarterly vol. V 1939/1 21-22.o.
[118] Macartney. i.m.. I. 87., 89., 92-93., 95.
[119] Montgomery. i.m. 67.o.
[120] Sakmyster 1994 VII.o.

Salamon Konrád (Budapest)

A fővezérségtől a kormányzóságig

A magyarság 20. századi története nemzeti és társadalmi tragédia. Ugyanakkor megszokottá vált, hogy csak nemzeti tragédiánkról, azaz a trianoni békediktátum következményeiről beszélünk, s mindent erre vezetünk vissza. Hasonlóan súlyosak azonban az átélt társadalmi tragédiáink is, amelyek állandó belső ellentétet, sőt ellenségeskedést jelentettek. Gondoljuk csak végig: az 1919-től kezdődő negyvennégy év alatt legkevesebb hét olyan hatalomváltás történt, amely az előzővel mindig fegyveresen, vagy véres erőszakkal számolt le, tehát a társadalom egyik oldala mindig fájdalmas veszteségeket okozott a mások oldalnak és viszont. Nézzük sorjában: 1919 köztársaságból proletárdiktatúra és vörösterror, majd ellenforradalom és fehérterror. 1938-tól zsidótörvények, második világháború, német megszállás, nyilas rémuralom. 1944 végétől a szovjet megszállás szörnyűségei. 1947-től az addig engedélyezett demokratikus kísérlet embertelen felszámolása, a kommunista diktatúra megteremtése és őrjöngése. 1956 a forradalom győzelme, majd annak kegyetlen elfojtása és a bosszúállás.

E véres hatalomváltások mellett két békés időszak tölti ki a kommunista rendszer 1989-es bukásáig terjedő rövid 20. századot, a Horthy-korszak húsz, illetve a Kádár-korszak harminc éve. Azonban mindkettő ellenforradalmi rendszer, tehát társadalmi tragédiánk részét képezik. A két rendszer között ugyan nagy a különbség, de abban hasonlóak, hogy az előbbi az 1918-as, az utóbbi pedig az 1956-os forradalom előtti állapotokat igyekezett visszaállítani. Ellenforradalmi jellegükből következően túl szigorú szabályokkal béklyózzák meg a társadalmat, lehetetlenné téve, hogy az minden építő erejét mozgósítsa és kibontakoztassa. Ennek látványos példája az ellenfél egy részének emigrációba kényszerítése. A szerencsésebb fejlődésű társadalmaknak ugyanis nincs politikai emigrációjuk.

Amikor tehát a magyar 20. század egyes személyiségeivel, adott esetben Horthy Miklóssal foglalkozunk, nem feledhetjük ezt a történelmi hátteret sem, amelyben – részint mint annak létrehozója is – tevékenykedett.

1918. október 16-án I. Károly osztrák császár bejelentette Ausztria föderatív alapon való átalakítását, és felszólította a tartományokat, hogy alakítsák meg a maguk nemzeti tanácsait. Október 17-én Tisza István gr. a képviselőházban kijelentette, hogy „ezt a háborút elvesztettük". Ezek után a Monarchia frontja gyorsan bomlani kezdett, a különböző nemzetiségű katonák immár csak a saját szűkebb hazájukra gondoltak. Így volt ez a haditengerészetnél is, ezért a Horthy Miklós ellentengernagy irányította flottaparancsnokság egy korvettkapitányt küldött a Magyar Nemzeti Tanácshoz, aki október 29-én azt kérte, hogy a Tanács lépjen közbe a lázadó matrózok lecsendesítésében. Károlyi kész volt teljesíteni a kérést, de erre nem maradt idő, mert október 31-én megérkezett a hír, hogy Horthy átadta a flottát a délszláv nemzeti tanács képviselőinek, s egyidejűleg az uralkodótól megkapta altengernagyi kinevezését. Ezt követően Bécsbe, majd onnan Kenderesre utazott.

Az őszirózsás forradalom történései, annak szerencsétlen katonapolitikája, majd a köztársaság november 16-ai kikiáltása megdöbbentették és elkeserítették. Ugyanakkor, amint Thomas Sakmyster írta az *Admirális fehér lovon* című, 2001-ben megjelent könyvében: „A régi rendszer hibáival szemben Horthy teljességgel vaknak mutatkozott, és képtelen volt arra, hogy az új rendszer pozitívumait méltányolja."[121] Az ezt követő kommünt viszont joggal

[121] Thomas Sakmyster: Admirális fehér lovon. Bp. 2001. 22.

tekintette rémálomnak.[122] Így ért el hozzá 1919. május 9-én Károlyi Gyula gróf üzenete, hogy vegyen részt az általa szerveződő kormány munkájában. Horthy május 30-án Szegedre érkezett, de Károlyi Gyula hadügyminiszteri ajánlatára egy hét gondolkodási időt kért. Visszautazott a románok által veszélyeztetett Kenderesre, családját a biztonságosabbnak vélt Debrecenbe küldte, s június 6-án visszatért Szegedre, vállalva a feladatot.

A hadsereg szervezése azonban lassan haladt, mindenekelőtt a Szedeget megszállva tartó franciák akadékoskodása miatt, akik ráadásul kierőszakolták az általuk túl reakciósnak tartott Károlyi Gyula lemondását, így július 12-től P. Ábrahám Dezső, Károlyi Mihály kormányának volt államtitkára lett az új miniszterelnök. Erre Horthy – néhány napos miniszterség után – kivált a kormányból, s a hadsereg parancsnoka lett. A kommunista diktatúra augusztus 1-jei bukása után, augusztus 9-én létrehozta a Nemzeti Hadsereg Fővezérségét, s a franciák által engedélyezett 1300 katonából ezret a Dunántúlra irányított, majd augusztus 12-én ő maga is Siófokra repült és ott rendezte be főhadiszállását.

1919. augusztus közepén Budapesten tárgyalt a nemrég érkezett Szövetséges Katonai Misszió tagjaival, majd augusztus 15-én az ideiglenes államfőnek tekintett József főherceg kinevezte Horthyt a hadsereg főparancsnokává, így ő rendelkezhetett nemcsak a csendőrséggel, de a Lehár Antal ezredes parancsnoksága alatt álló kilencezer katonával is.

Mivel a tiszti különítmények, különösen a Prónay Pál, illetve Ostenburg Gyula által vezetett zászlóaljak kegyetlenkedések sorát követték el, október elején *Beniczky Ödön* a Friedrich-kormány új belügyminisztere "megkérte Andrássy Gyula grófot, hogy a nagytekintélyű államférfi kísérje el őt Siófokra, s a fővezérrel történő kényes tárgyalásoknál legyen segítségére. Röviddel ezután Bethlen István gróf, majd Polgárdiban Károlyi József gróf székesfehérvári kormánybiztos és Andrássy sógora: Batthyány Lajos gróf földbirtokos csatlakoztak hozzájuk." Rajtuk kívül a Siófokon tartózkodó „Pallavicini György őrgróf, dunántúli kormánybiztos is résztvevője volt a fővezérrel történő tárgyalásnak. A megbeszélés tárgyát Andrássy Gyula gróf adta elő, vázolva a bel- és külpolitikai helyzetet. Felkérte a fővezért, hogy a tisztikar, különösen a tiszti századok önkényes garázdálkodásait szüntesse meg, nehogy az országnak ebből kára származzék. Horthy egyre növekvő izgatottsággal hallgatta az előadottakat, mikor azután Bethlen István gróf vette át a szót, kitörő idegességgel kiáltott rá: – Hát még te is ellenem fordulsz?! – Pedig Bethlen csak egy szerény észrevételt tett: kifogásolta, hogy a tisztek néhol népgyűléseket tartanak. Ennek megszűntetését kérte, mert – szerinte – ez a hadsereg tekintélyének árt." Beniczky látva jövetelük sikertelenségét, „a következő kérdéssel szakította meg a fővezért: – Ha a nemzeti hadsereg bevonul a fővárosba, lesz-e pogrom, igen, vagy nem? Horthy válasza: – Pogrom nem lesz! De néhányan fürödni fognak!"[123] A beállt kellemetlen csendet megtörve a belügyminiszter arra kérte Horthyt, hogy értesítse őt, bármilyen akciót is rendel el. Ezt a fővezér megígérte, így a találkozó valamivel barátságosabb hangulatban ért véget.

1919 őszén a békekonferencia egyre határozottabban sürgette, hogy kezdődjön meg a magyar békeszerződés tető alá hozatala. Ennek pedig előfeltétele volt, hogy a majdani ország területén, sőt fővárosában ne állomásozzanak idegen csapatok. Miután a békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa által Budapestre küldött brit diplomatát, George Clerk-ot Horthy biztosította arról, hogy csapatai nem avatkoznak a politikába, és fegyelmezetten fognak viselkedni, Clerk megszervezte a fővezér s az iránta bizalmatlan ellenzéki pártok képviselőinek tanácskozását. A november 5-ei találkozón a pártok képviselőinek álláspontját Vázsonyi Vilmos adta elő, aki – a résztvevő Garami Ernő visszaemlékezése szerint – "körülbelül egy óráig tartó, rendkívül kemény beszédben vázolta a helyzetet és tette szóvá

[122] Kun Béla azt állatja, hogy Horthy „csak azután szökött meg Magyarországról, miután nem fogadtuk el szolgálatai felajánlását, melyet hozzám intézett 'mély tisztelettel a népbiztos elvtárs iránt.'" Kun Béla: Emlékezés Szamuely Tiborra. In: Szamuely Tibor: Riadó. Bp. 1957. 39.

[123] (Nemes Dezső szerk.): Az ellenforradalom hatalomra jutása... Bp. 1956. 166-167. Beniczky Ödön 1925. május 31-ei vallomása alapján.

mindazokat az atrocitásokat, amelyeket a nemzeti hadsereg a Dunántúlon elkövetett... megkérdezte Horthyt, hogy mi az álláspontja ezekben a kérdésekben és miféle garanciákat hajlandó adni, hogy Pestre való vonulása esetén ezek a szörnyűségek megismétlődni nem fognak? Horthy mozdulatlanul hallgatta Vázsonyi súlyos vádbeszédét, de amikor Vázsonyi befejezte és őrá került a sor, hogy nyilatkozzék, egy pillanatra elhagyta a nyugalma. – Tudom, ez leckéztetés akart lenni – mondta izgatottan –, de én mégis igyekezni fogok higgadtan válaszolni. Ezután hosszabb beszédbe fogott, amelyet reprodukálni azért nem tudok, mert ennek a beszédnek sem gondolatmenete, sem tartalma nem volt. Nem is volt válasz Vázsonyi beszédére. Rám olyanféle benyomást tett, mintha folyton folyvást betanult mondatokat ismételgetne… nagyon hiányos magyarsággal és rettenetes magyar kiejtéssel... felháborodottan utasította vissza Vázsonyinak azt az állítását, hogy az ő úgynevezett nemzeti hadseregében és különítményeiben számos olyan tiszt követ el 'hazafias' atrocitásokat, aki a vörös hadseregben buzgón szolgált." Erre Vázsonyi megnevezte például "az egyik különítményi főhőst, Bibó Dénest, aki az egyik bolsevista népbiztosnak volt a sofőrje. (...) Amikor a nemzeti hadsereg számtalan atrocitását firtattuk, akkor egyszerre csak kiszaladt a száján a szó: – Uraim, háborúban ez nincs másként! Csodálkozva kérdeztük, hogy miféle háborúról beszél, ki ellen visel háborút? Habozás nélkül válaszolt: – A bolsevisták ellen!... Valamelyikünk rezignáltan próbálta megmagyarázni neki, hogy a bolsevista hadjárat már megszűnt, hogy már semmiféle háborúra nincs szükség, de hát mi hatása lehetett rá az ilyen fejtegetésnek?"[124]

A politikusok végül feltették a kérdést, hogy budapesti bevonulása után katonai diktatúrát szándékozik-e megvalósítani? Horthy erre határozottan nemet mondott, és azt válaszolta, hogy a Nemzeti Hadsereg hajlandó elismerni a kormányt. Erre Vázsonyi és társai megfogalmaztak egy nyilatkozatot, miszerint a Nemzeti Hadsereg el fogja ismerni a Sir George Clerk segítségével felállítandó koalíciós kormányt. A bolsevizmust elfojtja, de a polgári szabadságjogokat tiszteletben fogja tartani. Horthy a nyilatkozatot aláírta.

Ezt követően a békekonferenciának – súlyos fenyegetésekkel – sikerült a románokat kipancsolnia Budapestről, így meg lehetett rendezni Horthy november 16-ai ünnepélyes budapesti bevonulását. A fővezér Gellért téren elmondott beszéde közismert, ezért most az Országház előtt mondott beszédének néhány megállapítását idézem: „Hosszú, nehéz, rögös utakon jutottunk ide erre a térre, hol éppen egy évvel ezelőtt bízták az ország sorsát egy olyan emberre, aki hazánkat a sír szélére juttatta. (1918. november 16-án volt a köztársaság kikiáltása. S. K.) A forradalom nemcsak szabadságot, jogot, kenyeret nem adott a népnek, hanem a mindennél jobban áhított békét sem hozta meg. (…) A hosszantartó szétzüllési processzusból a felépítés is hosszantartó lesz. Ha tartamát meg akarjuk rövidíteni, akkor ki kell irtanunk minden mérget a nemzet lelkéből, és össze kell fogni minden magyar hazafinak egy szent cél érdekében, amelynek két pillére: a nemzeti eszme és a keresztény morál. Mindenekelőtt meg kell szűnni a széthúzásnak, hogy az ezer jelszóval agyonagitált lakosság nyugvópontra juthasson. Ha valamikor, most lehetetlen, hogy politikai pártok a nemzetet ellenséges táborokra szakítsák. A nemzeti hadsereg… győzelemre fogja segíteni a keresztény világnézetet, a tisztességnek, a becsületnek és igazságnak uralmát.”[125]

November 17-ére Clerk lakására kérette a politikai élet legnevesebb személyiségeit, hogy felgyorsítsa a kormányalakítási tárgyalásokat, amelyen Horthy is részt vett. A tanácskozást a békekonferencia főmegbízottja a Legfelsőbb Tanács angol nyelven felolvasott üzenetével nyitotta meg, amit Apponyi fordított magyarra. "A deklaráció rendkívül éles hangú volt és mindazt tartalmazta, amit a demokratikus pártok tőle vártak. ...az antant semmi esetre sem ismeri el a jelenlegi miniszterelnököt, hogy koncentrációs kormány alakítását követeli, és olyan választásokat követel, amelyekből a szövetségesek láthassák, hogy azok az egész magyar népnek olyan megnyilatkozásai voltak, amelyeket a Magyarországon kívül eső világ

[124] Garami Ernő: Forrongó Magyarország. Bp. 1989. 175-177.
[125] Pesti Hírlap, 1919. nov. 18.

is elfogadhat. Kijelentette... ha most nem sikerül... olyan kormány alakítása, aminőt az antant követel, akkor ő elhagyja Budapestet azzal a szomorú tudattal, hogy Magyarország önként rohan a vesztébe."[126]

A politikai ellentétek azonban nem csillapodtak, bárt Bethlen István és Horthy Miklós is a megegyezés szükségességét hangoztatták. Erre Horthy november 20-án egyes visszaemlékezések szerint kijelentette, ha estig nem jön létre a koncentráció, az egész társaságot letartóztatja és kinevez egy olyan kormányt, amely hajlandó tárgyalni az antanttal.[127] Ezt követően november 24-én hivatalba lépett a Huszár Károly miniszterelnök vezette nemzeti koncentrációs kormány, amely meghívást kapott a békekonferenciára, s – a békekonferencia elvárása szerint – az általános választójog alapján minél előbb meg kellett rendeznie a választást.

Az 1920. január 25-én és 26-án rendezett választás az első általános és titkos választás volt Magyarországon. Ezen részt vehettek a 24. életévüket betöltő, legalább hat év óta magyar állampolgárságú férfiak és nők. A legalább 12 hét arcvonalbeli katonai szolgálatot teljesítő férfiak viszont életkoruktól függetlenül szavazhattak, a nők esetében pedig előzetes feltétel volt az írni-olvasni tudás. A választáson a 164 mandátumból az Országos Kisgazda és Földmíves Párt 79-et a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pátja (KNEP) pedig 75-öt szerzett. Az új kormány megalakítása azonban ismét elakadt a politikai ellentéteken, mire Horthy január 30-án egy hadparancsban értelmezte a kialakult helyzetet. Eszerint a Clerkal kötött megállapodás csak úgy értelmezhető, „hogy a nemzetgyűlés megalakulása után egy ideiglenes államfőt választ, ennek a kezébe adja át a koncentrációs kormány mandátumát, s ezen ideiglenes államfőtől nyeri aztán megbízatását az új miniszterelnök. (…) A nemzeti hadsereg és a karhatalmak fegyelme és hazaszeretete biztosítékul szolgál nekem arra, hogy feltett szándékomat minden körülmények között keresztülvigyem."[128]

Ezt követően 1920. február 16-án összeült a nemzetgyűlés, február 27-én pedig megszavazta az 1920: I. törvénycikket, miszerint „a nemzetgyűlés az államfői teendők ideiglenes ellátására a magyar állampolgárok közül titkos szavazással kormányzót választ."[129]

Bár a kormányzói tisztség esélyese Horthy volt, a vele szembeni fenntartások miatt a vita az utolsó percig folytatódott. Mind a Kisgazdapártban, mind a KNEP-ben többen is voltak, akik Apponyi Albertet szerették volna a kormányzói székbe juttatni. Ő azonban már február közepén – a külügyminiszternek küldött táviratában – lemondott a jelöltségről Horthy javára: „Az államfő személyét illetőleg többek kérdésére kijelentem, hogy minden más kombináció kizárásával Horthy megválasztását tartom egyedül helyesnek s ezt teljes mértékben támogatom."[130] Rassay Károly visszaemlékezése szerint Aponyi Huszár Károlynak levélben indokolta meg lemondását és Horthy megválasztását. Eszerint karhatalommal csak Horthy rendelkezik, ezért a polgárháború elkerülése céljából is ajánlatos az ő megválasztása, de legyen tisztában azzal is mindenki, hogy mit jelent egy katona államfővé választása. Apponyi érveléséhez Huszár még a KNEP tagjaihoz szólva hozzáfűzte: „Megértem a felháborodásotokat, de vegyétek tudomásul, hogy ha holnap nem Horthyt választjátok kormányzóvá, szét fogják verni a nemzetgyűlést."[131]

Valótlan tehát Horthynak az emlékirataiban is olvasható állítása, hogy ő nem akart kormányzó lenni. Ha ezt akarta volna, elég ha annyit mond: nem vállalom, viszont hadseregemmel együtt Apponyi grófot támogatom. Ilyen mondat azonban nem hangzott el, így a Nemzetgyűlés 1920. március 1-jén 131 igen szavazattal Horthy Miklóst „ideiglenes" kormányzóvá választotta. Hét képviselő Apponyira, három pedig érvénytelenül szavazott.

[126] Garami E. i. m. 180.
[127] Sakmyster i. mű, 52.
[128] (Nemes Dezső szerk.) i. m. 256-257.
[129] Magyar törvénytár, Bp. 1921. 10-11.
[130] Mészáros Károly: Horthy és Teleki. Bp. 1994. 262.
[131] Uo. 100.

Szabó A. Ferenc (Budapest)

Horthy Miklós és a kassai bombázás

A 70 éve történt és megfejthetetlennek, valamint dokumentálhatatlannak hitt, s a magyar közvélemény történelem iránt érdeklődő részét máig foglalkoztató incidens témája az elmúlt időszakban váratlan új fejleményekkel gazdagodott. A rendszerváltozás előtt évtizedekig kizárólag csak a magyar és német vezérkar összeesküvéseként interpretálhatták a hazai szerzők. És sokáig lelkesen és skrupulusok nélkül tették a dolgukat. Csak a 80-as évek elején merészelt a koncepció mellé kérdőjeleket tenni a nagy tehetségű és magas helyről támogatott történész, Ránki György, amikor megkockáztatta, hogy akár más variáció is elképzelhető, ugyanis nem valószínű, hogy a merénylők, ha magyarok és németek lettek volna, elpusztították volna a híradástechnikai szempontból kulcsfontosságú kassai Főpostát és megöltek volna a hozzá közeli laktanyában nyolc magyar katonát. A Műnchenből gyakran hazaszóló Borsányi Julián[132] ehhez hozzátette: a magyar adott a magyar felkelőknek katonatisztek neveltetésétől, hazafiságától távol állott volna „Rákóczi városára" és hazája népére bombát dobni. A munkamániás öregúr, aki hivatalos vizsgálatot is folytatott annakidején a megbombázott városban[133] fáradtságot, időt és pénzt nem kímélve kutatásokba kezdett és a javarészt nyugatra menekült egykori magyar repülősök és felderítők körében folytatott levelezést. Előbb németül majd magyarul adta közre az így született tanulmányokat és dokumentumokat, de sohasem tudott megszabadulni prekoncepciójától, attól, hogy az elkövetők csak szovjetek lehettek, még ha tévedésből, rossz navigálás következtében is[134], mert valószínűleg az akkor már a szovjetek ellen hadat viselő Szlovákia németek által irányított eperjesi híradó központjára kívántak támadni. Már a támadás másnapján és a későbbi vizsgálatok során is tisztázódott, hogy a szinte tökéletes bombavetést szovjet bombákkal hajtották végre. A kérdéssel évtizedek óta foglalkozó, de a nyilvánosságot kerülő kutató, Kovács István nyugállományú ezredes még közel 50 év múltán is talált Kassán repeszmaradványokat, amelyeket metallurgiai vizsgálatoknak vetett alá, és igazolta a bombák szovjet eredetét. Interjút is készített olyan szemtanúkkal, akik arra emlékeztek, hogy nemcsak felségjel nélküliek voltak a gépek, hanem ismeretlen típusúak, kifejezetten „rozogák", ahogyan egyikük fogalmazott. Hasonlóan nyilatkozott később, a háború után, a német-magyar összeesküvés mellett – valószínűleg megfélemlítve – hitet tevő Krúdy Ádám is, a kassai repülőtér parancsnoka, amikor megpillantotta a berepülő, szerinte „klozetokat" az égen. Csak akkor döbbent meg, amikor robbanni kezdtek a bombák és füstfelhő kerekedett a Postapalota körül a Belvárosban.

Rengeteg energiát fordítottak Borsányi levelező partnerei Kanadától Németországig és a hazai kutatók arra, hogy megfejtsék a repülőgépek típusát, a bombák eredetét és főképpen azt, hogy vajon miért álcázták a támadókat? Mert, ha szovjetek lettek volna, nem lett volna dicsőség, hogy a váratlan rajtaütés elszenvedése után – amely során repülőgép állományuk közel felét a Földön semmisítette meg a Luftwaffe – néhány nappal vörös csillagos gépeikkel támadni tudtak? De miért éppen Magyarország ellen tették volna, amelyik egyedül szomszédjaik közül még nem támadta meg őket és nyílt románellenességénél fogva taktikai lehetőséget rejtett magában az együttműködésre, mint ahogyan azt Molotov külügyminiszter óvatos célzásai Kristóffy József moszkvai követtel érzékeltették?

[132] Álnevén Bell ezredes, aki 1956-ban a Szabad Európa Rádión keresztül harcászati tanácsokat adott a magyar felkelőknek.

[133] 32 halott, több, mint 200 súlyos sebesült volt és sokmillió pengős kár keletkezett.

[134] 13 óra 7 perc volt és ragyogó napsütés.

Arra az egykori profi pilóták és a hadtörténészek nem sok gondot fordítottak, az amatőrökről nem is beszélve, akiket mostanában „virtuális kutatóknak „ csúfolnak maguk között a

levéltárosok, hogy kissé tágabb, azaz valódi történelmi kontextusba helyezzék a problémát. A „cui prodest?", „a kinek a javát szolgálja?" elvnek kétségtelenül a vezérkari provokáció felelt meg. De a Magyar Királyi Vezérkar főnöke, Werth Henrik nem titkolódzott, amikor hetek óta a kormányhoz és a kormányzóhoz intézett beadványaiban sürgette a magyarok nyíltabb kiállását a németek mellett, majd június 22-e után a gyors csatlakozást a Szovjetúnió elleni támadáshoz, hiszen a románok, a finnek és a szlovákok már megindultak, s nyilván benyújtják majd a számlát a magyaroktól elszenvedett területi veszteségeikért. Horthy Miklós azonban csak a diplomáciai kapcsolatok megszakítására volt hajlandó, ami betű szerint következett a háromhatalmi egyezményhez és az Antikomintern Paktumhoz való csatlakozásunkból.

Az utókor elemzői számára nem lehet kétséges, hogy előbb-utóbb belekényszerült volna hazánk a konfliktusba, de egyáltalán nem mindegy, hogy milyen áron, és mikor. Bár a németek mindig emberhiánnyal küszködtek, kikényszeríthették volna ezt, akár katonai megszállással is. Néhány hétig a németek és csodálóik szemében könnyű prédának látszott az Európát legázoló, s Angliát lebombázó Németország számára a Szovjetúnió. Nem is teketóriázott sokat a kassai támadásról és az utána történt rahói, a 275. kilométerkő közelében végrehajtott, egyértelmű jelzést viselő szovjet vadászgépek vonat elleni támadásáról értesülő magyar katonai és politikai vezetés. A már napok óta presszió alatt álló Bárdossy László miniszterelnök több kételkedőnek odasúgta: ha a kormányzó úr és a katonai vezetés úgy szeretné tudni, hogy oroszok voltak, akkor adjunk igazat nekik. Ullein-Reviczky Antal sajtófőnök szerint, értesülve a kassai bombázásról magába roskadt, s csak annyit válaszolt kérdésére, mitől változott meg „öt perc alatt" az álláspontja: „ Mit nem értesz? Hogy az oroszok megtámadtak bennünket, vagy azt, hogy mi reagálunk rá?" „ De hát biztos, hogy az oroszok voltak?, kiáltottam fel. A következőt válaszolta:" Mivel a vezérkar főnöke, nyilván egyetértésben a németekkel, megállapította, hogy az oroszok voltak, s mivel a kormányzó úr is azt hiszi – hát ők voltak és kész!"[135] Bárdossy a népbírósági tárgyaláson – megőrízve tartását, nem vádaskodva, de hasonlóan nyilatkozott Major Ákos, a vád elnöke kérdéseire.

E(lnök): „ Hozzájárult-e a Szovjet-Oroszország elleni hadiállapot kimondásához az államfő? V(ádlott): AZ ÁLLAMFŐNEK VOLT EZ EREDETILEG A KÍVÁNSÁGA. A kormányzó mihelyt arról értesült, hogy bombázások történtek, amelyek kétrendbeliek voltak és nem ugyanazon a napon történtek, az volt a kívánsága, hogy ezek megfelelő megtorlására azonnal megtétessenek az intézkedések. DIPLOMÁCIAI JEGYZÉKVÁLTÁSRA MÁR nem volt lehetőség, mert hiszen a két ország között megszakadtak a diplomáciai kapcsolatok.

A közvetve való elintézés pedig olyan hosszú időt vett volna igénybe, hogy az azonnali megtorlást lehetetlenné tette volna. Én nem akartam a minisztertanácson a kormányt befolyásolni azzal, hogy ismertetem velük az államfő elhatározását.

E(lnök): Ismerte a minisztertanács és az államfő a KRISTÓFFY-FÉLE sürgönyt?

V(ádlott): Emlékezetem szerint igen A jegyzőkönyvek nem lettek kijavítva. A jegyzőkönyvben foglaltak nem teljesen fedik a valóságot, mert a jegyzőkönyvvezető nem gyorsírással jegyezte a történteket. A KRISTÓFFY-FÉLE sürgönybe ellenzék nem kapcsolódott bele, mert ellenzék komolyan nem volt. KERESZTES-FISCHER Ferenc ellenvetése arra szorítkozott – amint ez a jegyzőkönyvből is kitűnik, – hogy EGYELŐRE még várjunk.

E(lnök): Ismerték a miniszterek a KRISTŐFFY-FÉLE sürgönyt?

V(ádlott): Ismerték. Ismertettem minden körülmények között az államfővel is, az események a távirat tartalmán túlhaladtak és azt tárgytalanná tették. A dolog nem azon fordult meg, milyen volt a szovjet elgondolása, hanem, hogy Németország belevitt-e bennünket

[135] Az emlékező elég nyilvánvalóan fényezi önmagát, azonban a drámai pillanatokra való emlékezés hitelesnek tűnik. Ullein-Reviczky Antal: Német háború-orosz béke. Európa, Bp. 1993. 99. old.

MÁRIS a háborúba, avagy később visz be. Ezen a síkon történt az állásfoglalás. KERESZTES-FISCHER ellenvetése csak azt tartalmazta, hogy „egyelőre" várjunk."[136]

Majd visszatérünk rá, hogy ez 1945 után miért Bárdossy és miért nem Horthy életébe került?

A történelmet egysíkúan szemlélők, az egyszerű, nyilvánvaló összefüggéseket feltételezők kutatásaik, „rejtvényfejtésük" során abban reménykednek megtalálható a megkérdőjelezhetetlen lelet, a biztos dokumentum egy történés megmagyarázására. A történelmet folyamatában és bonyolult összefüggéseiben vizsgáló történészek nem bíznak a csodában, a témák könnyű materializálhatóságában. (Milyen volt a bomba, milyen típusú volt a masina stb.) Tudják, hogy a húsból és vérből, összetett szürkeállományból álló, s nem utolsó sorban lélekkel rendelkező, tehát hiú, elismerésre vágyó, féltékeny, vagy akár bosszúra szomjazó, döntéshozó ember, s társadalmi közössége cselekedetei nem feltétlenül racionálisak. A történések utólagos rekonstrukciója mégis gyakran az ún. „lopakodó determinizmus" jegyeit viseli magán, ugyanis a következmények ismerete feledteti az egykori döntéshozó és cselekvő bizonytalanságát, „miszerint a döntésből egyenesen annak kellett következnie, ami utóbb előállt. A következmények ismeretétől a vizsgálati személyek szándékuk ellenére sem tudnak eltekinteni, ez az ismeret befolyásolja őket mások ítéletével szembeni várakozásaikban is, sőt annak felidézésében is, hogy a következmények bekövetkezte előtt önmaguk mit vártak."[137] A rejtélyes kassai események titkának megfejtése sem a Bárdossy-perben, sem a témával évtizedek óta foglalkozó számos történelmi munka szerzőjének sem sikerült, valószínűleg azért, mert a fenti csapda-helyzetet nem tudták elkerülni. A történészek többsége által preferált „cui prodest" elv alkalmazása sem szerencsés az egyedi, sajátos események megmagyarázására, hiszen egyáltalán nem biztos, hogy minden történés mögött ott áll egy vagy több kedvezményezett. Például meghatározható-e kinek kedvezett az első vagy a második világháború? A történelem kiszámíthatatlanul gomolygó folyamata egyáltalán nem látható előre, ezért szinte minden döntés magában hordozza a sötétbe ugrás veszedelmét. Csak a leegyszerűsített vulgármaterialista szemlélet hisz az egyszerű, minden történelmi eseményre ráhúzható sémák alkalmazhatóságában. A bonyolult és változékony pszichológiai helyzetek még a szereplők vagy az utókor számára is tudat alatt elvezethetnek a vázolt „lopakodó determinizmus" eluralkodásához.

Igaz, hogy méltatlan kiadásban, rossz fordításban, komoly jegyzetek nélkül 2006-ban végre megjelent C.A. Macartney brit professzor hatalmas monográfiája magyarul („Október tizenötödike. A modern Magyarország története 1929-1945. I./ 665 old./ – II./619 old./ Gede testvérek) A szerző miközben alaposan ismerteti hazánk gazdaság- és társadalomtörténetét (Ránki személyesen ismerte, sokat tanult tőle!), foglalkozik a térség népeinek vetélkedésével és a politikusok döntéseit, jellemét meghatározó vonásokkal. Nem ördögöket ábrázol, hanem tradíciók, neveltetés és ambíciók által mozgatott saját és nemzetük érdekét jól-rosszul érvényesítő személyiségeket. Hosszú éveket töltött Magyarországon, mindene volt a választott, egzotikus világ eseményeinek figyelése és elemzése. Megjegyezte, hogy a kassai bombázást követő napokban nemcsak a kommunista oldalról preferált katonai összeesküvés legendája terjedt el, hanem a szlovák változat is, miszerint az 1939 márciusi, magyar győzelemmel végződő szobránci magyar- szlovák légicsata, majd az iglói repülőtér bombázása után, ahol több személy életét vesztette, az 1941 június 26-án már egy napja szovjetellenes háborút vívó szlovák pilóták fizettek meg sérelmeikért. Az itthon általában lebecsült, mert a katonai egységek elnevezését és számozását időnként eltévesztő Gosztonyi Péter arról is írt a nyugati magyar sajtóban, hogy az 1935-ben kötött szovjet- csehszlovák szerződés nyilvánosságra nem hozott passzusai szerint nemcsak mintegy 100 szovjet típusú,

[136] A Bárdossy per. A tárgyalás és az ítélet 2.. A Magyar Országos Tudósító és a Magyar Távirati iroda hivatalos kiadásaiból szerkeszti ÁBRAHÁM FERENC és KUSSINSZKY ENDRE. Hiradó könyvtár, Bp. 1945. 9. old.

[137] Baruch Fischhof: Utólagos előrelátás: visszafelé gondolkodás. In: Történeti és politikai pszichológia. (Szerk.: Hunyadi György), Osiris, Bp. 1998. 280. old.

SB-2-es bombázót gyártottak a Skoda Művekben, hanem jelentős fegyver és lőszervásárlások is voltak csehszlovák részről. Néhány év múlva ezek német illetve szlovák kezekbe kerültek. De nem kell ilyen „messzire" visszamenni a históriában. 1941. áprilisában a több száz repülőgéppel rendelkező jugoszláv légierő nemcsak bombázta Szegedet és Pécset, még a magyarok megindulása előtt, hanem mintegy 150 németektől vásárolt gépük átrepült a Szovjetunióba hazánkon keresztül. Tehát sem a gépek típusa, sem a bombák gyártási helye nem adhat biztos választ az elkövetőkre vonatkozóan.

A Kádár- korszak vége felé, amikor a rezsim már egyre több gőzt engedett ki rosszul zakatoló gépezetéből, nyíltan lehetett a románokat kritizálni, nyomdafestéket látott hazai folyóiratokban a román variáció, miszerint Antonescu marsall gépei bombázták volna Suceavából Kassát, hogy miközben keleten harcolnak a bolsevizmus ellen, ne maradjon intakt a hátukban a magyar haderő, induljanak meg ők is végre. Egy neves magyar pilóta, Pirithy Mátyás írta erről az elképzelésről, hogy ő Bukarestben járván hallotta, hogy a románok a háború gyors befejeződésében bíztak, s egyáltalán nem kívánták, hogy a magyarok is érdemeket szerezzenek a szovjet harcmezőkön, mert akkor nem kaphatják vissza Észak-Erdélyt.[138]

2008-ban jelent meg a Hadtörténeti Intézet és a Kairosz kiadó együttműködésének köszönhetően Hardy Kálmán altábornagy, amerikai fogságba esett egykori berlini katonai attasé terjedelmes emlékirata („Az Adriától Amerikáig"), amelynek előszavát Jeszenszky Géza írta, aki a család kérésére hazahozta Amerikából a kéziratot.[139] A könyv meglepő részleteket tartalmaz, mert ahogyan Jeszenszky fogalmaz az előszóban: „Kiemelendő, hogy a hadifogságban német tisztektől kapott információi azt valószínűsítik, hogy Kassa bombázását mégis a németek hajtották végre, magyar katonai közreműködéssel. (Szemben azzal a feltevéssel, hogy szovjet gépek voltak a tettesek, esetleg tévedésből, összetévesztve Kassát a közeli Eperjessel, vagy mivel térképeik nem jelezték, hogy Kassa már nem tartozik a Szovjetúniónak előző nap hadat üzent Szlovákiához.) A klasszikus „cui prodest?" elv mindenképpen a németekre utal."[140] Hozzátehetjük, hogy a bőbeszédű, hallatlan emlékező tehetséggel rendelkező tábornok informátorai már a nürnbergi per fordulatairól is értesülhettek, ahol a magyar háborús felelősség kérdésével kapcsolatban felolvasták a magyar katonai elhárítás egykori főnöke, Ujszászy István Szovjetunióban kicsikart vallomását, amelyben magyar-német összeesküvésnek tulajdonította a merényletet: „Meg vagyok győződve arról, hogy a kérdéses bombázásokat szovjet felségjelekkel álcázott német repülőgépek hajtották végre."[141]Azonban a kémfőnöknek is csak meggyőződése volt és következtetett…

Sokan nem sokra becsülik a 70-es és a 80-as években magyarul is megjelent ún. szovjet tábornoki emlékiratokat dagályos dicsekvéseik és háryjánoskodásaik miatt. Mégis érdemes őket kézbe venni, mert akadnak bennük elszólások vagy tudatos célozgatások lényegi dolgokra. 1973-ban jelent meg I.H. Bagramjan: visszaemlékezése.[142] 1941. júniusában a Kárpátok gerincvonalán húzódó kb. 150 kilométer hosszú magyar-szovjet határ mögött elhelyezkedő Délnyugati Front ezredese volt. „Ideje, hogy áttérjünk a védelemre" c, fejezete ezzel kezdődik:" Már öt napja és öt éjszaka folyt a határ menti övezetben a hallatlanul elkeseredett ütközet…Ezekben a feszült napokban a légierőnk új parancsnokot kapott. J. Sz. Ptuhint Moszkvába rendelték, helyére F.A. Asztahov repülő altábornagy került. A légierők

[138] Winkler László: A magyar repülés története. 1927-1945. Hadtörténelmi Levéltár. Tanulmánygyűjtemény 3327. sz. III. 53-54. old.
[139] Hardy Kálmán: Az Adriától Amerikáig. Kairosz kiadó-Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest, 2008.
[140] I.m. 8. old.
[141] Harszti György /szerk./: Vallomások a holtak házából. Corvina, 2008. 595. old.
[142] I.H. Bagramjan – a Szovjetunió marsallja: Így kezdődött a háború. Zrínyi Katonai kiadó / Kossuth könyvkiadó, Budapest, 1973.

korábbi törzsfőnökét, Laszkin tábornokot J. Sz. Skurin tábornok váltotta fel."[143] Számoljunk csak! A háború ötödik napján, 26-án történt Kassa bombázása. Csak nincs valami összefüggés?

Szolzsenyicin enciklopédikus GULAG-jában megemlékezik a nyári visszavonulás miatt Sztálin által bűnösnek tekintett tábornokok letartóztatásáról:" A tábornokok között a repülők voltak többségben, ott volt a légierő parancsnoka, Szuskevics, J. Sz. Ptuhin tábornok ('Ha ezt tudom – mondta – először Szeretett Apánkat szórom meg bombával, aztán szállok le") és mások."[144] Ptuhin sorsa hamarosan beteljesedett, 1942. februárjában végezték ki. Peranyagának ismerete nélkül talán kockázatos arra következtetni, hogy szerepe lehetett letartóztatásában a kassai [145]incidensnek, ami, akár tévedésből történt, akár Szlovákiából a Szovjetunióba menekült pilóták magánakciójaként, szovjet gépek felhasználásával, szerzett egy újabb ellenfelet a sztálini birodalomnak. Bár a magyar honvédség felfegyverezése még korántsem fejeződött be, de az akkori 14,6 milliós 172 ezer négyzetkilométeres ország megjelenése azon a küzdőtéren, a szovjet Délnyugati Fronton, ahol a háború többi frontszakaszával szemben csak viszonylag gyenge erők álltak, tovább fokozta a szovjetekre nehezedő nyomást. Ezért is tudott aztán a magyar Gyorshadtest szinte ellenállás nélkül néhány hónap alatt több száz kilométerre behatolni a Szovjetunióba.

A magyar semlegesség fenntartására mindazonáltal kevés esély mutatkozott, még ha Molotov próbálkozott is visszatartani a magyarokat a támadástól. A szocialista időszakban hangoztatott állitólagos szovjet jóindulatról szóló legendáról, amelyet – többek között – Péter János egykori külügyminiszter próbált meg tudományos érvekkel alátámasztani[146], Kolontári Attila bebizonyította monográfiájában, hogy nem felelt meg a valóságnak. A szovjetek már a diplomáciai kapcsolatok megszakításakor kifejezetten gorombán bántak a moszkvai magyar követség diplomatáival, miközben az ő diplomatáik jó ellátásban részesültek, mind az alsógödi internálás során, mind a Törökországon keresztül zakatoló vonat étkezőkocsival való ellátása révén.[147]

Sajátosan alakult a szovjetek viszonya a világháború után a magyar hadba lépés felelősségének kérdéséhez. Sztálin határozott nemet mondott Horthy Miklós háborús bűnösként való elitélésére. Vajon mi motiválta a közismerten könyörtelen diktátort? Megérintette talán Horthy 1944 szeptember végi hozzá intézett személyes hangú és saját kezűleg (!) írt mentegetődző levele, amelyben így fogalmazott: „Most szereztem tudomást arról, hogy a Kassát és Munkácsot ért légitámadás után Molotov külügyminiszter – a magyar követtel folytatott megbeszélés során – kifejezésre juttatta a Szovjetuniónak Magyarország iránt táplált békés törekvéseit. Ha ez megfelel a valóságnak, tragikus, mert nem ért el hozzám idejében….Amikor delegátusaimat teljhatalommal felruházva elküldöm a fegyverszüneti tárgyalásokra, kérem Önt, hogy kímélje meg ezt a szerencsétlen országot…" Ha az ország nem is kapott kíméletet, Horthy Miklós nem került fel a háborús bűnösök listájára, pedig a szövetségesek egyik kedvence, Joszip Broz Tito kezdeményezte az újvidéki véres események miatt. Meg kell jegyeznünk, hogy Horthy Miklós sokáig hitt a szovjet támadásban. Még ebben a szorult helyzetben írt levelében is úgy fogalmazott: „ Ha ez megfelel a valóságnak." 1946-ban a Nürnbergi Legfelsőbb Bíróság ügyészének írt levelét úgy fejezte be, hogy „ A német nyomás ellenére megtagadtam a Szovjetúniónak szóló hadüzenet küldését. Ezt csak azután adtam ki, hogy ők Kassát és Munkácsot bombázták."[148] Emlékiratában viszont már azt

[143] I.m. 141-142. old.
[144] Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin: A Gulag szigetvilág. 1918-1956. I-III. Európa, 1993. I. kötet, 100. old.
[145] Szolzsenyicin: A GULAG szigetcsoport I-III. I. kötet, 100. old.
[146] Péter János: A magyar-szovjet diplomáciai kapcsolatok történetéből. 1939-1941. Kossuth könyvkiadó, 1979.
[147] Kolontári Attila: A magyar-szovjet kapcsolatok története. 1918-1941. Napvilág kiadó, Bp. 2008.
[148] Horthy a londoni rádióból arról értesült, hogy Nürnbergben egy szovjet vádló szerint a németek Magyarországnak szovjet területeket ajánlottak fel 1941. június 22-e, a Szovjetúnió megtámadása után, ha belép a németek oldalán a háborúba. Horthy önérzetesen megírta Robert N. Jackson ügyésznek, hogy Magyarország csak az egykori történelmi országhoz tartozó területek elfoglalására törekedett, s Hitler ajánlatát egy határmenti

írta, hogy Bárdossy László korabeli miniszterelnök 3 év múlva ismerte csak be, hogy nem tájékoztatta Kristóffy számjeltáviratáról, amelyben Vjacseszlav Molotov szovjet külügyminiszter Magyarország semlegessége esetére támogatásáról biztosította az erdélyi kérdésben Romániával szemben. Némi fenntartással, de beismerte, hogy Molotovnak volt igaza.[149] Mindenesetre nem valószínű, hogy „acélos Szoszó" megértést tanúsított volna, ha nincs tudomása arról, hogy Kassát – méghozzá tévedésből – Ptuhín tábornok pilótái bombázták. Persze mindez csak feltevés, ám valószínűsíti az a körülmény, hogy egy orosz hadtörténész 2009. decemberében feltette az internetre a Délnyugati Front légierőinek haditervét, amelyet 1941. május 31-én írt alá a június 26-án letartóztatott két tábornok, Ptuhin és Laszkin. Felettébb érdekes olvasmány. Tartalmazza a Front hatókörébe eső legfontosabb célpontokat, főleg azokat a településeket, ahol repülőterek és fontos objektumok vannak, valamint a lerombolandó hidak és vasúti létesítmények adatait. A Délnyugati Front támadása Dél- Lengyelországon és Szlovákián (!) keresztül a németek birtokolta hatalmas iparvidék, Szilézia elfoglalására irányult volna. Északon Breslau (Wroclaw), délen Csadca a legnyugatibb célpont. Számunkra különösen figyelemreméltó, hogy a támadás Magyarországtól északra a Dukla, Eperjes, Poprád, Csadca vonalon haladt volna. Kassa nincs említve a haditervben[150], csupán Miskolec (nyilván Miskolc), Szeged, mint román város, valamint Tirgu Mures ,azaz Marosvásárhely. Kétségtelen, hogy a terv számolt a magyar repülőterek elleni támadásokkal, de sem hidakat, sem vasutakat nem vett számításba területünkön.

Visszatérve Horthy Miklós kormányzó szerepére: megállapíthatjuk, hogy döntő szava volt politikai és katonai kérdésekben. A szakirodalom is felfigyelt arra, hogy a 20-as években még átadta a kezdeményezést miniszterelnökeinek, különösen Bethlen István tevékenysége nyugtatta meg, és háttérbe vonult. Még Gömbös Gyula idején sem szólt bele gyakran operatívan a politikába. A harmincas évek végén szerepe előtérbe került. Mivel nem mélyedtünk el a témában, nem tudunk állást foglalni abban, hogy a kormányzói jogkör kiszélesítése tette lehetővé személyének előtérbe kerülését, vagy az utóbbi eredményezte alkotmányos megerősödését. Tekintélye folyamatosan nőtt, talán azért is, mert egykori harcostársai vagy meghaltak, vagy a magánéletbe távoztak. Bethlen, bár többször szóba került a neve miniszterelnökként, nem vállalta a kormányelnökséget, de fontos tanácsadóként segítette a háttérből a kormányzót. Az ország 1938-ban elkezdődött látványos külpolitikai sikersorozata megsokszorozta Horthy aktivitását. [151] Kedvére való volt sütkérezni a dicsőségben és élvezni az állampolgárok egyre növekvő számának az elismerését. A fehér lovon való bevonulás szimbolikusan is megfelelt értékrendjének, s további lépésekre ösztönözte. 1938 elején, a nevezetes Kiel-i látogatás idején még óvatos volt. Nem fogadta el Adolf Hitler ajánlatát a Csehszlovákia elleni fegyveres együttműködésre vonatkozóan. Igaza volt, hiszen a gyakorlatilag még légierő nélküli ország védtelenül állt volna szemben Csehszlovákiával, és súlyos veszteségeket szenvedett volna, ha harcra kerül a sor. Hitler ezért visszavágott, s amikor bevonult Prágába, ugyanezt nem engedte meg Magyarországnak a

---

kicsiny, de olajkutakkal rendelkező terület elfogadását visszautasította. Gróf Edelsheim Gyulai Ilona Horthy istván kormányzóhelyettes özvegye. B ecsület és kötelesség 2. 1945-1998 Európa, Bp. 2001. 105. old.

149 „Molotov ígéretének, melyet Kristóffynak tett, bizonyára kérdéses az értéke; nagyhatalmak ilyen vonatkozásban nem éppen tartózkodóak, ha arról van szó, hogy kis államokat bevonjanak a háborúba, vagy attól távol tartsanak, különösen pedig akkor, ha ígéretük másnak a számlájára történik. Moszkva cáfolata azonban – szemben a saját vezérkari főnökünk jelentésével – megfelelt a valóságnak!" Horthy Miklós: Emlékirataim. Európa, Bp. 1990. 251. old.

150 A kassai repülőtér az 1939-ben alapított Horthy Miklós Repülő Akadémia birtokában volt. Nem számított jelentős légibázisnak.

151 1. A római katolikus egyház Magyarországon rendezte meg az Eucharisztikus Kongresszust. 2. Ősszel elkezdődött a kezdetben békés, majd egyre nehezebbéváló revíziós területgyarapítások sorozata. Kétségtelen, hogy a hitleri Németországgal és a Mussolini vezette Olaszországgal együttműködve, de döntően békés úton, kezdetben az összes nagyhatalom egyetértésével zajlottak az események.

szlovák-lakta Felvidék esetében, hanem –koncepciót váltva – szabad kezet adott Jozef Tisonak Szlovákia létrehozására. Talán ez a tanulság vezetett oda, együtt az újabb német katonai sikerekkel, hogy 1941. júniusában vállalta a hadba lépést a Szovjetunió ellen. Bárdossy László, ahogyan a történések is megerősítik, súlytalanul állt miniszterelnökként a kormányzó mellett. Meghajolt az akarata előtt, s mint népbírósági tárgyalásának jegyzőkönyve is bizonyítja, még az akasztófa árnyékában is tisztelte Horthy Miklóst. Híven vallotta be a drámai napok történéseit, a kormányzó szerepét a kassai bombázás után hozott döntésben, de nem fordult ellene, felemelt fővel várta az ítéletet.

A Bárdossy László elleni vádirat[152] az 1945. évi VII. t. c. (NBR) 11. szakaszának 2. pontjába ütköző háborús bűntett miatt marasztalta el a volt miniszterelnököt 3 vádpontban. Az első /a/ a Jugoszlávia elleni háború kérdésében, a 3. /c/ az Amerikai Egyesült Államok és Nagy Britannia elleni hadiállapot megállapításában. Számunkra természetesen a 2. /c/ vádpont a fontos, amely a következőket tartalmazta: „ Budapesten, 1941. június 26-án tartott minisztertanácsban a Szovjetunió és Magyarország közötti hadiállapot beálltának megállapítását, valamint a magyar hadseregnek az ország határán kívüli alkalmazását javasolta; a javaslatot a minisztertanácsban szótöbbséggel keresztülvitte. Majd a minisztertanácsi határozatot másnap az országgyűlés képviselőházában napirend előtt bejelentette, tehát az országgyűlés előzetes hozzájárulása nélkül most már egy nagyhatalomnak üzent fegyveresen hadat, noha ez a nagyhatalom előzőleg követünk útján jóakaratáról biztosította országunkat, a VONATKOZÓ TÁVIRATOT AZONBAN ÚGY AZ ÁLLAMFŐ, MINT A KORMÁNY TAGJAI ELŐL ELTITKOLTA.”[153]

A vádirat indoklásában megállapította, hogy a terhelt a háborús bűncselekményt többszörösen elkövette, nemcsak a hivatkozott törvényi szakaszt illetően, hanem az NBR 11. szakaszának 3. és 4. pontjába ütköző cselekedetek miatt is. Tehát Bárdossy vádiratának csak egy részét képezte a kassai bombázás nyomán bejelentett hadiállapot! A vádirat evidenciának tekintette, hogy a Szovjetuniónak semmiféle köze nem volt a bombázáshoz. Mivel a miniszterelnök egyúttal külügyminiszter is volt, ezért – hangsúlyozta a vádirat – tulajdonképpen kettős felelősség terheli. Nemcsak kezdeményezője, hanem részese is volt a katonai akciót megindító minisztertanácsi döntésnek. Magyarország ennek a döntésnek a következtében került bele tulajdonképpen a világháborúba, s ez vezetett „teljes vereségünkre, romlásunkra, az iratoknál elfekvő okiratok és a nyomozati eljárás során kihallgatott tanúk vallomásai alapján annyira igazolást nyertek, hogy ezen tények ezeken az adatokon kívül különösebb bizonyításra nem is szorulnak.”[154] A vádirat a továbbiakban megállapította, hogy Bárdossy háborús bűnösségének megállapításához HÁROM KÉTSÉGBEVONHATATLAN TÖRTÉNELMI FAKTUM ELEGENDŐ. Ezek a következők voltak:

a/ Az 1941. június 23-i minisztertanácsi ülés a miniszterelnök-külügyminiszter javaslatára határozta el a Szovjetunióval való diplomáciai viszony megszakítását.

b/ Az 1941. június 26-án megtartott minisztertanács szintén Bárdossy javaslatára mondta ki, hogy Magyarország hadiállapotba került a Szovjetunióval, és az ország limitált haderővel részt vesz a Szovjetunió elleni katonai támadásban.

c/ Az országgyűlés képviselőházának 1941. június 27-i ülésén pedig ismét Bárdossy volt a hadbalépés kezdeményezője azzal, hogy bejelentette a hadiállapot beálltát a két ország között.

A vádirat ezután felsorolta azokat a „tényeket”, amelyeket az iratok és a tanúvallomások alapján lehetett kikövetkeztetni:

1. Magyarországot semmiféle nemzetközi szerződés nem kötelezte a Szovjetunió elleni háborúban való részvételre.

2. Németország sem követelte részvételünket a háborúban.

---

[152] A Bárdossy-per. A vád 1. A tárgyalás és az ítélet 2. A Magyar országos Tudősító és a Magyar Távirati iroda hivatalos kiadásaiból. Szerkeszti Ábrahám Ferenc és Kussinszky Endre. Hiradó könyvtár, Budapest, 1945.

[153] I.m. 5. old.

[154] I.m. 11. old.

3. A Szovjetunió semmiféle okot nem szolgáltatott a katonai akcióra.

4. Mind a hadiállapot előkészítése, mind bejelentése a miniszterelnök részről alkotmányellenes volt, csakúgy, mint a magyar hadsereg országhatáron kívüli alkalmazása. A vádirat ennél a pontnál kiemelte, hogy Bárdossy Lászlónak „NEMCSAK POLITIKAI, HANEM JOGI FELELŐSSÉGE IS FENNÁLL."[155]

5. 1. Ebben a pontban a vádirat részletesen indokolta Bárdossy TUDATOS ROSSZHISZEMŰSÉGÉT:az adott pontok esetében. Így a június 23-i minisztertanácson hamisan állította, hogy a háromhatalmi egyezmény értelmében köteles az ország megszakítani a diplomáciai kapcsolatot azzal az országgal, amellyel szerződéses partnere hadban áll.[156] Példaként idézi az indoklás, hogy sem Japán, sem Bulgária nem szakította meg a Szovjetunióval a diplomáciai viszonyt a a német támadás hírére.

5. 2. Ebben a pontban a vádirat részletesen áttekinti az 1941. júniusi német-magyar kapcsolatokat és újólag megállapítja, hogy Németország részéről semmiféle kívánság nem hangzott el Magyarország szovjetellenes akcióban való részvételre vonatkozóan, viszont egy június 26-án kelt külügyminisztériumi feljegyzés szerint „A NÉMET KORMÁNY ILYEN EGYÜTTES FELLÉPÉSRE ALKALMAT ADOTT SZLOVÁK ÉS A ROMÁN KORMÁNYNAK, DE NEKÜNK NEM."[157] Bárdossy László maga is bevallotta, hogy kényszerűség nélkül saját kezdeményezésére deklarálta a hadiállapotot, abból a megfontolásból, hogy várható egy későbbi német nyomásgyakorlás, amit jobb megelőzni, valamint a román és szlovák konkurencia miatti félelme is ebbe az irányba terelte cselekedetét. Megállapítja ezek alapján a vádirat, hogy Bárdossy valójában ürügyet keresett cselekedete elkövetésére, miközben a Szovjetunió erre a lépésre nem szolgáltatott okot. Miközben meg sem kísérelte, hogy tisztázza, valóban szovjet gépek támadtak-e Kassára, pedig erre több lehetősége lett volna.

A vádirat kihangsúlyozta, hogy Bárdossy beismerte: kétségei sem voltak a szovjet támadást illetően, mert meg volt győződve arról, hogy az a Szovjetunió érdeke, hogy Magyarországot beugrassza a háborúba, hiszen Kárpátaljára igényt tartott. Az indítvány ellentmondásokat vélt felfedezni Bárdossy vallomásában, hiszen hol azzal védekezett cselekedete miatt, hogy azért kellett lépni, mert a Szovjetunió elveszíti a háborút, s akkor szomszédos konkurenseink kerülnek kedvező helyzetbe, mert részt vettek a küzdelemben vagy megnyeri, mert akkor azért járunk rosszul, mert területet veszítünk.

A vádirat kassai bombázással, s nyomában a hadban állással foglalkozó érvelésének sarokpontja Bárczy István miniszterelnökségi államtitkjár vallomása volt, amelyben kifejtette, hogy Kristóffy József moszkvai magyar követ táviratáról, amelyben beszámolt a Szovjetunió hazánkkal kapcsolatos békés szándékairól, Bárdossy nem referált a minisztertanácson, sőt megakadályozta a követet abban, hogy kihallgatásra menjen Horthy Miklós kormányzóhoz. Bárdossy tagadásával szemben Bárczy azzal érvelt, hogy erről a kérdésről a minisztertanácsi jegyzőkönyvben nem esik szó. Béldy Alajos írásban vallotta, hogy Bárdossy László a kormányzót ugyan nem értesítette, de értesítette a német katonai vezetést, amely – szemben a politikai vonallal – igenis akarta Magyarország részvételét a szovjetellenes háborúban. A németek éppen a szovjet jóindulat megnyilvánulásának ellensúlyozására határozták el, hogy „egy álorosz légitámadással elébe vágnak a békés orosz szándékok érvényesülésének. Béldy tanú is vallott arról /4. oldal/, hogy a kormányzó csak az 1944. évben szerzett utólag tudomást Kristóffy sürgönyéről."[158]

---

[155] Uo. 12. old.

[156] A Háromhatalmi Egyezményt a Nagynémet Birodalom, az Olasz Birodalom és a Japán Császárság 1940 szeptember 27-én írta alá. Az Egyezményhez elsőként Magyarország csatlakozott. (1940. november 20.) Féléven belül csatlakozott Románia, Szlovákia, Bulgária, Jugoszlávia és Horvátország.

[157] A Bárdossy per uo. 13. old.

[158] Uo. 15. old.

Ezen a ponton vissza kell kanyarodnunk Horthy kormányzó 1944. őszi, J.V. Sztálinhoz intézett leveléhez, amelyet a fentiekben ismertettünk. Horthy menye, Edelsheim Gyulai Ilona, emlékiratában közölt egy figyelemreméltó levelet apósától, amelyben érintette a kassai merénylet kérdését.[159] A 2001-ben közreadott emlékezésben a szerző hosszasan idézte Horthy emlékiratának vonatkozó részletét, ám kétségtelenül tendenciózusan.[160] Ugyanis elhagyta a kassai incidensre vonatkozó részlet bevezető sorait, amelyek a következőket tartalmazták: „Mi, amennyire csak lehetett, addig kivontuk magunkat a Hitler által óhajtott korlátlan szövetség megkötése alól, és még 1941. június 22-e után is ennek a politikának folytatására tettünk kísérletet. Közvetlenül a német támadás megkezdése után ismét kaptam olyan levelet Hitlertől, amilyent az ember kelletlen érzéssel, vonakodva bont fel. Azt kívánta, hogy üzenjünk hadat a Szovjetuniónak."[161] A szakirodalom azóta egyértelműen cáfolta az 1953-ban kiadott emlékezés ezen sorait. Ellenkezőleg: Hitler – vezérkarával szemben – nem kívánta bevonni Magyarországot ebbe a háborúba, ugyanis nem akart foglalkozni újabb magyar területi követelésekkel. Ezek ismét szembeállították volna egymással Magyarországot és Romániát, mint ahogyan az 1940-ben, a második bécsi döntés előtt történt. 1941. áprilisában, Jugoszlávia elfoglalásakor német csapatok szállták meg a Bánság román határ és a Tisza közötti területét, amelyet sem Magyarországnak, sem Romániának nem kívántak átadni.[162] Másrészt a német vezetés tisztában volt a magyar haderő viszonylagos értéktelenségével, hiszen jól tudta, hogy a Trianoni Szerződés tiltó rendelkezései következtében Magyarország csak 1937-ben szerezte vissza fegyverkezési egyenjogúságát, ami miatt sem légiereje, sem többi fegyveres erői nem tették alkalmassá a Szovjetunió elleni hadviselésre. Ezért inkább csak felvonulási területként, nyers- és fűtőanyag-, valamint élelmiszerszállítóként számított az országra. Hitlerrel szemben a vezérkar úgy gondolta, hogy szükség lehet a Szovjetunió elleni háborúban a 14 és fél milliós ország embertartalékaira is, arról nem is beszélve, hogy az 1939-ben létrejött százötven kilométeres magyar-szovjet határ megfelelő védelmére is figyelmet kell fordítani.[163]

---

[159] „ Papát izgatta egy Nürnbergből kapott hír, ezért az alábbi levelet írta:
'Robert N. Jackson úrnak, a legfelsőbb bíróság ügyészének, Nürnberg:
Február 12-én a londoni rádió közlése szerint Nürnbergben egy szovjet vádló írásos bizonyítékot mutatott fel Magyarország ellen. Az állt bnne, hogy Magyarországnak orosz területeket ajánlottak fel, ha belép a háborúba a Szovjetunió ellen.
Ezt az állítást nem értem, úgy érzem, kötelességem Önnel tudatni, hogy a hír nem felel meg az igazságnak. Én ilyen ajánlatról soha nem hallottam, márpedig, ha lett volna ilyen ajánlat a külügyminisztériumon keresztül, arról biztosan értesültem volna. Egyetlen esetben hangzott el hasonló ajánlat. Lengyelország megszállása után Hitler felajánlott nekünk Lengyelországgal közös határunk mentén egy kis területet, melyen olajkutak voltak. Ezt elutasítottam, mondván, nincs szükségünk egy talpalatnyi földre sem ezeréves határainkon túl. Ezért még csak nem is valószínű, hogy Hitler megismételte volna ajánlatát…A német nyomás ellenére megtagadtam a Szovjetuniónak szóló hadüzenet küldését. Ezt csak az után adtam ki, hogy ők Kassát és Munkácsot bombázták.
Szivélyes üdvözlettel, Horthy, 1946. február 14.' „
A levél tanúsága szerint egyértelmű, hogy a „hadban állás" kinyilvánítását Horthy Miklós kormányzó és nem Bárdossy László miniszterelnök-külügyminiszter döntötte el.
Gróf Edelsheim Gyulai Ilona Horthy istván kormányzóhelyettes özvegye: Becsület és kötelesség 2. 1945-1998. 103. old. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2001.

[160] I.m 1. kötet 98. old.

[161] Horthy Miklós: Emlékirataim. Európa – História, 1990. 250. old.

[162] A német álláspontot nemcsak szövetségesei ellentétének kiküszöbölése alakította ki, hanem az a még csak lazán körvonalazódó elképzelés, amelyet a győztes világháború utáni időkre tartogattak, hogy a történelmi Magyarország déli területein csaknem összefüggő, német telepesek által a 18. században benépesített területen kialakítsanak egy német Gau-t, amely magában foglalná a a baranyai-tolnai ún. Türkische Schwabei-t. a Bácskát és a Bánságot, ahol lehetett volna úgy határt vonni, hogy az ott élő, mintegy 700 ezer német egy közigazgatási egységet alkosson.

[163] I.H. Bagramjan más összefüggésben idézett kötetéből tudjuk, hogy a szovjet vezetés számolt Magyarország háborús részvételével, azon kívül, hogy nem vetette el a Kárpátokon való átkelés, átkarolás gondolatát. 1940-ben, a finn-szovjet háború befejezése után megkezdték a haderő átcsoportosítását a kijevi katonai körzetbe is.

Érthető, hogy 1945-ben, a szovjet megszállás idején lefolytatott népbírósági per során nagy jelentőséget tulajdonítottak az idealizált szovjet-magyar kapcsolatoknak. Láthattuk, hogy a legfrissebb monográfia, Kolontári Attila munkája, már a helyén kezeli ezt a kérdést. Egyébként Ksistóffy József 1941. június 23-i, Bárdossy László népbírósági tárgyalásán központi szerepet kapott jelentésének megítélése nem egyértelmű és magától értetődő. Kiértékeléséhez szükséges a jelentés pontos elemzése. Az eredeti szöveg a következő:" Molotov ma délelőtt kéretett, kérdést intézett Magyarország állásfoglalásával kapcsolatban a német-orosz konfliktussal szemben. Közölte velem, hogy a szovjet kormánynak, mint azt már több ízben kijelentette, nincs követelése vagy támadó szándéka Magyarországgal szemben, nem volt észrevétele, hogy magyar követelések Románia kárára megvalósuljanak, e tekintetben a jövőben sem lesz észrevétele.
Események gyors menete folytán azonban szovjet kormánynak mielőbb tudnia kellene, hogy Magyarország szándékozik-e részt venni a háborúban, vagy semleges magatartást kíván-e. Közöltem, hogy a kormány álláspontja tekintetében nincsenek utasításaim, így a kérdés tisztázása tekintetében nem válaszolhatok. Kértem, hogy tegye lehetővé, hogy kormányommal az érintkezést felvegyem, ezt megígérte.
Magánvéleményem gyanánt megjegyzem, hogy magyar sajtó és rádió útján tett hírek szerint nem tartom valószínűnek, hogy Magyarország háborúba szándékozna lépni Oroszországgal.
Miután Molotov mielőbbi választ kért, kérek sürgős utasítást." [164]

Peter Pastor megjegyzi, hogy a jelentés a magyar történészek egy részét arra a feltevésre indította, hogy „Magyarország semlegessége esetén megtarthatta volna Erdélyt, s mi több, a második bécsi döntés határait is túlléphette volna."[165] (Pl. Dombrády Loránd: Hadsereg és politika Magyarországon. 1938-1944. Budapest, 1986. 236. old.) Ironikusan megjegyzi, hogy ezek szerint az erdélyi magyarság 1944 óta a hadbalépés következményeit sínyli. Problematikusnak ítéli Molotov szovjet kormányra való hivatkozását, hiszen azokban a kritikus napokban, ismerve J. V. Sztálin idegállapotát, nem valószínű, hogy létezett kormány-álláspont. Inkább arról lehetett szó, hogy Molotov kormánya és Sztálin tudta nélkül tette ígéretét. Pastor felhívja a figyelmet arra, hogy Kristóffy látogatása után Molotov a román követtel, Grigore Gafencuval is beszélt, amikor az búcsúlátogatást tett nála, abból az alkalomból, hogy a hadiállapot beállt Románia és a Szovjetunió között. „Molotov ekkor nem fenyegette meg Romániát azzal, hogy agressziója miatt a Szovjetunió nem fogja ellenezni Erdély Magyarországhoz csatolását, pedig, ha Kristóffynak tett ígéretei komolyak lettek volna, ez lett volna várható. Ehelyett Molotov arról akarta meggyőzni Gafencut, hogy a besszarábiai válság óta a Szovjetunió baráti kapcsolatban állt a románokkal."[166] A kötet előszavában Juhász Gyula is megfogalmazta azt a kérdést, hogy mennyire lehetett őszinte és megalapozott Molotov kijelentése, vagy mennyire volt csupán hatalmi érdekektől vezérelt? „Úgy gondolom – válaszolta meg kérdését – a kérdésfeltevés rossz, mert a külpolitikában kis országoknál és nagyhatalmaknál egyaránt a hatalmi érdek a döntő. 1941 júniusában az késztette Molotovot erre a kijelentésre, hogy távol tartsák a szovjetellenes háborútól

---

Komoly szerepet szántak a „határbiztosításnak" A hadseregtörzs állomáshelye Sztanyiszlavba került. 1940. novemberében egy törzstiszti csoport különböző fegyvernemi alakulatokkal együtt felmérte a magyar-szovjet határt, amely 1939-ben jött létre. „ Az Uzsoki-hágó, melyen a Szambor-Uzsgorod közötti út húzódik, egy viszonylag alacsony magaslaton, 889 m-rel a tenger szintje felett van….Este felért a hágóra a kisérleti mentoszlop. . . A mentoszlop igen lassan haladt. Világos volt, hogy a nehéz, nem mozgékony, a hegyi harcra felkészítetlen lövészhadosztályokat e térségben feltétlenül a lehető leggyorsabban át kell alakítani könnyű fegyverzetű hegyivadász-magasabbegységekké." I.m. 37-38. old.

[164] (KÜM Szent-Iványi kézirat. 636. old. Másolat. 407. res. pol.) Közli: A moszkvai magyar követség jelentései. 1935-1941. (A dokumentumokat válogatta, a jegyzeteket és a névmutatót összeállította Peter Pastor) Századvég Kiadó – Atlanti Kiadó, Budapest, 1992. 344. old.
[165] Uo.
[166] Uo. 344-345. old.

Magyarországot."[167] Megjegyezzük, hogy ez a megállapítás meglepően egybehangzik Horthy Miklós emlékiratának megállapításával: "Molotov ígéretének, melyet Kristóffynak tett, bizonyára kérdéses az értéke; nagyhatalmak ilyen vonatkozásban nem éppen tartózkodóak, ha arról van szó, hogy kis államokat bevonjanak a háborúba, vagy attól távol tartsanak, különösen pedig akkor, ha ígéretük másnak a számlájára történik. Moszkva cáfolata azonban – szemben a saját vezérkari főnökünk jelentésével – megfelelt a valóságnak!"[168]

Írásunkkal – többek között – azt kívántuk igazolni, hogy sem a kassai bombázás megítélése, sem Magyarország hadbalépése kérdésében nem volt döntő felelőssége Bárdossy Lászlónak, a miniszterelnöknek. Olyan kollektív döntést hozott a hatalmon lévő magyar elit, Horthy Miklós kormányzóval az élen, amelynek nemigen volt alternatívája. Az utólagos bölcselkedés nem jó módszer a történelmi események megítélésekor. 1941. júniusára Adolf Hitler hatalma olyan méreteket öltött Európában., hogy nemcsak a hadai által megszállt országok, hanem szövetségesei ugyanúgy felsorakoztak mellette, mint 1812-ben Napóleon mellett A románok, finnek, szlovákok, olaszok, magyarok nemzeti hadereje mellett számos ország „önkénteseket" küldött a keleti frontra. A spanyol „kék-hadosztály" például a Ladoga tó jegén vérzett el. A második világháborúnak erről a „kollektív" jellegéről híven számolt be Gosztonyi Péter magyarul máig nem olvasható monográfiájában.[169]

[167] I.m. 9. old.
[168] Horthy Miklós i.m. 251. old.
[169] Gosztony, Peter: Hitlers fremde Heere. Das Schicksal der nicht-deutschen Armeen in Ostfeldzug. Düsseldorf, 1976.

Harai Dénes (Budapest)

HORTHY A KATONA
(Rend-Hivatás-Kötelesség)

A Társadalomtudományi Intézet valamint a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tanácsa műhelybeszélgetést folytatott 2011. május 26-án a Horthy korszakról. Rövid előadásomban vázoltam Horthyt, mint katonát. Kérdezhetnénk, hogy kit érdekelnek a vesztesek hadurai, államfői, hősei a mai Magyarországon? Úgy vélem érdekelheti fiatal tisztjelöltjeinket is a történelmi közelmúlt vezető katonáinak megítélése, valamint azok háború- és emberfelfogásának különbségei. A két világháború közötti időszak (elsősorban) nagyhatalmainak katonai személyiségei - a politika által biztosított mozgástérben - meghatározták az eseményeket nemzetközi vonatkozásban is, valamint korukban olyan folyamatok indultak el, melyek napjainkig éreztetik hatásaikat. Vizsgálódásunkban foglalkozzunk a jelenséggel, majd a problémával és a személyiség rekonstrukciójának elgondolásával, bizonyos összehasonlításokat alkalmazva.

A jelenség:

ESŐS IDŐBEN, PEJ-LOVON, EGY BÜSZKE TARTÁSÚ KATONA, DÍSZEGYENRUHÁBAN TISZTELEGVE, ÜNNEPLŐK SORFALA KÖZÖTT, A GELLÉRT SZÁLLÓ ELŐTT 1919. NOVEMBER 16-ÁN. NÉZZÜK MEG A KORABELI FÉNYKÉPEKET, FILMRÉSZLETEKET ÉS LÁTJUK, HOGY HORTHY MIKLÓS (1868-1957) *A CIVIL-RUHÁT IS* OLYAN MÉLTÓSÁGGAL *VISELTE*, *MINT A KATONAI DÍSZEGYENRUHÁT*, - *HOZZÁTEHETJÜK*, *HOGY HITLER ÉS SZTÁLIN A NYILVÁNOSSÁGBAN NEM HORDOTT CIVIL RUHÁT*. ALKATÁNAK VOLT-E KAPCSOLATA AZZAL, AMIT „HORTHY-KORSZAKNAK" NEVEZÜNK, TEHETJÜK FEL A KÉRDÉST SZŰCS JENŐ NYOMÁN,[1] AKI SZENT ISTVÁNNAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN KÉRDEZTE EZT, ÉS *NEM*-LEGES VÁLASZT ADOTT RÁ. «A „SZENT ISTVÁN-I" KONCEPCIÓNAK SEMMI KÖZE NEM VOLT AZ ÁLLAMALAPÍTÓ NAGY URALKODÓ *VALÓSÁGOS* ALAKJÁHOZ ÉS A TÖRTÉNETI FORRÁSOKBÓL REKONSTRUÁLHATÓ *VALÓSÁGOS* NAGYSZABÁSÚ KONCEPCIÓJÁHOZ; EZ A 20. SZÁZADI TEÓRIA *HAMIS* ANALÓGIÁN NYUGODOTT, ÉS *ANAKRONISZTIKUS* SZEMLÉLETMÓDBÓL TÁPLÁLKOZOTT.» - ÍRJA SZŰCS JENŐ. HORTHYT NEM LEHET AZ ÁLLAMALAPÍTÓ VALÓS TÖRTÉNELMI SZEMÉLYISÉGÉHEZ MÉRNI, DE ÉRTÉKELÉSE - VISSZATEKINTVE A SZOCIALISTA IDŐSZAKRA, - UGYANOLYAN CÉLZATOS ÉS HAMIS VOLT. NEVÉT STIGMAKÉNT HASZNÁLTÁK (SOVINISZTA, IRREDENTA, FASISZTA), ÍGY MEGBÉLYEGEZVE MAGÁT AZ IDŐSZAKOT IS. HORTHY CSUPÁN A NEMZETI ÉRZÜLETNEK ÉS ÖNTUDATNAK "HATÁROZOTTABB FORMÁJÁT" KÉPVISELTE. A NEMZET FOGALMÁVAL, HASONLÓ HELYZETBEN VAGYUNK: E FOGALOMMAL IS – GONDOLJÁK BIZONYOS CSOPORTOK - EGYBŐL MINDENT SOROLNI LEHET A NACIONALIZMUSON

KERESZTÜL A FASIZMUSIG, PEDIG, MÉG A FASIZMUSOK KÖZÖTT IS MILYEN JELENTŐS KÜLÖNBSÉGEK VOLTAK. *MÉG A KIS KÜLÖNBSÉGEK IS EMBEREK EZREINEK- SZÁZEZREINEK JELENTHETTÉK ÉS JELENTETTÉK AZ ÉLETET.*

HORTHY SZEMÉLYE NEM ÁLLT RENDSZERESEN A POLITIKAI ÉLET ELŐTERÉBEN, CSUPÁN HÁROM ALKALOMMAL ERŐSÖDÖTT A NYÍLT SZEREPE: 1919-21, 1930-31 VALAMINT 1943-44 KÖZÖTT. EZEK A NEMZET JÖVŐJE IRÁNTI AGGODALOM, AZ ÉRTE VALÓ KIÁLLÁS ÉS HARC, A HŐSIESSÉG IDŐSZAKAI VOLTAK. PROHÁSZKA OTTOKÁR PÜSPÖK ÍGY ÍRT HORTHY BEVONULÁSÁRÓL SZÉKESFEHÉRVÁRRA, 1919. OKTÓBER 12-ÉN: *"NAGY ÜNNEP SZÉKESFEHÉRVÁRON. BEVONULT A NEMZETI HADSEREG. NÁLAM SZÁLLT HORTHY MIKLÓS FŐVEZÉR…MÉLY MEGINDULÁSSAL NÉZTÜK A HALOTTAIBÓL FELTÁMADÓ NEMZET HATALMÁNAK ELSŐ SZERVEZKEDÉSÉT; AZ ÉLNI - AKARÁS NAGY VÁGYA, MINT IZZÓ ÉRZÉS HEVÍTETTE LELKÜNKET. TEHÁT NEM KELL MEGHALNI; ÉLHETÜNK…."*[2] AZ I. VILÁGHÁBORÚT, VALAMINT HORTHY KIFEJEZÉSÉVEL A "KAZÁNROBBANÁST" - 1918, 1919-ES FORRADALMAKAT – KÖVETŐEN AZ EMBEREK STABILITÁSRA, AZ ÉLET ÚJRAINDÍTÁSÁRA VÁGYTAK. HORTHY VOLT AZ ELSŐ, AKI EBBEN A HELYZETBEN AZT MONDTA, HOGY "MI, MAGYAROK ÖNMAGUNK" IS KÉPESEK VAGYUNK TALPRA ÁLLNI. TEHETTE EZT ÉRDEKBŐL, TÖRTÉNELMI TAPASZTALATBÓL, VAGY MÁR A KORMÁNYZÓI KONCEPCIÓ RÉSZEKÉNT IS, DE MINDIG TÁVOL ÁLL EGY AKCIÓKHOZ SZOKOTT KATONÁTÓL A "HANYATLÁS HANGULATA".

A probléma: a történelmi személyek rekonstrukciója csak közelítőleg lehetséges, mert az okoknak-okozatoknak *nincs olyan kemény szabályszerűsége*, mint az egzakt tudományokban, ha egyáltalán találunk valós okokat, vagy azonosítani tudjuk a motívumokat, érzelmeket, stb. A maga komplexitásában az individuum valóban kimondhatatlan, mert: a személyiség egészének részei is strukturált egészlegességek; továbbá nem eshetünk a gyors következtetések hibájába, amelyek eredményeként adott dolog vagy jellemvonás azonnal fasizmushoz vezet; valamint a személyiség – ez esetben Horthy - által visszaállított és irányított állam jellegének sincsenek kemény kontúrjai (nevezték konszolidált ellenforradalmi rendszernek, népellenes fasiszta rezsimnek, reakciós diktatúrának, stb.). A „latin-lélektan", amely a jellemek folyamatosságát és a merev típusok töredezését, - az ipari kapitalizmus időszakában már – a hasadását mutatja. Hitler fajelmélete a világot és benne az embert csak a biológia, az ösztönök valamint a képzetek-fogalmak mechanikájának szintjén kezelte. A képzetek és fogalmak mechanikája eben a vonatkozásban azt jelenti, hogy például a "zsidóüldözés" kifejezés, konkrétan azt is jelentette.

Horthy személyiség-fogalmunk megrendülésének okai:

A társadalomban van egy összetett gondolati mező az egyén körül. Tapasztaljuk, hogy a magyar psziché történelmi szövődmények lenyomata is. Amennyiben kimondjuk a nevet:

Horthy, az idősebb generációk gondolatában megjelennek: ***(i)*** *azok a sztereotípiák, amelyek a szuggesztív szocialista nevelés hatására épültek be a tudatba; valamint* ***(ii)*** *az élmények, emlékek azokéban, akik éltek abban az időszakban;* ***(iii)*** *a történelmi tények értékelése - a jelenlegi a könyvkiadás és az elektronikus média hatására erősen eklektikus, esetenként szélsőséges.* A hozzávaló viszony - e tekintetben - még napjainkban is megosztja az embereket. A szocializmus évtizedeiben a történelmi karakterek sztereotip politikai víziók voltak, amelyből az érdekelt réteg irodalma lett, és amelyből tananyagok, vizsgakövetelmények, emléknapok keletkeztek, majd mindez tudattá is alakult.

Az emberben a katonát vagy a katonában az embert akarjuk megpillantani? Katonában az ember, a magánember, meg kell jegyeznünk Horthy csak élete végén – az amerikai védőőrizetből való elengedése után - vált magánemberré; az emberben a katona, a szabály(-zat)- szerű, ez Horthy életéből hat évtized. Két dimenzióban célszerű vizsgálni:

(a) Európa környezeti nyomása szempontjából (külföldi minták, áramlatok, katonapolitikai törekvések) aspektusából: az I. és a II. Világháború kataklizmája (a 2. magyar hadsereg megsemmisülése); a bolsevik mozgalom kibontakozása (a Szovjetunió létrejötte); Trianon traumája; Németország fegyverkezése (a mechanikus gyári technológiákat meghaladó kreativitás: V2 az első ballisztikus rakéta, sugárhajtású repülőgép, A-bomba előállítási kísérletek, műbenzin, műgumi gyártás, Tigris harckocsi, stb.); a magyar holocaust, stb. Nem kerülheti el figyelmünket, hogy *az értékelt időszakban a világrend többször felborult.*

(b) A katonai identitás aspektusából; a kulturális és tapasztalat-alapú meggyőződés szerkezet: az organikus-paternalista (keresztényi térérzet, hősök tisztelete, hősiesség a harcban, önfeláldozás, nemzetféltés, generációkat összetartó szolidaritás), valamint a despotikus–ceremoniális katonai azonosságtudat (karizmatikus válaszok a jelenségekre, az „ellenség”-felé despotizmus, támadás, megsemmisítés).

HORTHY KARAKTERE, ALAPVETŐEN KATONAI SZERKEZETŰ, AMELYNEK FAKTORAI: REND, HIVATÁS, KÖTELESSÉG, (ÖN)FEGYELEM, SZOLGÁLAT, KIKÉPZÉS, HARC; LELKI ERŐTERE A HAZA, A NEMZET VÉDELME. "NEVELÉSÜNK MEGFELELT ANNAK A JELIGÉNEK, AMELYET ARANYBETŰKKEL VÉSTEK AZ AKADÉMIA MÁRVÁNYTÁBLÁJÁRA: A KÖTELESSÉG AZ ÉLETNÉL IS ELŐBBRE VALÓ. EZ VÁLT NEKEM IS IRÁNYELVEMMÉ, AMIKOR NÉGY ÉV MÚLTÁVAL A VÁGYVA VÁRT PILLANAT ELÉRKEZETT ÉS TENGERÉSZ HADAPRÓDI KINEVEZÉSEMET MEGKAPTAM."[3] – ÍRJA EMLÉKIRATAIBAN.

A KATONA ÉS A HADSEREG SAJÁTOS VILÁGMODELL, A VESZÉLYEKKEL TELT VILÁG ALAKZATA, A VEZÉRELT TÖMEGCSELEKVÉS ELSŐ INTÉZMÉNYES FORMÁJA, A HATALOMKIFEJTÉS ESZKÖZE, AZ ÁLLAM ALAPJA. HORTHY ÖNMAGÁT IS NEM EGYSZER *KATONAKÉNT DEFINIÁLTA (ÉS VISELTE A NEMZETI HADSEREG EGYENRUHÁJÁT IS): "…HA MINT KATONA NYÍLTAN SZÓLOK HOZZÁJUK, MINT KATONÁKHOZ, MEGÉRTÉSRE TALÁLOK NÁLUK."- ÍRTA. A HADSEREG LÉTE, MŰKÖDÉSE, FUNKCIÓI, FELADATAI, ESZKÖZEI, SZABÁLYAI AZ EMBERI TERMÉSZETET ÉS VISZONYAIT VILÁGÍTJA MEG GONDOLJUNK AZ ÉN-HATÁROK KEMÉNYSÉGÉRE, A VISELKEDÉSEK SZABÁLYOZÁSÁRA, A VÁLASZTHATÓSÁGOK ELŐÍRÁSÁRA, A*

MEGFOSZTOTTSÁGOKRA (DEPRIVÁCIÓK), ÖNÉRDEK ELLENI CSELEKVÉS GYAKORISÁGÁRA, STB.). HORTHY EGYÉNISÉGÉT A SZOLGÁLAT DOLGOZTA KI, HAGYTA VISSZAHATNI ÖNMAGÁRA A SZABÁLYZATOK ÉS A HIERARCHIA VISZONYAIT ÉS FELISMERTE ÖNMAGÁT AZOKBAN. KORMÁNYZÓKÉNT, MÁR AZ EURÓPAI NAGYHATALMAK VEZETŐINEK VISSZFÉNYEI IS MEGÉRINTETTÉK. HORTHY VEZETÉS-MÓDSZERTANI MEGFIGYELÉSEI IGEN ÉRZÉKENYEK VOLTAK: "…EGYEDÜL ANGLIA KÉPES ARRA, HOGY, HOGY ARÁNYLAG CSEKÉLY HATALMI ESZKÖZÖKKEL TARTSA FENN A RENDET A VILÁGON,…MINDIG JÓL ÉRTETTEK AHHOZ, HOGY A KORMÁNYZATUK ALÁ TARTOZÓ ORSZÁGOKBAN A NÉPESSÉG MEGBECSÜLÉSÉT MEGSZEREZZÉK, MERT JÓLÉTET TEREMTENEK, VÉGET VETNEK A BELSŐ HARCOKNAK, TISZTAKEZŰ KÖZIGAZGATÁST GYAKOROLNAK, ÉS SOHASEM TÖREKEDNEK ARRA, HOGY A NÉPET RENDŐRI VAGY EGYÉB ZAKLATÁSOKKAL HAGYOMÁNYOS ÉLETFORMÁJÁBÓL KIFORGASSÁK." – MONDTA EGYIK HITLERREL TÖRTÉNT BESZÉLGETÉSE ALKALMÁVAL.

HORTHY ALAPTERMÉSZETÉBŐL ADÓDÓAN AZ ILYEN MAGAS SZINTŰ BESZÉLGETÉSEKET MEGELŐZŐEN KÖVETETT MÓDSZERE: *TÖRZSKARI;* A VEZETŐ MAGYAR ÉS NÉMET TÁBORNOKOK VÉLEMÉNYÉT IS MEGISMERTE, EZ SZEMBEN ÁLLT A FASISZTA ELVVEL, AMELY HANGSÚLYOZTA, HOGY A VEZÉRI AKARAT SZABAD MEGNYILVÁNULÁSA KORLÁTOKAT NEM TŰR. (HITLER EZÉRT KIFOGÁSOLTA, HOGY HORTHY BRAUCHITSCH TÁBORNOKKAL IS MEGBESZÉLT ELGONDOLÁSOKAT, AKI GYAKRAN ELLENTMONDOTT HITLERNEK.) ÁLTALÁBAN A TEKINTÉLY-ELV, AMELY MINDEN HIERARCHIKUS SZERVEZETBEN JELEN VAN, ÍGY A HADSEREGBEN IS, E VONATKOZÁSBAN NINCS ÖSSZEFÜGGÉSBEN A FASISZTA ÉRTELEMBEN VETT VEZÉRELVVEL (FÜHRERPRINZIPE). HORTHY SZEMÉLYE, MINT FŐVEZÉRÉ, INKÁBB AZ ARCHAIKUS ÉRTELEMBEN VETT CSALÁDFŐHÖZ, ÁLLAMFŐKÉNT PEDIG A "MINDNYÁJUNK ATYJA" MEGNEVEZÉSHEZ ÁLLT KÖZELEBB, AMELY A PATRIARCHÁLIS LELKI KAPCSOLAT TISZTELETEKÉNT JELENT MEG. *"…MINDEN HADSEREGNEK ELENGEDHETETLEN SZÜKSÉGE VAN VALAMILYEN ÖSSZETARTÓ, SZILÁRD SZIMBÓLUMRA. EZT A SZIMBÓLUMOT VALAMIKOR CSÁSZÁROK ÉS KIRÁLYOK SZEMÉLYE ADTA MEG…JELEN ESETBEN HORTHY MIKLÓS VOLT A SZIMBÓLUM, DE NEM OLYAN SZILÁRD, HOGY A SZÉTHÚZÓ ERŐKET ÖSSZETARTSA. A VÉLETLEN HOZTA ELŐTÉRBE, ÉS TETTE VEZETŐVÉ, AMIT*

SEM A CSÁSZÁRHŰ, MAGAS RENDFOKOZATÚ GENERÁLISOK, SEM AZ ARISZTOKRATÁK, SEM A MAGAS KLÉRUS KEZDETI IDŐBEN JOGALAPNAK ELISMERNI NEM VOLT HAJLANDÓ."[4] – ÍRTA KÁDÁR GYULA VEZÉRKARI EZREDES.

HORTHY, MINT KATONA *TÖRTÉNELEM ORIENTÁLT SZEMÉLYISÉG* – A HADSEREGBEN UGYANÚGY, MINT A HADITENGERÉSZETNÉL MINDEN ÉVSZÁZADOKRA, ÉVEZREDEKRE NYÚLIK VISSZA A TÖRTÉNELEMBEN. A KATONA TUDATBAN AZ ÉLETKÉPESSÉG EGYENLŐ A HARCKÉPESSÉGGEL, A DARWINI TÖRVÉNY IPARI SZUBLIMÁCIÓJÁNAK TELJES TISZTASÁGÁBAN JELENT MEG, EGÉSZEN AZ ATOMBOMBA BEVETÉSÉIG. SOHA NEM VOLT ILYEN INTENZITÁSA AZ ŐSEMBERI »MENJ ÉS ÖLJ!« ÖSZTÖNREZDÜLÉSNEK; GONDOLJUNK ARRA, HOGY A XX. SZÁZADBAN TOTÁLIS TERRORISTA POLITIKAI RENDSZEREK IS MŰKÖDTEK, AMELYEK FIXÁLTÁK EZEKET A JELLEMZŐKET.

Horthy 1919 nyarán lett Szegeden a Károlyi Kormányban hadügyminiszter, majd fővezére az általa létrehozott nemzeti hadseregnek. A *„szegedi-gondolat,”* mint programnak a három kisarkított eleme: az *antibolsevizmus* (a Tanácsköztársaság leverését fegyveres úton, ami közös cél volt a nemzetiszocializmussal); a *Nemzeti Hadsereg megteremtése* (a hadseregek befolyása meghatározó volt ebben a térségben); valamint *a megújulás a keresztény, nemzeti politika útján*. A gyakorlati, végrehajtói szinteken - az egyes embereknél - mindez tartalmazhatott és tartalmazott szembenállást a zsidósággal és a nyugattal is. *"Szent István kultusza már önmagában is mutatja azokat a mélyreható különbségeket, melyek a nemzetiszocialista Németország politikai gondolkodását a magyar tradícióktól elválasztják. A szentistváni eszme lényegében humanista és keresztény, s ebből kifolyólag igen távol áll a fajelmélet szűk, materialista gondolkodásától."*[5] – írta a francia követ jelentésében. A program elvei averziók, reakciók voltak az érzékelhető tendenciákra. Ez képezte a *konzervatív ellenforradalom* eszmei magvát, de a nézetek nem fejlődhettek tisztán a magyar konzervativizmus talaján.

Horthy katonaként, nem osztotta: a forradalmi tömegértékeket (szociáldemokrata, kommunista, liberális); szemben állt korának lenini áramlataival. A nietzschei "hatalom akarása" szempontjából visszaigazolja ezt a hatalom megragadásán, megtartásán, gyakorlásán és elvesztésén keresztül is. A "hatalom akarása" annak a sajátos örökösödési háborúnak a szempontjából megnő, amit vívott a legitimistákkal. A kormányzói formához ragaszkodott, mert úgy értékelte, hogy ennek a méltóságnak van történelmi háttere és jogi alapja (Hunyadi János, Szilágyi Mihály, Kossuth Lajos). Az udvari intrikákban voltak tapasztalatai és jó taktikus volt. Mint kormányzó a kezében összpontosította a végrehajtó hatalmat is. *"A kormányzó a hadúri jogok birtokában, illetve államfőként döntővé tehető szervezeti jogokkal rendelkezett a katonai igazgatás csúcsszerveinek utasítását, vagy befolyásolását illetően."*[6] Horthy kormányzóként a pártok fölött állt: "A helyzet súlypontja, minden vonatkozásban teljesen a Kormányzó úrnál van."[7] – írta Kozma Miklós, amikor a kormány és a kormányzópárt között nézeteltérések voltak. A kormányzó volt a "nemzeti konszolidáció központja", két királyi jogot nem gyakorolt a főkegyúrit és a nemességadományozásit valamint nem szentesíthette a Nemzetgyűlés törvényeit. Ellenfele nem volt a politikai hatalomban.

"Egy olyan világnézetnek, amely arra törekszik, hogy ezt a földet a demokratikus tömeggondolat elutasításával a legkiválóbb népnek, tehát a legmagasabb rendű embereknek adja, logikusan kell követnie….ezt az arisztokratikus elvet, és a vezetést, valamint a szóbanforgó népen belül a legmagasabb befolyást a legjobb koponyák számára kell biztosítania. Ily módon ez a világnézet nem a többség, hanem a személyiség elvére épül."[8] *– írta Hitler a" Mein Kampf"- ban.* Horthy ezt a világnézetet és a hozzátartozó emberképet, valamint módszereket ellenszenvesnek találta. A 20. század első felében az iszony, Hitler fejében "fajelméletté" állt össze. Ilyen felfogású emberek, csoportok mindig lesznek, mert mindig lesznek olyanok, akik az ösztönök fejlődésében, vagy a megismerésben éppen ennél a fázisnál tartanak, vagy ide tértek vissza (regrediálódnak). Az egyedi életek sokaságánál az elmúlt évszázadban is kimaradt az eszmélés története.

Erős és gyenge, egy katona számára ez az alapstruktúrája a történelemnek. A történelemnek, amely az erők leltára, nem illúziókra épül – Horthy sem szerette az illúziókat. *A hadseregben minden radikálisabban vetődik fel és értelmeződik, mint a társadalomban, így a személyiség is!* A sajátosan jelentkező konzervatív nézetekben, a legfontosabb helyet a hadsereg és annak vezére foglalta el – Machiavelli leírása szerint – "A legfontosabb alapok, melyeken mind az új, mind a régi, úgyszintén vegyes eredetű egyeduralmak nyugszanak: a jó törvények és a jó hadsereg."[9] A katonai az a forma, amelyben: a gondolkodás a korszerűt, csak a technika, különösen a haditechnika területén észleli valamint, amelyben megjelenik a világszemlélet konzervativizmusa, hogy a világ kormányozható, regulázható. A katona ennek a struktúrának az eleme. Kontrasztja: korszerűség igénye a haditechnika és elmaradottság az emberkép tekintetében. Horthynál is látjuk, hogy a *katonát nem vezetik elvek, eszmék e fogalmak politikai, ideologikus formájukban!*

Horthy viszonya a katona-léttel összefüggő fontosabb faktorokhoz:

A) A *KÁOSZRA VALÓ ÉRZÉKENYSÉG*, A SZÉTHULLÁSTÓL VALÓ RETTEGÉS MÉRTÉKE AZ EMBEREKNÉL ELTÉRŐ. A HADSEREGBEN A KÁOSZ-FÓBIA FŐ JELLEMZŐJE *A FEJETLENSÉGTŐL VALÓ RETTEGÉS*. NEM VÉLETLEN A VEZÉRHEZ, A PARANCSNOKHOZ – *MÉG A GYENGE KÉPESSÉGŰHÖZ IS* – VALÓ RAGASZKODÁS. *"A TÖRTÉNELEM ARRA TANÍT MINKET, HOGY EGY FENNÁLLÓ RENDET ELROMBOLNI, ELSÖPÖRNI, HOGY HELYETTE AZ ANARCHIÁT, MEGFÉLEMLÍTÉST ÜLTESSE, A FELFORGATÓ ÉS ROMBOLÓ PROPAGANDA KÉPES VOLT."*[10] *– ÍRTA EGYIK KORABELI KATONASZERZŐ.* EZ AZ EGYEDI KATONA BIZTONSÁGÉRZETÉNEK EGYIK STABILIZÁTORA MINDADDIG, AMÍG A VEZÉR, A PARANCSNOK BIRTOKÁBAN VAN AZ ADOTT SZITUÁCIÓBAN A MEGOLDÁSRA IRÁNYULÓ VÁLASZNAK – HOZZÁTEHETJÜK, GYAKRAN TALÁLKOZUNK ÉS TALÁLKOZUNK OLYAN VEZETŐVEL, AKINEK NEM VOLT, VAGY NINCS A BIRTOKÁBAN A VÁLASZNAK. A KATONÁK MEGGYŐZŐDÉSE, HOGY A HADSEREG AZ UTOLSÓ SZILÁRD ALAKZAT A KÁOSZBAN. *EGY TISZT CSAK KEMÉNY, FANATIKUS MAGYAR LEHETETT: "FRISSEN ÉS MERÉSZEN A FELADATOKNAK NEKIMENŐ VEZETŐKRE VAN SZÜKSÉG ÉS NEM KELL, HOGY KRITIKUS HAJLAMÚAK LEGYENEK…KÉTKEDŐ VEZETŐKRŐL MIT*

SEM AKARUNK TUDNI…"[11] – ÍRTA WERTH HENRIK A VEZÉRKAR FŐNÖKE.

B) A RIVALIZÁLÁS, A MOBILIZÁLTSÁG LEGSZÉLSŐSÉGESEBB FORMÁJA A HÁBORÚ, EZ AZONBAN AZT IS JELENTI, HOGY A KATONA SZÁMÁRA NINCS BÉKEIDŐSZAK, HANEM CSAK A FESZÜLTSÉGTŐL (TENZIÓTÓL) A ROBBANÁSÁIG (EXPLODÁCIÓIG) TERJEDŐ REZONANCIA. „ELŐFORDULHAT OLYAN EXTRÉM ESET, HOGY A BÉKE NAGYON ELHÚZÓDIK…ELLUSTUL A HADSEREG, ELSZOKIK A FEGYVERES HARC MEGPRÓBÁLTATÁSAITÓL, EGYSZÓVAL KIESIK A GYAKORLATBÓL, AMI NAGYON NEM HELYES."[12] AZ IDŐFELOSZTÁS ÉS A KATONAI GONDOLKODÁS CENTRUMÁBAN A HÁBORÚ ÁLL, AMELYHEZ VISZONYÍTVA VAN *PRE-HÁBORÚS, HÁBORÚS, VALAMINT POST-HÁBORÚS IDŐSZAK*.

C) A VÉLETLEN, A SPONTÁN MOZZANAT A KATONAI MŰVELETEKBEN JELENTŐS, NAPÓLEON MEGFOGALMAZÁSÁBAN *„ON S'ENGAGE ET PUIS ON VOIT"* – BELEVÁGNI ÉS MEGLÁTJUK MI LESZ, ELVE SOK KATONAI AKCIÓT VAGY MŰVELETET MOTIVÁLT. A TÖRTÉNELEM ÁLTALÁBAN NEM TANÍT LECKÉKET, DE A HADTÖRTÉNELEM IGEN, AMELYBŐL UGYANÚGY NEM TANULUNK. NEM SZÁMMISZTIKA, DE NEM VOLT FIGYELMEZTETŐ JEL, HOGY: **1.** AZ *O. M. 2. HADSEREG* (BÖHM-ERMOLLI VEZÉREZREDES, 10 GYAL. ÉS 2 ½ LOVAS HADOSZTÁLY (1917. JÚNIUS 27.) 90 (200) KM-EN (AZ EGÉSZ HADSEREGCSOPORT ÁLLT 240 KM-EN!). LEMBERG IRÁNYÁBA VALÓ ÁTTÖRÉSKOR MEGSEMMISÜLT. SZEMBEN AZ OROSZ DÉLNYUGATI ARCVONAL RÉSZEKÉNT A 11. HADSEREG 8 GYALOG ÉS 1 LOVAS HADOSZTÁLYA ÁLLT (EGY HADOSZTÁLY 12 ZÁSZLÓALJ). **2.** A *2. MAGYAR HADSEREG* 1943 JANUÁRJÁBAN, ÖNMAGÁBAN 200 KM-EN A SZOVJET CSAPATOK ÁTTÖRÉSEKOR MEGSEMMISÜLT.

Kedvezőtlen tendenciák:

Hadsereg a civil demokrácia kontrasztjai, akkor is, ha a hadseregben mindig jelen voltak a demokratikus mozzanatok. Sajnos elindultak még napjainkban is érzékelhető *kedvezőtlen* jelenségek, így **(i)** A *katonai értékek bomlása* ebben az időszakban veszi kezdetét, gondoljunk a politikusok és értékeik mixtúrájára (Károlyi Mihály, Kun Béla, Gömbös Gyula, Szálasi, stb.). **(ii)** Bizonyos helyzetekben - mondhatjuk Szombathelyi Ferenc vezérkar főnök nyomán, - kialakulhatott a *hamis hősiesség, hamis becsület, hamis bajtársiasság* vagy az *álfegyelem* is, ez utóbbi alapját nem a szolgálati szabályzat képezte, hanem a pártfegyelem. **(iii)** Nem feledkezhetünk meg az *emberi fragmentálódás* (szétszakítottság) napjainkig tartó jelenségéről sem, amit a nyugati pragmatizmus valamint a sztálini politikai eszmék indítottak

el. A korabeli adórendszer, hitelpolitika növelte a kisbirtokosok, kiskereskedők szétforgácsolódását. Érintettségükből, szemléletmódjukból, neveltetésükből adódóan csatlakoztak az akkor erősödő politikai mozgalmakhoz (így lettek fasiszták, szociáldemokraták, kommunisták, stb.). Az embereket – közöttük a katonákat - sokféle impulzus érte (és éri napjainkban is). A szellemi szférában így jutottunk el a tradicionális embertípusok valamint hivatások összeroppanásáig. **(iv)** Szekfű Gyula írt arról, hogy: " A tiszti *gondolkodás elanyagiasodását* még inkább elősegítette…Gömbösnek az a gyakorlata, hogy megbízható tisztjeit gazdasági minisztériumokban is elhelyezte, megnyitotta a vezérkar számára a gazdasági élet befolyásolását, s ezzel a legfontosabbat szemükben, a kapitalista profitot."[13] Mindennek ellenére a magyar főtiszti kar - mostani mértékkel mérve - nem korrumpálódott. *Nem véletlen Horthy óvatossága, ami felé a történelem és a politika csapdái sodorták.*

Közelítően rekonstruálhatóak a (magyar) katonával szembeni szociális elvárások történeti rétegei és bizonyos identitási síkok is, amikor a katona:

Törzsi tényező volt: a törzshöz tartozó, a törzset szerető, szabad harcos. Funkciói: nemzés, őrzés, rablás, hódítás (harc).

Feudális tényező volt: a koronához tartozó, a királyságot szerető, hűséges, fegyveres, keresztény alattvaló. Funkciói: a királyság, a haza, a kereszténység harcos védelmezése/hódítás.

Nemzeti tényező volt: a nemzethez tartozó, a nemzetet szerető, fegyverrel szolgáló rend tagja. Funkciói: harcoljon / hódítson, visszahódítson. Hozzátehetjük a szabályszerűségként: a denacionalizálás mindig lefegyverzést is jelent.

„Faji"- tényező volt: a "fajhoz" tartozó, a "fajt" szerető és védő fegyveres rassz tagja. Funkciói: irtson / romboljon / hódítson. Bizonyára voltak történelmi időszakok, amikor ez állt közel a katonai mentalitáshoz.

Politikai tényező volt: a kommunista párthoz tartozó, a pártot szerető, államosított katona. Funkciója: a belső rend fenntartása, harc a világforradalomért. Hozzá kell tennünk azonban, hogy a főtiszteken kívül a valóságban ez így nem működött, még a kádári-szocializmus időszakában sem, azaz nem érezhették magukat "tényezőnek". Valamint,

"Piaci" tényező: a szabadpiachoz tartozó, e szabadságot szerető, fegyveres vállalkozó. Funkciói: a szabadság védelmezése; harc a piacokért, a forrásokért. *E vonatkozásban megjelent a katona, mint "menedzser" kifejezés is a szakirodalomban.*

A hadviselés adott korra, korszakra jellemző formája szublimálódott a harcmód megnevezésébe. Háborúban báziskérdés: a megmaradás. Az ipari pusztító hatalom eszközrendszerével rátört a hősies gondolkodásra, maradinak bélyegezve azt. *"A totális háború nem ismer különbséget fegyveres és fegyvertelen ellenség között. Vannak, akik ebben haladást látnak. Én pedig ezt visszaesésnek tartom olyan korszakba, amelynek végleges lezárását remélte a civilizált emberiség, midőn a hágai hadviselési szabályzatot megalkotta és a genfi egyezményeket megkötötte."* – írta emlékirataiban. A lovagi hadviselés múzeumba kerülésével az irracionális, sok esetben patologikus nézetek is szerephez jutottak és juthatnak. A témával vagyunk fonák viszonyban, ha az általános emberivel közelítünk, és akkor is, ha nem. Felróhatjuk neki, hogy olyan intézményekben bízott, olyanokra építette hatalmát, amelyeket az idő meghaladott. Ahogyan Heidegger írta. „Már 1920 és 1930 között sem felelt meg az európai képzelet világa annak, ami már felszínre jutott. Mi legyen egy olyan Európával amely magát annak az első világháborút követő évtizednek a rekvizitumaiból akarja összetákolni? Játékszer lesz a nagyhatalmak kezében, és a kelet szörnyűséges népi erejét teremti meg."[14] Bizonyos hagyományok lehetnek öncsalások is, amelyeknek

áldozatul eshet a gondolkodás. De várhattunk-e ilyen elemző gondolkodást Horthy - tol? Nem, mi több, sok korabeli tudóstól sem.

A kort három identitás kereszteződése jellemzi:

a) Organikus-paternalista identitás:

Ezen identitást Bethlen Gábor erdélyi fejedelem analitikus mélységgel jellemezte: „…ki nemzetségét és hazáját tanquan propria viscera (mint saját beleit), saját testét, vérét, úgy szánja, sebeit fájlalja, kötözi, orvosolja, ide s tova hánt, bomladozott szabadságit előbbi helyre rakogatja, támogatja és megerősíti, romlásit építi, pusztaságit telepíti, és mint édesatyja, anyja megbántódott szerelmesit kebelében megkérleli, édesgeti és megnyugotja."[15] Saját tapasztalatom is megerősítette, hogy a beosztott állomány – különösen a sorállomány – azért fogadta el ezt a parancsnoki identitást, mert volt egy bizonyos vagánysági indexe, ami azt jelenti, hogy sokkal keményebb is lehetett, mint amit a szabályzat előírt, de sokkal megengedőbb is, és ez utóbbi volt a gyakoribb. A hadúr, a fővezér vagy a parancsnok az atyai (vagy az elsőszülött fiú-testvéri) autoritásba helyezkedik, ez a motívuma a hozzá való gyermeki ragaszkodásnak – még fenyítő hatalomként való tűrésének is – vagy minden autoritás elutasításának, gyűlöletének.

b) Despotikus-ceremoniális identitás:

Szimbólikus alakzata ezen identitásnak a Biblia Dániel könyvében (Dániel 2, 31;) található Nabukadnezár (Nabukonodozor) álmában. Az álom egy rémületes tekintetű, hatalmas szobor volt: a szobor feje tiszta aranyból, melle és karjai ezüstből, hasa és ágyéka bronzból, lábszárai vasból voltak; lábai meg részben vasból, részben agyagból. A hegyről levált egy szikla és összezúzta a szobrot. Az álom megfejtésének tartalmi interpretációjából ismerjük - Radó Polikárp - leírásából, hogy az anyagok a négy nagy birodalmat szimbolizálták. Az arany Nabukadnezár újbabiloni, az ezüst a médek és perzsák, a réz Nagy Sándor görög, a vas pedig a rómaiak birodalma volt. A hatalom, a pusztítás, a nagyság fejedelmeinek birodalmai voltak ezek. Nabukadnezár maga is a rémület inkarnációja volt olvashatjuk a Bibliában (Judit 1, 13;) Arfaxádon aratott győzelmét, előrenyomulva Ekbatana városáig: „…elfoglalta a bástyákat, feldúlta az utcákat és gyalázat tárgyává tett mindent, ami addig ékessége volt. Arfaxádot – Ragau hegyvidékén – elfogta, dárdájával átszúrta és teljesen megsemmisítette." A győzelmet követően 120 napos féktelen ünneplést rendezett. A monarcha ereje – Odon Vallet megfogalmazásában – egyszerre volt isteni, harcias és szexuális.

c) Technokrata-officiális (az officiális a katonától távol állt még abban az időben)

Ezt az identitást szélsőséges felfokozottságában ábrázolták a futuristák az 1910-es években. Illusztrációként az időt, a teret, a szavakat, a gondolkodást és minden mást szétromboló sebesség apoteozisát idézzük: „Ennek lényeges elemei: …a fékezetlen erő, a sebesség, a fény, az akarat, a rend, a fegyelem, a módszer; a nagyvárosok érzése; az agresszív derűlátás, amely az izmok és a sport kultuszából ered; a szertelen képzelet, a mindenütt-jelenlevőség, … a siker szenvedélye, a rekord vadonatúj ösztöne, a villamosság és a gép lelkes utánzása, … az összetartó energiák egy győzelmes úton történő száguldása."[16] Ebből az identitásból ilyen egy csata leírása a Bataglia (Peso+Odore) című líbiai tudósítás alapján: „…Nap = vulkán + 3000 zászló atmoszféra pontosság düh sebészet lámpák

sugarak műtőkések villanás sivatag fehérnemű klinika + 2000 kar 2000 láb 1000 szem célgomb szikrázás figyelem operáció…Elővédek: 200 méter szuronyt-fel előre Artériák dagadás meleg erjedés haj hónalj hókadság szőkeség lehelet + borjú 18 kiló okosság – himbálózás lövedék persely puhaság: 3 borzongás parancs kő harag ellenség mágnes könnyűség dicsőség hősiesség…"[17] A technika mítosza, azonban korunkban teremtődött meg, gondoljunk az atom – hidrogén - neutron fegyverekre, a lézerirányításra, a számítástechnikára, a telekommunikációra, és nem utolsósorban az űrfegyverekre. Volt-e fogékonysága Horthynak a korszerű haditechnikára? - kérdezhetjük. Neki nem, - nagyra értékelte ugyan a korszerű hadihajókat - de fiának a repülőtiszt Horthy Istvánnak, igen.

Összességében:

Nézem a korabeli fényképeken a nyílt tekintetű, jó megjelenésű, keménykötésű, energikus fiatal magyar katonákat, akik a 20. században százezer-számra estek el a csatatereken,- más lenne Magyarország, ha megmaradtak volna. Képzeljük magunk elé a nádtetős, kis- ablakos, vertfalu parasztházakból katonának állt nincstelent, akit a hadseregben a nevén szólítottak, aki főtt ételt evett, tisztálkodott, akinek leleményességére, alkati szilajságára, kitartására, merészségére építették a harcmódot, akit napiparancsban megdicsértek, vagy megfenyítettek, aki életében csak katonaként kapott kitüntetést, előléptetést, aki szó-nélkül szolgált és teljesítette kötelességét, a hazával szembeni egyetlen fegyveres kötelességet.

Az értékelt időszakból a herakliták három katonai variációját figyelembe véve Horthy nem volt Jákob-szerű aszkéta-típus, mint Vitéz Jány Gusztáv vezérezredes; Izsák-szerű (a spontán kegyet gyakorló)- típus sem, mint gróf Stomm Marcel altábornagy, bár miniszterelnöke kieszközölte nála az amnesztiát; és nem volt Ajax öngyilkos (suicid)- típus sem, mint csataji Csatay Lajos vezérezredes. *Horthy nem esett a kor két nagy csapdájába, sem a hitleri nemzetiszocializmusába, sem a sztálini szocializmusába. Szubjektíve becsületes katonaember volt,* bajtársait megbecsülte, vitézi rendet alapított, amelynek főkapitánya volt. A múltat nem dicsőítette, inkább azt mondhatjuk, morálisan abban élt. Nála az ellentétek síkja máshol húzódott, mint Hitler esetében. Nem volt nyugtalan ember, katonaként természetesnek tartott bizonyos folyamatokat. A stabilitás köreit tartották fent körülötte a tisztek, és építették a mítoszát.

Végső-soron az *állam-művészet* és a *had-művészet* a katonai gondolkodásban szoros kapcsolatban van, feltételezik egymást: *"Ne feledjük, a világ történelme azt bizonyítja, hogy a nemzetek sorsa a legdöntőbb korszakokban a hivatásos polgári politikusok és államférfiak kezéből a katonák vasmarkába siklik át."*[18] Az ilyen időszakokban a katonatiszti felsőbbrendű hivatássá válik. Az összetartozás tudatosítói: a falanx-szerű bajtársiasság valamint a parancs. Bizonyos eszmék azonban ennek ellenére is megtalálták mozgásformájukat a társadalom rendszereiben. Az uralom és az alávetettség történelmi modell (elítélni el lehet, de mit nyerünk vele?) Sem a német, sem a magyar töprengő tábornokok nem lelkesedtek Hitler Vernichtunge-strategie – ért, tartalmát tekintve a megsemmisítő hadászatért.

Az 1920-tól 1945-ig tartó időszak kényszerek sorozataiból állt, amelyeket a hatalom gyakori után-futással tudott csak kezelni. Gondoljunk a trianoni traumára, amely után – a "békés revízió" reményében még egy jól szerkesztett, térképekkel és adatokkal jól illusztrált, francia nyelvű kiadványt is terjesztettek külföldön, összefoglalva a magyar nemzet többszöri felosztását, megcsonkítását a történelemben. A kiadvány címe, Adalbert de Póka-Pivny szerkesztésében: Le Siécle de Jeanne D'arc et le Siécle Dernier de la Hongrie (Jeanne D'arc évszázada és Magyarország utolsó évszázada). A vékony kis könyv 1931-ben jelent meg. Trianon napjainkig a magyar lélek aranyjánosi - tetemrehívása. A kényszereknek való kiszolgáltatottság mindig felerősíti az emocionális tartalmakat és azok szabályozásának vagy vezérlésének szükségletét. A XX. század első felében Magyarországon tudatosan *a vezérlésből még nem csináltak technológiát,* politikai programbeszédeket a Magyar Rádió csak az 1930-as években kezdett közölni. A társadalmi változások időszakában a külső vezérlés megnő, az emberek inkább kifelé figyelnek. Ebben a sajátosan foncsorozott magyar közegben minden megtörik. Bizonyos korrelációt kell feltételeznünk a hadsereg és az állam cselekvőképessége, az eszmei-politikai impulzusok sokfélesége és az elköteleződés befolyásolásának tekintetében. A fragmentumok kombinálódása is kezdődött a 20. század elején.

VISSZANÉZHETÜNK HORTHYRA A TRAUMATIKUS EMLÉKEZETEN KERESZTÜL IS, AMI JELENTHETI: A VERESÉGGEL - EGYBEN NAGY

EMBERVESZTESÉGEKKEL - JÁRÓ MÁSODIK VILÁGHÁBORÚT, A NÉMET MEGSZÁLLÁST, A ZSIDÓK ELHURCOLÁSÁT, KORMÁNYZÓSÁGA IDŐSZAKÁBAN HOZTÁK MEG A NÉGY ZSIDÓTÖRVÉNYT, MAJD MÁR A VILÁGHÁBORÚT KÖVETŐEN UTALHATUNK A NÉMETEK KITELEPÍTÉSÉRE, A SZOVJET MEGSZÁLLÁSRA ÉS ANNAK KÖVETKEZMÉNYEIRE. HORTHY CSALÁDI ÉLETE SEM VOLT MENTES A TRAGÉDIÁKTÓL, ISTVÁN FIA A FRONTON ESETT EL 1942-BEN, LÁNYAI IS MEGHALTAK, BARÁTJA TELEKI PÁL ÖNGYILKOS LETT, STB. VOLTAK AZONBAN A TÁRSADALMI ÉLETBEN POZITÍV, ÉS ALAPVETŐ VÁLTOZÁSOK IS: GONDOLJUNK A KULTÚRPOLITIKÁRA: 1920-BAN 15,2 % ÍRÁSTUDATLANOK ARÁNYA, 1930-BAN 9,6 %. A NÉPTANÍTÓK ARÁNYA: 1918 - BAN 14. 400, 1938 – BAN 20.149. EGYETEMISTA 1918 – BAN 10.000 FŐ, 1938 – BAN 18. 000 FŐ. A MEGMŰVELHETŐ FÖLD 75 %-A 1935-BEN KIS- ÉS KÖZÉPBIRTOK. "…A BETHLEN-ORMÁNY A FORRADALOM ÉS ELLENFORRADALOM MARADVÁNYAIT FELSZÁMOLTA, A SZAKSZERVEZETEK MŰKÖDÉSÉT ISMÉT ENGEDÉLYEZTE, A SAJTÓ-, SZÓLÁS- ÉS GYÜLEKEZÉSI SZABADSÁGOT BIZTOSÍTOTTA , ÉS TŐLEM POLITIKAI AMNESZTIÁT ESZKÖZÖLT KI." 1940-BEN "…800 EGÉSZSÉGÜGYI KÖRZETBEN 2100 TANÁCSADÓ KÖZEG ÉS 1200 ZÖLDKERESZTES GONDOZÓNŐ TEVÉKENYKEDETT; EZEK ELŐZŐLEG TÖBB ÉVEN ÁT ALAPOS KIKÉPZÉSBEN RÉSZESÜLTEK." *AZ EGZISZTENCIÁT MEGNYOMORÍTOTTA A KOR, HOZZÁADVA ÚJ JELLEMZŐKÉNT A PSZICHÉS MEGNYOMORODÁST IS – GONDOLJUNK A VILÁGHÁBORÚK FRONTJAIRÓL, HADIFOGOLYTÁBORAIBÓL HAZATÉRT KATONÁKRA. A HÁBORÚS TRAUMÁK PSZICHÉS KEZELÉSÉT – MIVEL NEM HOZOTT KATONÁSAN GYORS EREDMÉNYT – NEM TÁMOGATTÁK, E TEKINTETBEN EMLÍTHETNÉNK FERENCZI SÁNDOR IDEGGYÓGYÁSZ PRAXISÁNAK MEGSZÜNTETÉSÉT.*

Egyszerű kategóriákból szerveződik a világ és benne az élet, az emberi élet is, de az egyes ember, egyes kategóriákat igen bonyolultnak találhat életében. Így volt ezzel Horthy Miklós is visszatekintve emlékirataiban életpályájára. A társadalomtudomány korszakonként inkább a cserélődő-helyettesítődő és kevésbé, az integrálandó igazságok rendszere? – lehet, hogy az utóbbi rendszer eredményesebb, szociálisan pozitívabb hatással lenne az oktatás minőségére - színvonalára, látóhatárára, keresztmetszetére, gondolkodásának anyagára. Az oktatás sem vergődne az évezredek alatt kidolgozott olyan kategóriákban, mint a hűség – hűtlenség - árulás, eskü - esküszegés, gyávaság-bátorság. Jól jellemzi a kort, amit Márai Sándor egy lelkiismereti kérdés kapcsán írt "*…a kérdés már nem az, ki ártatlan mint inkább, ki az aki bevallja, hogy nincs ártatlan.*"

A világ alapszerkezete, logikája nem még nem változott meg, a *történelem műveleteiben a szervezett, fegyveres harcnak kitüntetett jelentősége van.* A magyar katonának

nem kell, hogy kisebbségi érzése legyen, voltak a magyar hadtörténelemben kiemelkedő katonák, az elmúlt évszázadban is.

Jegyzetek:

1. Szűcs Jenő: A nemzet historikuma és a történelemszemlélet nemzeti látószöge (hozzászólás egy vitához) /Akadémia Kiadó, Budapest, 1970. 26. old.

2. Prohászka Ottokár: Soliloquia II. Az élet kenyere / Szent István-Társulat Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1929. 12. oldal.

3. A külön nem jelzett idézetek, Horthy Miklós: "Emlékirataim" című kiadványból valók / Európa - História, 1990.

4. Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig / Magvető Kiadó, 135. old.

5. Idézi Ránki György: "A német-magyar kapcsolatok néhány problémája 1933-1944" című munkájában / Valóság 1981. 9. Sz. 1-18 lap.

6. Vargyai Gyula: A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években / Akadémia Kiadó, 1983.

7. Kozma Miklós iratai / Országos Levéltár, 14. cs. 8. d.

8. A. Hitler: Mein Kampf / München 1935. 132-132. Kiad. 493. old.

9. N. Machiavelli: A fejedelem / N. Machiavelli művei, Európa Kiadó, 1978. 1. Köt. 41. old.

10. Gaál Kálmán: A nemzetvédelem alapvető tényezője / MKSZ 1934. 11. Sz. 66. old.

11. Werth Henrik: Gondolatok a vezetésről / 1935. MKSZ 1.sz. 7. old.

12. Milstein altábornagy – a II. világháborút megjárt és a hadszíntér előkészítés / közlekedés stratégia szakemberének, - egyik előadásának gondolata, amit a Moszkvai Vezérkari Akadémia hallgatóinak tartott 1964-ben. Kolozsvári Sándor nyá. ezredes feljegyzése az előadásról, megjelent ZMNE, Társadalom és Honvédelem, 2008. 3. szám.

13. Szekfű Gyula: Forradalom után / Gondolat 1983. 56. old.

14. M. Heidegger: Mit hívunk gondolkodásnak, Gond-Cura Alapítvány, 2009, 93. old.

15. Bethlen Gábor emlékezete. In.: Makrai László/Magyar Helikon, 1980. 53-54. o.

16. F.T. Marinetti: „A mértani és gépies ragyogás és a számbeli érzékenység” című kiáltványából / A futurizmus / I.n. Szabó György / Gondolat, Budapest, 1967. 73. o.

17. L.T. Marinetti: Bataglia (Presso+Odore) / Csata (súly+szag) i.m. 220-221. o.

18. Máté Török Gyula: Nemzeti Hadügyi Hitvallásom /1936. MKSZ 12. sz. 3. old.

II. FÜGGELÉK

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története

XXV

A kínai naptár szerintez a tigris éve – nekünk egy kicsit, inkább a bánat éve lett.

Előző évi, jól sikerült „Horthy műhely-rendezvényünk”, majd évzáró ünnepségünk után jött a temetés: január 16-án örökre megváltunk Tudományos Tanácsunk első elnökétől. Levezetett 63 tanácskozást és megírta jegyzőkönyveit is.

Az év első felében őstörténeti munkacsoportunk három hosszabb űlést tartott Szántó/Pilis tárgyában – egyet a helyszínen.

MEGHÍVÓ

Tisztelt Címzett !

Szeretettel hívom a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület nem nyilvános összejövetelére.
Időpont : 2010. február 19, pénteken 15-19 óráig
Helyszín : 1183 Budapest,Vers u 2. Alexander Étterem
honlap: alexandercaffe.eoldal.hu telefon: +36/30/986-3189

Megközelíthető : Haladás utcai megálló autóbusszal:182, 183, 184, 198, 217, 282, 284. Villamos: 50 a Határ út-tól, Üllői úton Szarvascsárda térig

Tárgy : mellékelve (2 irat)

A tárgyat ezúttal elsősorban technikai szempontból részletesen ismerteti Egyed Zoltán (kb. 50 perc). Megfigyelései nem egyedülállóak, hasonló dolgokkal többen is foglalkoznak, az eredmények a tudományban inkább kérdésesek. Egyed Zoltán a többiektől – akik közül az összejövetelen néhányan jelen lesznek – abban különbözik, hogy az elektronikus technika legújabb eredményeit tudja a tudomány eredményeivel egybevetni és « szélesvásznú » képernyőn bemutatni (űrfényképezés, űrgeológia, földrengés és régészet, computeranimáció stb.). Sajnos a magyar nyelvészek feledvén legfőbb feladatukat, nem szolgálnak megfelelő magyar kifejezéssel.

Az összejövetel célja, a bemutatott eredmények sokoldalú megbeszélése : az alkalmazott kutatási technika megismerése, mit tud abból hasznosítani a tudomány, a kutatóknak hasznos útmutatás, a lehetséges közös út keresése stb. Ez így persze csak a kezdet.

Az elmúlt húsz esztendő nemzetünk életében a lemaradásé volt. A kitörési pontok keresése mindannyiunk kötelessége – itt főleg ilyesmiről van szó.

A találkozás reményében, tisztelettel és szeretettel

Dr. Csihák György, a ZMTE elnöke

www.zmte.org

Melléklet: 1. Bevezetőm a rendezvényhez amit ott nem fogok elmondani
2. Egyed Zoltán vázlata

Kapja:

Aradi Lajos
Bérczi Szaniszló
Csihák György
V. Csocsán Jenő
Darai Lajos
Egyed Zoltán
Fenyves József
Forrai Kristóf
Frisnyák Sándor
Grandpierre Attila
Harsányi Ildikó
Herceg Ferenc
Kelemen László
Költő László
Lánszki Imre
Csihák György (Zürich)
Lányi Ernő
László Péter Sándor
Mesterházi Zsolt
Pandula Attila
Pető Imre
Rihmer Aurél
Prokopp Mária
Sancz Klára Lujza
Simon Endre
Szabó István Mihály
Szederkényi Tibor
Szeicz Judit
Szekeres István
Szőnyi József
J. Újváry Zsuzsanna

Egyed Zoltán ismertetőjéhez

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mindenkinek köszönöm, hogy eljön egy rövid ismertető hosszabb megbeszélésére.

Egyesületem 25 éve arról ismert az egész világon, hogy a történelemtudomány magyar vonatkozású részének elemzésében helyet ad az újnak, a talán 15 milliónyi magyar körében, vállalva a tévedés lehetőségét is.

Amit ma Egyed Zoltán bemutat, az nem lehet minden magyar kutató előtt ismeretlen, de talán keveset beszélnek róla, pedig a világ tudományos közönsége jól ismeri és hasznosítja – néhol magyar szakemberek közreműködésével. Tudom például, hogy a magyar régészek kiképzését világszerte kiválónak tartják. Így azután nem meglepő, hogy magyar régészek résztvesznek pl. a tengerfenék kutatásában.

Néhány példa, a mai ismertetőnkhöz. Aki járt a mi egyhetes történelmi iskolánkban, találkozott néhány filmkivonattal, amit előadásaim kapcsán bemutattam. Több ilyen egész filmmel is rendelkezem. Az egyik, francia kutatók filmje az inkákról. Amit most előadok, az mind látható a filmen, részint mint kutatási eredmény, részint mint játékfilm.

Az utolsó előtti inka, halálos ágyához hívta országa vezetőit és leendő utódját, a fiát. Országa akkor nagyobb volt mint ma Brazília és két tenger mosta határait. Fővárosa az akkori és a mai Kuckó volt. Az inkák 92 év alatt (1440-1532) alatt annyit építettek, mint a kínaiak 2000 év alatt.

A kutatók ott, 40-30ezer éves rétegben több teljes emberi csontvázat találtak. A helyreállított koponyák meglepték a kutatókat, mert nem mongolid, hanem kelet-afrikai. Ezt a kis kitérőt egy budapesti hölgy kedvéért tettem, mert a koponyák "szobrosítása" az ő munkáját dicséri – a filmben beszél is, magyarul.

Az inka, halálos ágyán pontosan megmondta, hogy mikor, keleten megjelennek hódítók, akik elpusztítják országát. Halála után fia elhatározta, az ország megvédését – a történet közismert.

Derék kutatóinkat a jóslat érdekelte: a csillagokból olvasta az inka. El is mondják a "legendát" – persze "csillagnyelven".

Tudnunk kell, hogy van olyan komputer program (sajnos ezeknek a kifejezéseknek sincs magyar neve), ami segítségével a csillagos eget a Föld bármely pontján, a képernyőn, sok évre visszamenőleg, meg tudják jeleníteni.

Ismét egy kis kitérő. Ausztrália közepén, az aboriginek szent hegyén magam is fényképeztem olyat, amit tilos, mert szent és fehér ember nemigen látott. A kép kora kb. 40ezer éves. Érdekes a kormeghatározás technikája. A teljesen sötét barlang falai tele vannak színes képekkel. Égésanyag itt sincs, amint nincs se Egyiptom piramisai belsejében, se Kutya, se Dunhuang barlangjaiban (mivel világítottak a hunok/szkiták?). Az abo-képek kormeghatározása a kép ábraelemzésével történik – amit most nem ismertetek. De van a teljesen sötét barlang tetejére festve csillagos ég, aminek korát – az előbb említett komputer-technikával megállapították. Így, a festmények korát kétféle technikával is azonosították**. Kérem jól megérteni: ez tudomány.**

Térjünk vissza az inka halálos ágyához. A filmben mutatják egy hegyről nézve Kuckó mai városát: látható a nagy forgalom is, mintha Budapestet néznénk a Hármashatár-hegyről. Erre a valódi képre rávetítik egy az egy-ben az ősi Kuckó régészeti térképét. Jól látható a mai városon a hajdani város képe: a falak, a védőművek, az épületek stb.

Eltűnik a mai kép, marad a régészeti és megjelennek, majd mozognak a különféle égi testek. Mondják hozzá a legendát és pontosan megmutatják, hogy a csillagokban miként volt megírva, hogy a várost hogyan kellett felépíteni.

Ezután elmondják a haldokló inka jóslatát és mutatják hozzá az akkori csillagképeket. A fia pedig csinálhatott amit akart (ezeket a jeleneteket mutatják a közbeiktatott játékfilmmel) – az Inka Birodalom el kellett pusztuljon: mutatják a csillagok.

Ezekhez hasonló technikát mutat nekünk Egyed Zoltán. Következtetéseivel talán nem áll azon a szinten, mint a franciák, de ő csak egy szakács. Szabad legyen emlékeztetnem arra, hogy Nyers Csaba is – csak egy szakács.

Rajtunk is múlik, hogy történelmünket jobban megismerjük, mert amint a csillagokban, legalább úgy a múltunkban is rejlik jövőnk. Rajtunk is múlik, hogy mennyire kapcsolódunk a tudományos haladáshoz. Ebben az esetben valamihez, amitől ma még nem lehetünk túlságosan leszakadva.

Tessék kérem besétálni: az ajtót kitárjuk.

Zürich, 2010. január 12.

Egyed Zoltán (Budapest)

Kutatási beszámoló

Mottó:

Az egész rejtély megoldásához tehát az visz közelebb, ha nem kettős, hanem hármas lépcsőzetességben gondolkodunk, azaz Buda előtt volt Óbuda, azelőtt pedig Ősbuda. Így a két korábbi helyszín épületei, műtárgyai és emlékei egyaránt helyet kaphatnának és megoldódna az a nem kis probléma is, hogy az óbudai helyszínre semmifél Atila városa és Árpád vára rommaradványok nem mutatkoztak eddig.

Darai Lajos

Kutatási előzmények:

Az itt röviden ismertetett kutatás előzményének tekintem azt a 28 évvel ezelőtti budapesti történelem szakkört, amelynek keretében ősi magyar településeket ismertettek meg velünk tanáraink. De nem elméletben, hanem gyakorlatban, a helyszínen megmutatva a romokat, az emléknyomokat.

A Szentendre—Pomáz—Budakalász határolta területre jártunk és oda többször is visszatértünk. Megálltunk Sashegyi Sándor sírjánál is és egy idős helyi férfi a pomázi Klissza-dombról megmutatta, elmagyarázta a város kiterjedését: *hol voltak a hatalmas bástyák és merre folyt régen a Duna*. A Kevély-hegy oldalában óriási épületromokat, kikövezett utakat találtunk, török kardok után kutattunk a hegyoldalban és egy érdekes helynél, ahol mécsesek égtek és koszorúk voltak, imádkoztunk.

E felejthetetlen élmény indította el mai kutatásomat. Már gyerekként is könyvtárban olvastam utána annak, amit láttam és *az ott talált ábrázolásokat, képeket gondolatban elhelyeztem a korábban bejárt terepen*. Nem lettem régész, de mindig e terület közelében volt dolgom.

A megtalált, rendkívül eredményes új eszköz:

1996 óta egyre nagyobb területet részletesen megismerve, az apró nyomokat, jeleket figyelve, az egészet metszetekkel összehasonlítva kezdtem foglalkozni a kérdéssel. Azután az interneten és a könyvtárakból is céltudatosan gyűjtöttem a vonatkozó irodalmat.[170]

Végül a Google Earth műholdas keresőről[171] a National Geographic magazinban olvastam, ahol azt írták: *ezzel az eszközzel találnak meg sok helyütt a világon rég eltűntnek hitt városokat*. E Google Föld ingyenes számítógépes eljárás vagy alkalmazás, amely képzeletbeli[172] földgömbként használható. A Föld háromdimenziós modelljére mértékhelyes műholdképek,[173] légi felvételek és földrajzi tájékoztatási[174] adatok vannak vetítve. Az alkalmazásban a Föld minden részéről leolvashatók a földrajzi helymeghatározók[175] és az adott pont magassága.

Az időszalag segítségével egy adott hely műholdas képei között válogathatunk több évre visszamenőleg. Az adott területnél a földben jelenlévő épületeket, vagy a már nem létező falakat is kimutatja a program, ugyanis ezek vetülete eltér a környezettől és a rétegben mélyebben lévő vizet is láthatjuk. Hőtérképként is működik a rendszer, azaz attól függően, hogy mi van a felszín alatt, a hidegebb és melegebb részeket, alakzatokat is megmutatja. És a fejlesztésnek köszönhetően lehetőség adódik a műholdas felületre számítógépen tárolt adatból, rajzból, szerkezetből képet illeszteni.

A Föld programmal 2006-ban kezdtem dolgozni és különböző irányból vizsgálni a műholdas képeket az eltérő időszakokban. 2008 augusztusában a Pomáz—Csobánka területen felfigyeltem a terep változásaira, a lerobbantott egykori bástyák helyére, épületek alapfalaira a föld felszínén. Pár nappal később egy 1686-os Buda-Ofen képet elemezve és a műholdas képpel összevetve,

---

[170] Vesd össze, Darai Lajos: „Kitagadott Árpád-örökség?" *Acta Historica Hugarica Turiciensia XXIV. évfolyam 2. szám, a Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A. (A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 59. sz. kiadványa)*, 44-73 oldal. http://www.zmte.org

[171] http://earth.google.com/ és http://hu.wikipedia.org/wiki/Google_Earth

[172] Azaz virtuális

[173] http://hu.wikipedia.org/wiki/Műholdkép és http://hu.wikipedia.org/wiki/Google_Maps

[174] A földrajzi tájékoztató rendszert lásd : http://hu.wikipedia.org/wiki/GIS

[175] Azaz koordináták

azonosítási pontokat találtam. Ekkor gondoltam arra, hogy a régi képeknek a műholdas területre 'vetítésével' több oldalról kapunk támpontokat az egykori városok és épületek akkori helyzetéről.

Az Ezüsthegy felől 2009 októberében sikerült egy 16. századi köztudottan Székesfehérvárt ábrázoló képet háttéri azonosítással a Budakalászi fennsíkra helyeznem. Megállapítottam, hogy a Kevély-hegy keleti oldalán volt található a Szent Péter és Pál székesegyház, amelyet IV. Béla építtetett 1230 tájékán egy Géza kori kis templomot lebontatva. Ismert, hogy Szent Gellért halálának helyszínén építtette. Mivel 1046-ban a ma ismert Buda még nem létezett, nem a ma ismert Pesten ravatalozták fel a püspököt.

Több kép összehasonlítása a műholddal készített képek segítségével, együttesen jól megmutatja, hogy az egyes műtárgyak[176] hol álltak egykor és most hol találhatók. Hunyadi Mátyás renaissance felsö vára sem ott állt, ahol ma feltételezik.

Az új eszköz és a hagyományos kutatás egyesítése:

Atila városáról szóló mondák alapján azt írták krónikásaink, hogy Árpád, a magyarok fővezére, ennek a várnak a helyén ütötte fel fejedelmi szállását és itt lett a királyi szállás is. Itt alakult ki az a központi székhely, amely évszázadokig Buda, majd Vetus-Buda néven szerepelt a történelemben.

A 15. és 16. században sok régi szövegben megtalálható a Sicambria név és az akkor élők tudomása szerint ez a Sicambria nevezetű város azonos Etzelburggal, Atila városával. Jónéhány adat szól arról, hogy ez a régi Atila-város, Sicambria, Buda (Vetus-Buda) ebben a korszakban is már sok rommá vált épülettel rendelkezett. Így érthetö, hogy ma már nagyon nehezen ismerhető fel itt mind e régi maradvány. A föld felszíne alatt azomban bizonyára megvannak a bizonyítékai ennek a müveltségnek**. Ezekhez most hozzájuthatunk, ha megfelelően módszeresen alkalmazzuk új eszközünket.**

Az pedig Anonymus adata, hogy a magyarok átkelve a Dunán, Atila városába mentek és ott megcsodálták a romba dőlt, illetve még álló palotákat. Ezt a helyet választotta Árpád fejedelem először szálláshelyül Pannóniában és szent István király, aki tőle származott, ezért alapította ennek közelében Alba városát. Ezt Kálti Márk Képes Krónikája megerősíti. Csak a király kiváltsága volt hogy fehér kőből építsen várat, a fehér szín miatt, amely a főhatalom jelképe volt, ami őstörténelmünkben és mondáinkban mindenütt jelen van.

Szent István által, Árpád fejedelem temetési helye mellett, alapított Fehér-egyháza köré város épült. Az Alba ezért a forrásvízi, messziről is jól látható mészkőre is utalhat. Ugyanakkor Alt-Ofen történészeink szerint Ó-Buda neve németül, ami azon a nyelven kályhát, illetve mészégető kemencét jelent (pest – hun szó, kemencét is jelent, amiben pl. a fémet olvasztották). Ilyet pedig csak bánya közelében építettek, hogy ne kelljen messzire szállítani a követ. Domboldalba építették és a szigetelés miatt földdel borították, s még erdő mellé a fűtőanyag miatt (több ilyen kemencét föltártak pl. Somogyjád határában). Oláh Miklós esztergomi érsek Hungaria c. művében azt írta, hogy Buda-Bleda „azt a várat, amelyet Atila Sicambria városa mellett épített és Atilának neveztetett, a saját nevéről Budának mondta... A magyarok azt a várat és várost manapság is Budának hívják, a németek pedig hol Ecelburgnak, vagyis Atila várának, hol Ofennek, a mészkőégető kemencékről".

A műholdas képeket a metszetekkel közösen tanulmányozva és jól ismerve a terepet, úgy gondolom, a királyi Fehérvár, ősi városunk ezen a területen található, a Pilisborosjenőtől Szentendréig húzódó területen, Budakalászt, Csobánkát és Pomázt is magába foglalva.

Ismertetömben több ilyen képet mutatok.

Budapest, 2010. január 12.

Melléklet: 1 db kép

[176] Építészeti tárgyak

Székesfehérvár képe a XVI. sz.-ból.
© 2009 Cnes/Spot Image
Image © 2009 DigitalGlobe
© 2009 Tele Atlas
Image © 2009 Eurosense/Geodis Slovakia
47°36'38.43" É 19°01'17.16" K magasság 211 p
©2009 Google
Szemmagasság: 371 p

© 2009 Cnes/Spot Image
Image © 2009 DigitalGlobe
Képek dátuma: 2006. Aug. 20.
47°36'23.52" É 19°01'04.72" K magasság 239 p
©2009 Google
Szemmagasság: 1.45 km

A képen Pandula, Lányi, Csihák, Simon

A képen Szederkényi, Darai, Fenyvesi, Szőnyi

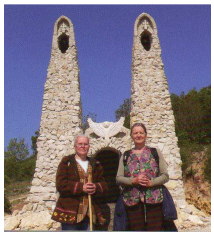

A képen az előadó Egyed Zoltán

Az első rendezvényen 12 fő és a másodikon 11 személy vett részt, azonos helyszínen. Megismerkedtünk ezzel – a Magyarországon még alig ismert – kutatási technikával és a megjelent kiváló szakembereink sok értékes útmutatást adtak a fiatal kutatóknak. A meghívóból nem derül ki, de mindkét alkalommal előadott Fenyves József nukleártechnikus, a Központi Fizikai Kutató Intézet (Budapest) munkatársa is.

A harmadik összejövetel Szőnyi József (polgi!), a Pilisszántóért Egyesület elnöke meghívására Pilisszántón volt.

« Világosság Szántó felett »

MEGHÍVÓ

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Pilisszántóért Egyesület szeretettel hívja a két egyesület tagjait és közeli hozzátartozóit közös zártkörű rendezvényükre :

Időpont : 2010. június 6 vasárnap. Egész nap.
Találkozás : 10.15-kor az autóbusz megállóban Pilisszántó község templománál (ez buszmegálló is). A volánbusz indul, Bp., Árpád híd pesti hídfőjétől 9.25-kor. A busz óránként közlekedik oda-vissza 21 óráig.
Szállás: Szántón csak turistaszállás van magánháznál.
Kirándulás. *Távolság: 500 méter, szintkülönbség: 0 méter. Vezető és a történelmi helyeket ismerteti: Szőnyi József. Öltözet: az időjárásnak megfelelően (esőkabát, magas szárú cipő).*
Római katolikus istentisztelet 9 órakor van a helyi plébániatemplomban.
Étkezés: önellátó alapon. Szántón egy cukrászda van (sütemény, ital). Étterem Szentkereszten – 3 km.
Faluházba érkezünk kb. 12.30-kor. Ott is elfogyasztható a saját étel.
Előadás: 14-16 h. – a ZMTE előző két rendezvénye folytatásaként (L.: honlapunkon magyar/egyesületi hírek és eszmecsere/történelem menüben www.zmte.org).
Felkért előadó: Bérczi Szaniszló (nem tud jönni), Darai Lajos, Egyed Zoltán, Grandpierre Attila, Szőnyi József: Csillagösvényen (a Boldogasszony kápolna építése stb.) Minden előadást megbeszélünk 17 óra után. A kápolnához a rendezvény keretében nem megyünk.

A tudományos kutatómunkát őstörténeti munkacsoportunkban folytatjuk, amint elkezdtük idén február 19-én és április 23-án. A csoport vezetője Bérczi Szaniszló. Megbeszélés a helyszínen.

Emléklapot kap, aki a határidőig szabályosan jelentkezik és a rendezvényen egész nap részt vesz.

Jelentkezés írásban (ez vonatkozik az előadókra is!): Pilisszántóért Egyesület, Szőnyi József elnök, H-2095 Pilisszántó, Vörösmarty utca 20, vagy ZMTE dr. Csihák György, A-7400 Oberwart, Panoramaweg 14, zmte.hu

Jelentkezési határidő: 2010. május 31. Részvételi díj nincs.

Pilisszántó/Zürich, 2010. április 14.

Dr. Csihák György	Dr. Bérczi Szaniszló C.Sc.	Szőnyi József
ZMTE elnök		Pilisszántóért Egyesület elnöke

Előadónk itt is az előbbi kettő volt, és meghallgattuk Darai Lajos elmélkedését: „Kitagadott Árpád-örökség” címmel.

Ebédeltünk egy kedves falusi vendéglőben és a város volt polgármestere (polgi) vezetésével megnéztük a város nevezetességeit: az újonnan épített Boldogasszony kápolnát, a középkori barlangrendszer maradványait, és a hajdani – összesen tizenhét! – nagyváros romjai közül a nevezetesebbeket.

Ebéd a vendéglőben

Minden résztvevő kapott emléklapot. A rendezvénysorozatot folytatjuk, de jövőre az Aranytíz Kulturházban Budapesten, ahol a fenti előadók egy-egy teljes esetén át bemutatják újabb kutatási eredményüket.

Az év első felében az elnök három, egyenként harmincperces előadást tartott az ottawai rádió magyarnyelvű adásában. Először bemutatta az Egyesületünket, másodjára rövid összefoglalót adott a korai magyar történelemről, harmadjára pedig megemlékezett I. Sztefanosz államépítő munkájáról.

Június 19-én, Budapesten tartottuk 26. taggyűlésünket.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága

Ein gemeinnütziger Verein im Kanton Zürich
Sekreteriat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn

Jegyzőkönyv

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 26. taggyűléséről
2010. június 19-én, Budapesten
az Alapszabály 4. pontja szerint

Kezdete: 13,00 óra

A taggyűlésen részt vesz 25 szavazattal rendelkező egyesületi tag és 1 vendég (1. sz. melléklet). A résztvevők megegyeznek abban, hogy a szavazások nyilvánosak. Ezt követően a Taggyűlés 25 igen szavazattal:
– megválasztja a jegyzőkönyv vezetőjévé Darai Lajos (Kápolnásnyék), a jegyzőkönyv hitelesítőjévé Csámpai Ottó (Pozsony);
– jóváhagyja az elnökség által előzetesen kiküldött meghívóban szereplő napirendet (2. sz. melléklet).

A taggyűlés:
– legmélyebb tisztelettel elbúcsúztatja az egyesület elhunyt tagjait: Egyed Attila (Calgary) és Zachar József (Budapest) és az egyesület érdekében kifejtett munkájukért jegyzőkönyvi köszönetet mond;
– jóváhagyja a 2009. évi taggyűlés jegyzőkönyvét változtatás nélkül (3. sz. melléklet).

Az elnökség beszámolója az alábbi részekből áll:

1. *Az elnök beszámol az egyesület egész tevékenységéről és a különböző országokban megtartott havonkénti rendezvényekről. 2009. október 16-án, Horthy Miklós és korával foglalkozó tudományos műhely-rendezvényünk volt Budapesten, amit 2010. november 4-én ismétlünk. Őstörténeti munkacsoportunk 3 hosszabb ülést tartott Szántó/Pilis tárgyában. A tanártovábbképzést folytatjuk Zentán. Tudományos Tanácsunk hat ülést tartott. Folytattuk honlapunk megújítását. Eddigi és újabb kiadványaink teljes szöveggel bekerülnek a magyar (napi látogatószám 60.000) és az EU digitális könyvtárába. Ez eddig 60 kötet. Az utolsó 8 csak digitálisan. A 60. kiadványt felújítottuk.*
2. Az elnökség jelenlévő tagjai beszámolnak saját végzett munkájukról.
3. A pénztáros beszámol a pénzügyekről (4. sz. melléklet) és bejelenti, hogy az egyesület pénzforgalma a folyó üzleti évben negatív egyenleggel zárult. Az egyesületnek vagyona nincs.
4. A számviteli ellenőrök beterjesztik jelentésüket és javaslatukat (5 . sz. melléklet).
5. A beszámolók több javaslatot tartalmaznak.

A beszámolót követően:

A. a taggyűlés felkéri az egyesület minden tagját, hogy tevékenységével segítse egyesületét és anyagilag is, hiszen tagdíj nincs. Az egyesület közhasznú intézmény, az adományok az adóban elszámolhatók.

B. A taggyűlés az alábbi határozatokat hozza mindig 25 igen szavazattal:
   - elfogadja az elnök beszámolóját és a felmentést megadja;
   - elfogadja az elnökség beszámolóját és a felmentést megadja;
   - elfogadja a pénztáros jelentését és a felmentést megadja;
   - elfogadja a számviteli ellenőrök jelentését és javaslatukat határozatra emeli;
   - megbízza az elnökséget a 2011. évi teljes egyesületi műsor szervezésével és lebonyolításával.

C. A taggyűlés köszönetét fejezi ki a Tudományos Tanács tagjainak az egyesület érdekében kifejtett tevékenységükért, továbbá Molnár Zsuzsannának és Lányi Ernőnek.

D. A taggyűlés 25 igen szavazattal megválasztja egy évre az elnököt és 25 igen szavazattal egy évre az elnökség tagjait (6. sz. melléklet).

A mellékletek a jegyzőkönyv lényeges részét képezik, ami azt jelenti, hogy tartalmuk csakis az egyesület tagjai tudomására hozható. A nyilvánosság körének bővítéséről az elnök dönt.

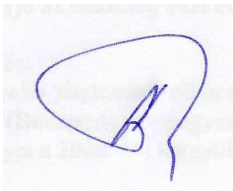
Vége: 17.00 óra.

Ezen jegyzőkönyv készült németül és magyarul két-két eredeti példányban papíron, mind a négy példány hiteles.

Darai Lajos (Kápolnásnyék)
Jegyzőkönyvvezető

A jegyzőkönyv hiteles:

Csámpai Ottó (Pozsony)

Melléklet: 6 db

Egyesületi közleményt csak e-mail címre küldünk.

Kapcsolati címünk Magyarországon:

vitéz Rihmer Aurél H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4.
Telefonszáma: +36/1/3256643; +36/20/5654419
granasztoi@yahoo.com

Közlemény:
Az egyesület e-mail címe: zmte@freemail.hu Erre a címre mindenki küldje el e-mail címét – akár gondolja, hogy tudjuk, akár nem.

Honlapunk: **www.zmte.org**
Segítség: aki tud, biztosítson ide kapcsolatot (link).
Eszme-csere rovatunkban 3 nyelven lehet vitatkozni.
Digitális folyóiratunkba várjuk az írásokat: zmteszerk@gmail.com
Előkészületben saját wikipediánk!
Honlapunk fennmaradásának biztosítéka: gyakori látogatása!

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága

Ein gemeinnütziger Verein im Kanton Zürich
Sekreteriat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn

Protokoll

der 26. Mitgliederversammlung des Ungarisch Historischen Vereins Zürich
vom 19. Juni 2010 in Budapest
gemäss Par. 4. des Statutums

Beginn: 13.00 Uhr.

An der Mitgliederversammlung nehmen 25 stimmberechtigte Vereinsmitglieder und 1 Gast (Anlagen 1) teil. Die Teilnehmer einigen sich darauf, jede Abstimmung öffentlich durchzuführen. Folgende Beschlüsse werden mit je Stimmen angenommen:

- die Wahl von Lajos Darai (Kápolnásnyék) als Protokollführer, sowie Ottó Csámpai (Pressburg) und als Beglaubiger;
- die Tagesordnung (Anlagen 2), welche vom Vorstand im voraus versandt wurde.

Die Mitgliederversammlung
- nimmt würdevoll Abschied von den verstorbenen Mitgliedern: Attila Egyed (Calgary) und József Zachar (Budapest) und spricht den Verstorbenen ihren Dank für die Verdienste um den Verein aus;
- nimmt das Protokoll der Mitgliederversammlung des Jahres 2009 ohne Änderung an (Anlagen 3).

Es folgt die Berichterstattung des Vorstandes:

1. Der Präsident erstattet Bericht über die gesamten Aktivitäten des Vereins und über die monatlichen Zusammenkünfte in den verschiedenen Ländern. Am 16 Oktober 2009 veranstalteten wir ein – „workshop" betreffend Horthy und seine Zeit – die Fortsetzung folgt in diesem Jahr. Die Arbeitsgruppe „Frühgeschichte" hat drei Tagungen in der Angelegenheit „Szántó/Pilis" (Altofen/Buda). Die Weiterbildung der Geschichtslehrer in Senta (Serbien) wird fortgesetzt. Der Wissenschaftliche Beirat hatte 6 Sitzungen. Unsere Homepages wurde weitererneuert. Unsere Publikationen (gegenwärtig 60, die letzten 8 nur in digitalisierten Form) werden sowohl in das

Ungarischen- (tägliche Besucherzahl 60.000), als auch in das EU-Digitalisierten-Bibliothek vollumfänglich aufgenommen (die Nummer 60. erneuert wurde).

2. Die anwesenden Mitglieder des Vorstandes erstatten Bericht über die von ihnen persönlich verrichteten Arbeiten.
3. Der Kassierer referiert über die Finanzen des Vereins (Anlagen 4) und teilt mit, dass die Bilanz am Ende des Berichtsjahres mit einem negativen Saldo abgeschlossen wurde. Der Verein besitzt kein Vermögen.
4. Die Rechnungsrevisoren stellen ihre Berichte und Vorschläge vor (Anlage 5).
5. Die Berichte enthalten mehrere Anregungen.

Nach den Berichterstattungen:

A. Die Mitglieder des Vereins werden dazu aufgerufen, den Verein auch finanziell zu unterstützen, da der Verein keine Mitgliederbeiträge erhebt. Infolge Gemeinnützigkeit sind die Spenden steuerwirksam.

B. Durch die Mitgliederversammlung werden mit jeweils 25 Ja-Stimmen beschlossen:
   - der Bericht des Präsidenten wird angenommen und Décharche erteilt;
   - der Bericht des Vorstandes wird angenommen und Décharche erteilt;
   - der Rechnungsbericht wird angenommen und Décharche erteilt;
   - *der Bericht und Vorschläge der Rechnungsrevisoren werden angenommen und ihre Vorschläge zu Beschlüssen erhoben;*
   - der Vorstand beauftragt wird, alle Veranstaltungen des Jahres 2011 vorzubereiten und durchzuführen.

C. Die Mitgliederversammlung drückt ihren Dank für die im Sinne des Vereins erbrachten Tätigkeiten an die Mitglieder des Wissenschaftlichen Beirates vom UHVZ, sowie an Zsuzsanna Molnar und Ernő Lányi.

D. Die Mitgliederversammlung wählt mit 25 Ja-Stimmen den Präsidenten für ein Jahr, mit 25 Ja-Stimmen die Mitglieder des Vorstandes für je ein Jahr (Anlagen 6).

Die Anlagen sind wesentliche Bestandteile des Protokolls und sind als vertraulich zu behandeln. Das bedeutet, dass die Kenntnisnahme ihrer Inhalte den Vereinsmitgliedern vorbehalten ist. Über etwaige Veröffentlichung entscheidet der Präsident.

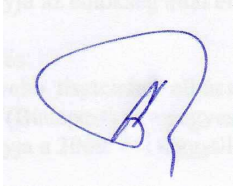
Ende der Mitgliederversammlung: 17.00 Uhr.

Dieses Protokoll ist in deutscher und ungarischer Sprache auf Papier in je zwei Originalen verfasst worden; alle vier Exemplare sind beglaubigt.

Darai Lajos (Kápolnásnyék)
Protokollführer

Das Protokoll haben beglaubigt:

Csámpai Ottó (Pressburg)

Anlagen 6 St.

Vereinsmitteilungen werden nur auf e-mail Adresse geschickt.

Unsere Verbindungsadresse in Ungarn:
v. Rihmer Aurél
H-1027 Budapest, Bajvivó utca 4
Telefonnummer: +36/1/ 325 6643, +36/20/5654419
granasztoi@yahoo.com

Mitteilungen:

Die elektronische Adresse des Vereins lautet: zmte@freemail.hu Wir bitten um Ihre e-mail Adresse

Unser Homepages **www.zmte.org**
Bitte: ***besorgen Sie Kontakte dazu (link).***
Die Spalte „Meinungs-Austausch" steht Ihnen zur Diskussion zur Verfügung.
Unsere eigene wikipedia in Vorbereitung!

Az elnökségbe ismét azokat a személyeket választottuk, akiket az előző évben. Új tagja az elnökségnek dr. Szikora István, aki szabadkai előadássorozatunkat szervezi sikerrel.

Tudományos Tanácsunk az év folyamán három ülést tartott – megállapodásunk szerint a tikárjai vezetésével. Megbeszéléseink főtárgya a november 4-re, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre meghirdetett, szűk körű, közös műhely-rendezvény volt: „Kisérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eredményei értékelése és elhelyezése a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint." Az alábbi meghívót kapta egyesületünk minden tagja és néhány, előadásra felkért más személy:

Meghívó

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozására

Ideje: 2010. november 4 (csütörtök), 10 órától 19 óráig.
Helye: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, X., ker., Hungária krt. 9-11., Zrínyi terem tel.: 36(1) 432-9000.
Tárgya: *Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint*.

A rendezvényen érvényes az egyesület (ZMTE) nyilatkozata és házirendje. Ebben a tárgyban 2009-ben megvitattuk a következő személyek egyes nézeteit, akik az itt meghirdetett rendezvényen is ezúttal meghívott előadók: Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Rihmer

Aurél, Szabó Á. Ferenc, Zachar József (†) (erre az alkalomra írt dolgozatával lesz jelen). A következő személyek névre szóló meghívását tervezzük: Arady Lajos, Balogh Ádám, Beke Margit, V. Csocsán Jenő, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kovács Eleonóra, Krasznay Béla, Ravasz István, Salamon Konrád, Somorjai Béla, Szakály Sándor.

Jelentkeznie írásban csak a szereplőnek kell: 1) előadó - az előadás címével, rövid legfeljebb 15 soros összefoglalójával, technikai- és időigényével (lehetőleg nem több, mint 30 perc); 2) hozzászóló – a tárgy meghatározásával (legfeljebb 10 perc időigény); 3) aki csak a végén, a műhelyvitában kíván szerepelni; és mindenki rövid önéletrajzzal (számunkra ismeretlen személy esetén).

A jelentkezést küldeni a jelen meghívó egyik aláírójához kell. Legkésőbb a rendezvényen le kell adni a dolgozatot papíron és lemezen word programmal írva. Aki így nem adja le, az nem szerepelhet. A jelentkezés sorrendjében minden jelentkezést igyekszünk elfogadni. Előadó, hozzászóló csak az lehet, aki szabályosan jelentkezett. Aki nem kap értesítést 2010. október 15-ig, az a kért időben szerepelhet. **Jelentkezési határidő: 2010. szeptember 15.**

A rendezvényen belépődíj nincs, minden előadást megvitatunk. Mivel a rendezvény tudományos műhely, ezért az előadóktól, hozzászólóktól elvárjuk, hogy a rendezvény egész ideje alatt jelen legyenek. A megbeszéléseket hangszallagon rögzítjük, előadás, hozzászólás és megbeszélés megjelenik a ZMTE honlapján PDF ingyen letölthető formában és a magyar valamint az európai digitális könyvtárban is. Se résztvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. Sajtónyilvánosságot biztosítunk. Ebéd a helyszínen befizethető, ára 605 forint.

Az egyesületről és az egyetemről, szokásainkról, rendezvényeinkről, tevékenységünkről honlapunkon minden tájékoztatás elérhető. Személyes megbeszélésre számos helyen, a rendezvényeinken van mód. Minden résztvevőnek ajánljuk, hogy a ZMTE honlapján olvassa el Balogh Ádám, Farkas Ferenc, Isépy Dezső, Juba Ferenc, Radnóczy Antal, Tancsák János, Teleki Géza vonatkozó írásait.

A jelen meghívót kapják az egyesület tagjai és más meghívott előadók.

Zürich/Budapest, 2010. január 29.

Dr. Csihák György
a ZMTE elnöke
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Felházi Sándor
mk., ezredes, dékán
felhazi.sandor@zmne.hu
www.zmne.hu

Dr. Zachar József (†)
a ZMTE Tudományos Tanács
elnöke

Szeptember végén az alábbi levéllel fordultam a rendezvény résztvevőihez:

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2O1O. november 4-i közös műhely-rendezvény résztvevőihez

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ez a közös műhely-rendezvényünk az Egyetem és az Egyesület között, 2OOO. május 25-én aláírt együttműködési megállapodásunk alapján jött létre. E rendezvényért köszönet az Egyetemnek

és munkatársainak, akik – részben - Tudományos Tanácsunkban előkészítették. A rendezvény védnöke dr. Lázár János.

Az elmúlt évben volt ebben a tárgyban egy zártkörű műhelyünk, jövőre szeretnénk folytatni, talán nagyobb nyilvánossággal és ehhez kérjük az idei rendezvényen szíves közreműködésüket és javaslataikat.

Műhelyről, tehát nem előadássorozatról van szó, ezért szeretnénk, ha minden résztvevő végig jelen lenne és a tárgy tudományos feldolgozásában résztvenne. Gondosan előkészített, részletes műsorfüzetet minden szereplő előre kap.

A múlt évben nem szerepeltem és amikor elhatároztam, hogy idén jelentkezem mint előadó is, egy tudományos vitában való résztvételre gondoltam. Közben szereztem a lesújtó tapasztalatot: nincs vita. Vannak szekértáborok, ahonnan – több-kevesebb tisztességgel – „kijelentések" hangzanak, amelyek elemzése, valódi megvitatása teljességgel hiányzik. Sokszor értelme sem lenne a sok ferdítés, csúsztatás és másegyéb gyarlóság miatt.

Mára ott tartunk, hogy már nem iskolák, közösségek vannak, hanem csak azok szószólói. Minden rendezvényen ők nyilatkoznak, de már kérdezni sem szabad.

A jelenség szinte az egész társadalomtudományunkra érvényes. Kijelentések vannak, az egyes csoportok tagjai egymást idézik, esetleg dicsérik – a másik társaságot legfeljebb becsmérlik, de inkább hallgatnak róla. Ez így sokminden, de biztosan nem tudomány.

Bementem Budapesten több könyvesboltba és kerestem Horthy-val kapcsolatos könyvet. A legtöbb helyen a polcról legalább egy tucat könyvborítóról Hitler mosolyog rám, de ha Horthy iránt érdeklődtem, előbb zavartan tanakodtak, majd többnyire ajánlottak egy másik boltot, ahol árulnak ilyesmit is.

Ebben a helyzetben elhatároztam, hogy előadásom a megadott címmel és keretben megtartom, de egyúttal írok egy hosszabb tanulmányt, amiben ez az előadásom csak egy fejezet (az ötödik). A címzetteket tisztelettel arra kérem, ne akadjanak fenn azon, ha előadásomban több olyan kijelentés van, amihez illik magyarázatot, forrást, hivatkozást adni. Honlapunkon (www.zmte.org) magyar/kiadványaink menüben megtalálható egész írásom (142 oldal), átdolgozott második formában, ott minden elérhető (Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV/2).

Bízom abban, hogy ez a második „Horthy műhelyrendezvényünk" jó előkészítője lesz egy jövőre tartandó, talán többnapos rendezvényünknek, amihez ezúton is kérem mindannyiuk szíves közreműködését. A részleteket, a javaslatokat kérem beszéljük meg a „műhelyben". Ezért is igen fontos, hogy egész nap mindenki jelen legyen. Már aki teheti és ezt a – nem egyéni és nem saját zsebre menő – nemzeti feladatunkat fontosnak tartja.

Figyelem! Autóval a Hős utcai oldalkapuhoz menjünk. A portán PONTOSAN tudjuk meg, hogy hová kell mennünk, főleg, ha elkésve érkezünk. A ZMTE tagjai és Beke Margit, Kovács Eleonóra, Mózessy Gergely előadása külön teremben lesz.

Tisztelettel és szeretettel

Csihák György, a ZMTE elnöke

Az előző évi „Horthy-műhely" beszámolóban lévő határozat szerint, kértem az előadókat, hogy az elhangzottakból közösen leszűrt tapasztalataink alapján igyekezzenek kitérni az alábbi dolgok elemzésére is: Horthy Miklós valóságos hibái; a Budai Várpalota sorsa; néhány alapvető fogalom pontos körülírása, esetleges helyes meghatározása, pl.: anyaország, fasiszta, náci, bolsevista, forradalom, ellenforradalom; vitézi rend, lovagrend; magyar nemes, stb.

Ismeretlen okból, a rendezvény kezdete előtt három héttel tudatták velünk, hogy a rendezvény nem lehet az egyetemen – új helyszínt kellet keresnünk. Mentőangyalunk Balogh Erika lett, az Aranytíz Kulturház igazgatója. Ebben a házban vannak budapesti előadásaink – immáron 17 éve, mindég azonos napon és órában. Kérésünkre azonnal helyet adott házában – mindannyiunk hálás köszönete érte! Ekkor a résztvevőkhöz az alábbi levelet küldtem:

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2O1O. november 4-i közös műhely-rendezvénye résztvevőihez

Tisztelt Hölgyek és Urak!

Az események gyors változása folytán ismét kérjük figyelmüket.

Szíves tájékoztatásukra mellékeljük a rendezvény műsorfüzetét.

Közös elhatározással eldöntöttük, hogy a rendezvény helyszíne változik:

Aranytíz Kultúrház, H-1051 Budapest V., Arany János utca 10. II. em. Bartók terem, (a MTA mögötti utca): +36/1/354 3400, aranytiz@aranytiz.hu www.aranytiz.hu

A rendezvény védnöke dr. Lázár János.

A ZMTE előadói: Váralljai Csocsán Jenő, Csihák György, Beke Margit, Darai Lajos, Gedai István, Halabuk József, Kovács Eleonóra, Pandula Attila, Rihmer Aurél, Mózessy Gergely, Vizi László és más jelentkezői: Balogh Ádám, Költő László, Frisnyák Sándor, Miklauzics István, J. Újváry Zsuzsanna, valamint személyes meghívottjai: Fejszés Ádám, Szekeres István a közös kezdés után külön terembe mennek. Az előadások sorrendjét ott sorsolással eldöntjük.

Időrend: 9.00-9.30 közös megnyitó, 9.30-13.00, 5 előadás, elnök Pandula Attila, 14.00-17.00, 5 előadás, elnök J. Újváry Zsuzsanna, 17.00-19.00 hozzászólás, vita, további terv, elnök Darai Lajos.

A ZMNE előadói: Arday Lajos, Deák Gábor, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kolozsi Béla, Salamon Konrád, Szabó A. Ferenc, Szakály Sándor.

Időrend: 9.30-13.00, 8 előadás, elnök: Horváth Csaba (dékánhelyettes), Szabó A. Ferenc. Lévén műhelyrendezvény, ezt követően a társaság csatlakozik a ZMTE csoporthoz.

Helyszínen italok, édesség, hideg étel kapható, a környéken több étterem van, önellátás is megengedett.

Minden egyéb értelemszerűen a meghívó, illetve a műsorfüzet szerint érvényes.

Aki tud, szíveskedjék készíteni digitálisan fényképet és küldje el címünkre (zmte@freemail.hu).

A ZMNE egy hónapon belül összehívja a ZMNE-re a ZMTE Tudományos Tanácsát, ahol értékeljük a rendezvényt és megállapodunk a továbbiakról.

Az egyetemről, az egyesületről és a rendezvényről csak az nyilatkozhat, akinek arra felhatalmazása van.

Zürich/Budapest, 2010. október 27.

Csihák György	Prof. Szabó A. Ferenc
a ZMTE elnöke	egyetemi tanár (ZMNE)

A rendezvényen az alábbi megnyitót mondtam:

Jó reggelt kívánok!

Csihák György vagyok, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke.

Mindenkinek köszönöm, hogy eljött. Köszönöm a szervezőknek, akik munkálkodnak a rendezvény sikerén. Köszönöm az Aranytíznek, hogy befogadta rendezvényünket. Köszönöm a rendezvény szereplőinek, hogy nehéz munkát vállaltak egy történelmi kor tudományos felderítésében. Az előkészítésben elkövetett hibák miatt többen panaszkodtak – kérem szíves elnézésüket. Aki nekem címét megadta, azt tájékoztattam.

Nem egy előadássorozatra jöttünk, hanem másternészetű komoly munkára. Ebben a tárgyban tavaly rendeztünk egy ilyen egynapos összejövetelt, csak egyesületünk tagjaival. Akkor határoztuk el a folytatást ebben a formában és örömünkre csatlakozott a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, s így a rendezvény végén akkor már megfogalmaztuk és aláírtuk azt a meghívót, amit csekély változtatással idén mindenki aki érintett, megkapott. Már most hívok

mindenkit a jövő évi azonos tárgyú rendezvényünkre és kérem a mai szereplőket, hogy a nap folyamán tegyék meg javaslataikat. Még sehol se tartunk.

Egyesületem zürichi közhasznú egyesület, tagjai élnek jelenleg öt világrész 21 országában. Háromszor előterjeszteték az Európai Unió „René Descartes tudományos díjára” – amire igen büszkék vagyunk, mert az egész Kárpát-medencéből eddig még senkit elő sem terjesztettek. A díjkiosztó brüsszeli bizottság elnöke felhívott telefonon és közölte, hogy noha az egyik előterjesztés szinte szószerint megegyezik a kiírással, mégis ne számítsunk arra, hogy a díjat meg is kapjuk, mert Brüsszelben politikai döntéseket hoznak és a svájciakat nem szertik.

A fordulat óta tevékenységünkhöz írásban gratulált minden magyar államfő és oktatási miniszter.

Már a második magyar őstörténeti találkozónkon 1987-ben Zürichben, megkezdtük a műhelymunkát. A jelenlévők közül Pandula Attila ott volt. Megkezdtük az őstörténeti fogalmak, lexikonszerű kidolgozását. A kételkedők mindjárt mondták, hogy lehetetlen, hogy a világ négy sarkából összesereglett magyarok, majd egyetértenek ilyen szövegekben, hogy „őstörténetünk”, „őshazánk”, „honfoglalásunk” stb. Ott volt egy akadémiai nagyság, aki azzal érvelt, hogy az akadémián készül egy őstörténeti lexikon és abban minden meglesz. Az utolsó napon volt aki könnyes szemmel mondta, hogy nem tudta elképzelni, hogy ez sikerülni fog. Sikerült.

Több mint 1O év alatt – mindig egy-egy heti munkával – kidolgoztunk 7 ilyen fogalmat. Ismételten megvitattuk, lefordítottuk 4 nyelvre és még a fordításokat is keresztbe ellenőriztük. Megtalálható kiadványainkban és honlapunkon is. Ebben a munkában már részt vett Váralljai Csocsán Jenő professzor Londonban és Darai Lajos professzor is – akik szintén itt ülnek.

Így kerekedett ki ezután egyetlen közösen írt egyesületi kiadványunk, a „Magyarok őstörténete” is, amin legalább három évig dolgoztunk, negyvenen-ötvenen. Megért három kiadást magyar és német nyelven. Néhány éve átdolgoztuk és belekerült a genetika új eredményeivel. Akkor, kétszer, több napon át, minden szavát megrágtuk. Az egyik csoportot vezette Költő László megyei múzeumigazgató, a másikat Csámpai Ottó nagyszombati professzor – mindketten itt vannak most – a harmadik csoportot Béres Judit genetikus vezette. Ilyen rövid formában ennek a tárgynak biztosan nincs jobb feldolgozása.

Egy akkreditált felsőoktatási intézmény rektorával írom alá a latin és magyar nyelvű okiratot történelemtanárok továbbképzésének sikeres elvégzését igazolandó. Az okirat két oktatási miniszter – Pokorni Zoltán és Magyar Bálint – négy engedélyszámát tartalmazza. Címe: „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása”. Eddig négy helyszínen 138 ilyen okiratot adtunk ki, az ötödik helyszínen idén decemberben vizsgáztatunk. Egy-egy ilyen képzés 2 évig tart.

Írtunk hozzá egy oktatási segédkönyvet 635 oldal, 29 szerző 42 dolgozata 4 világrész 11 országából. Ebben a terjedelemben biztosan nincs jobb magyar történelemkönyv. A miniszteri engedély melléklete tartalmazza a kötelező irodalmat, ahol kiadványaink tételesen vannak felsorolva. Így kiadványaink – ezidáig számszerint 62 – a történelemtanár továbbképzés tankönyvei. Megtalálhatók költségünkre 3OO magyarországi és további 73 ország 156 könyvtárában, valamint PDF ingyen letölthetően honlapunkon és a magyar, valamint az európai digitális könyvtárban.

Végül megemlítem az egyetlen magyarszellemű történelmi lexikont, az Encyclopaedia Hungarica-t. Négy kötet, 844-en írtuk, az egész világról, közel két évtizeden át.

Sokmindenen lehet vitatkozni – egy biztos: ez a három mű, az egyetemes – talán 15 milliónyi – magyar legjelentősebb közös és független szellemi terméke az utóbbi 6O-7O évben. Mindez a magunk erejéből. Mi nem zokogunk évente, hogy az ilyen-olyan pénz – amit mi majd elköltünk – idén gyatrábban csordogál. „Átlőve oldalunk, de szabadok vagyunk!” Nem ismerek még egy intézményt, amelyik nevében viseli, hogy „magyar” – és akárcsak hasonló teljesítménye lenne. Mindez ilyen műhelymunkából származik, amire most is hívunk, baráti szeretettel. Elhivatottsággal keressük eközben az együttműködést. A mai magyar történelemtudományban számos jelentős dolog indult el ezekből a műhelyeinkből – akkor is, ha nem mindenki tudja. Egy székely múzeumigazgató irta nemrégiben, hogy ezzel ne törődjünk, az érdem a miénk akkor is, ha sokan azt gondolják, hogy ők turul-madárként szálltak ki a bölcsőből.

Noha mindez jólismert sokak számára, azért mondom el, mert most ismét ilyen műhelymunkára hívunk és kérem a rendezvény szereplőit, hogy tartsanak ki és vállaljanak erejükhöz mérten minél nagyobb feladatot.

Egyhetes magyar történelmi iskoláinkkal – számszerint 13 alkalommal – végigmentünk az egész magyar történelmen. A Horthy-korszakkal ezidáig nem foglalkoztunk. Nagyon kérem: tegyünk mindent félre, ami nem idevaló. Tiszta kézzel és fejjel, komoly történészi alapossággal dolgozzuk fel, mai életünk, talán legfontosabb megalapozó korszakát. Valódi történész nem riad vissza se a tényektől, se az ismeretlentől, az aligfeltárttól. Isten segítségével, fogjunk hozzá.

Végül néhány tájékoztató. Ha most itt befejezzük a megnyitót, akkor kérem a Nemzetvédelmi Egyetem által felkért előadókat, szíveskedjenek a mellettünk lévő terembe menni. Az egyesületi előadók ittmaradnak, mert itt van a vetítővászon, amire két előadónknak szüksége van. Amikor ott végeznek, akkor kérem jöjjenek ide vissza, mert a műhely „java” akkor itt lesz.

A földszinten van büfé, egy utcányi távolságra több étterem, ahol szerényen is lehet ebédelni.

Kérem, van-e valakinek olyan kérdése, vagy mondanivalója, amit szerinte mindenki kellene halljon?

Kérem még néhány percig szíves türelmüket. Most 1O éve írtuk alá a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel együttműködési szerződésünket. Tessék nyugodt lenni, nem lesz itt lopott pénzből se ilyen-olyan díj, se pajzs, se kard. Ám egyesületünk támogatására adnak művészek műtárgyakat, amiket mi nem pénzzé teszünk, hanem ilyen alkalommal barátainknak adunk. Mint most egy festményt az Egyetemnek.

Továbbá átadom az Egyetemnek, hálánk és köszönetünk jeléül, egyesületünk fennállásának 25-éves ünnepére készült fafaragványt. Készítette szintén egyesületünk tagja, Szász Viktor székelyudvarhelyi faragómester.

Köszönöm a figyelmet.

Budapest, 2O1O. november 4.

Csihák György

Az alábbi képek a rendezvényen készültek.

A rendezvényről az alábbi tájékoztató jelent meg:

TÁJÉKOZTATÓ

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem közös rendezvényéről, Budapest, Aranytíz Kulturház, 2O1O. november 4

Tárgy: Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint. (ZMTE)
Horthy a katona, a kormányzó. (ZMNE)

A rendezvény a terv szerint, de attól eltérő helyszínen rendben lezajlott. Tekintettel a megjelent előadók számára, az előadások két csoportban voltak. 1. csoport. Elnökölt J. Újváry Zsuzsanna és Pandula Attila. Előadott: Csihák György, Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Váralljai Csocsán Jenő, Vizi László Tamás (egy-egy előadás 3O perc, utána 1O-1O perc gyors kérdés-felelet). 2. csoport. Elnökölt Horváth Csaba és Szabó A. Ferenc. Előadott: Arday Lajos, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Szabó A. Ferenc, Salamon Konrád, Szakály Sándor.

Egyesült a két csoport 16 órakor, majd Darai Lajos vezetésével megvitattuk az előadásokat.

Költő László, az egyesület egyik alelnöke a 2. csoportban szerzett tapasztalatai szerint, ott uralkodtak a katonai vonatkozások. Ezért, szerencsésebbnek tartaná, ha a két csoport előadásai egy közönség előtt lennének. Ez vagy kevesebb előadót enged meg, vagy a rendezvény esetleg kétnapos kellene legyen – különös tekintettel, arra, hogy műhely-rendezvényről van szó.

Határozatba ment, hogy a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tudományos Tanácsát az illetékes titkárja, Szabó A. Ferenc idén december elejére összehívja, ahol közösen értékeljük a rendezvényt és döntünk a továbbiakról.

A jövőben csak azokat tájékoztatjuk, akik a rendezvényen megjelentek, továbbá aki kéri.

Ígéretemhez híven, aki a dolgozatát a kiírás szerint papíron és lemezen, word programmal írva és szerkesztve leadta, illetve hamarosan leadja, valamint a helyszínen bemutatott nyilatkozatot aláírásával leadja, abból digitális kötetet készítünk és a meghirdetett módon terjesztjük.

Csihák György, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke

Melléklet: a Műsorfüzet tervezete

Műhelyünket beharangozandó, a Magyar Hirlap című budapesti napilapban az alábbi cikk jelent meg:

A ZMNE és a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület közös konferencián emlékezik meg a kormányzóról és a katonáról FOTÓ: MH

Sorsfordító időszak alatt állt élen Horthy

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem 2010. november 4-én rendezi meg a Zürichi Magyar Történelmi Egyesülettel közösen a Horthy Miklós a kormányzó, a katona című konferenciáját. A szervezők Horthy személyén keresztül szeretnék bemutatni a magyarság történetében sorsfordító időszakot.

DEÁK GÁBOR JÓZSEF

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem több mint tizenöt évvel ezelőtt kötött együttműködési megállapodást az akkor már két évtizede működő Zürichi Magyar Történelmi Egyesülettel. A nyugati emigráció meghatározó tudományos közösségeként induló egyesület megalapításakor nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint azoknak a meghatározó történelmi témáknak a vizsgálatát, amelyek a szocializmus idején indexen szerepeltek hazánkban. Így a magyar nemzettudat kutatása mellett foglalkoztak Trianonnal és a határon túli magyarság történelmével is. A rendszerváltás után húsz évvel, amikor már a „működő szocializmus" is kezd sokak szemében félmúlttá nemesedni, elérkezett az idő, hogy a két világháború közötti magyar politika legfőbb irányítója is elfoglalhassa az őt megillető helyet a történetírásban.

Ahogy Szabó A. Ferenc professzor, a ZMNE egyetemi tanára pontosított: „A rendezvény célja a honvédelem és a katonai értékek szempontjából objektív szemmel újraelemezni Horthy Miklós tevékenységét. Egyszerre kell elszakadni a Kádár-kor szélsőbaloldali leegyszerűsítéseitől és a rendszerváltást követő kritikátlan piedesztáltól." A konferencián tizenöt előadó a köztörténet, a hadtörténet, a politológia és a heraldika oldaláról, kronologikus sorrendben járja végig az 1919-től 1944. március 15-ig tartó utat. Azzal a nem titkolt szándékkal, hogy Horthy Miklós személyén keresztül közelebb kerüljenek történelmünk egyik legellentmondásosabb időszakához. Hiszen tagadhatatlan tény, hogy a két világháború közötti Magyarország mind gazdasági, mind pedig politikai értelemben emelkedő nemzetté vált.

. A Trianon-traumát követően a dualizmus megismétlésére történt kísérlet akkor, amikor a magyarság elvesztette területének és lakosságának jelentős részét. A nagyhatalmak jóváhagyásával, békés eszközökkel mégis sikerült az elcsatolt területek jó részét visszaszerezni. Ugyanakkor a hárommillió koldus országában nem történt sikeres kísérlet a szociális feszültségek enyhítésére, mivel a legfőbb vezető a nemzet összetartásának érdekében a középosztályt támogatta. Ennek köszönhetően a magyar társadalomban Horthy Miklóst a mai napig kettős mércével mérik. A Medián által megkérdezettek 1999-ben a hetedik legpozitívabb huszadik századi politikusnak tekintették, ezzel szemben 2006-ban a lakosságnak csak a tizennyolc százaléka vélte úgy, hogy Horthy Miklós pozitív szerepet játszott történelmünkben.

Társadalmi elfogadottsága tehát nem esik egybe történelmi szerepének megítélésével. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a kormányzót rehabilitálni kellene a történetírás számára. Az 1980-as évek második felétől ugyanis – személyét illetően – a mértékadó magyar történészek már nem éltek leegyszerűsítő sablonokkal. A kormányzó ethosza a közvélemény széles rétegei számára azonban szinte teljesen ismeretlen. Kevesen tudnak arról, hogy az első világháború legnagyobb földközi-tengeri csatájában a Monarchia flottáját vezető tengerésztiszt lovagiasságáról ellenfelei is megemlékeztek, vagy arról, hogy a kormányzóként eltöltött negyedszázad alatt személyes vagyona szinte semmivel sem gyarapodott. Hatalomra jutása is félreértésekre adhat okot, mivel az antant vezetői Horthyban vélték megtalálni azt a politikust, aki katonai vezetői múltjának köszönhetően rendezhette a Tanácsköztársaság után kialakult zavaros helyzetet. A fehérterror idején betöltött szerepét ugyanakkor a mai napig nem tisztázta a történetírás. Elérkezett tehát a sztereotípiák nélküli tisztánlátás ideje. ■

További részletek megtalálhatók jelen kötetünk mellékletében, a „Műsorfüzet"-ben.

Havi előadásaink egész éven át a szokásos rendben zajlottak Budapesten és Szabadkán – szintén megtalálható a jelen kötet mellékletében.

A képen előadó Nagygyörgy Zoltán Horgosról, Szekeres és Csihák

Tudományos Tanácsunk december 16-án tartotta idei utolsó összejövetetlét, amelyről az alábbi jegyzőkönyv készült:

JEGYZŐKÖNYV

a ZMTE Tudományos Tanácsa 66. soros üléséről, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 2O1O. december 16-án

Jelen van: Csihák, György, Darai Lajos, Gedai István, Harai Dénes, Pandula Attila, Szabó A. Ferenc.
Kimentette magát: Csámpai Ottó és Vizi László Tamás.

Kezdete: 14.O5 óra

1. A 2O1O. szeptember 24-i ülés jegyzőkönyvét hitelesíti: Szabó A. Ferenc és Pandula Attila.
2. Zentán vizsgáztat december 18-án Darai Lajos és J. Ujváry Zsuzsanna.
3. Bérczy Szaniszló távollétében a tervezett rendezvény nem tárgyalható.
4. A 2O1O. november 4-i „Horthy műhely" közös rendezvényünkkel kapcsolatban Harai Dénes átadja három meghívó másolatát: dr. Lázár János, dr. Simicskó István és dr. Tóth Zoltán József kapta.
   Csihák György bejelenti, hogy a vonatkozó kötet szerkesztve, mellékleteivel kész, a ZMTE előadói következő dolgozataival: Csihák György, Darai Lajos, Gedai István, Miklauzics István, Rihmer Aurél és Váralljai Csocsán Jenő. Szabó A. Ferenc jelzi, hogy a ZMNE előadói részéről 2O11 januárban a következő dolgozatokat leadja: Arday Lajos, Harai Dénes, Salamon Konrád és Szabó A. Ferenc. Harai Dénes vállalja addigra az előszó megírását. Ebben az esetben lehetséges, hogy az egész kötet a honlapunkon lesz februárban a szokásos formában.

   A folytatás tárgyában az alábbi közös vélemény alakult:
   A rendezvényt az eredeti terv szerint folytatjuk, mert hasznos. Szabó A. Ferenc és Csihák György 2O11 februárban közös meghívóval az idén elmaradt „műhely-megbeszélésre" hívja az idei rendezvény meghívottjait, továbbá azokat, akiket a TT tagjai 2O11. január 31-ig, név és póstai cím megadásával, a TT illetékes titkárának (dr. Szabó A. Ferenc, ZMNE, H-1581 Budapest, Pf. 15) írásban ajánl. Személyes megjelenés helyett a mondanivaló írásban is elküldhető. További gondolatébresztőnek ajánljuk Csihák György dolgozatát: Cum Deo pro Patria et Libertate. „Horthy-fasizmus." – „Antall-demokrácia". Történelmi előzmény és párhuzam c. dolgozatát, mivel már megtalálható a ZMTE honlapján (www.zmte.org/magyar/kiadványok menüben, 12O oldal). Az elhangzott előadásokról tájékoztatást nyújtanak a rendezvény füzetében lévő összefoglalók, pl. honlapunkon.
   (Emlékeztetőül. A rendezvény tárgya NEM az én dolgozatom, hanem: „Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint." A 2OO9. évi rendezvényen „...elhangzott vita alapján szerencsés lenne több dolog elemzése is, mint például: Horthy Miklós valóságos hibái; a Budai Várpalota sorsa; néhány alapvető fogalom pontos körülírása, esetleg helyes meghatározása, pl.: anyaország; fasiszta, náci, bolsevista; forradalom, ellenforradalom; vitézi rend, lovagrend; magyar nemes, stb.")

   A rendezvény a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen lesz, 2O11. május 26-án, csütörtökön 9-17 óráig.

   Fontosnak tartjuk az Egyesület tagjai résztvételét – szűkebb érdeklődési körüktől függetlenül is – a tárgy sokoldalú feldolgozása érdekében. Társadalomtudományunk által csak felületesen feldolgozott olyan dologról van szó, ami nemzettudatunk mai állapotával szorosan összefügg.

Vége: 16.3O óra

Zürich/Budapest, 2O1O. december 19.

Csihák György
mint jegyzőkönyvvezető

A Horthy-rendezvényünkön megemlékeztünk 1956 hőseiről – és a mi kis közösségünk gyászáról: ezt a rendezvényt még Zachar Józseffel hirdettük meg, de már nem lehetett közöttünk. Megírt dolgozatát családja itt már nem adta elő.

„Horthy Miklós katonája" volt az „örök huszár", Nagy Kálmán, aki Tudományos Tanácsunknak is tagja volt haláláig – 2O1O. október 13-án kísértünk utolsó útjára. Így hullanak el legjobbjaink „a hosszú harc alatt".

A szokásos két év leteltével befejeződött történelemtanár továbbképzésünk Zentán, ahol a sikeres vizsga keretében december 18-án, 16 személy vehette át, a Kodolányi János Főiskola rektora és általam aláírt, latin és magyar nyelven kiállított oklevelét.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Kodolányi János Főiskola

120 ÓRÁS TÖRTÉNELEMTANÁR-TOVÁBBKÉPZÉS ZÁRÁSA

Zenta, 2010. december 18

Véget ért a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) és a Kodolányi János Főiskola (KJF, Székesfehérvár) kétéves történelemtanár-továbbképzése a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégiumban. „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása" elnevezésű nyilvántartott szakmai továbbképző tanfolyam megszervezését a ZMTE Tudományos Tanácsának, a gimnázium igazgatójának, Gajda Attilának és kiváló tanárának, dr. Basa Györgynek, valamint a zentai Bolyai Alapítványnak és titkárának, Vida Jánosnak és elnökének, Kormányos Róbertnek köszönhetjük. A befejezést a záróvizsgának megfelelő magas színvonalú előadások tették emlékezetessé a tanfolyam szorgalmas és kitartó résztvevői részéről. Az előadások szövege összeszerkesztve felkerül a ZMTE honlapjára: www.zmte.org.

A nap csúcspontján 16 tanfolyami résztvevő megkapta a ZMTE elnöke és a KJF rektora kézjegyével ellátott, bőrkötésű, latin és magyar nyelvű tanúsítványt a továbbképzési tanfolyam eredményes elvégzéséről. Ennek az ünnepélyes átadását dr. Basa György tanár úr remek beszéde vezette be a helyi szervezők részéről, majd szólt a résztvevőkhöz dr. Újváry Zsuzsa egyetemi docens PPKE, a ZMTE Tudományos Tanács tagja és dr. Darai Lajos főiskolai tanár KJF, a ZMTE TT titkára és ők adták át a tanúsítványokat. A résztvevők is elmondták a két év során begyűjtött élményeiket, tapasztalataikat.

A történelemtanár-továbbképzés 2009. január 31. és 2010. december 18. között megtartott előadásai és előadói a következők voltak:

2009. január 31. Dr. Darai Lajos:
Megnyitó és tájékoztatás a feltételekről, körülményekről.
Új szemlélet és módszertan az ember, a társadalom és az emberiség őstörténeti kutatásában.
A genetika korlátozott embertörténeti alkalmazása.
A modern ember félmillió éves európai őstörténete.
Kárpát-medencei magyar eredet és folytonosság.

2009. február 28. Dr. Bérczi Szaniszló:
Az eurázsiai lovasnépek műveltsége – magyar-eurázsiai kapcsolatok. Műveltségrétegződések.
Mesterházy Zsolt:

Fejezetek a magyar ókor történetéből: 60 keleti honfoglalás a Kárpát-medencében.

2009. március 28. Dr. Költő László:
A régészet módszertana. Archeometria.
Az avar továbbélés lehetőségei a Kárpát-medencében temetőelemzések alapján.

Marton Veronika:
Az I. András király korabeli Imák. (Az első magyar nyelvemlék.)
1. Magyarország első elárultatása.
Az 1047-ben írt Imák megtalálásának körülményei. A valódiságáról folytatott közel 150 évig tartó vita bemutatása.
Történelmi előzmények a 955 évi Lech mezei csatától I. András királlyá választásáig.
Mi vitte Andrást arra, hogy Vatát, a nemzeti felkelés vezetőjét imába foglalt átokkal sújtassa?
2. Az Imák szövegének bemutatása. Az egyes mondatok, szavak, kifejezések történelmi, művelődés- és nyelvtörténeti háttere.

2009. április 25. Dr. Demeter Zsófia:
A magyar mezőgazdaság és ipar története:
Uralmi gazdálkodás Magyarországon a 19. században.
Dr. Lukács László:
A magyarság néprajza és az összehasonlító néprajztudomány.
A magyar néprajzi látásmód az ezredfordulón.

2009. május 16. Záhonyi András:
Az ősi írásemlékek kutatásának módszertana.
A mezopotámiai kultúra, vallás, tudomány és későbbi párhuzamai.
A magyar rovásírás és jeleink kapcsolata más írásrendszerekkel.
Krónikáink bibliai leszármazási rendje

2009. június 13. Szekeres István:
Bevezetés a történeti összehasonlító jeltörténet módszertanába.
(Hun–kínai íráskapcsolatok. Székely–hun írásjelek a hunok régészeti leletein.
A nikolsburgi ábécé keltezése. Három jel a Nikolsburgi ábécéből.
A székely rovásírás nikolsburgi jelrendszere. Írástörténet és magyar őstörténet.
A „magyar” név etimológiája.)

Dr. Csámpai Ottó:
Nemzet és nemzettudat: családok és nagycsaládok, nemzet–előtti etnikai közösségek: nemzetség, törzs, a nemzet mint kulturális közösség, a nemzet mint nyelvi közösség, a nemzeti jellem és arculat, nemzeti azonosságtudat, a nemzet mint küldetésközösség.
A magyar nép fejlődése a nemzetségektől a modern nemzetig.

2009. szeptember 12. Dr. Csihák György:
A magyar nemzet múltja.
Magyarok őstörténete.
Sacra Regni Hungarici Corona – Magyarország Megszentelt Koronája.

2009. október 17. Dr. J. Újváry Zsuzsa:
Európa a középkor végén és a kora újkorban.
Az Oszmán Birodalom felemelkedése. A középkori Magyar Királyság, mint közép-európai nagyhatalom vélt szövetségesei. Az európai nemzetállamok, a kialakuló Habsburg Birodalom és a valós ellenség, az Oszmanídák birodalma.

2009. november 21. Dr. J. Újváry Zsuzsa:
A Magyar Királyság a Hunyadiak korában; a kettős déli végvárvonal kialakulása és funkcionálása.
A Magyar Királyság élet-halál harca az Oszmán Birodalom ellen a 16-17. században; Mohács és következményei.
A XVI. századi országegyesítési kísérletek.
Az új végvárrendszer kialakulása és működése.

Az oszmán berendezkedés a Magyar Királyságban, a kondomínium rendszere.

2009. december 12. Dr. Frisnyák Sándor—dr. Kókai Sándor:
Magyarország történeti földrajza vázlata (895–1920).
A Kárpát–medencei
- természeti kép a végleges honfoglalás után,
- antropogén tájformálás, népessége és az etnikai tájszerkezet változásai (895–1920),
- magyar településhálózat 900-tól 1920-ig,
- feudális kori földrajzi munkamegosztás,
- mező– és erdőgazdaság történeti földrajza 1920-ig,
- magyar ipartörténeti és közlekedésföldrajz 1920-ig.

Dr. Kókai Sándor:
A Temesi Bánság helye és szerepe a Kárpát-medence földrajzi munkamegosztásában (1718-1918).

2010. január 23. László Péter:
Történetföldrajzi jellegű népmozgások Pannonia Inferior és Superior és határvidékén a Kr. e. 4-től a Kr. u. 4. századig.
Történelmi sóutak, borostyánút, aranyút, sólyomút, stb.

2010. február 13. Dr. Újváry Zsuzsa:
Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása; Bocskai István és Bethlen Gábor harcai.
A 17. századi oszmán-magyar viszony, a háborús békeévek pusztításai: pusztuló magyarság, Trianon gyökerei.
A török-ellenes felszabadító hadjáratok.

2010. március 20. Dr. Váralljai Csocsán Jenő:
A budavári szobrok és a renaissance előszele.
Mátyás Graduále és a Hunyadiak származása.

2010. április 17. Dr. Váralljai Csocsán Jenő:
A budavári királyi palota.
Ajtósi Dürer és a magyar udvar.

2010. május 15. Dr. Vizi László Tamás:
Magyar külpolitikai kihívások 1918-tól 1945-ig.

2010. június 19. Dr. Szakály Sándor:
Magyarország jellemzése a két világháború között.
A magyar tisztikar szerepe a második világháborúban és annak történelmi következményei.

2010. szeptember 18. Dr. Sallai János:
A határok szerepe a történelemben Vereckétől Schengenig.

2010. október 16. Dr. Basa György:
Az I. világháború utáni földreform a régi Jugoszláv Királyság bácskai és bánáti részén.

2010. november 20. Dr. Basa György:
A második magyar hadsereg és Don-kanyari helytállása és pusztulása.

A tanúsítványt kapott résztvevők:
Barta Judit, *Basa Csehák Zsuzsanna*, *Csehák Attila*, *Csonti István*, *Édes Katalin*, *Hecskó Izabella*, †Lévai János, Martonosi Klára, *Mészáros Ágota*, Mraznica Márta, *Nagy Szilvia*, *Recskó Mihók Hilda*, Recskó Szabolcs, *Ripcó Sipos Elvira*, *Varga Bertold*, Vida János.

Budapest–Kápolnásnyék, 2011. január 19. *Dr. Újváry Zsuzsa és dr. Darai Lajos*

TANÚSÍTVÁNY

MELYET KIADTUNK A

KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA ÉS A
ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
SZERVEZÉSÉBEN LEBONYOLÍTOTT
„A MAGYAR TÖRTÉNELEM TANÍTÁSÁNAK
TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA"
CÍMŰ KÉPZÉS RÉSZTVEVŐJÉNEK.

A KÉPZÉS TARTALMA A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG OKTATÁSI MINISZTERE
T 300730-1676/1999. SZ. ALAPÍTÁSI ÉS T 302460-780/1999. SZ.
ENGEDÉLYÉVEL RENDELKEZŐ PROGRAMMAL MEGEGYEZŐ.

NÉV: *Édes Katalin*

SZÜLETÉSI ÉV: _____ HÓ: _____ NAP: _____

SZÜLETÉSI HELY: _____

NEVEZETT A KÉPZÉSI PROGRAMBAN ELŐÍRT KÖTELEZETTSÉGÉNEK ELEGET TETT.

SZÉKESFEHÉRVÁR-ZÜRICH *2010. december 11.*

MINTA

DR. CSIHÁK J. GYÖRGY
ELNÖK
ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

DR. SZABÓ PÉTER
REKTOR
KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA, SZÉKESFEHÉRVÁR

Nyt. sz.: 02-0008-04 Akkr. sz.: ALF-025

TESTIMONIUM

EDITUM
ET SUPREMA SCHOLA UNIVERSITARIA ALBA REGIENSI
„JOANNES KODOLÁNYI"
ET „SOCIETATE RERUM HISTORICARUM HUNGARICARUM TURICENSI"
CURANTIBUS

PARTICIPI DOCTRINAE SUB TITULO

„DE DISCIPLINA RERUM HISTORICARUM HUNGARICARUM ET VIA ET RE REVISENDA"

ARGUMENTA HUIUS ERUDITIONIS DESCRIPTIONI CONGRUUNT, QUAE PERMISSIONE INSTITUTIONIS CONDENDAE
T 30738-6176/1999 ATQUE EFFICIENDAE T 302469-780/1999 MINISTRO RERUM AD DISCIPLINAS ET STUDIA PERTINENTIUM REI PUBLICAE HUNGARICAE.

DOCTRINAE STUDIOSAE/-O *Édes Katalin*

NATAE/-O DIE _____ MENSE _____ ANNO _____

SOLI NATALI _____

NOMINATA/-US OFFICIA PRAESCRIPTA DOCTRINAE EXPLEVIT.

ET ALBA REGIA ET TURICI DATUM *11. December 2010.*

MINTA

TÖRTÉNELMI TANÁRI SZAKOS

KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA

DR. GEORGIUS J. CSIHÁK,
SOCIETATIS RERUM HISTORICARUM HUNGARIACARUM TURICENSIS H. T. PRAESES

DR. PETRUS SZABÓ,
SUPREMAE SCHOLAE UNIVERSITARIAE ALBA REGIENSIS RECTOR MAGNIFICUS

Nyt. sz.: 02-0008-04 Akkr. sz.: ALF-025

Ezzel 182-re emelkedett, az általunk eddig kiadott oklevelek száma, öt helyszínen.

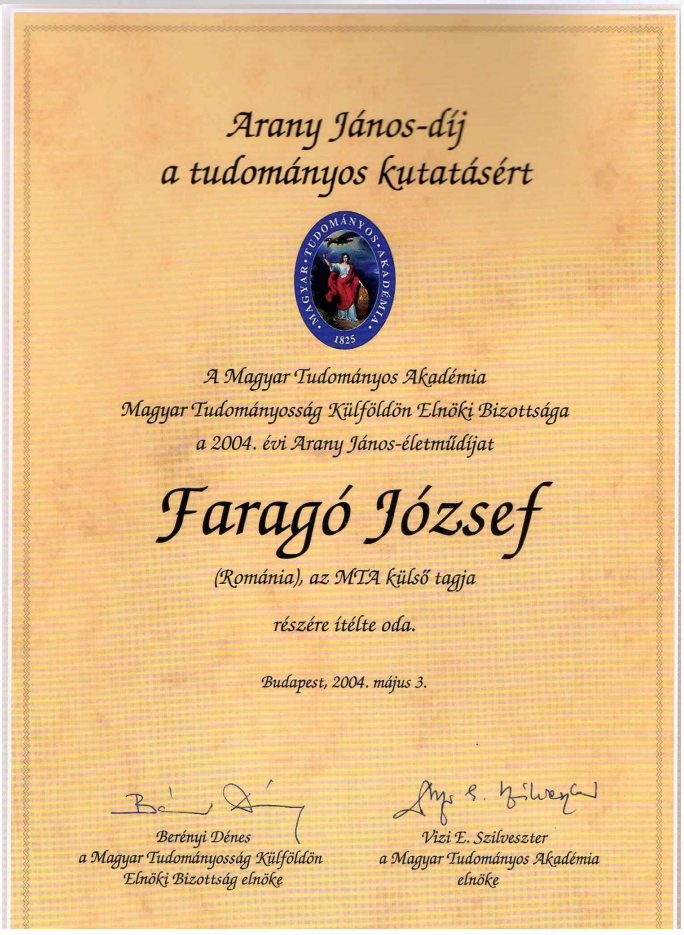
Zürich/Budapest, 2O1O. álom hava.

Csihák György

Folytatás a következő kötetben. Az összes előzményt a 62. sz. kötetünk tartalmazza.

Alapítótag
Faragó Józsi, örömmel
üdvözli ezt a megtiszteltető
címet

Arany János-díj
a tudományos kutatásért

A Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága
a 2004. évi Arany János-életműdíjat

Faragó József

(Románia), az MTA külső tagja

részére ítélte oda.

Budapest, 2004. május 3.

Berényi Dénes
a Magyar Tudományosság Külföldön
Elnöki Bizottság elnöke

Vizi E. Szilveszter
a Magyar Tudományos Akadémia
elnöke

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS
POLGÁRMESTERI HIVATAL
6800 HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, KOSSUTH TÉR 1. • POSTAFIÓK: 23.
TELEFON: (62) 530-100 • FAX: (62) 530-192

Ikt.szám: 05-7741-2/2010.

Dr. Csihák György
részére

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Zürich
CH-8047
Postfach 502

Tisztelt Elnök Úr!

Elismerésre méltó az a temérdek munka, amelyet a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület végzett a magyarság ügyének megőrzése érdekében. Az elmúlt 25 évben számtalan eredményt értek el.

Köszönöm a megtisztelő felkérést, miszerint legyek fővédnöke a rendezvényüknek, azt örömmel vállalom.

Kívánok Önnek jó egészséget és további jó munkát!

Hódmezővásárhely, 2010. március 9.

Baráti üdvözlettel:

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Polgármestere

Dr. Lázár János
polgármester
országgyűlési képviselő

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozása

Budapest, 2010. november 4

MŰSOR

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar közös rendezvénye, Budapest, 2010. november 4

Védnök: **Dr. Lázár János a FIDESZ-KDMP országgyűlési képviselőcsoportjának vezetője**

Tárgy: Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint. (ZMTE)

Tárgy: Horthy a katona, a kormányzó (ZMNE)

9.00-
9.15 Ünnepélyes megnyitó. Üdvözlés. Nyilatkozat. Házirend. Felházi Sándor és Csihák György

Helyszín: Zrínyi terem

9.15-
9.25 Megalakul a ZMTE, valamint a ZMNE munkacsoport és elvonul az előadások helyszínére: ZMTE Kazai terem; ZMNE IMO Konferencia terem

9.25- Előadások megkezdése / Egy-egy előadás 20-30 perc. /A munkacsoportokban 11-11 előadás hangzik el. A ZMTE csoportban az egyesület tagjai adnak elő. /Az előadásokat kérdések, hozzászólások követik.

13.00- Ebéd / Egyénileg megvásárolt ebédjeggyel.

14.00

14.15- A rendezvény folytatása: előadások, kérdések, vita.

16.00

16.15- A csoportok munkájának összegzése

19.00 A rendezvény zárása / Csihák György és Felházi Sándor

Helyszín: Zrínyi terem

19.15 Fogadás

Előadók és témák:

ZMNE előadói:

Arday Lajos:
Horthy Miklós angol-amerikai megítélése.

Deák Gábor:

A Magyar Királyi Honvédség érték- és szimbólumrendszerének kialakulása a Kormányzó katonai identitásának tükrében.

Harai Dénes:
Horthy - a katona
(pedagógiai-antropológiai közelítés)

Horváth Csaba:
Horthy Miklós és a Honvédség
(A Hadsereg, mint a revízió alapja)

Kaiser Ferenc:
Horthy a haditengerész

Kolozsi Béla:
Az 1938-41-es magyar területi revíziók jelenkori recepciója
(tudásszociológiai reflexiók)

Társadalmi emlékezet – felejtés és kegyelet: a hősi halált halt kormányzó-helyettes

Szabó A. Ferenc:
Horthy Miklós és a kassai bombázás

Salamon Konrád:
A fővezérségtől a kormányzóságig

Szakály Sándor:
Horthy – a katona

ZMTE előadói:

Csihák György:
„Horthy-fasizmus“ – „Antall-demokrácia“. Történelmi párhuzam

Darai Lajos:
Milyen kormányzónk volt nagybányai vitéz Horthy Miklós?

Gedai István:
Hóman Bálint

Halabuk József:

Nagybányai vitéz Horthy Miklós (szereplését lemondta)

Kovács Eleonóra:
A magyarországi evangélikus egyház a Horthy-korszakban két lelkészpálya tükrében: Gáncs Aladár és Irányi Kamill székesfehérvári működése

Mózessy Gergely:

Prohászka Ottokár - a keresztény kurzus programadója és kritikusa.

Pandula Attila:
Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra (DVD)

Rihmer Aurél:
A Vitézi Rend története és szerepe 1920-1944 között

Váralljai Csocsán Jenő:

Vizi László:
Volt e félni valója a trianoni békeszerződés aláírójának a nyilasoktól?

Az előadásokon elnököl:

Dr. Szabó A. Ferenc (ZMNE)

Dr. Harai Dénes (ZMNE)

Dr. Darai Lajos (ZMTE)

Dr. Pandula Attila (ZMTE)

Dr. J. Újváry Zsuzsanna (ZMTE)

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 25 éve

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület svájci közérdekű intézmény, alakult 1985-ben a svájci polgári törvénykönyv 60. pontja szerint. Székhelye Zürich.

Jelenleg 93 tagja van, akik öt világrész (Amerika, Afrika, Ausztrália, Ázsia, Európa) huszonegy országában (Anglia, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Csehország, Dánia, Dél-Afrika, Görögország, Írország, Kanada, Kína, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Svédország, Szlovákia, Szerbia, Thaiföld, Ukrajna, USA) tevékenykednek. A legfiatalabb aktív tagja 18, a legidősebb 100 éves; a tagság átlagos életkora negyven körül lehet. A kutatók az egész Kárpát-medencéből, megalakulása óta résztvesznek tevékenységében.

Az egyesületnek 1994-ben három megye zászlót adományozott, amelyet a veszprémi érsek szentelt és a pozsonyi református püspök megáldott.

Az egyesület eddig rendezett 6 országban 20 alkalommal magyar őstörténeti találkozót, Magyarországon 13 alkalommal magyar történelmi iskolát (1-1 hétig) és a Kárpát-medencében 10 övezeti történésztalálkozót (3-3 naposat). Ezeken a rendezvényeken 926 szakember 1133 előadást tartott 7438 résztvevő előtt. A fentieken túl, az egyesület 25 évi fennállása alatt, négy világrész 22 országában, további több, mint 200 településen, 1600-nál több előadást tartott, mintegy 18 000 résztvevő előtt. A hallgatóság összlétszáma így, a 25 év alatt meghaladja a 25 000 főt. A ténylegesen elhangzott előadások száma jóval több, mivel egyes előadások több alkalommal is elhangzottak, továbbá, a számos országban tartott előadások nem mindég jelentek meg nyilvántartásunkban.

Az egyesület részt vesz a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a történelem oktatásban. A Magyar Köztársaság oktatási minisztere engedélyével, a Kodolányi János Főiskolával együttműködve, jogosultak vagyunk a történelemtanárok továbbképzésére; eddig négy helyszínen kiadtunk 138 latin és magyar nyelvü oklevelet sikeres vizsgázóinknak.

Kiadott az egyesület 60 könyvet 70’770 példányban – mindenütt megtalálhatók a világban, ahol magyarok élnek vagy tanulnak, és digitálisan honlapunkon, valamint a magyar és az európai digitális könyvtárban.

Az egyesület tulajdonosa lett a magyar nemzeti lexikonnak, az Encyclopaedia Hungarica-nak. Ez a négykötetes mű Kanadában készült, 18 éven át, 844 személy munkája eredménye. A négy világrészen élő, tizenötmilliónyi magyar legjelentősebb közös és független szellemi alkotása az elmúlt évtizedekben.

Az egyesületet háromszor jelölték az Európa Tanács „René Descartes “ tudományos díjára.

Zürich, 2009. december hó

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Elnökség

1985 2009

Taglétszám
fölvéve 254
jelenleg öt világrész 21 országában 93
Nagyrendezvényeink 9 országban 46
Előadások száma
nagyrendezvényeinken 1’133
négy világrész 22 országában több mint 200 településén
további több mint 1’600
Előadó szakemberek száma 1’010

Hallgatóság

nagyrendezvényeinken 7’438
egyéb rendezvényeinken kb. 18’000
Könyvkiadás 60 kötet 70’770 példányban digitálisan
abból 8 kötet csak digitálisan
Könyvterjesztés
ingyen kapta: nagyrendezvényeink résztvevői (3-400),
300 könyvtár a Kárpát-medencében és
további 70 ország 156 könyvtára
Az Encyclopaedia Hungarica tulajdonosa
Saját források és kiadások
1985. december 1. – 2009. október 30.
több mint 260’000 Sfr.; mintegy 42 millió forint
tagdíj nincs
Egy felszentelt egyesületi zászló
Zürichi közérdekű intézmény
Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes“ tudományos díjára.

Elnökség

CH-8047 Zürich Pf. 502 zmte@freemail.hu; www.zmte.org

Nyilatkozat

Emberi szeretet, szakmai tisztaság, tárgyi tudás és önzetlen, becsületes gondolkodásmód jellemezzen bennünket, akik a magyar nép és a haza történelmének kutatásában együttesen munkálkodunk.

Baráti kézfogásra nyújtjuk kezünket minden irányban. Tevékenységünk politikától mentes, tisztán tudományos, baráti és ismeretterjesztő. Nincsenek sem anyagi, sem társadalmi céljaink szerelmünk a magyar nép és történelme, valamint nyelve. Mélyen tiszteljük tagjaink, barátaink és az érdeklődő egyének elkötelezettségeit, amelyek azonban semmiféle következménnyel nem járnak sem egyesületünkre, sem a többi tagjára.

Minden célunk pozitív. Külső nyomástól mentesen, a legtisztább tudományos szellemben akarjuk tanulmányozni és kideríteni - mindenek előtt - a magyar nép, vagy népek igazi eredetét, őshazánkat vagy őshazáinkat, valamint a magyar nyelv eredetét, ma élő nyelvünk és népünk rokonait.

Nem utasítunk eleve vissza semmiféle elméletet, azonban elvárjuk, hogy a bizonyítékok és az érvek szigorúan tudományos alapon álljanak. Nem egyezünk bele, hogy bárki bármiről kijelentse, hogy az már megoldott és ezért mindenki köteles magáévá tenni.

Teljes tisztelettel vagyunk úgyszintén az emberiség nagy családjának többi tagja iránt, miközben elvárjuk tőlük ugyanezt a tiszteletet a mi népünkkel szemben. Meggyőződésünk szerint, jövőnk új, dicső temploma csak a tiszta erkölcs alapjára építhető; ennek előfeltétele egymás kölcsönös tiszteletben tartása és az erőszak minden formájának és következményének eltüntetése.

A jelen és a jövő kérdéseinek a történelemkutatással való összefüggésével tisztában vagyunk. A mi álláspontunkat ezennel teljes terjedelmében nyilvánosságra hozzuk.

Kelt Zürichben az 1986-os esztendő február havának 10-ik napján.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Házirend

1. Az elhangzott és írásban közölt dolgozatok kizárólagos tárgya a magyar történelem és a magyar nyelv, valamint a szorosan kapcsolódó témakörök, különösen hangsúlyozandó, hogy semmiféle politikai, filozófiai vagy vallási közleménynek itt helye nincs.

2. Az itt elhangzott és/vagy ide küldött dolgozatok közlési joga kölcsönösen az Egyesület és a szerző tulajdona. Az Egyesület hasznot nem kereső társaság, így közleményeit önköltségi áron, vagy ingyenesen adja át az érdeklődőknek. Ugyanez vonatkozik a hangszalagra, filmre és minden egyéb információra.

3. Az Elnökség kéri a résztvevőket, hogy tárgyilagosságukat őrizzék meg és jóhiszeműen hallgassák végig a legellentmondóbb nyilatkozatokat is és semmiféle személyi kérdést ne vessenek fel. Az előadókat, a hozzászólókat semmi módon ne zavarják.

4. Az előadók előadásukat az elnöknek mondják, illetve olvassák. A hallgatóság részéről közbeszólásnak, hangos megjegyzésnek helye nincs. Kérdések írásban feltehetők és kiigazítások ugyancsak írásban átadhatók az elnöknek. Az elnök csoportosítja mind a kérdéseket, mind a helyreigazításokat és a beszélgetés alkalmával felveti.

5. A vezetés a mindenkori elnök kezében van; megszólítása: Elnök Asszony! Elnök Úr! Az elnök a saját legjobb belátása szerint vezet.

6. Szerelmünk a magyar történelem és a magyar nyelv!

Zürich Magyar Történelmi Egyesület
Elnökség

A VÁLTOZÓ
ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

A Nemzetvédelmi Egyetem jogutóda a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának. 1996-ban alapították a ZMNE-t, amelynek két kara van: a Kossuth Lajos Hadtudományi és a Bólyai János Katonai Műszaki Kar. Az egyetem akkreditált: BA. / MA. szakkal, valamint két doktori iskolával és nyelvvizsga központtal rendelkezik. Az egyetem az elmúlt másfél évtizedben megalapozta tekintélyét a felsőoktatásban. A 2009-ben az egyetemet 8 évre akkreditálták. Az egyetem rektori jogokkal felruházott vezetője: dr. Lakatos László ny. mk. vezérőrnagy, főtitkár.

A ZMNE képzése stabil, akkreditált, elveiben, eljárásaiban, módszereiben, tematikáiban tisztázott, szervezett és eredményes. Specifikuma, hogy minden oktatási formát áthat a biztonság problematikája. Szakok: Katonai Vezetői, Biztonság- és Védelempolitikai, Nemzetbiztonsági, Nemzetközi Tanulmányok, Büntetés –Végrehajtási Nevelő, Védelmi Igazgatási, Védelmi Humán Erőforrás Szervező, valamint Katonai Gazdálkodási, Pénzügyi és Számviteli, Rendszerszervező, Katonai Logisztikai valamint Mérnök (Közlekedés, Biztonságtechnikai, Gépész-, Had- és Biztonságtechnikai, Katasztrófavédelmi) szakok és OKJ-s képzések.

A képzés célja, a vezetői értékskálán jobb pozícióba hozni a tiszteket és a civil szakembereket, azaz megalapozottan sikerorientált, teljesítményelvű, racionális gondolkodású vezetők képzése, akik szakmai képességeik birtokában, alkalmasak a jövőben felmerülő komplex biztonsági kihívások kezelésére.

Jelenleg folyik az új egyetemi szerkezet megteremtése, amelynek jellege **közszolgálati** és amelyhez további felsőoktatási intézmények csatlakozása várható a következő években. Az egyetemi modell két specifikumot kapcsol majd össze, amelyek a felsőfokú képzést irányai: (a) az alapfokú (BA - szintű) tisztképzés a nemzeti tisztképzés értékeire épül, biztosítja a NATO együttműködés feltételeit, valamint (b) a közszolgálati képzés (BA / MA-szintű) alapvetően az EU-követelményeknek megfelelő civil, elit-képzés.

Egyetemünk a nemzeti tisztképzés 202 éves hagyományára épül, széleskörű magyar és nemzetközi szakmai kapcsolatokkal rendelkezik. Egyetemünk együttműködése a ZMTE – vel, több mint egy évtizedes és eredményes. Ezúton is köszöntjük a konferencia résztvevőit.

Az előadások összefoglalói

Arday Lajos (Budapest):

Horthy Miklós angol-amerikai megítélése

Horthy, a tengerésztiszt és az angol tengeri hatalom
A konstantinápolyi diplomáciai szolgálat kapcsolata Thomas Hohlerrel
Pola: James Joyce a nyelvtanár
Angol-amerikai vélemények a nemzeti hadsereg fővezéréről
A Tábornoki Bizottság: Gorton, Troubridge, Bandhotz, Sir George Clerk
Horthy, a kormányzó és Hohler, a brit főmegbízott/követ kapcsolata
Brit és amerikai követjelentések Horthy személyiségéről és kormányzói tevékenységéről
Barclay, Ramsay, Knox, O'Malley, Montgomery
Magyar vélemények Horthyról: Bánffy Miklós, Barcza György, Shvoy Kálmán, Mester Miklós
Horthy figyelmeztetései Hitlernek 1935, 1938
Háború, emigráns kormány, titkos tárgyalások
Horthy és a háborús bűnösség; utolsó évek külföldön
Angol és amerikai történészek Horthyról
C.A. Macartney, Th. Sakmyster

Csihák György (Zürich) :

„Horthy-fasizmus“ – „Antall-demokrácia“. Történelmi párhuzam

Történelmi háttér és korkép ami nélkül történelmi folyamat nem érthető.

A 2009. évi azonos tárgyú rendezvényünk ajánlására néhány fogalom: fasizmus, nácizmus, bolsevizmus (eddig még senki nem bizonyította, hogy ezen fogalmakhoz kötődő társadalmi rendszer Horthy Miklós nevével összekapcsolt időszakban Magyarországon társadalmi rend alapja lett volna), újkori demokrácia.

Trianon után Magyarország 1927. március 31-én nyerte vissza önállóságát és a második nagy háború kitört 1939. szeptember 1-én. Ennyi idő alatt a helyére igazítottuk az akkor több mint egyezer évre visszatekintő alkotmányjogi és közjogi állapotunkat, megteremtettük a korszak egyik legelismertebb pénzét, a pengőt, több szakmai területen bevezettük az általános betegbiztosítást, megépült 2000 iskola, Magyarország igazi zenei és sport nagyhatalom lett, vallásra és fajtára való tekintet nélkül, soha sehol annyi Nobel-díjas nem nevelődött mint akkor nálunk; amikor még Svájcban is vittek zsidókat koncentrációs táborba, Magyarország az európai zsidók egyetlen menedéke lett. Pesten áll Európa második legnagyobb zsinagógája.

A két totalitárius birodalom (a náci és az internáci) közé szorult, 1941 közepéig semleges Magyarország, mindkét oldalról jövő fenyegetés ellenére, a környező országokból közel kétszázezer menekültnek nyújtott biztonságos otthont és lehetőséget a továbbmenekülésre.

Magyarországon az Antall-féle “fordulat” akkor következett be, amikor forradalmunk 1956-os fegyveres, majd 1968-as gazdasági része után, a nyolcvanas évek végére a társadalmi része is megvalósult. Akkor a világ csodálattal nézett ránk és a térségben minden tekintetben, elismerten az elsők voltunk. Az 1946. évi első törvény életbeléptetése óta nincs rendezés, így államunk az alkotmányjogi és a közjogi hiátus állapotában van. A gazdaság, az egészségügy, a művelődésügy, a sport stb. helyzete tekintetében alig van ország a világon, amely bennünket ezen vagy azon a területen meg ne előzne. Ugyanazok uralkodnak felettünk, akik kitalálták nekünk a “Horthy-fasizmus”-t, miközben országunkban a faji és a vallási egyenetlenség oly mértékű növekedése fenyeget, amire keresztény államunk ezer évi fennállása alatt példa soha nem volt.

Akik valaha magánvagyonunkat elvették és az állami vagyonhoz csatolták, magánosítás címen felvásárolták és jelentős részét külföldieknek eladták. Mára országunk a térség legnagyobb államadósságát cipeli, a “rendszerváltók” szűk körétől eltekintve az emberek a nagy munkanélküliségben úgy elszegényedtek, amire évtizedek óta példa nem volt, a kis magyar vállalkozók rendre tönkremennek, miközben a külföldi tulajdonú áruházak száma szakadatlanul nő, s polcaik roskadoznak – a kínai áruktól.

Horthy Miklós az országban közszeretet tárgya, általánosan elismert vezető volt. Horthy idején országunk minden tekintetben állandóan gyarapodott – mára már a becsületünkért, sőt még a megmaradásunkért is küzdenünk kellene.

Darai Lajos (Kápolnásnyék):

Milyen kormányzónk volt nagybányai vitéz Horthy Miklós?

Vajon az 1944-es kormányzói szék megingás és országunk rendezetlen alkotmányi állapota okozza azóta romlásunkat? Miként alakult lehetőség, hogy Horthy Miklós kormányzó legyen? Milyen kormányzó volt, miként kormányzott? Milyen volt a hatása a magyar szellemi életre? Mi történt, ami megfosztotta őt az ország kormányzásától, az országot kormányzójától? Mi a tanulság, lehet-e még orvosolni a bajt, milyen lépések szükségesek ehhez? E kérdésekre 65 éve nincs – egyértelmű – válasz számunkra, mert nem volt egyértelmű a helyzet, amikor és ahol ezek felmerültek. Ezért is vállalkozunk rá, e tanácskozással közösen és egyénileg, hogy remélhetőleg valamennyire dűlőre vigyük a kérdések megoldását. Így gondolatmenetünk első állomása az 1920. évi II. törvénycikk kormányzónk megválasztásáról, feladat- és jogköréről, mert csak ennek

tudatában lehet Horthy Miklós kormányzói tevékenységét megítélni. E megítélés pedig maga a gondolatmenet második szakasza. Ennek méltatandó jelentősége, hogy az 1944 óta is betöltetlen királyi méltóságot előtte 24 éven keresztül Horthy kormányzó helyettesítette. Valamint csak kormányzónk e tisztéből való elmozdításának pontos leírása, ennek körülményei igaz értékelése fejtheti meg máig tartó tragédiánk végzetes titkát, oldhatja a nemzetünket szenvedtető kínokat, egységesítheti és éltetheti a nemzetet felemelő erőket.

Deák Gábor (Budapest):

A Magyar Királyi Honvédség érték- és szimbólumrendszerének kialakulása a Kormányzó katonai identitásának tükrében

Az 1919 után életre hívott m. kir. honvédség érték- és szimbólumrendszerében erőteljesen kötődött a monarchia katonai hagyományaihoz. A katonai fejlődés és a politikai átalakulás azonban megváltoztatta nemcsak a hadsereg rendszerét, hanem azt a kulturális közeget is, amelyben a társadalom meghatározó rétege a tisztikar mozgott. Kialakult egy egyedi érték- és szimbólumrendszer, amely külsőségeiben és a mögötte meghúzódó tartalmakban legitimálta a tisztikart, a fegyveres erő célrendszerét és társadalmi kötődését. Ebben nagy szerepet vállalt Horthy Miklós kormányzó, aki a katonai szocializációja során elsajátított értékeket próbálta továbbörökíteni az új fegyveres erőben. Becsületfelfogása, a katonák szerepéről alkotott elképzelései tükröződtek a m. kir. honvédség érték- és szimbólumrendszerében.

Gedai István (Veresegyház):

Hóman Bálint

A két világháború közötti korszak a magyar kultúrpolitika legdiadalmasabb időszaka volt és ez a diadal – Horthy Miklós kormányainak és miniszterelnökeinek (már csak az időtartam miatt is első sorban Bethlen István és Gömbös Gyula) támogatásával – gróf Klebelsberg Kunónak és a miniszterségben őt követő Hóman Bálintnak köszönhető.
Hóman Bálint életútja egyrészt dicsőséges, másrészt tragikus; az 1945 utáni magyar szellemi elit megsemmisítését példázza. Családi indíttatása (édesanyja a birtokos Darányi család tagja) ellenére már az érettségi után, 1903-ban az Egyetemi Könyvtárban dolgozott és emellett végezte az egyetemet. 1907-ben kapott tanári diplomát és már a rákövetkező évben doktorált. Tudományos munkássága korán egyetemi katedrára és a közélet művelődési vezéreinek sorába emelte. 1917-ben egyetemi tanár, 1925-től tanszékvezető lett. 1940-ig adott elő az egyetemen; tanított, nevelt. 1918-ban a Magyar Tudományos Akadémia és a vele egyenrangú Szent István Tudományos Akadémia tagjává választották. 1922-ben a Széchenyi Könyvtár, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója lett, majd az Országos Gyűjteményegyetem, később az ennek szerepét átvevő Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának elnöke. Tudományos munkásságának jelentőségét ezek is tanúsítják. A magyar középkori pénz- és gazdaságtörténeti elemző munkái elévülhetetlenek. A 8, illetve 5-kötetes „Magyar Történet” általa írt középkori részében szintetizálta addigi tanulmányait; máig a legjobb összefoglaló magyar történeti munka.

Keresztény és nemzeti értékrendje vitte a politikába is. Részt vett Gömbös Gyula kormányprogramjának kidolgozásában és 1932-1942 között miniszterként, képviselőként irányította azt a magyar kultúrpolitikát, amely – éppen ez az értékrend miatt – 1945-ben megszakadt és egy nemzet-, valamint magyar kultúrát pusztító, hamisító, feledtetni akaró rendszer lépett helyébe. Ez a rendszer Hóman Bálintot valamennyi tudományos és társadalmi címétől megfosztotta, 1946 március 2-án pedig életfogytiglani börtönre ítélte. A váci börtön hírhedten szadista ÁVH-s őrei halálra kínozták; 1951 június 2-án meghalt. Tetemét a váci börtöntemető jeltelen sírjai között 2001-ben tárták fel és temették el a Tass-i családi sírkertben.

Halabuk József (Budapest):

Nagybányai vitéz Horthy Miklós

(Mentalitástörténeti torzó társadalmi összefüggésekben vizsgálva)

A különféle társadalomtudományok akár egymásnak szögesen ellentétes vélekedéseket fogalmaztak, fogalmaznak meg a jelentős történeti személyiségek és a társadalomalakító tömegek szociális viszonyai vonatkozásaiban. Az egyes álláspontok önmagukban is ellentétes nézeteket vallóak lehetnek, miközben tevékenységi körükben az elméleti megközelítések akár közel sem minden esetben harmonizálnak a gyakorlati politizálásokkal, a hatalomgyakorlási eljárásaikkal.

A történeti személyiségek, mint maguk is individuumok, alakjainak ábrázolásai erőteljesen indukálják a társadalomtudományi méltatásokat (lényegében) félretoló céltudatos szándékkal megfogalmazott erősen szubjektív hangvételű, erősen torzító szövegelést. Ezek az írások nem történettudományi alkotások, de az utókor történeti tudata alakulására mindenképpen lényeges hatással bírnak. Ezt a két sarokpontot (is) kell figyelemmel kísérnünk.

Az eseménytörténeti kutatások és azok nyomán születendő általános érvényű megállapítások a történeti szféra egész sávjában tekintve napjainkban még közel sem rendelkeznek olyan nívójú értékeléssel, amik alapján kellően állást lehetne foglalni egy-egy közelmúltbeli történeti személyiség életútja megítélése területén. Ez a körülmény azonban nem, hogy nem korlátozza, hanem éppen indokolja bizonyos tudományos igényű megállapítások megtételét.

Horthy Miklós személyes- és államférfiúi életútját és annak igencsak sokszínű társadalmi tudati tükröződése mikéntjét kívánjuk áttekinteni, nem tévesztve eközben szem elől, hogy e területen ilyen vonatkozású szaktudományos állásfoglalások száma és nívója meglehetősen mérsékelt. Az egyes megállapításainkat gondolatébresztő szándékkal fogalmazzuk meg.

A személyes- és az államférfiúi magatartás, az életút, valamint annak bizonyos értelmű közéleti hatásai kétségen kívül hatással voltak a hazai- s a nemzetközi politikára. Horthy Miklós vonatkozásában is nemzetközi jelentőséggel bír az ön-, az énképe és ezeknek sokcsatornás kapcsolódása a korszak viszonyaihoz, eseményeihez, valamint mindezeknek egyetemes érvényesülése.

A (történeti) személyiségrajz néhány vonása felvázolásának megkezdése mellett, első teendőnek tartjuk a korábban megfogalmazott különféle vélekedések, valamint azok szociális hatássorozatainak elkülönítését a pamfletektől kezdve a társadalomtudományi fércműveken át, az emlékkötetek, a visszaemlékezések megemlítése mellett, a résztanulmányokon keresztül az összefoglaló igényű szaktudományi művekig hatolóan.

Harai Dénes (Budapest):

Horthy - a katona

Horthy személyének megítélése nem egységes, de lehet-e egységes egy olyan időszak szituációira adott későbbi politikai érdekek által motivált válaszok alapján, amikor személyiség-fogalmunk megrendült, mert a válaszok sok esetben kikényszerítettek voltak, a világ realitásainak kényszerei következtében. (választások-válaszok). Irodalmi, politikai magaslatról rátekintve sem lehet egyértelműen dönteni, ez a magaslat a kényszerekből és azok interpretációjából állt elő. (Fel lehet vetni az emlékezet moráljának problémáit: az egyik közegben lehet beszélni róla a másikban nem.) A történelmi karakterek *sztereotip víziók voltak, amelyekből az érdekelt réteg irodalma lett, amelyekből tananyagok, vizsgakövetelmények, emléknapok keletkeztek, majd mindez tudattá alakult. Ez szimptomatikus jellegű, tisztán jelzi a kort és pedagógiáját. (Vigyázni kell, mert máris elindult újra ez a tendencia (Gondoljunk Antall megítélésének vibrációjára? Ő volt az első, aki azt mondta,*

*hogy Mi, magyarok „**önmagunk**” is képesek vagyunk…. Lehetett ez érdekből, történelmi tapasztalatból….) Horthy Miklós* karakterét – amely alapvetően katonai szerkezetű – a korabeli sztereotip fogalmakkal leírni: irredenta, soviniszta, fasiszta, rasszista (mint világnézet ? mint magatartás?) nem lehet. J. Kristeva nyomán felvethetjük, hogy mi volt a gondolkodás tétje? Háborúban ez mindig a megmaradás. A háború az erők leltára (idézet a 39-es történelmi munkából). Az egzisztenciát megnyomorította a kor, benne saját intézkedései és annak következményei. A XX. század az egzisztenciához a pszichés megnyomorodást adta hosszá. A katonát nem vezetik eszmék, ideológiák. Ha transzponálnánk személyiségét olyan közegbe, amely… bizonyára tiltakozna ellene (de lehet e a személyiséget ide-oda transzponálni a személyiség jogainak megsértése nélkül. Alkatának volt-e kapcsolata azzal, amit „Horthy-korszaknak” nevezünk, tehetjük fel a kérdést Szűcs Jenő nyomán, aki Szent Istvánnal összefüggésben kérdezte ezt, és nemleges választ adott rá. Sajátosság: a monarchista- elitek alkonya és az ipari tőkések felemelkedése. Karaktere katonai-tragikus (hősies-katonai vagy katonai-tragikus). Személyisége nem ellentmondásos. A tömegértékeket nem osztotta (szociáldemokrata, kommunista, liberális és általában a liberális forradalmi - lenini), szemben állt korának áramlataival. Karakterében közel állt egymáshoz a hősies és a kegyetlen is.

Horthy történelem orientált személyiség („szegedi-gondolat”). Horthy óvatossága, ami felé a történelem csapdái sodorták. Két dimenzióban célszerű vizsgálni:

(a) Európa környezeti nyomása (külföldi minták, áramlatok, katonapolitikai törekvések) aspektusából: (i.) a bolsevik mozgalom kibontakozása (a Szovjetunió létrejötte), (ii.) az I. VH kataklizmája (a 2. magyar hadsereg megsemmisülése), (iii.) Trianon traumája, (iv.) Németország fegyverkezése (a mechanikus gyári technológiákat meghaladó kreativitás: V2 az első ballisztikus rakéta, sugárhajtású repülőgép, A-bomba előállítási kísérletek, műbenzin, műgumi gyártás, Tigris harckocsi).

(b) A katonai gondolkodás és működésmód aspektusából; a tapasztalat-alapú meggyőződés szerkezet:, (i.)Az organikus-paternalista (keresztényi térérzet, hősök tisztelete, nemzetféltő altruizmus, védelem, önfeláldozás, hősiesség, generációkat összetartó szolidaritás) valamint (ii.) a despotikus–ceremoniális katonai azonosságtudat (karizmatikus válaszok a döntő jelenségekre, az „ellenség”- felé despotizmus, támadás, megsemmisítés). Óvatosság - kötelesség - felelősség. A civil-ruhát úgy viselte, mint az egyenruhát.

Erős és gyenge, ez az alapstruktúrája a történelemnek. A történelem az erők leltára. A katonai az a forma, amelyben (i.) a gondolkodás a korszerűt, csak a technika, a haditechnika területén észleli, (ii.) amelyben megjelenik a világszemlélet konzervativizmusa, hogy a világ kormányozható, megfenyíthető, regulázható, megalázható. A katona ennek a struktúrának az eleme. Kontrasztja: korszerűség igénye a haditechnika és elmaradottság az emberkép tekintetében. A katonát nem vezetik elvek, eszmék e fogalmak politikai, ideologikus formájában.

Horváth Csaba (Budapest):

Horthy Miklós és a Honvédség
(A Hadsereg, mint a revízió alapja)

1. Trianon katonai hatása
   - a Kormányzó és Trianon,
   - a hadseregre ható közvetett és közvetlen tiltások,
2. A „rejtés időszaka” és annak különlegességei
3. Kormányzó, kapcsolatok, hadsereg fejlesztési próbálkozások
   - magyar – olasz kapcsolatok,
   - LHT szerepe
   - a német vonal erősödése,
4. Az 1938-as év, az intenzív fejlesztés lehetősége és kezdete
   - a győri program lehetősége,
   - Bledtől Kielig (Horthy Miklós a revízió küszöbén),
   - a békés területgyarapítások és a Kormányzó,
5. A háborúba lépés és az első háborús év hatása,

- a Délvidék ügye,
- a Szovjetunió elleni hadba lépés,

6. Magyar csapatok a Donnál
7. A hadsereg és Magyarország védelme.

Kaiser Ferenc (Budapest):

Horthy, a haditengerész

Nagybányai vitéz Horthy Miklós magyar emberként egyedülálló teljesítményt tudott felmutatni. Az osztrák-magyar (császári és királyi) haditengerészet parancsnoka lett. Nem csak magyarként, kálvinistaként is az egyetlen volt, rajta kívül mindenki más katolikus volt ezen a poszton. Sokan elfelejtik, hogy Horthy Miklós az első világháború lezárásáig rendkívül sikeres karriert futott be a közös haditengerészetnél. A magyar politikai életben 1919 és 1944 között betöltött – a mai napig számos vitát kiváltó – szerepe azonban lényegében teljesen háttérbe szorította Horthy, a haditengerész megítélését. A szocialista rendszerben például ehhez kapcsolódóan mindössze annyit tartottak fontosnak megemlíteni, hogy Horthy tengernagy verte le és torolta meg brutális módon a cattarói matrózfelkelést. (Ez az állítás azonban nem igaz.) Horthy sorhajókapitány az osztrák haditengerészet egyik legvakmerőbb, legsikeresebb tisztje volt az első világháború idején. A tengeri hadviselés történetével foglalkozó szakemberek nevét leginkább az osztrák haditengerészet egyik legsikeresebb vállalkozása, az otrantói áttörés kapcsán említik meg. Az ütközet egyébként a klasszikus „üss és fuss” típusú összecsapások egyik mintapéldájaként számos nagy tengerésznemzet haditengerészeti akadémiáján tananyag.

Kolozsi Béla (Budapest):

Az 1938-41-es magyar területi revíziók jelenkori recepciója (tudásszociológiai reflexiók)

Az ismeretek - különösen az értékeket, politikai értékeket érintő ismeretek - nem csupán a racionális okfejtés, problematikussá tétel és ésszerű problémamegoldás ösvényein haladnak, formálódnak, stabilizálódnak érvényesülnek vagy falszifikálódnak. Az ismeretek ideológiákkal, olykor utópiákkal is átszövődöttek.

Kezdetben társadalmi csoportok, mindenekelőtt az ellenfélnek, riválisnak számító társadalmi csoportok gondolkodásmódjában mutatta ki a tudásszociológia az irracionális, ideologikus elemeket, majd ez mindenfajta ismeretstruktúrában nyomon követhetővé vált. Egészen szűk területek ismeretrendszereinek szembekerülése a sterilen ésszerű következtetések logikájával, hipotézisállító lehetőségeivel is szembeötlővé vált. A keresztmetszeti jellegű tudásmódokon túl a historikus ismeretekre is igaz mindez. Az ideológián kívül az utópikus (és visszásan az anti-utópikus, reménytelenséget sugárzó, bűnbakszerepet vállaló) gondolkodásmód különösen is megjelenik a történelmi ismeretekben, az ezekre vonatkozó attitűdökben. A közelmúlt magyar történelem olyan kulcskérdéseire, mint amilyenek az un. Horthy-korszak 1938-41-es időszakának jelentős eseményei különösen is igaz mindez. A korábban megcsonkított magyar államterület illetőleg államhatárok revíziói, vagy akár Magyarország hadba kerülése a már folyó II. Világháború közepette szembeötlő példái ennek. A história akkori dilemmáinak a háború kontextusában történő egyoldalú prezentációja, a revíziók és a háborút követő magyarellenes területi szankciók sajátos, egyoldalú értelmezései pedig e tekintetben további példák lehetnek.

Kolozsi Béla (Budapest):

Társadalmi emlékezet – felejtés és kegyelet: a hősi halált halt kormányzóhelyettes

Egy személyiség utóélete az érvényes normák és a társadalmi megítélés inerciájának ütközésében is alakul.

Hősi halála után a róla elnevezett pesti kőrúton állt a patrióta Horthy Istvánnak, Magyarország 1942. augusztus 20-án, Szent István király napja hajnalán, hadszíntéren hősi halált halt, Hitler-ellenes, világpolitikai irányultságát illetően közismerten angolbarát kormányzó-helyettesének emléktáblája.

Budapest-Ferencváros Vámház körút 5. számú épületén állott tábláját az orosz megszállás kezdeti időszakában vandálok súlyosan megrongálták, majd az emlékmű töredékanyagát, maradványait még a kétezres években is méltatlanul és kegyeletsértően egyfajta alkotói nyersanyagként igyekeztek mások felhasználni.

A magyar történelmi alkotmányosság idegen megszállásig tartó uralma idején, hősi halálát fél évvel megelőzően, kormányzóhelyettesként – ha éppen helyettesként is – ő részesült utolsóként államfői méltóságban, *közjogi méltóság*ban, ahogy ma szokás nevezni. A Magyar Országgyűlés egyöntetűen, közfelkiáltással választotta meg erre, a nemzeti szocializmus különféle árnyalatainak tüntető távolmaradása mellett. Nem privilégiumot keresett azonban e közméltóság jóvoltából – bajtársiasan életét kockáztató, gyötrelmes frontszolgálatot vállalt – a nagy hadi repülőgépeket támadástól védő, vadászrepülői, harci kísérői feladatokat látott el.

A hadszíntéren halt hősi halált halt Magyarországért. Fiatal életét hazájáért adta. Jellemes, patrióta-erényekkel ékes államférfi volt. Politikai vétek soha nem terhelte, ilyennel még csak nem is vádolta érdemben senki, a nemzetiszocialisták alattomos és cinikus, egyszersmind ostoba rágalmait kivéve. Emléke mégis sok-évtizedes, méltatlan és vétkes hallgatást szenvedett.

Jagelló I. Ulászló és II. Lajos óta hadszíntéren első alkalommal 1942-ben halt hősi halált magyar államfői méltóság. Újraállított állami emléktáblája úgy fogalmaz: kijár Neki a nemzet és a mindenkori magyar állam főhajtása!

A nemes, normatív megállapítások vajon mennyire képesek áttörni a név, egy családnév sztereotip, erőltetetett negatív konnotációihoz kötődő sztereotípiáit?

Kovács Eleonóra (Székesfehérvár):

A magyarországi evangélikus egyház a Horthy-korszakban két lelkészpálya tükrében: Gáncs Aladár és Irányi Kamill székesfehérvári működése

A témát két nagyon elütő személyiségű és pályafutású lelkész tevékenységén keresztül tárgyalja az előadás. E két személy a jelentős katolikus többségű városban különböző utat választva igyekezett fejleszteni az ekkor létszámában megcsappant evangélikus közösséget. Az evangélikus egyházat érintő e korszakbeli legjellemzőbb események, döntések, állásfoglalások e két teljesen más típusú gyülekezetvezetési metódusban is lecsapódtak, s megfigyelhetők. Míg Gáncs Aladár az evangélikus ébredési mozgalom jelentős alakjaként – s az evangélikusok között fogalommá váló alakjával –, addig Irányi Kamill – pályafutása alatt több alkalommal is megmutatkozó – harcos szellemével tűnt ki. A Gáncs-féle békés, de határozott közösségen belüli aktivizálódást Irányi – más hangsúlyokkal – fejlesztette, s a harcos protestáns szellem felélesztésével jelentős energiákat mozgósított a közösségben. Az országos és a helyi viszonyokra való válaszadás, a más felekezetekkel való kapcsolat jellege és intenzitása, a hitvédelem, az evangélikus öntudat fejlesztése, a város közéletében való részvétel különböző hangsúlyokkal voltak jelen e két lelkészpályán.

Mózessy Gergely (Székesfehérvár):

Prohászka Ottokár - a keresztény kurzus programadója és kritikusa.

A fehérvári püspök által vezetett bizottság kérte fel hivatalosan a kormányzói feladatokra Horthyt, aki 1920 januárjába miniszterelnökséggel is "megkínálta" Prohászkát. A püspök egyszemélyben tekinthető a "keresztény kurzus" egyik programadójának - egyszersmind 1921-től egyik legkomolyabb kritikusának is.

Pandula Attila (Budapest):

Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra

Horthy Miklós nagyszámú rendjelét és kitüntetését a következő csoportosításban kívánom tárgyalni:

I. CSOPORT: 1918 előtt kapott kitüntetések és elismerések
1. pl. Mária Terézia Katonai Érdemrend
2. A Katonai Érdemkereszt II. osztálya a kardokkal
3. Károly Csapatkereszt
4. Sebesülési Érem.

II. CSOPORT: 1920-1945 között protokolláris alapon kapott elismerések
1. pl. Szent István Rend nagykeresztje nyaklánccal
2. A Magyar Vöröskereszt Érdemcsillaga a hadi díszítménnyel.

III. CSOPORT: 1920-1945 között számára tényleges érdemek alapján adományozott magyar elismerések
1. pl. a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztje.

IV. CSOPORT: 1920-1945 között elsősorban protokolláris alapon adományozott külföldi elismerések
1. pl. Német Vaskereszt lovagkeresztje
2. Dán Királyság: Elefánt Rend.

Az előadás keretében bő válogatást mutatunk be a tárgyalt elismerések fényképeiből és a HM-el kapcsolatos ún. viselési átadási fényképek közül.

Rihmer Aurél (Budapest):

A Vitézi Rend története és szerepe 1920-1944 között

Az I. világháború után a nemzetnek szüksége volt arra, hogy a harctereken elért kimagasló hőstettek ne legyenek hiábavalók, különösen akkor, amikor vesztes hazánkat még a trianoni békediktátum is megcsonkította. Éppen ezért, ezen harctéri hősiesség elismerésére, létre hozták a Vitézi Telkek Intézményét (Vitézi Rendet). Ezen szervezet az addig fennálló társadalmi különbségeken igyekezett felülemelkedni azáltal, hogy létrehozott egy önálló monarchikus rendiséget. Egyben igyekezett a társadalmat hazaszeretetre nevelni, továbbá elősegíteni a szegényebb tagok földhöz juttatását. De nem csak földet adott, hanem igyekezett a földművelés korszerű formáit is megismertetni a tagokkal, mi által az egész nemzetgazdaságra is hatással volt közvetve, hiszen az átadott tudás a renden kívül is teret nyert. Éppen ezért, fontosnak vélem azt, hogy a Vitézi Rend szerepe a konferencián bemutatásra kerüljön.

Salamon Konrád (Budapest):

A fővezérségtől a kormányzóságig

1919. július 17-én Horthy Miklós hadügyminiszter kivált a szegedi kormányból, de megtartotta hadsereg-parancsnoki tisztségét, s augusztus 9-én létrehozta a Nemzeti Hadsereg Fővezérségét, amelynek főhadiszállását Siófokra helyezte át.

November 5-én tárgyalt a demokratikus ellenzéki pártok vezetőivel, s megállapodtak abban, hogy a Nemzeti Hadsereg budapesti bevonulása után nem lesz katonai diktatúra.

A november 16-i bevonulást követően a legfontosabb feladat a törvényes rend helyreállítása volt.

A november 24-én megalakult kormányt a békekonferencia elismerte, meghívta a béketárgyalásra, főfeladatának a demokratikus választás megtartását jelölte meg, amelyet 1920. január 25-26-án tartottak

A patthelyzetet Horthy egy hadparanccsal oldotta fel, miszerint a Nemzetgyűlés első feladata az ideiglenes államfő megválasztása, s majd ő nevezi ki a miniszterelnököt.

Az 1920. február 16-án összeült Nemzetgyűlés február 27-én kimondta, hogy az államfői hatalom tényleges rendezéséig titkos szavazással kormányzót választ.

1920. március 1-én a Nemzetgyűlés Horthy Miklós altengernagyot kormányzóvá választotta.

Szabó A. Ferenc (Budapest):

Horthy Miklós és a kassai bombázás

A magyar országgyűlés 1941. június 27-i ülésén az előző napon történt kassai incidens hatására olyan határozatot hozott, amely szerint Magyarország a ki nem provokált támadás következtében hadban állónak tekinti magát a Szovjetunióval.

A szerző ismerteti röviden a provokációval kapcsolatos szakirodalmi álláspontokat, különös tekintettel a kormányzó szerepére. Megállapítja, hogy Horthy Miklós sem tudta kivonni magát a német hadisikerek hatása alól, ezért korábbi óvatos álláspontját feladva, értesülve a hazánkkal konkurens országok (Románia, Szlovákia) Szovjetunió elleni fellépéséről, a kassai híreket hallva, valamint az őt azokról tájékoztató vezérkari főnök és hadügyminiszter érvelését meghallgatva, a hadiállapot kihirdetésének javaslata mellett döntött.

Bárdossy László, aki már 1941. június 22-e óta jelentős nyomás alatt állt a német-szovjet háborúval kapcsolatos állásfoglalás kérdésében, meghajolt a nyilvánvaló kormányzói akarat előtt és másnap az országgyűlés elé terjesztette ismert javaslatát.

Az előadás röviden vázolja a magyar háborús részvétel történetét Horthy Miklós 1944. szeptember végi J. V. Sztálinhoz intézett fegyverszüneti kérelmét tartalmazó levele megszületéséig, amelyben elismerte, hogy nem szovjet támadás érte korábban Kassát. Sztálin határozottan elzárkózott később attól, hogy Horthy Miklós háborús bűnösként a Népbíróság elé kerüljön.

A szerző befejezésül boncolgatja azokat az okokat, amelyek a szovjet diktátort motiválhatták, s arra a következtetésre jut, hogy annak olyan értesülései lehettek a kassai merényletről, amelyek abban Horthy ártatlanságát erősítették. Szerinte ez a logikai lánc új megvilágításba helyezi ezt a máig teljesen fel nem tárt, de évtizedek óta nagy érdeklődést kiváltó történetet.

Szakály Sándor (Budapest):

Horthy – a katona

Horthy Miklós altengernagy, a Magyar Királyság kormányzója (1920-1944) katonai pályafutása, tevékenysége alapvetően az Osztrák-Magyar Monarchia fennállásának éveire esett.

Katonaként, pontosabban a monarchia haditengerészetének tisztjeként nyújtotta azon katonai teljesítményeket, amiért elnyerte a hadiflotta parancsnoki tisztét, sorhajókapitányi rendfokozatban még 1918 elején. Haditengerésztisztként fűződik a nevéhez az Otrantó szorosban elért osztrák-magyar katonai siker, de ő vezényelte a hadiflottát akkor is, amikor a Szent István csatahajó hullámsírba süllyedt.

Milyen haditengerésztiszt volt? Valóban emlegetik teljesítményét az I. világháború története kapcsán a világban? Milyen katonai teljesítmény fűződik a nevéhez 1918 novembere után? Létrejöhetett volna nélküle a Nemzeti Hadsereg? Szervező vagy vezetői képessége a meghatározóbb életútja során?

Mind olyan kérdések a feltettek, melyek egy Horthy életút felvázolása során megválaszolásra várnak. Sikeres és hiteles válaszok, közelebbi kép a katonából politikussá emelkedett Horthy Miklósról, aki nélkül Magyarország XX. századi történelme biztosan más irányt vett volna.

Váralljai Csocsán Jenő (Oxford):

Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája

1. Előzmények. A család a magyar történelemben. A pálya kezdete: a Julián egyesület „Emlékirata a magyar nemzeti birtokpolitikáról". Működése mint államtitkár a VKM-ben: Konstantinápolyi Magyar Intézet, Vág-menti iskolák.

1917-ben már miniszterelnökségi államtitkár. A Hadigondozó Hivatal megszervezése. Tiszával lemond. A Magyar Történeti Társulat elnöke, megszervezi a bécsi Magyar Történeti Intézetet és a Collegium Hungaricumot. Tisza István meggyilkolása utána kommün alatt Tisza unkohuga, gr. Almásy Denise Gyula melletti tanyáján rejtőzik.

1920-ban képviselő lesz Sopronban, oda telepíti a selmeci bányászati akadémiát.

A II. Bethlen kormányban belügyminiszter, letartóztatja a legitimistákat, és nyomoztat az erzsébetvárosi bombamerénylet után. Megszervezi a soproni népszavazást, segíti az Egységes Párt megalakulását, és kidolgozza az új választójogi törvényt.

2. Oktatáspolitika. 1922-ben kultuszminiszter lesz és komáromi képviselő, megfogalmazza a kultúrfölény elméletét.

A *felsőoktatásban* végrehajtja a pozsonyi egyetem Pécsre telepítését és a kolozsvári egyetem Szegedre telepítését, fölfejleszti a debreceni egyetemet, és azt korábbi miniszterelnökéről nevezi el.

Az Országos Természettudományi Tanács mellett fölállítja a svábhegyi csillagvizsgálót, a tihanyi limnologiai intézetet, és a Műegyetem alá a Duna partjára Magyar Dhlemet tervez. Az MTA elveszett tőkéjét pótolja. A múzeumokat Gyűjteményegyetemmé fejleszti, létrehozza a Tudományos Társulatok Sajtóvállalatát és a Corvinrendet.

Megszervezi a berlini, a római és a párizsi kulturintézetet, az antant gyűrűje ellen a finn-ugor népekkel épít kultúrkapcsolatokat.

A *középiskolákban* három típust különböztetett meg: gimnáziumot, reálgimnáziumot és reáliskolát. Az utóbbiakban nem tanítottak latint, és az a típus nem bizonyult életképesnek, a harmincas években eltűnt. A polgári iskolákat 4-osztályosra emelte és előírta 1927-ben, hogy a vármegye székhelyeken és törvényhatóságú jogú városokban középiskoláknak kell működnie, a járásszékhelyeken polgári iskoláknak.

Az angolnyelv tanítására a sárospataki kollégiumot specializálta és fejlesztette tovább, a francia nyelv oktatására létrehozta a gödöllői premontrei gimnáziumot, és fontos alapítása még a budai ciszterci gimnázium

A *népoktatás* már azért is fontos, mert a termelékenység szoros kapcsolatban áll a dolgozók értelmi képzettségével. Az 5000 népiskola megteremtése során 3500 iskolatermet és 500 tanítói lakást építtetett, a tanyákon és iskolátlan falvakban és a váltakozó oktatás megszüntetésére.

A népiskolák építésére olyan terveket dolgoztatott ki, amelyek belesimultak a falvak települési képébe. A szegedi Dóm-téren az egyetemet úgy építette ki, hogy harmóniába legyen a Fogadalmi templommal.

Létrehozta az Alföld Bizottságát és Duna-Tisza csatornát kívánt építeni.

3. Művészetpolitika. A Történelmi Társulat elnökeként erősen pártolta a történelmi *festészetet,* és Dudits Andor pompás történelmi freskókkal díszítette az Országos Levéltárat, a pécsi egyetem és a gödöllői gimnázium auláját. A szegedi egyetemre Kontuly Bélával megfestette a magyar irodalom fontosabb műveinek megjelenítését, amit a bolsevisták, mint a Magyar Nemzeti Színházat elpusztították.

A debreceni egyetem dísztermébe Rudnay Gyulával, Iványi Grünvald Bélával festetett négy debreceni, illetve hortobágyi jelenetet, mindebből csak egy kép maradt Debrecenben

A Tihanyi Biológiai Intézetbe Vaszary Jánossal festetett balatoni, illetve tengeri lényekről jeleneteket. Sajnos ezeknek is nyoma veszett a II. világháború nyomán, de Vaszary tervváltozatai megmaradtak. Jellemző, hogy gr. Klebelsberg halála után Vaszaryt kitették a Képzőművészeti Főiskoláról.

Igen fontos volt még gr. Klebelsberg mecenaturája a magyar *szobrászat* fejlesztésére. A szegedi Dóm-téren létrehozta a Hősök csarnokát, ahol 1930. október 25-én 51 szobrot avattak föl a magyar művelődés legnagyobb alakjairól 32 szobrász részvételével. Ezek között volt Stróbl Alajos 12 portréja és Ohman Béla 6 illetve 7 alkotása.

Pásztor János szobor párját eredetileg Tihanyba tervezte, de végül Szeged főterére állíttatta gr. Klebelsberg.

Klebelsberg szobrot állíttatatott Kisfaludi Strobl Zsigmonddal gr. Tisza Istvánról Debecenben. Azt a civisek előbb szén alatt, majd elásva rejtegették, hogy a bolsik ne tudják beolvasztani, és 1990 után újra fölállították.

A Savoyai Jenő lovas szobrát alkotó Róna Józseffel pompás lovas szobrot készíttetett Gödöllőre a premonreieket hazánkba hozó Árpádházi Kálmán halicsi királyról, és Róna készítette a bécsi magyar intézetbe Bessenyei pompás szobrát is.

Vizi László Tamás (Székesfehérvár):

Volt e félni valója a trianoni békeszerződés aláírójának a nyilasoktól?

Dr. Benárd Ágoston, a Simonyi-Semadam Sándor vezette kormány munkaügyi és népjóléti miniszteréként, a kormány és a kormányzó személyes kérésére vállalta el a trianoni békeszerződés aláírásának hálátlan feladatát. Ellentétben a róla később alkotott véleményekkel, Benárd egyáltalán nem vonult vissza sem a politikától, sem pedig a közéletből. Nemzetgyűlési képviselő maradt, s tagja volt az 1921-es Teleki-kormánynak is. Népszerű a szegényeket támogató orvosként és közéleti szereplőként a korabeli Magyarország ismert személyisége maradt, s 1935-ben ismételten kormánypárti országgyűlési képviselőnek választották. Benárd, a régi osztály- és minisztertárs, Teleki Pál kérésére orvosi kapcsolatai révén 1939-ben pszichiátriai szakvéleményt kért Szálasi Ferencnek "Cél és követelések" című munkájáról, amelyet Telekinek és Imrédynek is bemutatott. A dokumentumot az OPNI Múzeuma és Levéltára őrizte, egészen annak 2007-es bezárásáig. A nyíltan nyilas ellenes Benárd budapesti lakását 1944 október 15-e után a nyilasok figyeltették, a hozzá érkezőket igazoltatták. Látva helyzete tarthatatlanságát, személyének és családjának biztonsága érdekében Benárd Bécsbe távozott, ahol többször is összetűzésbe kerül az ott feltűnő nyilasokkal.

A valódi részletek Benárd 1945 utáni peréből rekonstruálhatóak, amelyeket előadásomban kívánok részletesen bemutatni. A peranyagból az is kiderül, hogy ki volt az a kir. törvényszéki elmeorvos főorvos, aki 1939-ben Szálasi elmeállapotáról oldalakon keresztül értekezett, s akit a Benárd-perben a védelem indítványának ellenére a bíróság mégsem idézett meg. Holott perdöntő tanú lehetett volna.

Beküldött előadás. Juba Ferenc (†): Horthy Miklós. Külön irat: Juba Ferenc levele az apostoli nunciushoz Károly király boldoggá avatása tárgyában

A rendezvény szereplői
(tervezet)

ARDAY LAJOS – D. Sc., történész, az MTA doktora, Budapest, Corvinus Egyetem
BALOGH ÁDÁM – prof. OSR, vitéz, Bad Ischl
BEKE MARGIT – D. Sc., Esztergomi Érsekség
CSIHÁK GYÖRGY - dr. u., közgazdász, történész, ZMTE elnök, Zürich
DARAI LAJOS - C. Sc., filozófia történész, KJF, főiskolai tanár, Kápolnásnyék, ZMTE
DEÁK GÁBOR - P.R. szakértő, doktorandusz, Budapest, ZMNE
FELHÁZI SÁNDOR – C. Sc., ezredes, dekán, ZMNE, Budapest
FRISNYÁK SÁNDOR – D. Sc., emeritus professzor, Nyíregyháza, ZMTE
GEDAI ISTVÁN – C. Sc., numizmatikus, MNM ny. főigazgató, Veresegyház, ZMTE
HALABUK JÓZSEF – C. Sc., főiskolai tanár, Budapest, ZMTE
HARAI DÉNES dr. – C. Sc. katona-pedagógus, egyetemi tanár, intézeti igazgató, ZMNE, Budapest, ZMTE
HORVÁTH CSABA - Ph. D. alezredes, hadtörténész, tud. dékánhelyettes, Budapest, ZMNE
KAISER FERENC – Ph. D. történész egyetemi docens, Budapest, ZMNE
KOLOZSI BÉLA – Ph. D. ny. nagykövet, pszichiáter, az orvostudomány kandidátusa, Budapest
KOVÁCS ELEONÓRA – magyar-történelem szakos tanár, Székesfehérvár
KÖLTŐ LÁSZLÓ - dr. u., megyei múzeumok igazgatója, Kaposvár, ZMTE
MIKLAUZICS ISTVÁN – dr. u., közgazdász, Budapest, ZMTE
MÓZESSY GERGELY – C. Sc., múzeológus, Székesfehérvár
PANDULA ATTILA - D. Sc., ELTE BTK docens, Budapest, ZMTE
RIHMER AURÉL - történész, Budapest, ZMTE
SALAMON KONRÁD - D. Sc., emeritus professzor, ELTE, Budapest
SZABÓ A. FERENC - C. Sc., politológus, egyetemi tanár, ZMNE, Budapest
Szakály Sándor - D. Sc., történész, az MTA doktora, Budapest, Pannon Egyetem
J. Újváry Zsuzsanna – C. Sc., történész, PPKE BTK docens, ZMTE,
VÁRALLJAI CSOCSÁN JENŐ – prof. dr. Oxford, Piliscsaba, ZMTE
VIZI LÁSZLÓ TAMÁS – Ph. D. történész, tanszékvezető főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, ZMTE

ELTE BTK = Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Bölcsészettudományi Kar
KJF = Kodolányi János Főiskola
MNM = Magyar Nemzeti Múzeum
PPKE BTK = Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar
ZMNE = Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
ZMTE = A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület tagja

Meghívó

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozására

Ideje: 2010. november 4 (csütörtök), 10 órától 19 óráig.
Helye: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, X., ker., Hungária krt.9-11.
Tárgya: *Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint.*

A rendezvényen érvényes az egyesület (ZMTE) nyilatkozata és házirendje. Ebben a tárgyban 2009-ben megvitattuk a következő személyek egyes nézeteit, akik az itt meghirdetett rendezvényen is ezúttal meghívott előadók: Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Rihmer Aurél, Szabó Á. Ferenc, Zachar József (†) (erre az alkalomra írt dolgozatával lesz jelen). A következő személyek névre szóló meghívását tervezzük: Arady Lajos, Balogh Ádám, Beke Margit, V. Csocsán Jenő, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kovács Eleonóra, Krasznay Béla, Ravasz István, Salamon Konrád, Somorjai Béla, Szakály Sándor.

Jelentkeznie írásban csak a szereplőnek kell: 1) előadó - az előadás címével, rövid legfeljebb 15 soros összefoglalójával, technikai- és időigényével (lehetőleg nem több, mint 30 perc); 2) hozzászóló – a tárgy meghatározásával (legfeljebb 10 perc időigény); 3) aki csak a végén, a műhelyvitában kíván szerepelni; és mindenki rövid önéletrajzzal (számunkra ismeretlen személy esetén).

A jelentkezést küldeni a jelen meghívó egyik aláírójához kell. Legkésőbb a rendezvényen le kell adni a dolgozatot papíron és lemezen word programmal írva. Aki így nem adja le, az nem szerepelhet. A jelentkezés sorrendjében minden jelentkezést igyekszünk elfogadni. Előadó, hozzászóló csak az lehet, aki szabályosan jelentkezett. Aki nem kap értesítést 2010. október 15-ig, az a kért időben szerepelhet. **Jelentkezési határidő: 2010. szeptember 15.**

A rendezvényen belépődíj nincs, minden előadást megvitatunk. Mivel a rendezvény tudományos műhely, ezért az előadóktól, hozzászólóktól elvárjuk, hogy a rendezvény egész ideje alatt jelen legyenek. A megbeszéléseket hangszallagon rögzítjük, előadás, hozzászólás és megbeszélés megjelenik a ZMTE honlapján PDF ingyen letölthető formában és a magyar valamint az európai digitális könyvtárban is. Se résztvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. Sajtónyilvánosságot biztosítunk. Ebéd a helyszínen befizethető, ára 605 forint.

Az egyesületről és az egyetemről, szokásainkról, rendezvényeinkről, tevékenységünkről honlapunkon minden tájékoztatás elérhető. Személyes megbeszélésre számos helyen, a rendezvényeinken van mód. Minden résztvevőnek ajánljuk, hogy a ZMTE honlapján olvassa el Balogh Ádám, Farkas Ferenc, Isépy Dezső, Juba Ferenc, Radnóczy Antal, Tancsák János, Teleki Géza vonatkozó írásait.

A jelen meghívót kapják az egyesület tagjai és más meghívott előadók.

Zürich/Budapest, 2010. január 29.

Dr. Csihák György
a ZMTE elnöke
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Felházi Sándor
mk., ezredes, dékán
felhazi.sandor@zmne.hu
www.zmne.hu

Dr. Zachar József (†)
a ZMTE Tudományos Tanács elnöke

Elnök: J. Nagy Zsuzsanna

ZMTE előadói:

Csihák György:
„Horthy-fasizmus" – „Antall-demokrácia". Történelmi párhuzam

Darai Lajos:
Milyen kormányzónk volt nagybányai vitéz Horthy Miklós?

Gedai István:
Hóman Bálint

Halabuk József:
Nagybányai vitéz Horthy Miklós (szereplését lemondta)

Kovács Eleonóra:
A magyarországi evangélikus egyház a Horthy-korszakban két lelkészpálya tükrében: Gáncs Aladár és Irányi Kamill székesfehérvári működése

Mózessy Gergely:
Prohászka Ottokár - a keresztény kurzus programadója és kritikusa.

Pandula Attila:
Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra (DVD)

Elnök:

Rihmer Auréll:
A Vitézi Rend története és szerepe 1920-1944 között

Váralljai Csocsán Jenő:
Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája (DVD)

Vizi László:
Volt e félni valója a trianoni békeszerződés aláírójának a nyilasoktól?

Mikluzič-Istvén

Elnök: Szabó A. Ferenc
Horváth Csaba

ZMNE előadói:

Arday Lajos:
Horthy Miklós angol-amerikai megítélése.

Deák Gábor:
A Magyar Királyi Honvédség érték- és szimbólumrendszerének kialakulása a Kormányzó katonai identitásának tükrében.

Harai Dénes:
Horthy - a katona
(pedagógiai-antropológiai közelítés)

Horváth Csaba:
Horthy Miklós és a Honvédség
(A Hadsereg, mint a revízió alapja)

Kaiser Ferenc:
Horthy a haditengerész

Kolozsi Béla:
Az 1938-41-es magyar területi revíziók jelenkori recepciója
(tudásszociológiai reflexiók)

Kolozsi Béla:
Társadalmi emlékezet – felejtés és kegyelet: a hősi halált halt kormányzó-helyettes

Szabó A. Ferenc:
Horthy Miklós és a kassai bombázás

Salamon Konrád:
A fővezérségtől a kormányzóságig

Szakály Sándor:
Horthy – a katona

Aus dem Kgl. Ungar. Staatsarchiv.

S. M. S. „Novara“
Res. Nr. 372.

Gefechtsbericht

über die Aktion der Kreuzergruppe „Novara“, „Saida“ und „Helgoland“ gegen die feindliche Unterseebootsüberwachung Kap Leuca—Fano.

Kreuzergruppe lief laut Befehl des Kreuzerflottillenkommandos Res. Nr. 1195 vom Mai l. J. 7^h 45 p. m. vom Golf von Cattaro aus.

Ausserhalb der SW-Passage wurde Kurs auf den festgesetzten Trennungspunkt auf der Höhe Feuer Palascia genommen. Zwischen 12½ Uhr und 1½ Uhr a. m. wurde ein leichter Hacken nach Stbd. ausgeführt, um dem dort öfters festgestellten feindlichen Unterseeboot auszuweichen.

Bis zum Trennungspunkt verlief die Fahrt bei schönem Wetter und sichtbarer Nacht mit 21 Knoten ohne Zwischenfall. An dem erwähnten Punkte trennten sich die Schiffe, und zwar fuhr „Saida“ im selben Kurse weiter, während „Novara“ weiter östlich, „Helgoland“ weiter westlich gegen die Linie Leuca—Fano vorgingen.

„Helgoland“ wich noch nachts Fischdampfern aus, um nicht vorzeitig zu alarmieren, traf bei Tagesanbruch bei Kap Leuca ein, wo jedoch nichts gesichtet wurde. Den Kurs verkehrend traf „Helgoland“ um 4^h 53 a. m. auf das westliche Ende der Fischdampferlinie, zerstörte bis 5^h 19 a. m. 8 Fischdampfer, welche teilweise wirkungslos Feuer erwiderten und nahm 18 Mann von den Besatzungen gefangen. Von 5 Dampfern wurde das Sinken beobachtet, ein sechster war im Sinken, 2 wurden noch leck und brennend verlassen.

333

„Saida" traf noch im Dunkeln um 3^h 15 a. m. auf eine ganze Fischfahrzeugsflotte, welche senkrecht zum Kurse ihr den Weg versperrte. Da die Distanz zum mittelsten Fahrzeug nur mehr cca. 2000 m betrug, stoppte das Schiff und wartete, um sich nicht zu verraten, eine halbe Stunde auf die hereinbrechende Morgendämmerung. Um 4^h 20 a. m. eröffnete „Saida" das Feuer, welches von mehreren Fahrzeugen wirkungslos erwidert wurde. Gleichzeitig feuerten die Fahrzeuge weisse und rote Raketen und Blickfeuer ab, liessen die Netze schlüpfen und flohen gegen Leuca und Fano. „Saida" geriet in den Bereich der Netze, versenkte einen Dampfer gänzlich, brachte einem zweiten schwere Lecke und eine Kesselexplosion und einem dritten ebenfalls eine Kesselexplosion bei, und nahm 19 Mann gefangen.

„Novara" wich ebenfalls noch nachts passierenden Fischdampfern aus, fand bis Fano nichts, steuerte dann auf das beobachtete Geschützfeuer der „Saida" zu und traf hierbei um 5^h eine nach Ost steuernde Fischdampfergruppe. Von dieser wurden bis 5^h 37 5 versenkt, 5 weitere durch Kesselexplosion, Lecke und Brände zerstört. 35 Mann der Besatzung wurden gefangengenommen. Die Fahrzeuge erwiderten das Feuer und erzielten 2 Treffer, welche nur Materialschaden verursachten. Um 6^h 20 wurde „Novara" von einem italienischen Seeflugzeug erfolglos mit drei Bomben angegriffen.

Alle 3 Kreuzer vereinigten sich um 7^h, 15 Sm. West Kap Linguetta.

Zur gleichen Zeit näherten sich von Nord-Ost kommend 4 feindl. Zerstörer, 1 grosser ital. Typ. „Rumäne" und 3 Franzosen Typ „Fourche".

Es entwickelte sich von 7^h 10 bis 7^h 17 ein kurzes Feuergefecht im Parallelkurs auf cca. 8000 Meter, welches damit endete, dass die Zerstörer gegen Valona abwendeten.

Diese Zerstörer schlossen später auf cca. 10 Sm. in unserem Kielwasser Fühlung haltend an und haben jedenfalls den später vorne in Sicht gekommenen Feind über die Bewegungen der Kreuzer auf dem laufenden erhalten.

Eigene Flieger und die „Csepel"-Gruppe benachrichtigte

uns, dass vor der Kreuzergruppe eine feindliche Abteilung in See sei, über deren Stärke und Zusammensetzung die Angaben jedoch differierten.

Zwischen 8^h und 9^h erfolgten zwei Fliegerangriffe, bei welchen mehrere Bomben zwar sehr nahe, jedoch ohne Erfolg geworfen wurden.

Gegen 7^h 45 a. m. kamen 3 Striche vorne Stbd. Rauchwolken in Sicht, nach Osten verschoben, vermutlich „Csepel"-Gruppe. Um 9^h 5 kamen weitere Rauchsäulen in Sicht, welche bald darauf als von zwei engl. Kreuzern Typ „Blanche", Typ „Liverpool", einem ital. Kreuzer Typ „Quarto" und 2 Zerstörern vom „Indomito"-Typ herrührend erkannt wurden.

Ich setzte mich an die Tete, näherte mich der feindlichen Kreuzergruppe auf Schussdistanz, um sie anzugreifen und von der Verfolgung der „Csepel"-Gruppe abzuhalten.

Um 9^h 28 begann das Feuergefecht mit dem mittlerweile in Parallelkurs gewendeten Feind, bei welchem an Stelle des früher führenden Italieners „Quarto" ein englischer Kreuzer die Führung übernahm.

9^h 30 wurde bei Anwendung der Nebelapparate versucht, gedeckt durch die Nebelwand ein Gefecht auf nähere Distanz herbeizuführen, bei welchem unser geringeres Kaliber, eventuell auch die Torpedos zur besseren Wirkung gelangen sollten.

Inzwischen waren aber die von Süd folgenden feindlichen Zerstörer so nahe herangekommen, dass ein Torpedoangriff wahrscheinlich wurde, was mich veranlasste, aus dem Nebel herausfahrend, wieder in NW-Kurs zu setzen. Die bbd. sich nähernden Zerstörer wurden durch Feuer vertrieben.

Nun setzte ein heftiger Feuerkampf in Parallelkursen auf Distanzen zwischen 4700 und 10.000 m ein, bei welchem wir trotz der nur 25 Sm. fahrenden „Saida" langsam eine vorliche Stellung erreichten und dadurch in die Lage kamen, den Kurs allmählich gegen die erwünschte N-Richtung zu verbessern. Das Feuer der englischen Kreuzer war ein sehr präzises, gut geleitetes, bei welchem „Novara" als Führerschiff am schwersten beschossen wurde. Auf den feindlichen Schiffen wurden wiederholt und deutlich Treffer unsererseits beobachtet.

Ich depeschierte um 9^h 6 an das Kreuzerflottillenkommando wie verabredet, dass ein Eingreifen „St. Georg“ erfolgversprechend wäre, weil der Kampf sich immer mehr gegen Norden hin zog und die Möglichkeit gegeben war, wenn „St. Georg“ unter Land kam, den Feind in die Enge zu treiben.

Um 10^h 10 wurde ich durch Granatsplitter verwundet, liess mich vor den Turm bringen und führte das Schiff noch weiter, bis ich infolge Gasvergiftung und Ohnmachtsanfall das Kommando an Artillerie Offizier, k. u. k. Linienschiffsleutnant Stanislaus Witkowsky übergeben musste. Der Gesamtdetailoffizier war kurz vorher gefallen. Trotzdem konnte ich, auf Deck sitzend, auch weiter Einfluss auf die Führung nehmen, bis ich dieselbe gelegentlich des Inschleppnehmens an den Kmdt. S. M. S. „Saida“, k. u. k. Linienschiffskapitän Ferdinand Ritter von Purschka, übergab.

Von 10^h 35 a. m. musste „Novara“ einer, durch einen Treffer hervorgerufenen, Maschinenhavarie wegen langsamer fahren und schliesslich um 10^h 55 wegen Speisewassermangels gänzlich stoppen. Indessen war das Feuer der Engländer merklich schwächer geworden, hatte sogar zeitweise ganz ausgesetzt, und um 11^h wendete der Feind gegen SW und vereinigte sich mit den von Süden nachgekommenen Zerstörern.

11^h 20 ging „Saida“ an „Novara“ heran, um sie in Schlepp zu nehmen, während „Helgoland“ zwischen „Novara“ und Feind Aufstellung nahm, um das Schleppmanöver zu decken. Während des Schleppnehmens wurde beiderseits das Feuer noch fortgesetzt — „Quarto“ machte zuerst einen Einzelvorstoss, wurde abgewiesen — 1 Zerstörer kam mit voller Kraft scheinbar zum Torpedoangriff heran, wendete jedoch ebenfalls nach einigen Lagen der Kreuzer ab.

Um 11^h 30 a. m. wendeten plötzlich alle feindlichen Kreuzer, zu welchen noch ein Typ „Nino Bixio“ gestossen war, in voller Fahrt auf uns zu, gaben jedoch nur ein sehr spärliches Feuer ab und wendeten dann um 12^h 7 gegen Süden ab.

Indessen war bereits der Rauch des im Norden zur Unterstützung herankommenden „St. Georg“ in Sicht gekommen.

Um 12h 25 p. a. m. nahm „Saida“ mit „Novara“ in Schlepp die Fahrt auf und vereinigte sich kurz nachher mit S. M. S. „St. Georg“ und den diesen begleitenden Torpedoeinheiten.

Die Rückfahrt erfolgte in gemeinschaftlichem Verbande, zu welchem auch noch S. M. S. „Budapest“ stiess.

Zwischen 7h und 8h ankerten die Kreuzer an ihren Ankerplätzen.

Das Wetter war den Tag über schön sichtig, die See ruhig bis auf eine kurze Zeit frischer Bora in der Stärke 3—4 in den Morgenstunden.

Hervorheben möchte ich die besonders tapfere und tadellose Führung der mir unterstellten Kreuzer, die jede meiner Intentionen zu erraten schien. S. M. S. „Saida“ nahm angesichts der feindlichen Übermacht durch präzises Manöver, in grösster Ruhe S. M. S. „Novara“ in Schlepp, während S. M. S. „Helgoland“ um diese Zeit gegen den Feind vorstossend alle Angriffs- und Garbenlancierungsversuche abwehrte, weiters das vorzügliche und tapfere Verhalten des Linienschiffleutnants Witkowsky, welcher das Feuer von der oberen Brücke ungedeckt während des ganzen Gefechtes leitete und auch noch das Kommando von meiner Verwundung an in tadelloser Weise führte.

Das tapfere und vorzügliche Verhalten dieser drei Kommandanten ist über jedes Lob erhaben.

v. Horthy m. p. Lsch. Kpt.

Anlage II

Aus dem Kgl. Ungar. Staatsarchiv.

Abschrift.
„201“

Telegramm

A. z. Ah. D. Marinesektion AOK

In Befolgung des Ah. Befehles habe ich heute den 30./X. vormittag die gesamte k. u. k. Flotte, samt deren Material und Vorräten, bei ausdrücklichem protokollarischem Vorbehalt der Geltendmachung des Eigentumrechtes der nicht südslavischen Staaten, bezw. Nationen der bisher bestandenen österr.-ung. Monarchie den Bevollmächtigten des jugoslavischen Nationalrates übergeben und lege mein Kommando soeben in die Hand des vom Nationalrat ernannten provisorischen jugoslavischen Flottenkommandanten, Lschkap. Janko Vukovic de Podkajelski und schiffe mich aus, mit welchem Momente, bei Einholung meiner Kommandoflagge die jugoslavischen Farben gehisst werden. Flottenteile in Sebenico und G. v. Cattaro werden auf Grund des in duplo ausgefertigten Übergabsprotokolles nächster Tage von den zur See dahin abgehenden Bevollmächtigten persönlich übernommen werden.

Ergeht an AOK, A. z. Ah. D., Marinesektion, dann zur Kenntnis und einschlägiger Durchführung in Sebenico, G. v. Cattaro, an Seebezirkskmdo. Sebenico und Kreuzerflkmdo., ferner zur Veranlassung des Überganges an Hafenadm. Pola, Seebezirkskmdo. Triest und Fiume.

Kontreadmiral v. Horthy Flottenkmdt.

Zusatz für A. d. Ah. D. — Bitte drahten, was mit dem bei mir befindlichen Pare des Übergabsprotokolles zu geschehen hat.

338

Kanzlei des Militär Maria Theresia Ordens
Nr. 113/1921.

Abschrift.

Ordenswürdigkeitserklärung

Das am 7. März 1921 abgeschlossene für die Beurteilung der Waffentaten des Weltkrieges berufene 4. Ordenskapitel hat den Herrn

Vizeadmiral
Nikolaus von Horthy

für nachstehende Waffentaten des

Ritterkreuzes
des
Militär Maria Theresien Ordens

für würdig erachtet:

1. Vernichtung der feindlichen Transportschiffe im Hafen von St. Giovanni di Medua am 5. Dezember 1915, wodurch zahlreiches Feindesmaterial verloren ging und Niederbruch, sowie die Aushungerung Montenegros wesentlich gefördert wurde (als Linienschiffskapitän).

2. Antrag und erfolgreiche Durchführung des Angriffes auf die feindlichen Überwachungsfahrzeuge in der Otrantostrasse am 15. Mai 1917. Kühner, initiativer Angriff auf überlegene feindliche Streitkräfte, wodurch dem Feinde namhafte Verluste verursacht und die Kriegsführung zur See wesentlich günstig beeinflusst wurde.

Beispielgebendes, tapferes Verhalten trotz schwerer Verwundung im Kampfe. —

Innsbruck am 18. Juni 1921.

Hermann Baron Kövess Flm.
Kapitelpräses.

Franz Conrad Flm. m. p.
Ordenskanzler.

341

Anlage V

An Seine Durchlaucht
Herrn Nikolaus Horthy von Nagybánya
Reichsverweser des Königreichs Ungarn.

Hochverehrter Herr Reichsverweser!

Mit stolzer Freude habe ich durch die von Euerer Durchlaucht entsandte Offiziersabordnung die von Künstlerhand geschaffene Urkunde erhalten, in der Euere Durchlaucht mich zum Inhaber des königlich ungarischen Honvéd Infanterie-Regiments Sankt Stefan Nr. 3 ernennen.

In dieser hohen Auszeichnung meiner Person erblicke ich einen neuen Beweis der in treuer Waffenbrüderschaft erprobten kameradschaftlichen Gefühle, die unsere beiden Völker beseelen. Ich bitte Euere Durchlaucht meinen tiefgefühlten Dank für die mir erwiesene Ehrung entgegenzunehmen.

Mit meinen besten Wünschen für das Blühen und Gedeihen der ruhmreichen Ungarischen Nation und für das persönliche Wohlergehen Euerer Durchlaucht verbinde ich die Versicherung meiner unwandelbar treuen Gesinnung und aufrichtigen Kameradschaft.

Berlin, den 19. November 1931.

von Hindenburg

342

MCMLX

COMMISSION INTERNATIONALE PERMANENTE D'ETUDES DES ORDRES DE CHEVALERIE

INTERNATIONAL COMMISSION FOR ORDERS OF CHIVALRY

THE PRESIDENT

Bologna, 22nd April 2004.

VITÈZI REND (THE KNIGHTLY ORDER OF VITEZ)

STATEMENT

The only valid Vitézi Rend (The knightly Order of Vitez) and therefore duly included in the Register of Orders of Chivalry, edited by the International Commission for Orders of Chivalry amongst other institutions of a chivalric character (successors of chivalric institutions originally founded under the authority of a State) is that which has its headquarters in Avenida General Carmona 3, P 2765 Estoril (Portugal) and is presided by its Head, H.I.& R.H. Archduke József Árpád von Habsburg, Palatine of Hungary, who, by being Head of the said Vitézi Rend, guarantees the seriousness and utmost consideration of the Order.

International Commission for Orders of Chivalry does not recognise any other organisation which purports to have any connection with the Vitézi Rend or uses the name Vitézi Rend.

Pier Felice degli Uberti

Via Battisti, 3 – 40123 Bologna (Italia)

MÁSOLAT

„KLAPKA GYÖRGY MÚZEUM
JUBA FERENC
MAGYAR TENGERÉSZETI GYŰJTEMÉNYE"
KOMÁROM

Budapesti Apostoli Nunciatúra
Budapest, XII. Gyimes u. 1-3.

Juliusz Janusz apostoli nuncius
Őexcellenciájának

Excellenciás Uram!

Polak-wenger dwa bratanki,
I do szabli, i do sklanki…

Nagyméltóságod engedelmével, ezzel a régi lengyel-magyar szólásmondással kezdem meg soraimat.

IV. Károlynak, Magyarország utolsó apostoli királyának a boldoggá avatása alkalmával elmondott és a távolbalátóban közvetített laudációjában a következő mondat hangzott el: „IV. Károly király Horthy admirális árulása következtében nem foglalhatta el trónját…."

Nem tudom, ki szövegezte meg e laudációt. Ez az állítás azonban egy szemenszedett hazugság és rágalom, amely belegázol még egy halottnak a becsületébe is, akit a lengyel kormány hálából a lengyel „Fehér Sas Rend" nagykeresztjével tüntetett ki.

Ezzel szemben a történelmi tény és valóság az, hogy a király azért nem foglalhatta el trónját, mert:

1./ azt a Magas Komisszároknak a Magyar Királyság gróf Teleki kormányához intézett jegyzéke a leghatározottabban és egyértelműen megtiltotta. A Note der Hohen Kommissare an die Koeniglich Ungarische Regierung teljes szövege:

„A Magas Biztosok Jegyzéke a Magyar Királyi Kormányhoz:

A Szövetséges Főhatalmak Főbiztosainak van szerencséjük gróf Teleki miniszter úr tudomására hozni, hogy ők megkapták a párizsi Nagykövetek

Konferenciájának parancsát, hogy saját kormányaik nevében a magyar kormánynak tudomására hozzák a következő jegyzéket:

„Azon események, amelyeknek színtere Magyarország, arra kényszerítik a Szövetséges Főhatalmakat, hogy a Magyar Kormány és a magyar Népnek az emlékezetébe idézzék az ő 1920. február 2-i nyilatkozatának a határozmányait. Hűen az abban előterjesztett elvekhez, *a Szövetségesek Kötelességüknek tekintik megismételni, hogy egy Habsburgnak ismételt beiktatása magát a békét is veszélybe hozná és hogy a Szövetségesek által sem elismerve, sem tűrve nem lehetne.*"

A Szövetséges Hatalmak számolnak azzal, hogy a magyar kormány tisztában van a helyzet komolyságával, amely a volt Szuverénnek a magyar trónra visszahelyezése által keletkeznék, és hathatós intézkedéseket fog tenni, hogy meghiúsítsa ezt a kísérletet, amely ha pillanatnyilag eredményes is lenne, *Magyarország részére végzetes következményeket vonna maga után.*"

Anglia, Franciaország és Olaszország képviselői ezért remélik, hogy arra a *rendkívüli veszélyre tekintettel*, amit az egykori uralkodó jelenlétének meghosszabbítása Közép-Európa békéjére okozna, Magyarország a megfelelő utasításokat ki fogja adni, hogy az egykori uralkodó az ország területét haladéktalanul elhagyja. A Szövetséges Hatalmak képviselőinek minden felelősséget el kell hárítaniuk azon nagyon súlyos következményektől, amelyek abban az esetben, ha a magyar kormány részéről e kívánságuk nem teljesítése esetén bekövetkeznének."

Budapest, 1921. április 3-án.

s.k.: Thomas Hohler
s.k.: Fouchet
s.k.: Vinci

(Az eredeti francia nyelvű szöveg a Magyar Királyi Külügyminisztérium dokumentumgyűjteményének második kötetének 317-ik oldalán található)

Továbbá, mert

2./ A Szövetséges Főhatalmak Habsburg Károlyt és családját fogolyként a H.M.S. Monitor „Glowworm" fedélzetére vitették, és Magyarországról elszállíttatták a Fekete tengerig, ahol a H.M.S. „Cardiff" cirkálóval számkivetésének színhelyére, Madeira szigetére toloncolták.

Sapienti sat.

Fent elmondottakra tekintettel kérem és remélem, hogy a Vatikán illetékesei az „Observatore Romano"-ban a helyes tájékoztatás érdekében a fentieket közzé fogják tenni, ami által a Szentszék és a pápa Őszentsége mentesül egy ilyen rágalom ódiumától.

Hálás köszönettel és hódolatteljes tisztelettel:

Dr.Dr. Juba Ferenc
Tengerészkapitány
a valódi „Vitézi Rend" tb. törzskapitánya
Komárom város mindkét felének díszpolgára

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület zártkörű rendezvényére

Tárgy: **Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre.** (Egyedüli célunk a történelmi igazság keresése.)

A rendezvényen az egyesület nyilatkozta és házirendje érvényes. Elnököl dr. Zachar József. Minden előadást megbeszélünk és a napot általános vitával, valamint elnöki összegzéssel zárjuk. Az előadóktól elvárjuk, hogy minden megbeszélésen, vitán résztvegyenek. **(Műhelybeszélgetés!) A hallgatóság hozzászólását is szívesen vesszük.** Az előadás szövegét papíron és lemezen world-ben kérjük legkésőbb az előadás alkalmával, mert megjelentetését tervezzük.

A rendezvény ideje: 2009. október 16 (péntek) 9-20 óráig;
helye: Hotel Benczúr külön terme, H-1068 Budapest, Benczúr utca 35,
műsora:

9.00 Elnöki megnyitó
9.10 Krasznay Béla: A trianoni döntéstől Budapest szovjet megszállásáig
10.00 Darai Lajos: Milyen kormányzónk volt v. Nagybányai Horthy Miklós?
11.00 Pandula Attila: v. Nagybányai Horthy Miklós kitűntetései
12.00-13.00 Ebédszünet
13.00 Gedai István: A Horthy-korszak bemutatása a Magyar Nemzeti Múzeum kiállításán
14.00 Szabó Á. Ferenc: Magyar-német kapcsolatok Horthy és Hitler kieli találkozójától a kassai bombázásig.
15.00 Zachar József: A II. világháború és Magyarország
16.00 v. Rihmer Aurél: Mi a Vitézi Rend. A Vitézi Rend kialakulásának jogi és történelmi háttere.

Se résztvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. A rendezvény annyiban zártkörű, hogy csak a meghívott előadók és a ZMTE tagjai lesznek jelen (a tagok számára az egyesületi jelvény viselése kötelező).

Az egyesületről minden adat megtalálható honlapunkon. További felvilágosítással a meghívó aláírói szolgálnak.

A várható létszám megállapítása végett, a ZMTE azon tagjai, akik nem előadók, de szeretnének jelen lenni, résztvételi szándékukat szíveskedjenek bejelenteni az egyesület elnökénél október 1-ig.

Zürich/Budapest, 2009. szeptember 19.

Dr. Csihák György
ZMTE elnök
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Zachar József
ZMTE Tudományos Tanács elnök
jzachar@yahoo.com

Meghívó

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozására

Ideje: 2010. november 4 (csütörtök), 10 órától 19 óráig.
Helye: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, X., ker., Hungária krt. 9-11., Zrínyi terem tel.: 36(1) 432-9000.
Tárgya: *Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint*.

A rendezvényen érvényes az egyesület (ZMTE) nyilatkozata és házirendje. Ebben a tárgyban 2009-ben megvitattuk a következő személyek egyes nézeteit, akik az itt meghirdetett rendezvényen is ezúttal meghívott előadók: Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Rihmer Aurél, Szabó Á. Ferenc, Zachar József (†) (erre az alkalomra írt dolgozatával lesz jelen). A következő személyek névre szóló meghívását tervezzük: Arady Lajos, Balogh Ádám, Beke Margit, V. Csocsán Jenő, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kovács Eleonóra, Krasznay Béla, Ravasz István, Salamon Konrád, Somorjai Béla, Szakály Sándor.

Jelentkeznie írásban csak a szereplőnek kell: 1) előadó - az előadás címével, rövid legfeljebb 15 soros összefoglalójával, technikai- és időigényével (lehetőleg nem több, mint 30 perc); 2) hozzászóló – a tárgy meghatározásával (legfeljebb 10 perc időigény); 3) aki csak a végén, a műhelyvitában kíván szerepelni; és mindenki rövid önéletrajzzal (számunkra ismeretlen személy esetén).

A jelentkezést küldeni a jelen meghívó egyik aláírójához kell. Legkésőbb a rendezvényen le kell adni a dolgozatot papíron és lemezen word programmal írva. Aki így nem adja le, az nem szerepelhet. A jelentkezés sorrendjében minden jelentkezést igyekszünk elfogadni. Előadó, hozzászóló csak az lehet, aki szabályosan jelentkezett. Aki nem kap értesítést 2010. október 15-ig, az a kért időben szerepelhet. **Jelentkezési határidő: 2010. szeptember 15.**

A rendezvényen belépődíj nincs, minden előadást megvitatunk. Mivel a rendezvény tudományos műhely, ezért az előadóktól, hozzászólóktól elvárjuk, hogy a rendezvény egész ideje alatt jelen legyenek. A megbeszéléseket hangszallagon rögzítjük, előadás, hozzászólás és megbeszélés megjelenik a ZMTE honlapján PDF ingyen letölthető formában és a magyar valamint az európai digitális könyvtárban is. Se résztvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. Sajtónyilvánosságot biztosítunk. Ebéd a helyszínen befizethető, ára 605 forint.

Az egyesületről és az egyetemről, szokásainkról, rendezvényeinkről, tevékenységünkről honlapunkon minden tájékoztatás elérhető. Személyes megbeszélésre számos helyen, a rendezvényeinken van mód. Minden résztvevőnek ajánljuk, hogy a ZMTE honlapján olvassa el Balogh Ádám, Farkas Ferenc, Isépy Dezső, Juba Ferenc, Radnóczy Antal, Tancsák János, Teleki Géza vonatkozó írásait.

A jelen meghívót kapják az egyesület tagjai és más meghívott előadók.

Zürich/Budapest, 2010. január 29.

Dr. Csihák György
a ZMTE elnöke
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Felházi Sándor
mk., ezredes, dékán
felhazi.sandor@zmne.hu
www.zmne.hu

Dr. Zachar József (†)
a ZMTE Tudományos Tanács elnöke

ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
Wissenschaftlicher Beirat – Tudományos Tanácsa

Elnök:

ZACHAR JÓZSEF (†) - D. Sc., történész, egyetemi tanár - Eszterházy Károly Főiskola, Eger, otthon H-1148 Budapest, Adria sétány 5/F/III/5, távbeszélő: +36/1/252-8792.

Titkár:

BÉRCZI SZANISZLÓ - C. Sc., csillagász, fizikus, a földtudomány kandidátusa - ELTE, TTK, Fizikai Intézet, Anyagfizikai Tanszék (Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoport), Budapest, H-1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a, távbeszélő: +36/1/372-2986, otthon: H-1072 Budapest, Király u. 53, távbeszélő: +36/1/268-1765. E-levél: bercziszani@ludens.elte.hu
DARAI LAJOS - C. Sc., filozófia történész, főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő utca 1, otthon: H-2475 Kápolnásnyék, Dózsa Gy. u. 27/B, távbeszélő: +36/30/989-2320, darajos@gmail.com
SZABÓ A. FERENC - C. Sc., politológus, egyetemi tanár - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Politikatudományi Tanszék, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11, távbeszélő: +36/1/432-9000/29401. Otthon: H-1125 Budapest, Álom u. 21, +36/1/355-8004. E-levél: szabo.a.ferenc@zmne.hu

Vétójogú tag:

CSIHÁK GYÖRGY - dr. u., közgazdász, történész, ZMTE elnök. A-7400 Oberwart/Felsőőr, Panoramaweg 14, távbeszélő: +43/3352/31872, publifax: +43/5776787400. E-levél: zmte@freemail.hu

Tag:

CSÁMPAI OTTÓ - C. Sc., etnoszociológus, habilitált egyetemi docens - Nagyszombati Egyetem. Otthon: SK-85106 Bratislava/Pozsony, Vyšehradská 13, távbeszélő: +421/903/453-514. E-levél: csottoster@gmail.com
FRISNYÁK SÁNDOR - D. Sc., természettudományi doktor - Nyíregyházi Főiskola, Földrajz Tanszék, H- 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/B, távbeszélő: +36/42/599-400/2185. Otthon: H-4400 Nyíregyháza, Kölcsey u. 5. Távbeszélő: +36/42/317-048. E-levél: drfrisnyaksandor@gmail.com
GEDAI ISTVÁN – C. Sc., numizmatikus, a történelemtudomány kandidátusa, a Magyar Nemzeti Múzeum ny. főigazgatója. Otthon: H-2112 Veresegyház, Galagonya utca 23, távbeszélő: +36/28/388593. E-levél: gedart@gmail.com
HARAI DÉNES dr. – C. Sc. katona-pedagógus, egyetemi tanár, intézeti igazgató – Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11. Távbeszélő: +36/1/432-9005, fax: +36/1/432-9085. Otthon: H-1193 Budapest, Bem J. u. 21. II/5, távbeszélő: +36/1/377-9732, mobil: +36/30/919-0230. E-levél: harai.denes@zmne.hu
KÖLTŐ LÁSZLÓ - dr., régész, vegyészmérnök, ny. megyei múzeumigazgató - Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár, H-7400 Kaposvár, Fő u. 10, távbeszélő: +36/82/314-212, távmásoló: +36/82/312-822. Otthon: H-7400 Kaposvár, Könyves Kálmán u. 20, távbeszélő: +36/82/414-222, mobil: +36/30/337-3272. E-levél: kolto@smmi.hu (laszlo.kolto@freemail.hu)
NAGY KÁLMÁN (†) - hadtörténész, nyugalmazott huszárezredes, H-2092 Budakeszi, Virágvölgy u. 9, távbeszélő: +36/23/451-383.
vitéz **RIHMER AURÉL** - könyvtáros, történész. Otthon: H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4, távbeszélő: +36/1/325-6643, mobil: +36/20/565-4419. E-levél: granasztoi@yahoo.com
SLAVIĆ MAGDOLNA - Mr. Sc. Ph. - SRB-24000 Subotica/Szabadka, Jozef Atile 20, távbeszélő: +381/24/537-290.
E-levél: slavicm@freemail.hu
SZABÓ ISTVÁN MIHÁLY – D. Sc., mikro-, illetve környezet biológus, az MTA rendes tagja, ny. tanszékvezető egyetemi tanár, H-1111 Budapest, Bertalan Lajos u. 11. Távbeszélő: +36/1/4665266. E-levél: szabo.istvan18@chello.hu
SZEDERKÉNYI TIBOR – D. Sc., a földtudomány doktora, egyetemi tanár - Pécsi Egyetem. Otthon: H-6725 Szeged, Veresács utca 16/a, távbeszélő:+36/62/443-580, mobil: +36/30/358-8661. E-levél: szedertib@vnet.hu
***J. ÚJVÁRY ZSUZSANNA** – Ph. D. történész, egyetemi docens – PPKE BTK Történelemtudományi Intézet, H-2087 Piliscsaba, Egyetem utca 1, távbeszélő: +36/26/375-375/2956. Otthon: H-1202 Budapest, Csoma utca 5, távbeszélő: +36/1/285-0881, mobil: +36/30/278-8365.*
E-levél: zsujvary@freemail.hu zsujvary@gmail.com
VIZI LÁSZLÓ TAMÁS – Ph. D. történész, tanszékvezető főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő u. 1, távbeszélő: +36/22/543-394, +36/22/300-739, 312-152/402, 403. Otthon: H-8000 Székesfehérvár, Privigyei út 2/A, távbeszélő: +36/30/298-5922. E-levél: lvizi@mail.kodolanyi.hu és vizilt@externet.hu

Budapest, 2011. január.

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

SEKRETARIAT DER TREFFEN ZUR FRÜHGESCHICHTE DER UNGARN
MAGYAR ÕSTÖRTÉNETI TALÁLKOZÓK TITKÁRSÁGA
CH-8047 Zürich, Postfach 502 • Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1
BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8, CH-3030 Bern Clearing Number: 09000
www.zmte.hu zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák • *Telefon*: +43/3352/31872

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon:
Vitéz Rihmer Aurél • H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4. • Telefon: +36/1/3256643
granasztoi@yahoo.com

Dreimal nominiert für den „René Descartes Price" der Europäischen Union
Háromszor jelölve az Európai Únió „René Descartes" díjára

Nyilvános előadás Budapesten minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor
H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/354-3400 és még több városban
www.aranytiz.hu aranytiz@aranytiz.hu

Asztaltársaságaink - Unsere Tafelrunden

AUSTRALIA
István **Nagy** (Adelaide)
2/13 Lassie Ave.,
Windsor Gardens SA 5087
T: +61/8/83678581
vandomis@webmedia.com.au

Géza **Katona** (Hobart)
11 Zomay Ave., Dynnyrne 7005
Tasmania
T: +61/3/62233174
stargeza@iprimus.com.au;

József **Kozsik** (Melbourne)
9 Hilbert Courth
East Oakleigh Vic. 3166
T: +61/3/95684590

Károly **Gerecs** (Sydney)
13 Bangalla Road
Concord West NSW 2138
T: +61/2/97431748
gerecs@tpg.com.au
gerecs@hotmail.com

AUSTRIA
László **Kelemen**
A-7501 Unterwart 300
T: +43/3352/312875
e-levél: office@umiz.at

MAGYARORSZÁG
vitéz **Rihmer** Aurél
H-1027 Budapest,
Bajvívó u. 4.
T: +36/1/3256643
granasztoi@yahoo.com

NEUSEELAND
Steven Andras **Toth**
12 Webb Street, Christchurch
T: +64/3/3557448

ROMANIA
László **Barabási**
Széki út 157,
RO-530203 Miercurea Ciuc
T: +40/98/302501
barabasil@freemail.hu

SERBIA
Lajos **Szabó**
Uskočka br. 109.
SRB-24000 Subotica
T: +381/64/4113399
empe@tippnet.co.rs

SLOWAKIA
Kornélia **Csala**
Mäsiarska 59
SK-040 01 Košice
T: +421/55/6254184
+421915930638@orangemail.sk

Dr. Ottó **Csámpai**
Vyšehradská 13
SK-851 06 Bratislava
T: +421/903/453514
csottoster@gmail.com

Zoltán **Beke**
Dovèiková 1
SK-048 01 Rožnava
T: +421/905/968338
beke@pobox.sk

SWEDEN
Frigyes **Hutter**
Kantyxegången 8
SE-42147 Västra Frölunda
(Göteborg)
T: +46/31/479789
frigyeshutter@hotmail.com

2010

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Ungarisch Historischer Verein Zürich

Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága

Sekretariat der „Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn“

Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjra
Dreimal nominiert für den „René Descartes Prize” der Europäischen Union

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Associación Histórica Húngara de Zürich

25
1985 2009

Budapest

Meghívó

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502 zmte@freemail.hu www.zmte.org

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nording 8,
CH-3030 Bern
Clearing Number: 09000

Kapcsolati cím Magyarországon: v. Rihmer Aurél
H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4
Tel: +36/1/325 6643 granasztoi@yahoo.com

Nyilvános előadás
minden hónap utolsó előtti csütörtökjén
Kezdete: pontosan 17 óra
Belépés díjtalan
Az előadást vita követi
Helye: H-1051 Budapest, V. Arany János utca 10.
Telefon: 0036/1/354-3400. Fax: 0036/1/354-3404
(Arany János ifjúsági Klub I. emeletén)
e-mail: aranytiz@aranytiz.hu www.aranytiz.hu

Előadás		Elnök
Január 21.	**Dr. Guttmann Szabolcs** - Nagyszeben volt főépítésze, egyetemi tanár, Serfőző Levente - HÍD Egyesület elnöke, Nagyszebeni Magyar Kulturális Iroda igazgatója *Nagyszeben - szászok és magyarok, múlt és jelen (DVD)*	**dr. Darai Lajos,** filozófus, kandidátus, kutatóprofesszor, KJF, ZMTE, Székesfehérvár
Február 18.	**Prof. Dr. Váralljai Csocsán Jenő,** Oxford, ZMTE, Piliscsaba *A budavári szobrok (1421-1426) (DVD)*	**dr. Pandula Attila** a történelemtudomány kandidátusa, ELTE BTK docens, ZMTE, Budapest
Március 18.	**Sancz Klára Lujza** ny. muzeológus, ZMTE, Budapest *Emlékezés Széchenyi Istvánnak a Hazához való hűségéről, halálának 150. évfordulója alkalmakor*	**v. Rihmer Aurél** történész, Budapest
Április 22.	**Nagygyörgy Zoltán** helytörténész, Horgos *A délvidéki 1848/1849-es történésekből. Kárász Benjamin – a hazafi (DVD)*	**Szekeres István** írástörténész kutató, ZMTE, Budakalász
Május 20.	**Kréneisz Géza** magánkutató, ZMTE, Öckörö/Svédország *A nagyszentmikósi kincs madonnái (DVD)*	**dr. Bérczi Szaniszló** a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK docens, ZMTE, Budapest
Szeptember 23.	**Csala-Erdélyi Kornélia** a Kassai Polgári Klub vezetője, ZMTE *A kassai magyar kulturális élet újjászervezése Trianon után*	**dr. Zachar József** egyetemi tanár, az MTA (a történelemtudományok) doktora, ZMTE, Budapest
Október 28.	**dr. Csámpai Ottó** C.Sc., ethnoszociológus, Nagyszombati Egyetem, ZMTE, Pozsony *Négy Esterházy véráldozata a vezekényi csatában*	**dr. J. Újváry Zsuzsanna** történész, kandidátus, egyetemi docens, PPKE BTK, ZMTE, Piliscsaba
November 12.	**Egyesületi ünnepség.** Budapest Hotel Benczúr	

Asztaltársaság: A ZMTE budapesti asztaltársasága találkozik minden előadás után a VÁCI UTCA KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM, „R“ CAFÉ PARTI SZERVIZ, H-1056 Budapest, Váci utca 78-80. T: 00 36 (1) 267-6222, 267-6223
Könyvvásárlás: az egyesület rendezvényein
Megjegyzés. Háznagy: Lányi Ernő, Molnár Zsuzsanna, v. Rihmer Aurél, Sancz Klára Lujza

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Ungarisch Historischer Verein Zürich

Háromszor jelölve az Európai Únió "René Descartes" tudományos díjára
Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union

Közérdekû Egyesület / *Gemeinnütziger Verein*
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
Sekretariat der „Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn"

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Associación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
CH-3030 Bern
Clearing Number: 09000
Telephon +43/3352/31872
zmte@freemail.hu www.zmte.org

25
1985 2009

Szabadka

Meghívó
2010

Helyszín: 24000-Szabadka, Magyar Ház, Age Mamužić u. 11 sz. (tel: +381/24/ 624 224) **A belépés díjtalan. Az előadást vita követi.**
Kapcsolat: Dr. Szikora István, Cím: Serbia, 24000 Subotica, ul. Boško Buha br. 1, tel: +381/24/545 663 ,
vagy Szabó Lajos, Cím: Serbia, 24000 Subotica, ul. Uskočka br. 109, tel: +381/24/516 383 mob: +381/64/411 33 99

Előadás minden hónap második péntekén 17 órai kezdettel

Január 8. Dr. Révész László, Ph. D., SZTE régészeti tanszék vezetője, Szeged
Néhány gondolat a honfoglalókról

Február 12. Dr. Bérczi Szaniszló, Ph. D., a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK; ZMTE; Budapest
Eurázsia művészete

Március 12. Mesterházy Zsolt, magánkutató, ZMTE, Budapest
Honfoglalások kora

Április 9. Basa György, a Bójai Farkas Gimnázium történelem és latin nyelv tanára, Zenta
Agrárreform és telepítés a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság első évtizedeiben

Május 14. Dr. Almási Tíbor, Ph. D., egyetemi docens, SZTE BTK történelmi segédtudományok tanszéke, Szeged
Zách Felicián merénylete az oklevelek tükrében

Június 11. Dr. Marjanucz László, Ph. D., egyetemi docens, SZTE Történeti Intézetnének igazgatója, Szeged
Kis magyar reformkor. Magyarország politikai viszonyai 1712-1723

Szeptember 10. Dr. Szegfű László Ph. D., ny. főiskolai tanár, Szeged
Pontosítási kísérlet a keresztény magyar királyság megalapításáról. A Szent Korona eredete és a koronázás időpontjának kérdése

Október 8. Záhonyi András, ősi írások kutatója, ZMTE, Budapest
Világkorszakok, hónapok, napok

November 12. Prof. dr. Zachar József, egyetemi tanár, a MTA (a történelemtudományok doktora), ZMTE, Budapest
Lázadások, felkelések, szabadságharcok Magyarföldön

December 10. Dr. Papp Árpád, Ph. D., múzeológus, Városi Múzeum, Szabadka
Néprajzi kartográfia

ZMTE = Zürichi Magyar Történelmi Egyesület; SZTE = Szegedi Tudományegyetem; ELTE = Eötvös Loránd Tudományegyetem; BTK = Bölcsészettudományi Kar; TTK = Természettudományi Kar; MTA = Magyar Tudományos Akadémia

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kiadványai

1. **Első (Benidorm 1986) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. (151 oldal, ebből 60 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1
2. .**A Második (Zürich 1987) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (146 oldal, ebből 50 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2
3. ***Magyarok Őstörténete.*** *Összefoglaló áttekintés. (48 oldal) Írta a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őstörténeti írói munkaközössége. Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3;* ***harmadik bővített kiadás*** *(44 oldal) Zürich-Budapest, 2007. ISBN 963 9204 37 4*
4. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szeged 1992) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai.** (277 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X
5. **Magyar Történelmi Tanulmányok 1.** (136 oldal) Kiegészítő tanulmányok a Tabi iskola előadásaihoz. Zürich, 1993. ISSN 1217 4629
6. **Csihák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve**. (92 oldal) Összefoglaló áttekintés. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3
7. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet**. Magyar Történelmi Tanulmányok 2. (124 oldal) Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8
8. **Képeslapok magyar történelmi motívumokkal**. 8 különféle, szimpla és dupla
9. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tab 1993) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai**. (416 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5
10. **Die Frühgeschichte der Ungarn.** Zusammenfassung. (54 Seiten) Geschrieben von der Arbeitsgruppe des Ungarisch Historischen Vereins Zürich. Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7; **zweite überarbeitete Ausgabe** 2007. ISBN9639204307
11. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolca 1994) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai**. (227 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 12
12. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhely 1994) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai**. (183 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0
13. **Csihák György: Beszélgetés népemmel a hazánkról**. (68 oldal) Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 5 5
14. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komárom 1994) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai.** (152 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9
15. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolca 1994) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. (143 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2
16. **Csihák György: Ex Oriente Lux**. (249 oldal) Tanulmány a magyar múltról, jelenről és a jövőről. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1
17. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolca 1995) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai**. (258 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X
18. **Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum** (mit Farbbildern). **A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei** (kétnyelvű kiadvány színes képekkel, 44 oldal) Előszó: Claudio Caratsch. Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8
19. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. (152 oldal) Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02
20. **Honfoglalásunk és előzményei. (Tapolca 1996)** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai **(**173 oldal) 10 oldal angol-magyar-német-francia és orosz nyelvű őstörténeti fogalmak. **Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében**. Az Ötödik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (100 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0
21. **Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete**. (151 oldal) Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)
22. **Csihák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról**. (102 oldal) Budapest-Zürich, 1999
23. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvár 1993) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9
24. **Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság.** (114 oldal) Az előadások szövege. St. Gallen-Budapest, 1999. Kétnyelvű kiadvány a Magyar Nemzeti Múzeumban 1998-ban rendezett „Die Kultur der Abtei Sankt Gallen" című kiállítás alkalmával, az ELTE-n rendezett nemzetközi konferencia előadásai. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: St. Gallen-Budapest, 1999. ISBN 963 86100 8 5
25. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (London 1988) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. (188 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 5 3
26. **Csihák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség**. (94 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1
27. **Fünfzehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenötéves 1985 - 1999**. (50 oldal) Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X
28. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II**. (206 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5
29. **Csihák György: Dunhuang barlangképei és a Sánszi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről**. (64 oldal) Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8
30. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történésztalálkozói (1995-1999) Előadásai és Iratai**. (312 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Csikszereda-Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6
31. **A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára**. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozója és Hetedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. **(Tapolca 1998).** (324 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0
32. **Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen**. Regény. (112 oldal) Csiksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2
33. **Csihák György: Magyar nempolitikai írások**. (50 oldal) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X

34. **Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht**. (44 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7
35. **Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban**. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (178 oldal) **A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949).** Tizedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai **(Szentendre 2001)** (207 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9
36. **Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizennyolc éve 1985-2002**. (58 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3
37 **Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról**. Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához. (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8
38. **Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre**. (169 oldal) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik **(Rozsnyó 2000)** Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai. Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 2 6
39. **Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére**. (243 oldal) Nyolcadik **(Sárköz-Decs 2000)** Övezeti Történésztalálkozó előadásai és iratai. Decs-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 03 8
40 **Csihák György: Forog a történelem kereke...** (52 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 04 6
41. **A magyar műveltség gyökerei.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó előadásai és iratai. **Az 1930-as évek magyar műveltsége. A** Kilencedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. **(Felsőőr/Oberwart 2000)** (156 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4
42. **Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921).** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizennegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó előadásai és iratai. (147 oldal) **Szent István és a magyar államalapítás.** A Nyolcadik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. **(Tapolca 1999)** (195 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 02 X
43. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizenegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai**. (288 oldal) **(Budapest 2003)** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2
44. **Zwanzig Jahre UHVZ – A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve 1985-2004.** (74 oldal) Zürich-Budapest, 2004. ISBN 963 9349 05 4
45. **A magyar huszárság története**. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenkettedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (114 oldal) **A lovasműveltség sajátosságai.** Az Egyesület Tizennyolcadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (313 oldal) **Az első magyar huszártörténeti konferencia keretében. (Nyíregyháza, 2004)** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 07 0
46. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Negyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (296 oldal) **(Felsőőr/ Oberwart 1989)** Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 10 0
47. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. (295 oldal) **(Szent Gallen 1991**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 08 9
48. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. Második, bővített kiadás. Közösen a Heraldika Kiadóval. (280 oldal) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 38 2
49. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ötödik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (291 oldal) **(Altenberg 1990)** Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 09 7
50. **Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján**. (186 oldal). A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai**. Avarok – onogurok – magyarok.** Az Egyesület Tizenkettedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iiratai. **(Tapolca 1997).** (230 oldal) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 11 9
51. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. **(Szentendre 1992)** (210 oldal). Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 48 X
52. **Acta Historica Hungarica Turiciensia** XXI. évfolyam 1. szám. Megjelent kiadványok tartalmi áttekintése. Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht. (92 oldal) Zürich-Budapest, 2006. ISBN 963 9204 28 5
53. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXII. Évfolyam 1. szám. Őstörténetünk és a genetika.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenkilencedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. **1456 Nándorfehérvár – 1606 Zsitvatorok – 1956 Budapest.** Tizenharmadik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Mártély 2006) (372 oldal) Budapest-Zürich, 2007. ISBN
54. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. (Hódmezővásárhely 2007) (159 oldal) Budapest-Zürich, 2008. ISBN
55. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 2. szám. Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére. Tudományos emlékülés**. (Esztergom 2007) (67 oldal). Budapest-Zürich 2008. ISBN
56. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/A**. (137 oldal) Budapest 2008. ISBN
57. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 4. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/B**. (176 oldal) Budapest 2008. ISBN
58. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 1. szám. Hunyadi Mátyás és a magyar újjászületés. Tudományos emlékülés**. (Esztergom 2008) (115 oldal). Budapest-Zürich 2009. ISBN
59. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 2. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A**. (145 oldal). Budapest 2009. ISBN
60. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 1. szám.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Őszinte Története (239 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN
61. **Csihák György: „Cum Deo pro Patria et Libertate.“ „Horthy fasizmus“ - „Antall demokrácia.“ Történelmi előzmény és párhuzam.** (142 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN
62. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2010/A**. (130 oldal). Budapest 2010. ISBN
63. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. Évfolyam 1. szám. Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre.** (231 oldal). Budapest-Zürich 2011. ISBN

Jahrgang Évfolyam	Nr. Szám	Titel A kiadvány megnevezése	Nr. Sorszám*
I.	1	**Első (Benidorm 1986) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1	1
II.	1	**A Második (Zürich 1987) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2	2
III.	1	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (London 1988) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. Budapest-Zürich, 1999 ISBN 963 85684 5 3	25
IV.	1	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Negyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Felsőőr/ Oberwart 1989)** Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 10 0	46
V.	1	**Csihák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve**. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3	6
V.	2	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ötödik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Altenberg 1990)** Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 09 7	49
VI.	1	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**.) **(Szent Gallen 1991**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 08 9	47
VII.	1	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. **(Szentendre 1992)** Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 48 X	51
VII.	*2*	***Magyarok Őstörténete.*** *Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3;* *második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3;* ***harmadik bővített kiadás*** *2007. ISBN 963 9204 37 4*	*3*
VII.	3	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szeged 1992) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai**. Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X	4
VIII.	1	**Magyar Történelmi Tanulmányok 1**. Zürich, 1993. ISSN 1217 4629	5
VIII.	2	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tab 1993) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai**. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5	9
VIII.	3	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvár 1993) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9	23
IX.	1	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolca 1994) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2	15
IX.	2	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolca 1994) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai**. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 12	11
IX.	3	**Die Frühgeschichte der Ungarn.** Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7. **Zweite erweiterte Ausgabe** 2007. ISBN 963 9204 30 7	10
IX.	4	**Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet**. I. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8	7
IX.	5	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhely 1994) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai**. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0	12
IX.	6	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komárom 1994) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai.** Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9	14
IX.	7	**Képeslapok magyar történelmi motívumokkal**. 8 különféle, szimpla és dupla, színes	8
X.	1	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolca 1995) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai**. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X	17
X.	2	**Csihák György: Beszélgetés népemmel a hazánkról**. Budapest-Zürich, 1995 ISBN 963 85274 5 5	13
X.	3	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történésztalálkozói (1995-1999) Előadásai és Iratai**. Csikszereda-Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6	30
XI.	1	**Honfoglalásunk és előzményei. Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében**. **(Tapolca 1996)** Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0	20
XI.	2	**Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02	19
XI.	3	**Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum. A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei.** Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8	18
XI.	4	**Csihák György: Ex Oriente Lux**. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1	16
XII.	1	**Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján**. **Avarok – onogurok – magyarok. (Tapolca 1997).** Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 11 9	50
XIII.	1	**Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete**. Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)	21
XIII.	2	**A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára**. **(Tapolca 1998).** (324 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0	31
XIV.	1	**Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921). Szent István és a magyar államalapítás. (Tapolca 1999)** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 02 X	42
XIV.	2	**Csihák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról**. Budapest-Zürich, 1999	22
XIV.	3	**Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság.** ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: Szent Gallen-Budapest, 1999. ISBN 963 86100 8 5	24

Jahr-gang Évfo-lyam	Nr. Szám	Titel A kiadvány megnevezése	Nr. Sor-szám*
XIV.	4	**Csihák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség**. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1	26
XIV.	5	**Fünfzehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenötéves 1985 - 1999**. Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X	27
XIV.	6	**Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II**. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5	28
XV.	1	**A magyar műveltség gyökerei. Az 1930-as évek magyar műveltsége. (Felsőőr/Oberwart 2000)** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4	41
XV.	2	**Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére. (Sárköz-Decs 2000)** Decs-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 03 8	39
XV.	3	**Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre. (Rozsnyó 2000)** Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 2 6	38
XV.	4	**Csihák György: Dunhuang barlangképei és a Sánszi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről**. Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8	29
XVI.	1	**Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban. A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949). (Szentendre 2001)** Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9	35
XVI.	2	**Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen**. Csiksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2	32
XVII.	1	**Csihák György: Magyar nempolitikai írások**. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X	33
XVII.	2	**Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht**. Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7	34
XVII.	3	**Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizennyolc éve 1985-2002**. Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3	36
XVIII.	1	**Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról**. Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához. (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8	37
XVIII.	2	**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizenegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Budapest 2003)** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2	43
XIX.	1	**A magyar huszárság története. A lovasműveltség sajátosságai. Az első magyar huszártörténeti konferencia keretében. (Nyíregyháza, 2004)** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 07 0	45
XIX.	2	**Zwanzig Jahre UHVZ – A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve 1985-2004.** Zürich-Budapest, 2004. ISBN 963 9349 05	44
XIX.	3	**Csihák György: Forog a történelem kereke...** Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 04 6	40
XX.	1	**Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. Második, bővített kiadás. Közösen a Heraldika Kiadóval. Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 38 2	48
XXI.	1	**Acta Historica Hungarica Turiciensia.** Kiadványaink tartalma. Budapest – Zürich, 2006. ISBN 9639204 37 4	52
XXII	1	**Őstörténetünk és a genetika. 1456 – Nándorfehérvár – 1606 Zsitvatorok – 1956 Budapest.** (Mártély 2006) (372 oldal). Budapest-Zürich 2007. ISBN	53
XXIII	1	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai**. (Hódmezővásárhely 2007) (159 oldal). Budapest-Zürich, 2008. ISBN	54
XXIII	2	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 2. szám. Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére. Tudományos emlékülés**. (Esztergom 2007) (67 oldal). Budapest-Zürich, 2008. ISBN	55
XXIII	3	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/A**. (137 oldal) Budapest 2008. ISBN	56
XXIII	4	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 4. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/B**. (176 oldal) Budapest 2008. ISBN	57
XXIV	1	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 1. szám. Hunyadi Mátyás és a magyar újjászületés. Tudományos emlékülés**. (Esztergom 2008) (115 oldal). Budapest-Zürich 2009. ISBN	58
XXIV	2	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 2. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A**. (145 oldal) Budapest 2009. ISBN	59
XXV	1	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 1. szám.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Őszinte Története (239 oldal) Budapest-Zürich 2010. ISBN	60
XXV	2	**Csihák György: „Cum Deo pro Patria et Libertate." „Horthy fasizmus" - „Antall demokrácia." Történelmi előzmény és párhuzam.** (142 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN	61
XXV	3	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2010/A**. (130 oldal). Budapest 2010. ISBN	62
XXVI	1	**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. Évfolyam 1. szám. Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre.** (231 oldal). Budapest-Zürich 2011. ISBN	63

- Nummerung nach Erscheinung/ Sorszám a megjelenés időpontja szerint

Az 53. számtól csak digitálisan. Nr. 53-63 nur in digitalisierter Form

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület CH-8047 Zürich, Schweiz, Postfach 502.
zmte@freemail.hu www.zmte.org

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

INFO

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Dreimal nominiert für den “René Descartes Prize” der Europäischen Union

Háromszor jelölve az Európai Únió “René Descartes” tudományos díjára

Sekretariat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
CH-8047 Zürich, Postfach 502
Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1
BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1
www.zmte.org zmte@freemail.hu
Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák
Telefon: +43/3352/31872

v. Rihmer Aurél
H-1027 Budapest, Bajvívó u. 4.
T: +36/1/3256643
granasztoi@yahoo.com

Nyilvános előadás
minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor
H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/3543400
www.aranytiz.hu aranytiz@aranytiz.hu

Tafelrunde/Asztaltársaság:
Adelaide / Budapest / Christchurch / Csikszereda / Felsőőr / Göteborg /Hobart / Kassa / Kolozsvár / Marosvásárhely / Magyarkanizsa/ Melbourne /Pozsony / Rozsnyó / Szabadka / Sydney

ZÜRICHI
MAGYAR
TÖRTÉNELMI
EGYESÜLET

Az ezeréves magyar haza dicső,
ségos történelme, minden drága
hagyománya a mai kizsdelmes
és reménykedő élatben nem
kincse minden magyarnak. —
Legyen ez a könyv emlékeztetés
a múlt nagyrágára, vigasztalás
a jelen fájdalmaira, bátoritás
a nebb magyar jövendőre. —

